

Овај услов Тужилаштво није успело да докаже током овог поступка. То је највећи проблем Тужилаштва пошто не постоји ни један добровољац Српске радикалне странке који је осуђен за ратни злочин на било којој локацији. Дакле, празна прича Тужилаштва, без и једног доказа.

Временски оквир оптужби

Статутом МКСЈ обухваћена су дела на територији бивше СФРЈ почев од 1. јануара 1991. године. Проф. др Војислав Шешељ је оптужен за догађаје који су се одиграли од 1. августа 1991. године до 1. септембра 1993. године (25 месеци непрекидно). Мада Тужилаштво тврди да је УЗП у коме је проф. др Војислав Шешељ учествовао трајао до децембра 1995. године, по оптужници његово учешће се практично завршава септембра 1993. године. Интересантно је да се као дан „изласка” проф. др Војислава Шешеља из УЗП узима моменат када је дошао у сукоб са Слободаном Милошевићем. У оптужници против Милана Бабића Тужилаштво је уместо „изласка” из УЗП навело да је Милан Бабић „истеран” из УЗП. Нису у питању различити преводи, већ нагађање и произвољност Тужилаштва, јер кад оптужује трпа све и свашта рачунајући да ће макар нешто или једно да прихвате судије Претресног већа.

С обзиром на одредбе Статута произилази да је УЗП могао да почне 1. јануара 1991. године. По оптужници проф. др Војислав Шешељ је у УЗП ушао 1. августа 1991. године, а онда се септембра 1993. године посвађао са Слободаном Милошевићем и тога дана је једноставно самостално „изашао” или га је Слободан Милошевић „истеран”.

Шта је било са његовим односом према другим лицима за која Тужилаштво тврди да су била са проф. др Војиславом Шешељем у истом УЗП? Шта је било пре 1. августа 1991. године и шта је било после 1. септембра 1993. године у погледу учешћа и у погледу постојања УЗП? Како је то „ушао” и како је то „изашао” из УЗП који је трајао до децембра 1995. године? Рекло би се да Тужилаштво тврди да је УЗП настављен без проф. др Војислава Шешеља по систему „кога нема без њега се може”.

Од 1. августа 1991. године па све до краја 1992. године проф. др Војислав Шешељ је био једини члан Српске радикалне странке који је истовремено и народни посланик у Народној скупштини Републике Србије. Мада је након децембарских избора 1992. године Српска радикална странка освојила 73 мандата у Народној скупштини и тада је, током периода обухваћеног оптужницом (до септембра 1993. године), била опозициона странка, а проф. др Војислав Шешељ истакнути опозициони политичар. Као опозициони политичар проф. др Војислав Шешељ је могао да предлаже, да критикује и износи политичке ставове, водећи рачуна да из сваког потеза обезбеди што већу популарност

своје политичке странке како би на следећим изборима странка освојила што већи број мандата, као услов за освајање власти или учешће у власти. Део власти Српска радикална странка је постала тек 24. марта 1998. године.

Најобичнија анализа временског оквира оптужнице показује да је као опозициони политичар проф. др Војислав Шешељ био наводно учесник у УЗП, а да као потпредседник Владе Републике Србије од 24. марта 1998. године није био учесник у УЗП поводом догађаја 1999. године на Косову и Метохији? Наводно је одговоран као опозициони политичар у неком временском периоду, а није ни сумњив као представник власти у другом временском периоду? Вероватно не постоји сличан случај у светској историји права. Као опозициони политичар и љути противник власти наводно је одговоран за учешће у УЗП са представницима те власти, а као политичар на власти није ни сумњив за учешће у УЗП са другим представницима те власти?

Овome треба додати да је проф. др Војислав Шешељ непрекидно био под мерама из надлежности Ресора државне безбедности од 1982. године до 24. фебруара 2003. године, односно и када се није бавио политиком, када је био у опозицији и када је био на власти. Да би се апсурд употпунио Тужилаштво је као учеснике у УЗП са проф. др Војиславом Шешељем навело и лица која су руководила Ресором државне безбедности и лица која је Ресор државне безбедности извештавао. Наведимо та имена: Слободан Милошевић, Јовица Станишић, Франко Симатовић звани „Френки“, Радмило Богдановић, Радован Стојчић звани „Баца“.

Све ово показује са коликом произвољношћу је Тужилаштво подигло оптужницу против проф. др Војислава Шешеља и колико временски оквир оптужби показује да је одређен произвољно као и све друго.

VII. Испуњеност услова за злочине који се стављају на терет

A) Општи услови из члана 3. Статута и заједничког члана 3.

У свом претпретресном поднеску Тужилаштво тврди:

„154. Оптуђени се терети за кршење члана 3(б), 3(д) и 3(е) Статута, као и за убиство, окрутно поступање и мучење као кршења члана 3(1)(а), заједничког Женевским конвенцијама из 1949. године (у даљем тексту: заједнички члан 3), кажњиво према члану 3 Статута.

155. Општи услови за кршење члана 3. су следећи:

- (i) да је постојао оружани сукоб; и
- (ii) да постоји нексус између понашања и оружаног сукоба.

156. Оружани сукоб постоји увек када државе међу собом прибегну употреби оружане силе или када постоји дуготрајно оружано насиље између влада и организованих оружаних група или између таквих група у оквиру неке државе. Оружани сукоб може да постоји на ограниченим подручјима.

157. Нексус не мора да буде узрочна веза, али је постојање оружаног сукоба, у најмању руку, морало да игра значајну улогу у способности починиоца да изврши злочин, његовој одлуци да га изврши, начину на који га је извршио или сврси за коју је извршен. Да би се пронашао нексус, довољно је да се утврди да су злочини за које се оптужени терети у тесној вези с непријатељствима која се воде на другим деловима територија под контролом страна у сукобу. Није потребно да злочини буду извршени на подручју оружаног сукоба, али морају бити барем „у значајној вези” с тим подручјем, које, у најмању руку, укључује целу територију под контролом зараћених страна. Међутим, неопходно је установити постојање географске и временске везе између злочина који се приписују Шешељу и оружаног сукоба. Шешељ је морао бити упознат с чињеничним околностима које чине оружани сукоб.

158. Постоји још један општи услов према заједничком члану 3, а то је да жртве буду особе које не учествују у непријатељствима, укључујући припаднике оружаних снага који су положили оружје и оне који су изван борбеног строја.

(i) кршење мора да представља повреду неког од правила међународног хуманитарног права;

(ii) то правило мора да буде обичајне природе или, ако се ради о неком правилу из међународног уговорног права, онда морају да буду испуњени тражени услови;

(iii) кршење мора да буде тешко, што значи да мора представљати повреду правила које штити важне вредности, и та повреда мора укључити тешке последице по жртву;

(iv) кршење тог правила мора повлачити, по обичајном праву или по праву конвенција, индивидуалну кривичну одговорност лица које је прекршило то правило”.

Проблем Тужилаштва је што у оптужници тврди да проф. др Војислав Шешељ није извршио ни један злочин који му се ставља на терет по основу члана 3. Статута, али га позива на одговорност по основу учешћа у УЗП и по другим видовима кривичне одговорности за саучеснички допринос чињењу злочина (подстицање, помагање и подржавање, планирање, наређивање).

Дакле, општи услови из члана 3. Статута не дотичу се проф. др Војислава Шешеља, већ Тужилаштво настоји да успостави и пронађе неку везу између проф. др Војислава Шешеља и неког главног извршиоца наведених злочина. О апсолутном непостојању те

нужне везе биће више речи у анализи сваког злочина појединачно који се ставља на терет по оптужници против проф. др Војислава Шешеља.

Осим тога интересантан је став поводом нексуса у смислу општих услова из члана 3. Статута и нексуса у смислу општих услова из члана 5. Статута. То посебно долази до изражаја у погледу локација где је било оружаних сукоба и оних где није било оружаних сукоба, као што је локација Хртковци и АП Војводина у Србији. По члану 3. Статута „није потребно да злочини буду извршени на подручју оружаног сукоба, али морају бити барем „у значајној вези” с тим подручјем, које, у најмању руку, укључује целу територију под контролом зараћених страна”. Ова дефиниција нексуса има оправдања за разлику од нексуса по члану 5. Статута, где Тужилаштво инсистира на постојању злочина против човечности на локацији Хртковци, где не постоји материјални нексус, а пренебрегава се и појам територије под контролом зараћених страна. То је само још један у низу доказа да за догађаје у Хртковцима не постоји надлежност МКСЈ, јер власт која је била на територији Србије где су Хртковци и АП Војводина нема статус зараћене стране за оружане сукобе који су се у то време одвијали на територијама Босне и Херцеговине и Хрватске.

Тачка 4. убиство као кршење закона и обичаја ратовања

У претпретресном поднеску Тужилаштво тврди:

„170. За „убиство” према заједничком члану 3(1)(а) Тужилаштво мора да докаже следеће:

- (i) смрт жртве;
- (ii) да је смрт последица чињења или нечињења оптуженог или једног или више лица за које је оптужени одговоран;
- (iii) оптужени је неко дело или пропуст учинио с намером да убије или знајући да ће смрт бити вероватна последица његовог дела или пропуста.

171. Услов који се односи на актус реус може се задовољити нечињењем, као и конкретним делима. Смрт жртве може се доказати било директним сведочењем, било доказима о околностима”.

У оптужници Тужилаштво тврди:

„18. Од 1. августа 1991. или приближно од тог датума па до јуна 1992. године, на територији САО СБЗС у Вуковару, а од 1. марта 1992. или приближно од тог датума па барем до септембра 1993. у општини Зворник, на „ширем подручју Сарајева”, те у општинама Мостар и Невесиње у Босни и Херцеговини, проф. др Војислав Шешељ, делујући појединачно или као учесник у УЗП, планирао је, наредио, подстицао, починио

или на други начин помагао и подржавао планирање, припрему или извршење [изостављено] убиства хрватских, муслиманских и других несрпских цивила, као што се наводи у параграфима 20-22, 24, 26 и 27.

Х р в а т с к а [изостављено]

19. [изостављено]

САО СБЗС - Вуковар

20. У новембру 1991. године, у току борби које су српске снаге водиле да би заузеле Вуковар, проф. др Војислав Шешел је обишао град. Дана 8. новембра 1991. године, или приближно тог датума, проф. др Војислав Шешел је јавно изјавио следеће: „Читав тај простор ће ускоро бити очишћен од усташа”. Дана 13. новембра 1991. године или приближно тог датума проф. др Војислав Шешел је јавно и приватно изјавио да „ниједан усташа не сме жив да изађе из Вуковара”. Тим говорима је вршен прогон Хрвата и подстакнуто њихово убијање. Дана 20. новембра 1991. године или приближно тог датума, као део опште кампање прогона, српске снаге, укључујући добровољце које је регрутовао и/или подстрекавао проф. др Војислав Шешел, одвеле су око четири стотине Хрвата и других несрба из вуковарске болнице након што су Срби преузели власт у том граду. Око три стотине тих несрба пребачено је у касарну ЈНА, а затим на пољопривредно добро Овчара, око пет километара јужно од Вуковара. Ту су припадници српских снага сатима тукли и мучили жртве. Током вечери 20. новембра 1991. године, војници су жртве у групама од 10-20 људи превезли на једно удаљено стратиште између пољопривредног добра Овчара и Грабова, где су из ватреног оружја убили око две стотине шездесет и четири несрба из вуковарске болнице. Њихова тела закопана су у масовну гробницу. Имена жртава ових убистава наводе се у Додатку III у прилогу ове оптужнице.

21. Након што су српске снаге преузеле контролу над Вуковаром 18. новембра 1991. године, у „Велепромету” се окупило више од хиљаду цивила. Неке су српске снаге приморале да оду тамо, а други су отишли добровољно, тражећи заштиту. До 19. новембра 1991. године, у „Велепромету” се окупило око две хиљаде људи. ЈНА је отприлике осам стотина од њих сматрала ратним заробљеницима. Увече тог 19. новембра 1991. године, убрзо након што је ЈНА почела да пребацује наводне ратне заробљенике у свој затворски објект у Сремској Митровици у Србији, српске снаге, међу којима су били добровољци које је регрутовао и/или подстрекавао проф. др Војислав Шешел, издвојиле су одређени број појединаца из те групе наводних ратних заробљеника. Те издвојене појединце извели су из „Велепромета” и убили. Тела неких од тих жртава пребачена су на

пољопривредно добро Овчара и закопана у масовну гробницу, а тела шест жртава остављена су да леже на земљи иза „Велепромета”. Имена ових шест жртава убиства наводе се у Додатку IV ове оптужнице.

Босна и Херцеговина

З в о р н и к

22. У марту 1992. године, проф. др Војислав Шешељ је одржао говор на митингу у Малом Зворнику, који лежи на другој обали реке Дрине преко пута Зворника. Проф. др Војислав Шешељ је рекао: „Драга браћо четници, нарочито ви са друге стране реке Дрине, ви сте највећи јунаци. Очистићемо Босну од пагана и показаћемо им пут који води на исток, где им је и место”. Тим говором је извршио и/или подстакао прогон несрба у Зворнику. У априлу 1992. године, српске снаге, укључујући добровољце зване „шешељевци” и „Арканови тигрови”, напале су град Зворник и преузеле контролу над њим и околним селима. У том нападу, српске снаге су убиле много несрпских цивила. Дана 9. априла 1992. године или приближно тог датума, српске снаге, укључујући припаднике Арканове јединице погубили су двадесет мушкараца и младића, босанских муслимана и босанских Хрвата, у граду Зворнику. Након преузимања власти, несрби су редовно заточавани, премлаћивани, мучени и убијани. Од априла до јула 1992. године, стотине несрпских цивила заточено је у Зворнику или у његовој околини, и то у фабрици обуће „Стандард”, у Циглани, на Економији, у Дому културе у Дрињачи и у Дому културе у Челопеку. Дана 12. маја 1992. године или приближно тог датума, на Економији, српске снаге, међу којима је био вођа једне групе „шешељеваца”, претукле су на смрт заточеника Несиба Даутовића. У периоду од 12. па отприлике до 20. маја 1992. године, српске снаге су убиле најмање још четири мушкарца муслимана на пољопривредном добру Економија. У јуну или јулу 1992. године, српске снаге, укључујући добровољце познате као „шешељевци”, убиле су једног заточеног мушкарца несрпске националности у Циглани. Од 30. до 31. маја 1992. године, српске снаге, укључујући групу „шешељеваца”, мучиле су и убиле 88 мушкараца босанских муслимана у Дому културе у Дрињачи. У периоду од 1. до 5. јуна 1992. године, српске снаге су убиле више од 150 мушкараца, босанских муслимана, у Техничкој школи у Каракају. У периоду од 7. до 9. јуна 1992. године, српске снаге су убиле више од 150 заточеника у Гериној кланици. Од 1. до 26. јуна 1992. године српске снаге су убиле више од четрдесет заточених мушкараца несрпске националности у Дому културе у Челопеку. Имена жртава убистава из Циглане, Дома културе у Дрињачи, Техничке школе у Каракају, Герине кланице и Дома

културе у Челопеку и на пољопривредном добру Економија чији идентитет је утврђен наводе се у Додатку V ове оптужнице.

[изостављено]

23. [изостављено]

„Шире подручје Сарајева”

24. Почев од априла 1992. године, српске снаге, укључујући добровољце зване шешелевци, нападе су градове и села на „ширем подручју Сарајева”, укључујући место Илијаш и село Љешево у општини Илијаш, село Свраке у општини Вогошћа и насеље Грбавица у општини Ново Сарајево и преузеле контролу над њима. Након преузимања власти, несрби су редовно заточавани, премлаћивани, мучени и убијани. Дана 5. јуна 1992. године или приближно тог датума, припадници једне јединице „шешелеваца” убили су 22 цивила несрпске националности у селу Љешево. Током лета 1993. године припадници једне јединице „шешелеваца” одсекли су главу једном цивилу и убили четири ратна заробљеника на подручју Црне Ријеке у општини Илијаш. Током лета 1993. године, припадници једне јединице „шешелеваца” убили су на брду Жуч у општини Вогошћа двадесет пет мушкараца несрпске националности коришћених као живи штит и двојицу мушкараца несрпске националности који су одбили да буду употребљени као живи штит. Дана 17. јула 1993. године, припадници једне јединице „шешелеваца” на Игману у општини Илијаца убили су два ратна заробљеника: Живка Крајишника и Русмира Хамалукића. Имена жртава убиства [изостављено] у Љешеву и на Жучи чији идентитет је утврђен наведена су у Додатку VII овој оптужници.

[изостављено]

25. [изостављено]

М о с т а р

26. У периоду од априла 1992. године до јуна 1992. године, српске снаге, укључујући добровољце зване „шешелевци”, нападе су град Мостар и околна села и преузеле контролу над њима. Након напада, несрби су редовно заточавани, премлаћивани, мучени и убијани. Дана 13. јуна 1992. године или приближно тог датума, српске снаге, укључујући добровољце зване „шешелевци”, заробиле су осамдесет осам цивила несрпске националности из насеља Залик и села Потоци, Кути Ливач, Врапчићи и других околних села и пребациле их на фудбалски стадион у селу Врапчићи, тамо их затвориле у свлационицу и потом убиле. Тела тих несрба пронађена су на депонији у Уборку. Дана 13. јуна 1992. године или приближно тог датума, српске снаге су заробиле осамнаест цивила несрба из Залика и пребациле их у градску мртвачницу у Сутини. Након тога су убијени

у Сутини, у близини градске мртвачнице, а потом бачени у једну јаму поред Неретве. У том заточавању и убијању учествовали су „шешелјевци”. Имена жртава убиства [изостављено] у Уборку и Сутини чији је идентитет утврђен наведена су у Додатку IX овој оптужници.

Н е в е с и њ е

27. У јуну 1992. године, српске снаге, укључујући добровољце зване „шешелјевци”, преузеле су контролу над градом Невесињем и напале муслиманска села у тој општини. Током тог периода несрби су редовно заточавани, премлаћивани, мучени и убијани. Дана 22. јуна 1992. године или приближно тог датума, српске снаге, укључујући добровољце зване „шешелјевци”, у шуми на подручју Вележа заробиле су седамдесет шест цивила Муслимана и одвеле их у основну школу у селу Днопоље у долини Зијемље. Мушкарце су одвојили од жена и деце. Ти мушкарци су убијени. Њихова тела су пронађена на месту званом Телећа Ластва. Жене и деца су пребачени у топлану у Килавцима, Невесиње, и тамо заточени. Четрдесет четворо њих је убијено у јами на депонији у Липовачи. „Шешелјевци” су учествовали у њиховом заточавању и убијању. Пет жена из топлане је потом заточено у одмаралишту на Борачком језеру у општини Коњиц, које су српске снаге, укључујући „шешелјевце”, користиле као војну базу. Од пет жена заточених на тој локацији, две су касније убијене: Фадила Махинић и Мирсада Махинић. Дана 26. јуна 1992. године или приближно тог датума, једанаест цивила муслимана са подручја Хруште и Кљуне заробљено је у Телећој Ластви. Заточени су и мучени у основној школи у Зијемљу. Седморо их је одведено и потом убијено. Њихова тела су пронађена у једној јами у Зијемљу. У тим убиствима су учествовали и шешелјевци. Имена жртава убиства [изостављено] у јами Липовача [изостављено] чији је идентитет утврђен, као и имена жртава убиства [изостављено] чији је идентитет утврђен и чија су тела пронађена у Телећој Ластви и у јами у Зијемљу, наведена су у Додатку X овој оптужници”.

Централна питања су да ли су извршени злочини убиства, када, ко је непосредни или главни извршилац убиства и да ли постоји нека веза између проф. др Војислава Шешеља и главног извршиоца. Све ово треба да се размотри у контексту свих постављених видова кривичне одговорности (планирање, наређивање, подстицање, помагање и подржавање и учешћа у УЗП). Пошто је у питању тврдња Тужилаштва да се ради о чињењу или нечињењу мора се имати у виду и положај проф. др Војислава Шешеља. Одговорност за нечињење или пропуштање је могућа код лица које има неко службено и законско овлашћење да нешто предузме или спречи. С обзиром на временски оквир оптужнице није

јасно шта је то пропустио да уради проф. др Војислав Шешел као опозициони политичар, опозициони посланик и председник Српске радикалне странке.

Свака политичка странка и свако удружење грађана је добровољна организација људи који се повинују правилима организације. Ко се не повинује или намерно не поштује правила или причињава својим понашањем штету организацији искључује се из политичке странке и то је једина санкција која може да се предузме по основу чланства у странци. Онај ко се налази у јединицама ЈНА и јединици ТО, мањој или већој по броју и организацији, сноси одговорност према претпостављеним у војној хијерахији, а његово чланство у некој политичкој странци је апсолутно ирелевантно са гледишта одговорности.

Зато је важно да се почне анализа прво са гледишта пропуштања, односно нечињења, јер тако може да се схвати да ли је уопште могућа било каква кривично правно важна веза између проф. др Војислава Шешела и евентуално лица за које је утврђено да су главни извршиоци злочина убиства, али и свих других злочина који се оптужницом стављају на терет проф. др Војиславу Шешелу.

За побројане локације на којима се десило убиство по оптужници постоје правноснажно окончани поступци пред МКСЈ, те је добро користити те чињенице које вероватно више нису спорне, већ обавезујуће за судије и Тужилаштво.

Убиства у Вуковару

У предмету Мркшић, Шљиванчанин и Радић утврђено је да проф. др Војислав Шешел није одржао говор који му се ставља на терет, а Мркшић и Шљиванчанин су осуђени за помагање и подржавање за убиство као кршење закона и обичаја ратовања, не као учесници УЗП који није ни постојао, већ као лица одговорна за евакуацију заробљеника. У предмету против проф. др Војислава Шешела поновљени су докази и сведоци који нису прихваћени (нису им веровале судије) у правноснажно окончаном предмету Мркшић, Шљиванчанин и Радић. Стварно није јасно по ком би то виду одговорности проф. др Војислав Шешел могао да буде одговоран за убиства у Вуковару? Не постоји и није изведен ни један доказ који би повезао проф. др Војислава Шешела са убиствима у Вуковару. У време убистава која су се десила у Вуковару проф. др Војислав Шешел није био у Вуковару, није био на месту злочина, не зна ко је извршилац злочина, не зна ко су жртве, а не постоји ни један доказ о подстицању, помагању и подржавању, планирању или наређивању и у Вуковару није постојао УЗП. Ако Радић као официр ЈНА који се налазио у Вуковару, али не и на месту извршења убистава и није знао за убиства није кривично одговарао, онда није јасно како је уопште проф. др Војислав Шешел могао и да буде оптужен?

Убиства у Зворнику

Важно је подсетити да се говор у Малом Зворнику марта 1992. године није десио, јер није било никаквог митинга. За све тачке оптужнице важно је да је тај измишљени митинг, односно говор у ствари иницијална каписла за све оптужбе које се стављају на терет проф. др Војиславу Шешељу за локацију Зворник. Овде је прилика да се анализира оптужба за убиство, али да се помене и чињенично стање које важи и за све друге тачке оптужнице.

Догађаји у Зворнику су чињенично уобличени у пресуди Претресног већа у предмету Крајишник, и то параграфи:

„359. Према попису становништва Босне и Херцеговине 1991. године, у националном саставу општине Зворник било је 48.102 (59%) муслимана, 30.863 (38 %) Срба, 122 Хрвата, 1.248 Југословена и 960 особа друге или непознате националности.

360. Дана 3. априла 1992. године, упркос томе што су још били у току разговори између представника СДА, СДС-а и ЈНА о мерама одбране од евентуалног напада, из града Зворника је отишао дугачак конвој Срба. Дана 5. априла 1992. године мобилисан је српски ТО у складу с наређењем српског Кризног штаба. Отприлике у то време у општину су почеле да пристижу паравојне снаге, међу којима су били „Бели орлови”, „Жуте осе” и „Црвене беретке”. Позвао их је Бранко Грујић, председник Кризног штаба Зворника, који је касније, одлуком председништва босанских Срба од 17. јуна 1992. године, постао члан Ратног повереништва у Зворнику.

361. Дана 5. и 6. априла 1992. године, припадници српске полиције и паравојних снага - углавном аркановци - поставили су барикаде по целој општини, полиција је подељена по националном принципу у складу с депешом Момчила Мандића, а српски припадници СЈБ-а Зворник преместили су се у Каракај, где је био српски Кризни штаб. У ноћи 7. априла 1992. године СДА је такође подигла барикаде на мосту који повезује Зворник са Србијом.

362. Када је 8. априла 1992. године почела пуцњава, барикаде су привремено уклоњене, те су стотине муслимана и Срба отишле из општине. Српским цивилима је речено да постоји план да буду побијени, а неке су припадници српских паравојних снага присилили да напусте своје домове. Истога дана припадници разних српских снага - полиције, ТО-а, ЈНА и аркановаца - извели су напад на Зворник, који је, барем делимично, почео са територије Србије. У нападу су убијени многи цивили, а српске снаге су заузеле Зворник у року једног дана. На врху главне градске џамије истакнута је српска застава. Дана 10. априла 1992. године аркановци су опљачкали куће у Зворнику и

на камионе утоварили десетине лешева, између осталих, лешеве деце, жена и стараца. По улицама и испред кућа лежало је још лешева. Због тог преузимања власти, многи муслимани су отишли у оближње напуштено село Кула Град, које су припадници паравојних снага и полиције такође напали и заузеле 26. априла 1992. године.

363. После напада на Зворник, сведок 583, из једне хуманитарне организације, видео је групу од хиљаду муслимана који су се склонили у оближњој долини. У групи је било рањеника, а међу њима и лешева погинулих. Сведок је отишао из долине како би организовао конвој возила за превоз расељених на сигурно, међутим, кад су се транспортна возила вратила, муслимани су већ били отишли. Неки људи из те групе су неколико дана касније стигли у Тузлу.

364. Дана 10. априла 1992. године привремена влада у Зворнику наредила је свим људима са станарским правом у друштвеним становима, као и свим власницима некретнина, укључујући приватне куће и пословне просторе, да се врате и пре 15. маја 1992. године поднесу захтев за поврат те имовине, у противном ће право на њу припасти општини. Дана 5. маја 1992. године привремена влада је основала „агенцију за размену некретнина” надлежну за размену некретнина становника општине Зворник и других општина.

365. Већ крајем априла 1992. године српске власти су преузеле контролу над муслиманским селом Ђулићи у општини Зворник, а мештани су предали оружје припадницима српских снага. Да би остали запослени, муслимани су морали да потпишу изјаву о лојалности српским властима. Такође, крајем априла или почетком маја, српске снаге затражиле су предају муслиманског села Дивич. Међутим, пре него што је истекао рок за предају, српске снаге, у чијем саставу су били аркановци, „Бели орлови” и резервни полицајци, напале су Дивич. Отприлике 1.000 муслимана побегло је у оближње село Јошаница. Кад су неки покушали да се врате касније у мају, српске снаге су одбиле да их пропусте. Приближно 28. маја припадници „Жутих оса” натерали су између 400 и 500 муслимана из села Дивич, међу којима жене, децу и старце, да уђу у аутобусе и рекли им да ће их одвести на муслиманску територију. У Црном Врху су заробљене пустили да наставе пешице. Истог дана мајор Светозар Андрић, командант 1. бирачке бригаде ВРС, наредио је ТО-у Зворник да организује и координира одлазак муслиманског становништва с општинама кроз које ће проћи. Исељене су само жене и деца, док су војно способни мушкарци требали бити смештени у логорима ради размене. Почетком јуна Срби су виђени како улазе у села у општини Зворник из којих су исељени муслимани. Некима је то наредила привремена влада српске општине Зворник.

366. Већ крајем маја 1992. године велик број мештана муслимана окупио се у селу Козлук у којем су муслимани били већинско становништво, плашећи се припадника паравојних и српских снага који су их узнемиравали захтевима да предају оружје. После преузимања власти у Зворнику, паравојне групе и локални Срби поставили су барикаде у оближњим селима и изоловали Козлук. Полицијске снаге у селу поделиле су се на муслиманску и српску страну. Почетком јуна полицајци муслимани у Козлуку морали су да предају своје униформе и оружје једном српском полицајцу. У ноћи 20. јуна српски ТО под командом Марка Павловића напао је Козлук. Дана 26. јуна у Козлук је стигао велик број српских војника, припадника ТО-а и паравојних јединица у тенковима и другим војним возилима. У групи су били и Бранко Грујић, председник СДС-а Зворник и Кризног штаба, Павловић, и Јован Мијатовић, члан Кризног штаба у Зворнику и посланик у скупштини босанских Срба. Обавестили су муслимане да имају један сат да оду, у противном ће их убити. Осим тога, рекли су им да не могу са собом понети никакве личне ствари и натерали су их да потпишу изјаве којима се одричу своје имовине. Истог дана је у конвоју возила, који су организовали Срби који су напали и заузели Козлук, превезено отприлике 1.800 људи из те општине у Србију.

367. Већина од деветнаест муслиманских споменика у општини Зворник оштећена је или потпуно разорена у гранатирању или експлозивом за време напада на муслиманска села у априлу и мају 1992. године. Према извештајима СЈБ-а Зворник, у истом том периоду српска полиција је проводила претраживање кућа и масовна испитивања муслимана, оптужујући муслимане да су „припремали ликвидирање Срба”. Многи су заточени на разним локацијама у општини. На пример, српска полиција, аркановци и припадници „Белих орлова” заточили су муслимане у фабрику „Алхос” у делу Зворника званом Каракај, где су муслимани подвргнути великом злостављању. Дана 9. априла 1992. године сведока 674 испитивао је и тукао Бранко Грујић, а истог дана или недуго после аркановци су убили још око осамнаест заточеника муслимана.

368. Крајем априла 1992. године неколико муслимана заточено је у фабрици „Стандард”, у Каракају, под стражом локалних Срба. Отприлике 10. маја 1992. године српска полиција их је преместила у „Економију”, такође у Каракају, у којој је већ био заточен велик број мушкараца муслимана. Нешто касније поново су премештени, овај пут у фабрику „Нови извор”, где су стражари били припадници резервног састава полиције. У тај заточенички центар 27. маја 1992. године примљено је још 186 заточеника муслимана из села Дивич. Наоружане групе, у чијем саставу су били и

припадници паравојних јединица из Србије, често су долазиле у та три заточеничка центра и сурово злостављале заточенике. У „Економији” је умро један заточеник.

369. Дана 30. маја 1992. године војници ЈНА заробили су отприлике 150 муслимана - мушкараца, жена и деце - из села Костијерево у општини Зворник. Одвели су их у Дом културе у Дрињачи, где су их чували припадници ЈНА. Доведени су и муслимански заточеници из других села у општини, али су све жене и деца недуго потом пуштени на слободу. Стражари и аркановци су тукли заточене мушкарце који су остали ту. Убрзо након доласка, једна јединица „Белих орлова” почела је да изводи заточенике у групама од десет и убија их ватреним оружјем. Укупно је Дому културе убијено 88 људи, међу којима и чланови породице сведока.

370. Крајем маја 1992. године представници муслимана састали су се с локалним Србима, између осталих и са чланом привремене владе у Зворнику, како би разговарали о пресељењу муслимана из општине. Група од неких 3.000 мушкараца, жена и деце муслимана отишла је у страху за своју безбедност. Дана 1. јуна 1992. године, чим је група кренула, српски војници су из колоне издвојили војно способне мушкарце, а жене, децу и старце одвели на подручје под муслиманском контролом. Мушкарци су одведени, заједно с осталим мушкарцима муслиманима заробљеним истог дана у селу Клиса, у Техничку школу у Каракају, где су били заточени у згради радионице. Објект су чували српски војници. У року од неколико сати по доласку у школу, отприлике 20 заточеника умрло је од топлотног удара и недостатка воде. У току следећих неколико дана многи заточеници су сурово претучени. Отприлике 160 заточеника српски стражари одвели су у малим групама и погубили.

371. Дана 5. јуна 1992. године укупно 550 заточеника из Техничке школе у Каракају, међу којим и сведок 571, камионом су одвезени у биоскопску салу у Пилицама. Оданде су сведок 571 и још 63 мушкараца одведени у Герину кланицу у Каракају. Стражари у униформама ЈНА натерали су мушкарце да се лицем окрену зиду, а потом су их убили из ватреног оружја. Сведок, који је успео да се спаси погубљења, видео је како у кланицу стижу још два аутобуса. Укупно је погубљено 190 мушкараца.

372. Од краја маја 1992. године надаље, муслимани су били заточени у згради Дома културе у селу Челопек и сурово физички и психички злостављани. Почетком јуна једна паравојна група из Србије је напала заточенике железним шипкама са шилцима и ланцима. Неки заточеници су били присиљени да туку један другог, а стражари су убили тројицу заточеника. Припадници „Жутих оса”, на чијем су челу била браћа Вучковић, Репић и Жућо, стигли су 11. јуна 1992. године у Дом културе и убили најмање

пет заточеника. Једном човеку су одсјекли ухо, другима прсте на рукама, а најмање двојица су сексуално осакаћена. Репићеви људи су терали заточенике да једу одсечене делове тела и убили двојицу која то нису могла да ураде. Дана 27. јуна 1992. године Репић се сам вратио у Дом културе, убио из ватреног оружја 20 заточеника и ранио још 22. Средином јула преостали заточеници су премештени, уз помоћ српских општинских власти у Зворнику, у логор Батковић у општини Бијељина.

373. Осим у горепоменутом објектима, српске власти су 1992. цивиле претежно муслиманске националности држале заточене у тринаест заточеничких центара у општини Зворник, и то у штабу ЦС-а у Ораховцу, у затвору недалеко од „Новог извора“, у затвору у Зворнику, у СУП-у, у полицијској станици у Зворнику, у школи у Кнежевићима, у циглани у Каракају у улазу управне зграде, у предузећу „Хладњача“, у омладинском насељу, у спортској дворани, у кући Паше Салиховић и у основној школи у Липљу, као и у мотелу „Видиковац“.

374. Веће закључује да су српске снаге у општини Зворник од априла до јуна 1992. године убиле све у свему око 507 муслиманских цивила. Десетине су убијене у нападу на Зворник 8. априла 1992. године, а многи су отишли из града према Тузли. У априлу и мају 1992. године српске снаге нападе су друга села у општини Зворник, укључујући и Дивич. Већина од деветнаест муслиманских споменика у општини Зворник хотимично је оштећена или потпуно уништена у гранатирању или експлозивом; припадници српских паравојних јединица опљачкали су муслиманске куће. Напад на Дивич натерао је око 1.000 мештана муслимана у збег. Није им било дозвољено да се врате кућама, а паравојне јединице су натерале њих 400 до 500 да уђу у аутобусе који су их одвезли у Црни Врх. Осим тога, српски војници су раздвојили колону од неких 3.000 муслимана који су раније побегли у страху за своју безбедност, одвели жене, децу и старце на територију под муслиманском контролом, а војно способне мушкарце одвели у хангар у Техничкој школи у Каракају. Срби су у 25 заточеничких објеката у општини Зворник заточили углавном муслиманске цивиле, где су их тукли и погубили велике групе људи. Припадници српских паравојних снага су 30. маја 1992. године погубили укупно 88 заточеника у Дому културе. Почетком јуна 1992. године, српски војници погубили су око 160 заточеника у школи у Каракају, док су још 190 заточеника српски стражари пребацили у Герину клаоницу и тамо их погубили“.

Дакле, ни једне једине речи о проф. др Војиславу Шешељу, нити о добровољцима Српске радикалне странке. Главни извршиоци злочина убиства су познати и не може се успоставити ни по једном од облика одговорности веза са проф. др Војиславом

Шешељем. То значи да судије у МКСЈ на основу правноснажно окончаног предмета Крајишник имају све обавезујуће чињенице о убиствима у Зворнику и дужни су да и на основу тих чињеница цене доказну вредност и релевантност доказа изведених током суђења проф. др Војиславу Шешељу. Међутим, пошто ни Тужилаштво проф. др Војислава Шешеља не оптужује као непосредног извршиоца убиства важно је утврдити да ли постоји узрочно последична веза између проф. др Војислава Шешеља и непосредних или главних извршилаца убиства. Изведени докази Тужилаштва нису показали постојање те везе.

Убиства на „ширем подручје Сарајева”

Овде је прилика да се анализира оптужба за убиство, али да се помене и чињенично стање које важи и за све друге тачке оптужнице. Догађаји у „ширем подручју Сарајева” су чињенично уобличени у пресуди Претресног већа у предмету Крајишник, и то параграфи:

И л и ц а

„551. Према попису становништва Босне и Херцеговине из 1991. године, у националном саставу становништва општине Илица било је 29.337 (43 посто) муслимана, 25.029 (37 посто) Срба, 6.934 (10 посто) Хрвата, 5.181 Југословена и 1.456 особа друге или непознате националности.

552. Почетком марта 1992. године, након што су отпуштени полицајци муслимани, формиран је српски СЈБ. У априлу и мају 1992. године, у ту општину су дошле разне паравојне формације, укључујући групу Бранета Гавриловића, Боканову групу, „четнике” из Зворника и аркановце. Кризни штаб Илица сарађивао је с неким од тих група. Након оснивања ВРС-а, део паравојске је остао у Илици и помагао снагама ВРС-а и МУП-а.

553. Крајем априла 1992. године, тешка артиљерија, ракетни бацачи, противавионски топови и тенкови ЈНА, по наређењима потпуковника Тадије Манојловића, свакодневно су гађали мете у Сарајеву, између осталог, у четвртима Бутмир и Храсница у општини Илица. У тим нападима учествовао је и српски СЈБ. Почетком маја 1992. године, Илица је већ била под контролом српских снага.

554. Српске власти су 1992. године у општини Илица цивиле претежно хрватске и муслиманске националности држале заточене у следећих десет заточеничких центара: у старој згради Дома здравља, у кампу Лужани, у згради Културноспортског центра, у складишту „Енергоинвеста”, у болници „Касиндол”, у основној школи „27. јули”, у Графичкој школи, у обданишту, у СЈБ-у Илица и у касарни Блажуј. Дана 23. јула 1992.

године, сведока Мусића је ухапсила „четничка” полиција и заточила у малој ћелији без прозора у СЈБ-у Илица. „Четничка” полиција је Мусића, током његовог заточеништва у Илици, терала да им помаже у пљачки муслиманских кућа у граду. Сви заточени муслимани су испитивани како би српске власти сазнале какве су им намере.

555. Због репресивних мера које се биле предузимане против њих, многи муслимани су побегли и одселили се из те општине. Ратни начелник СЈБ-а Илица Томислав Ковач је једном приликом рекао да су цивилне власти прогласиле општу политику прогона муслимана са Илице. Дана 25. јуна 1992. године, председник Кризног штаба Илица Недељко Прстојевић разговарао је са локалним функционером са Илице Радетом Ристићем о ситуацији на подручју Касиндола. Након што је чуо да Срби држе заузете положаје, Прстојевић је Ристићу рекао: „Добро, али нек то се држи чврсто и нек се потаре то све, овако молим те. Што је муслиманско све потрати што је и Алија. Ниједног муслимана нећу да видим тамо живог који је борбено способан”. Он је надаље овластио Ристића да станове муслимана на том подручју да Србима који су учествовали у борбама, рекавши да је одштампао потребне формуларе за пренос власништва, као и да су тога дана власти на Илици већ испуниле 30 таквих формулара за станове на подручју Нецарића, источно од Илице.

556. Веће закључује да су српске снаге, након што су преузеле контролу над општином Илица у мају 1992. године, цивиле претежно муслиманске и хрватске националности држале заточене у дванаест заточеничких центара у тој општини. Многи муслимани су са територије општине Илица отишли из страха и због репресивних мера које су против њих предузете”.

Поводом убистава изгледа није изведен ни један доказ и нема ни једне једине речи о проф. др Војиславу Шешељу и добровољцима Српске радикалне странке. Знајући како ради Тужилаштво и колики је значај за МКСЈ имао предмет Крајишник делује просто невероватно да у предмету Крајишник Тужилаштво није искористило нешто што је навело у оптужници против проф. др Војислава Шешеља. Тај део гласи:

„Дана 17. јула 1993. године, припадници једне јединице шешељеваца на Игману у општини Илица убили су два ратна заробљеника: Живка Крајишника и Русмира Хамалукића”.

Исто презиме наводно жртве злочина Крајишник, Тужилаштво би радо употребило против Момчила Крајишника, али није, свесно и намерно, јер добро зна да се убиство као ратни злочин није десио, пошто је тај Живко Крајишник погинуо у борбама које су вођене.

Илијаш

557. Према попису становништва Босне и Херцеговине из 1991. године, у националном саставу становништва општине Илијаш било је 11.325 (45 посто) Срба, 10.585 (42 посто) муслимана, 1.736 (7 посто) Хрвата, 1.167 Југословена и 371 особа друге или непознате националности.

558. У марту 1992. године, на зграду општине у Илијашу и на полицијску станицу обешене су српске заставе, а представници СДА и ХДЗ-а престали су долазити на седнице Скупштине општине. Приближно у исто то време, СЈБ се поделио по националној основи. Српски део је себе назвао „Српска полиција” САО Романије и дошао под контролу српског Кризног штаба. Отпуштени су полицајци муслимани и Хрвати, као и муслимани и Хрвати запослени у школама, банкама и болницама. Муслимани су потом формирали властити Кризни штаб и полицијску станицу у једном селу близу места Илијаш.

559. Српски Кризни штаб је преузео контролу над свим већим војним и цивилним установама и објектима у општини, укључујући СДК, банке, складиште предузећа ИНА и средства јавног информисања. Локалном СДС-у је помагала једна паравојна јединица. Српски Кризни штаб те општине је касније, 14. јуна 1992. године, затражио подршку од аркановаца у виду барем једног вода.

560. Припреме за заузимање већински муслиманског села Љешева започеле су у марту 1992. године када су Срби подигли контролне пунктове, поделили оружје мештанима и на околна брда поставили тешку артиљерију. У априлу 1992. године, муслимани у том селу су организовали сеоску стражу, а у мају су основали Кризни штаб, задужен за организацију живота и рада у селу. У мају је и српска полиција наредила муслиманима да предају оружје. Већина муслимана је поступила по наређењу и 60 до 80 посто муслимана је отишло из села у страху од напада. Дана 4. јуна, на Љешево је отворена минобацачка и артиљеријска ватра. Гранате су погодиле неколико кућа у муслиманском делу села, у којем није било никаквих војних циљева. Српски војници су сутрадан ушли у село и убили приближно 20 сељана муслимана, након што су их заробили и спалили њихове личне документе. Српски војници су истерали друге сељане из њихових домова и окупили их на железничкој станици. Српска полиција је те сељане одатле аутобусом одвезла у једну зграду у делу Илијаша које се зове Подлугови, где су били заточени два месеца.

561. Српске снаге су у два наврата, у априлу и поново 4. јуна, гранатирале заселак Млине. Због тих напада, већина сељана се до почетка јула преселила у општину Бреза, северно од Сарајева.

562. Приближно у мају 1992. године муслимани у већински муслиманском селу Горња Биоча организовали су се у страже, наоружани војним и ловачким пушкама. Дана 29. маја 1992. године, српске снаге су гранатирале то село. Српски војници су убили два рођака сведока Селимовића испред њихове куће. Недуго након тога, локални српски војници заточили су сељане муслимане, укључујући жене и децу, и држали их заточене пет дана у сеоској основној школи. Војници су потом одвели 80 мушкараца у другу школу у Подлуговима. Заточенике у Подлуговима су чували Срби. Спавали су на поду и нису добијали довољно хране, а било је дана када је уопште нису добили. Негде у августу 1992. године, представник Министарства правде републике босанских Срба посетио је заточенике и саопштио им да ће због лоших услова заточења бити пресељени. Дана 17. августа или приближно тог дана, заточеници су доиста пребачени у заточенички центар у Семизовцу, општина Вогошћа.

563. Осим у горепоменутих објектима, српске власти су 1992. године у тој општини заточене цивиле претежно хрватске и муслиманске националности држале у следећих девет заточеничких центара: у Техничкој школи, старој згради железничке станице, складишту предузећа ИНА, старим кућама Јамјановића, старој јами у Подлуговима, градској полицијској станици и затвору, на пункту зимске службе у Нишићима, у хали погона МИК у Подлуговима и бетонском бункеру уз реку Ставању у Подлуговима.

564. Током 1992. године, српске снаге су разориле велики број историјских и верских локалитета у Илијашу, укључујући жупну цркву у Тарачином Долу и 21 муслимански верски споменик, укључујући џамију у Старом Илијашу, џамију у Мисочи, мектеб у Биочи и џамију у Средњем.

565. Веће закључује да су српске снаге у мају и јуну 1992. године у општини Илијаш убиле све у свему најмање 22 муслимана. Српске снаге су напале неколико већински муслиманских села и уништиле бројне историјске и верске споменике. Због напада на заселак Млини, већина становника заселка прешла је у општину Бреза, северно од Сарајева. У другим селима, Срби су терали сељане из њихових кућа и многе од њих држали заточене у лошим условима у два заточеничка центра у општини”.

Дакле, ни једне једине речи о проф. др Војиславу Шешељу и добровољцима Српске радикалне странке. За оптужбе за убиство у предмету против проф. др Војислава Шешеља важно је да се у пресуди Крајишник за село Љешево наводи:

„Српски војници су сутрадан (5. јуна 1992. године) ушли у село и убили приближно 20 сељана муслимана, након што су их заробили и спалили њихове личне документе”.

У оптужници против проф. др Војислава Шешеља наводи се:

„Дана 5. јуна 1992. године или приближно тог датума, припадници једне јединице шешељеваца убили су 22 цивила несрпске националности у селу Љешево”.

Да се ради о измишљеној тврдњи Тужилаштва у погледу цитираног дела оптужнице против проф. др Војислава Шешеља најбоље сведочи параграф 560. пресуде Претресног већа у предмету Крајишник.

Главни извршиоци убиства су познати (локални мештани и српска полиција који су припремали и учествовали у нападу) и не може се успоставити ни по једном од облика одговорности веза са проф. др Војиславом Шешељем.

В о г о ш ћ а

„594. Према попису становништва Босне и Херцеговине из 1991. године, у националном саставу становништва општине Вогошћа било је 12.499 (51 посто) муслимана, 8.813 (36 посто) Срба, 1.071 (4 посто) Хрвата, 1.730 Југословена и 534 особе друге или непознате националности.

595. Почетком марта 1992. године, одборници СДС-а напустили су Скупштину општине Вогошћа и основали властиту скупштину. Члан Главног одбора СДС-а и председник Кризног штаба Вогошћа Јован Тинтор, председник локалног огранка СДС-а Рајко Копривица и друге вође локалног СДС-а, хтели су да се општина Вогошћа подели по националној основи. Том поделом, како су је они замислили, Срби би добили центар града, важне комуникације и сву локалну индустрију. У марту је ЈНА поставила барикаде око важних сарајевских фабрика, између осталог, и око погона за производњу артиљерије и ракета „Претис” у Вогошћи, тада једног од највећих погона те врсте у Европи. Крајем марта, полиција је подељена по националној основи.

596. Јединице српске војске и полиције су, у организацији Кризног штаба Вогошћа, у периоду од 4. до 17. априла 1992. године употребом војне силе ставиле велик део Вогошће под српску контролу. Под контролом СДС-а и Кризног штаба нису биле и српске паравојне формације које су се у периоду од априла до августа 1992. године појавиле у тој општини. Паравојска је деловала у дослуху с одређеним особама из војне команде, полицијских снага и општинских власти Вогошће. Дана 30. јула 1992. године, Ратно повереништво Вогошће одлучило је плаћати добровољце под командом мајора Јове Остојића, познате као одред „Шоша”.

597. На основу упутстава добијених од МУП-а и локалне војне команде, све српске полицијске снаге у општини Вогошћа послате су на линију фронта већ средином априла 1992. године. Полицајци нису одржавали ред и мир, већ су учествовали у борбеним дејствима. Многи полицајци су учествовали у кажњивим радњама, као што је пљачка муслиманских кућа. Осим тога, до јуна 1992. године из фабрике ТАС у Вогошћи, која је производила возила марке „Голф”, украли су приближно 2.000 возила. Специјални вод са Сокоца, под водством Душка Маловића и додељен Мићи Станишићу, учествовао је у великој крађи аутомобила из фабрике ТАС у Вогошћи, док је резервна полиција пљачкала муслиманске куће.

598. Дана 1. маја 1992. године српски ТО ухапсио је једног полицајца муслиманске националности из Сарајева и његовог колегу док су се возили кући у Вогошћу. Одведени су у полицијску станицу у Вогошћи, где их је испитивао и тукао Јован Тинтор.

599. Дана 2. маја 1992. године Срби су опколили и гранатирани села Свраке и Семизовац у општини Вогошћа. Та села су бомбардовали војни авиони, након чега су сељани предали оружје. Након заузимања Сврака и Семизовца почетком маја 1992. године, Срби су одвели 470 мушкараца, жена и деце муслиманске националности у касарну у Семизовцу. Жене, деца и старци су касније пуштени на слободу, али мушкарци су задржани. Они су требали бити размењени за девет Срба које су заробиле муслиманске снаге.

600. Дана 29. маја 1992. године, српске снаге су бомбардовале Горњу Биочу. Неки од мушкараца муслимана који су дотад чували Горњу Биочу ловачким и војним пушкама побегли су у шуму. Ухапшени су и заточени у Плањиној кући у Семизовцу 31. маја 1992. године. Од почетка јуна 1992. године, српска полиција је у Плањиној кући заточавала и мушкарце из села Љешева, општина Илијаш. Дана 8. јула 1992. године општински секретаријат за урбанизам, имовинско-правне, стамбено-комуналне послове и катастар некретнина одлучио је, на захтев Министарства правде, да се Плањина кућа Министарству привремено додели на употребу као затвор. Дана 17. августа, полицајци у маскирним униформама пребацили су групу од преко 80 мушкараца муслимана, дотад заточених у школи у Подлуговима, општина Илијаш, у Плањину кућу. У Плањиној кући било је заточено укупно 113 мушкараца, од којих је већина била муслиманске националности, мада је било и Хрвата, као и један Србин. Жене и деца су држани одвојено у просторијама на спрату. Чували су их српски војници и полицајци у маскирним униформама, који су их често жестоко тукли. У октобру је ту било заточено

172 људи. У периоду од августа до новембра 1992. године Срби су викендом долазили из Србије да туку заточенике и присиљавају их на понижавајуће сексуалне радње.

601. Крајем августа 1992. године српски војници почели су одводити заточене муслимане из Плањине куће на присилни рад на линији фронта у Равне и на Жуч. Тај рад је укључивао копање ровова, ношење муниције и одношење тела српских војника погинулих у борби. Групе заточеника из Плањине куће су понекад кориштене као живи штит. Током септембра 1992. године, најмање петнаест заточених муслимана погинуло је на присилном раду на линији фронта или док су кориштени као живи штит, а неколико заточеника је рањено.

602. У мају 1992. године човек по имену Боро Радић извео је део заточеника из заточеничког објекта званог „бункер”, у којем је било заточено 35 сељана мушког пола из већински муслиманског села Свраке, и такође их послао да копају ровове на Жучи. Према речима једног сведока, део заточеника се никада није вратио. Веће није у позицији да тачније утврди шта се догодило с тим заточеним особама.

603. Други заточенички центар у Вогошћи налазио се у кафе-ресторану „Соња”. Њиме је управљао Бране Влачо. Услови у том заточеничком центру нису били одговарајући, био је претрпан и заточеници нису добијали довољно хране.

604. Осим у горепомнутим објектима, српске власти су 1992. године у општини Нови Град цивиле претежно хрватске и муслиманске националности држале заточене у следећим заточеничким центрима: у бункеру код „Соње” покрај пансиона „Кон Тики”, у спортском центру, у тунелу Кривоглавци, у згради предузећа „Кисикана”, у Дистрибуционом центру УПИ-ја, у Накиној гаражи, у хотелу „Парк” и у УНИС-овим творницама.

605. Разорене су џамија у Свракама и џамија на Кобиљој Глави. Током рата у Вогошћи уништене су и следеће богомоље: џамија у Угорском, месцид (џамија без минарета) у Караули Доњој, општина Вогошћа, месцид у Тиховићима, месцид у Гори и месцид у Крчу, незавршена џамија у близини хотела „Парк” и католичка црква у Семизовцу.

606. Веће закључује да су српске снаге у септембру 1992. у општини Вогошћа убиле најмање петнаест заточених муслимана и Хрвата. Велики део Вогошће је још у периоду од 4. до 17. априла употребом војне силе стављен под контролу Срба, али наредних месеци српске снаге су гранатирале друга села у тој општини, те оштетиле или разориле неколико џамија. Многи полицајци су учествовали у кажњивим радњама, попут пљачке муслиманских кућа и фабрике ТАС у Вогошћи. Након заузимања села, српске снаге су

муслимане и Хрвате лишавале слободу и држале их заточене у тешким условима у десет заточеничких центара у тој општини. Неки затвореници кориштени су као живи штитови и погинули су. До новембра 1992. године из Србије су редовно долазили Срби да туку заточенике и терају их на понижавајуће сексуалне радње”.

Дакле, ни једне једине речи о проф. др Војиславу Шешељу и добровољцима Српске радикалне странке. Главни извршиоци злочина убиства су познати и не може се успоставити ни по једном од облика одговорности веза са проф. др Војиславом Шешељем.

М о с т а р

Догађаји у Мостару нису били предмет интересовања приликом оптуживања Момчила Крајишника.

Н е в е с и њ е

Овде је прилика да се анализира оптужба за убиство, али да се помене и чињенично стање које важи и за све друге тачке оптужнице.

Догађаји у Невесињу су чињенично уобличени у пресуди Претресног већа у предмету Крајишник, и то параграфи:

„668. Према попису становништва Босне и Херцеговине из 1991. године, у националном саставу становништва општине Невесиње било је 10.711 (74 посто) Срба, 3.313 (23 посто) муслимана, 210 (1 посто) Хрвата, 123 Југословена и 91 особа друге или непознате националности.

669. Дана 16. јуна 1992. године, војници у маскирним униформама, на челу с Крстом Савићем, повереником за САО Источну Херцеговину, ушли су у кућу сведокиње Требовић, становнице општине Невесиње муслиманске националности. Рекли су да траже оружје и радио опрему. У тој акцији, Савић је пуцао у ногу сведокињином супругу, Реџепу Требовићу. Српски војници су држали сведокињу па није могла помоћи супругу. Када је, четири сата после, сведокињи и члановима породице било дозвољено да одведу њеног супруга у болницу, Реџеп Требовић је умро подлегавши повредама. Кућа сведокиње је спаљена.

670. Дана 22. јуна 1992. године, српске снаге су гранатирале село Пресјека у општини Невесиње. Сведокиња 270, Муслиманка, њена породица и група од још приближно 150 до 200 муслимана, цивила из Пресјеке и Кљуне побегли су према планини Вележ. Група је оставила иза себе шеснаест старијих особа које нису могле држати корак и **које је касније један локални Србин убио**. Та група је лутала планинама три до четири дана пре него што се због артиљеријског напада поделила у два дела. Срби у униформама ЈНА

и комбинацији војне и цивилне одеће заточили су сведокињу и још 75 људи у близини Мостара. Одвели су их у Днопоље у општини Мостар. Испред једне школе, 29 мушкараца је одвојено од жена и двадесеторо деце из групе. Ти мушкарци, међу којима је био и супруг сведокиње 270, касније су убијени у Дубравици. Укупно 27 тела мушкараца из те групе ексхумирано је у Телећој Ластви, где су претходно пребачена. По наређењу мајора Здравка Кандића из 5. батаљона ЈНА, жене и деца, међу којима је било и беба, одведени су у подрум топлане у Килавцима, општина Невесиње.

Подрум топлане је био празан и у њему није било санитариија. Група није добила храну ни воду, чак ни за бебе, а сведокиња 270 и друге мајке су деци морале давати урин да не дехидрирају. Након четири дана, сведокиња 270 и још четири заточенице одвојене су од деце и одведене у летовалиште Борачко језеро у општини Коњиц. Српски војници су убили преостале жене и децу у подруму топлане у Килавцима и положили их у једну јаму у Липовачи. Током службене ексхумације 1999. године, у Липовачи су пронађени остаци одраслих особа и седморо деце.

671. Осим у подруму топлане у Килавцима, српске власти су у Невесињу 1992. године цивиле претежно муслиманске националности држале заточене у следећа два заточеничка центра: у Горњем Ракитном и у фабрици и радионици алата, које су чиниле један заточенички центар. Мушкараце муслимане су, такође у јуну 1992. године, заточили и тукли у полицијској станици у Невесињу. Дана 16. јуна 1992. године, један сведок је видео леш једног мушкараца муслимана на тлу испред станице. Веће није у позицији да оцени околности његове смрти.

672. У пролеће и лето 1992. године девет муслиманских и католичких споменика у општини Невесиње, укључујући три џамије у граду Невесињу и џамију у Кљуни, тешко је оштећено или разорено ватром и експлозивом. Стара џамија у Оцаку је већ у септембру 1991. године готово потпуно разорена гранатирањем и експлозивом.

673. Веће закључује да су српске снаге у јуну 1992. године убиле све у свему више од 53 муслимана. Српске снаге су гранатирале села у општини Невесиње, те хотимично оштећивале или разарале верске споменике. Цивили претежно муслиманске националности били су заточени у четири заточеничка центра. Већину жена и деце заточених у подруму топлане у Килавцима у јуну су убили српски војници”.

Дакле, ни једне једине речи о проф. др Војиславу Шешељу и добровољцима Српске радикалне странке. Главни извршиоци злочина убиства су познати и не може се успоставити ни по једном од облика одговорности веза са проф. др Војиславом Шешељем.

За наведене локације Момчило Крајишник је пресудама Претресног и Жалбеног већа ослобођен оптужби за убиство као злочин против човечности и за убиство као кршење закона и обичаја ратовања и то по свим видовима одговорности, а нарочито по основу учешћа у УЗП, где су убиства представљена као додатна кривична дела циља УЗП, и по свим другим видовима индивидуалне кривичне одговорности. Дакле, за убиство није примењена трећа категорија УЗП у предмету против Крајишника.

**Тачке 8 и 9. мучење и окрутност поступање као кршење закона
и обичаја ратовања**

У претпретресном поднеску Тужилаштво тврди:

172. Конкретни услови за „мучење” према заједничком члану 3(1)(а):

(i) да су поступци оптуженог проузроковали тешку бол или патњу било телесну, било душевну и сексуално насиље, укључујући силовање, може да представља мучење.

(ii) да су та бол или патња нанети жртви из забрањених циљева.

Мада се наводи и:

i) Наношење, делом или пропустом, тешке телесне или душевне боли или патње,

ii) Дело или пропуст морају бити намерни,

iii) Мотив дела или пропуста мора бити изнуђивање информација или признања, кажњавање, застрашивање или вршење притиска на жртву или трећу особу, или дискриминација, из било ког разлога, жртве или треће особе.

Довољно је да забрањени циљ(еви) из којих је нанета бол или патња буду „део оног што мотивира понашање”.

173. „Окрутно поступање” према заједничком члану 3(1)(а):

Тежина патње, повреде или атака на људско достојанство не мора да достигне ниво потребан за злочин мучења.

У оптужници Тужилаштво тврди:

„**28.** Од августа 1991. до септембра 1993. године, проф. др Војислав Шешељ, делујући појединачно или као учесник у УЗП, планирао је, наредио, подстицао, починио или на други начин помагао и подржавао планирање, припрему или извршење затварања у нехуманим условима муслиманских, хрватских и других несрпских цивила на горенаведеним територијама.

29. Српске снаге, укључујући добровољачке јединице које је регрутовао и/или подстрекивао проф. др Војислав Шешељ, заробиле су и заточиле стотине хрватских, муслиманских и других несрпских цивила. Ти цивили су држани у краћем или дужем заточеништву у следећим заточеничким објектима:

а) Складиште „Велепромета”, Вуковар, САО СБЗС, новембар 1991. године, објекат је водила ЈНА, око хиљаду двеста заточеника.

б) Пољопривредно добро Овчара, околина Вуковара, САО СБЗС, новембар 1991. године, објекат је водила ЈНА, око три стотине заточеника.

ц) [изостављено]

д) [изостављено]

е) Фабрика обуће „Стандард”, Циглана, Економија, Дом културе у Дрињачи, Техничка школа у Каракају, Герина кланица и Дом културе у Челопеку, Зворник, Босна и Херцеговина, од априла до јула 1992. године, стотине заточеника.

ф) [изостављено]

г) Складиште „Искра” у селу Подлугови, општина Илијаш, „Плањина кућа” у селу Свраке, општина Вогошћа, „Соњина кућа” у општини Вогошћа, касарна у селу Семизовац, општина Вогошћа, и вулканизерска радионица на раскрсници у Вогошћи, општина Вогошћа, у периоду од априла 1992. године до септембра 1993. године, десетине заточеника.

х) [изостављено]

и) [изостављено]

ј) Градска мртвачница у Сутини, Мостар, и стадион у Врапчићима, Мостар, током јуна 1992. године, више од стотину заточеника.

к) Подрум топлане у Килавцима, Невесиње, одмаралиште на Борачком језеру, Невесиње, основна школа у Зијемљу, Невесиње, и зграда СУП у Невесињу током јуна 1992. године, више од стотину заточеника.

30. Животни услови у тим заточеничким објектима били су сурови и обележени нечовечним поступањем, претрпаношћу, гладовањем, присилним радом, неадекватном лекарском негом и систематским физичким и психичким злостављањем које је укључивало мучење, премлаћивање и сексуално насиље”.

Локације за оптужбе по основу мучења и окрутног поступања су исте: Вуковар, Зворник, „шире подручје Сарајева”, Мостар и Невесиње.

Што се тиче локације Вуковар, Мркшић и Шљиванчанин су осуђени за помагање и подржавање мучења и окрутног поступања као одговорни официри ЈНА за локацију Вуковар где су се и налазили, а Радић је ослобођен одговорности јер није пронађена неопходна веза Радића са делима и главним извршиоцима злочина. Ако је било тешко пронаћи ту везу за Радића, онда је немогуће наћи ту везу и за проф. др Војислава Шешеља.

Што се тиче локације Зворник, „шире подручје Сарајева”, Мостар и Невесиње, Момчило Крајишник није осуђен за мучење и окрутност поступање, нити за слична дела по члану 5. Статута у оквиру прогона, како по појединачним видовима кривичне одговорности, тако и по основу учешћа у УЗП. Како је уопште могло да дође до оптуживања проф. др Војислава Шешеља стварно није јасно, али је апсолутно јасно да не постоји ни један доказ којим би се могла успоставити веза између дела, главног извршиоца мучења и окрутност поступања и проф. др Војислава Шешеља и било ког добровољца Српске радикалне странке.

Тачке 12, 13 и 14. безобзирно разарање, уништавање и пљачка јавне или приватне имовине као кршење закона и обичаја ратовања

У претпретресном поднеску Тужилаштво тврди:

„180. Члан 3(б) обухвата „безобзирно разарање” или „пустошење” градова, насеља и села. Тај злочин изискује следеће:

- (i) разарање имовине великих размера;
- (ii) разарање које није оправдано војном нуждом; и
- (iii) починилац је деловао с намером да уништи имовину о којој је реч или уз безобзирно занемаривање могућности да ће она бити разорена.

181. Разарање болнице може бити дозвољено да се задовољи услов разарања великих размера. Тај услов се односи и на довођење кућа или комуналних објеката у стање које је неприкладно за становање или због којег постају некорисни.

182. Израз „није оправдан војном нуждом” може се дефинисати навођењем општеприхваћене дефиниције војних циљева у члану 52. Допунског протокола I, где су „они описани као они објекти који по својој природи, смештају, намени или употреби ефективно доприносе војној акцији и чије потпуно или делимично уништење, заузимање или неутрализација доноси у датим околностима очиту војну предност”.

183. Члан (3)(д) под ратним злочинима подразумева и „запоседање, разарање или хотимично наносење штете установама намењеним религији и образовању, науци и уметности, добротворним установама, те историјским споменицима, уметничким делима и научним постигнућима”.

184. Да би доказало овај злочин, Тужилаштво мора да докаже следеће:

- (i) да је разорена или оштећена установа намењена религији, добротворним сврхама или образовању, науци и уметности, историјски споменик или научно и уметничко дело;
- (ii) да оштећена или уништена установа није била коришћена у војне сврхе у време чињења дела; и

(iii) да је дело извршено с намером да се уништи или оштети уз безобзирно занемаривање могућности да ће установа о којој је реч бити уништена или оштећена.

185. Тај злочин је почињен чак и онда ако је разорен или оштећен само један предмет или зграда заштићени овом одредбом. „Оштећење” изискује мањи степен умањења или губитка вредности или значаја него „разарање”. Дела која за последицу имају оштећење заштићених објеката укључују скрнављење и вандализам.

186. Кривично дело пљачке извршено је када се приватна или јавна имовина намерно и противправно одузима. Поред тога, морају бити испуњени општи услови из члана 3. Статута у вези с чланом 1. Статута који се односе на тежину кривичног дела. Пљачка подразумева „све облике противзаконитог присвајања имовине” (...) укључујући и она дела која се традиционално описују као „отимачина”.

У оптужници Тужилаштво тврди:

„34. Од 1. августа 1991. године или приближно од тог датума до маја 1992. године у српским аутономним областима у Хрватској и РСК, а од 1. марта 1992. године или приближно од тог датума па барем до септембра 1993. године у општинама Зворник, на „ширем подручју Сарајева”, те у општинама Мостар и Невесиње у Босни и Херцеговини, проф. др Војислав Шешељ, делујући појединачно или као учесник у УЗП, планирао је, наредио, подстицао, починио или на други начин помагао и подржавао планирање, припрему или извршење безобзирног разарања и пљачке јавне и приватне имовине хрватских, муслиманских и других несрпских становника који нису били оправдани војном нуждом. То намерно и безобзирно разарање и пљачка обухватили су пљачку и уништавање домова и верских и културних објеката, а извршени су у следећим градовима и селима:

(а) САО СБЗС: Вуковар (на стотине домова је уништено, а многи су опљачкани),

(б) Босна и Херцеговина: Зворник (на стотине домова је опљачкано, а многе џамије и друге богомоље и верска документација су уништени), „шире подручје Сарајева” (у општини Илијаш куће су опљачкане, многе су уништене, а џамије, католичке цркве и друге богомоље су уништене; у општини Вогошћа куће су опљачкане, многе су уништене, а џамије, католичке цркве и друге богомоље су уништене); Мостар (велики број домова је опљачкан и уништен, а неколико џамија је уништено) и Невесиње (велики број домова је опљачкан и уништен, а велики број џамија је уништен)”.

С обзиром да се понављају локације важно је имати у виду да у правноснажно окончаном предмету Мркшић, Шљиванчанин и Радић (Вуковар) и предмету Крајишник (Зворник, шире подручје Сарајева, Мостар и Невесиње) нико од њих није осуђен ни по једном виду кривичне

одговорности за безобзирно разарање, уништавање и пљачку као кршење закона и обичаја ратовања. Не зна се по ком основу је проф. др Војислав Шешељ оптужен, јер не постоји ни један доказ како у наведеним предметима, тако не постоји ни један доказ да је проф. др Војислав Шешељ био у било каквој вези са главним извршиоцима ових злочина, а као потенцијални извршиоци нема добровољаца Српске радикалне странке.

Б. Општи услови из члана 5. Статута

„159. Оптужени се терети према члановима 5(а), 5(б), 5(е), 5(ф), 5(х) и 5(и). Општи услови члана 5. јесу следећи:

(i) да је постојао распрострањен или систематски напад усмерен против цивилног становништва;

(ii) да је понашање оптуженог било повезано с тим распрострањеним или систематским нападом усмереним против цивилног становништва; и

(iii) да је оптужени био упознат са ширим контекстом свог понашања.

У неким пресудама се као општи услов наводи да Статут захтева и (i) да је постојао оружани сукоб.

160. Напад мора бити распрострањен или систематски. Термин „распрострањен” односи се на напад широких размера, усмерен против великог броја жртава, док се израз „систематски” односи на организовану природу дела насиља и искључење могућности насумичног обрасца у њиховом вршењу. Обрасци злочина, у смислу одсуства случајности приликом понављања сличног кажњивог понашања, уобичајени је израз за такве систематске појаве. Само напад, а не појединачна дела оптуженог, мора да буде распрострањен или систематски. „Цивилно становништво” подразумева становништво које је по природи претежно цивилно, а ако у становништву постоје чланови група отпора или бивши борци, који су положили оружје, то не мења цивилно обележје тог становништва.

161. „Дела оптуженог морају бити повезана с распрострањеним или систематским нападом на цивилно становништво”.

162. Оптужени мора бити свестан ширег контекста свог поступања. Оптужени је морао знати да је нападнуто цивилно становништво и да су његова дела део тог напада или да је барем преузео ризик да његови поступци буду део тог напада. „Оптужени је морао знати да се његова дела уклапају у тај образац”.

163. Што се тиче кривичних дела наведених у оптужници, „услов надлежности да злочини наведени у члану 5. морају да буду извршени у оружаном сукобу тражи од Тужилаштва да установи да је распрострањени и систематски напад на цивилно

становништво извршен за време трајања оружаног сукоба у Хрватској и/или Босни и Херцеговини”. Услов надлежности из члана 5. не тражи да Тужилаштво установи да ли је у републици (или регији) бивше Југославије постојао оружани сукоб у којем се наводи да је извршен злочин на основу члана 5. Оружани сукоб може бити међународни и унутрашњи. Штавише, члан 5. не изискује постојање материјалног некса између злочина и оружаног сукоба”.

В у к о в а р

За локацију Вуковар релевантне су пресуде у предмету Мркшић, Шљиванчанин и Радић. Ово је значајно зато што је статус жртве био одлучујући за елиминацију постојања злочина из члана 5. Статута у пресуди Претресног већа и пресуди Жалбеног већа. Формирани обавезујући став гласи:

- У складу с чланом 5. Статута МКСЈ, да би неко кривично дело које је у њему наведено представљало злочин против човечности, мора бити почињено „у оружаном сукобу”. Карактер сукоба је при том небитан: понашање мора бити у временској и просторној вези с оружаним сукобом, било међународним или немеђународним.

- Услов постојања некса код злочина против човечности је сличан, али не и идентичан, гореописаном услову постојања некса код ратних злочина. Док се код ратних злочина мора доказати да је понашање оптуженог у довољној мери повезано с оружаним сукобом, услов постојања некса код злочина против човечности је испуњен кад се докаже да је у релевантно време и на релевантном месту постојао оружани сукоб и да су дела оптуженог објективно била географски, као и временски, повезана с тим сукобом.

- „Напад” у смислу члана 5. може се дефинисати као образац понашања који укључује вршење дела насиља. Он није ограничен на употребу оружане силе, него може да обухвати и свако злостављање цивилног становништва. Напад може, али не мора, да буде део самог оружаног сукоба.

- Даље, напад мора да буде распрострањен или систематски, при чему је тај услов дисјунктиван, а не кумулативан. Појам „распрострањени” односи се на велике размере напада и број жртава, док се израз „систематски” односи на организовани карактер дела насиља и малу вероватноћу да су она извршена насумично. Овај услов се односи само на сам напад, а не на појединачна дела оптуженог. Само напад, а не појединачна дела оптуженог, мора да буде распрострањен или систематски.

- Чланом 5. се, уз то, тражи постојање некса између дела оптуженог и напада на цивилно становништво. Према пракси МКСЈ, дела починиоца морају објективно да чине

део напада, а не да буду изолована дела. Не тражи се да буду почињена током самог напада, под условом да су с њим у довољној мери повезана.

- Што се тиче тражене менс реа у вези с нападом, Жалбено веће је стало на становиште да је оптужени, поред поседовања намере да почини дело у основи за које се терети, морао да зна да постоји напад на цивилно становништво и да су његова дела део тог напада или барем да буде свестан ризика да би она могла да буду део тог напада. Тај услов не подразумева упознатост с појединостима напада. Такође је небитно да ли је оптужени поседовао намеру да његова дела буду усмерена против циљног становништва или само против његове жртве. Напад, а не дела оптуженог, треба да буде усмерен против циљног становништва, а оптужени само мора да зна да су његова дела део тог напада.

- Иако је могуће да је међу 194 лица за која је утврђено да су у оптужници наведена као жртве убиства био и мањи број цивила, према закључку Већа, лица која су између 20. и 21. новембра 1991. године над заробљеницима на Овчари починила кривична дела за која се оптужени терете у оптужници поступала су у уверењу да су њихова дела усмерена против припадника хрватских снага. Стога могућност поменута горе, да је међу заробљеницима био и мањи број цивила не мења закључак Већа да, с обзиром на конкретне околности у овом предмету, кривична дела за која се оптужени терете у овој оптужници не могу бити оквалификована као злочини против човечности.

- Веће закључује да у овом предмету нису испуњени предуслови у вези с надлежношћу из члана 5. Статута.

Осим овог става у вези са надлежношћу по члану 5. Статута који се односи на статус заштићених лица, односно жртава, важне су пресуде Претресног и Жалбеног већа у односу на све оптужбе по основу злочина против човечности. Подсетимо се да је Тужилаштво теретило Мркшића, Радића и Шљиванчанина на основу индивидуалне кривичне одговорности (члан 7(1)) и кривичне одговорности надређеног (члан 7(3) Статута) за:

- Прогоне на политичкој, расној или верској основи; истребљење; убиство; мучење; нехумана дела; (злочини против човечности, члан 5.), и

- Убиство; мучење; окрутно поступање (кршење закона или обичаја ратовања, члан 3.).

Претресно веће је закључило:

У оптужници се наводи да је крајем августа 1991. године ЈНА опколила град Вуковар. Опсада је трајала до 18. новембра 1991. године, када су српске снаге заузеле град. Током

тримесечне опсаде, ЈНА је гранатирањем у великој мери разорила град, а стотине људи су погинули. Када су српске снаге окупирале град, њихови припадници су побили још неколико стотина несрба. Огромна већина становништва несрпске националности протерана је из града у року од неколико дана након пада Вуковара. Последњих дана опсаде Вуковара, неколико стотина људи је потражило уточиште у вуковарској болници, која се налази у близини центра града, верујући да ће болница бити евакуисана у присуству међународних посматрача.

У пресуди Жалбеног већа наводи се:

42. Претресно веће у овом предмету, пошто је прегледало доказе који су му предочени, закључило је да су починиоци злочина над затвореницима на Овчари изабрали те појединце на основу њиховог учешћа у хрватским оружаним снагама. Претресно веће је закључило следеће:

„Иако је могуће да је међу 194 лица за које је утврђено да су у оптужници наведена као жртве убиства био и мањи број цивила, према закључку Већа, лица која су између 20 и 21. новембра 1991. године над заробљеницима на Овчари починили кривична дела за која се оптужени терети у оптужници поступала су у уверењу да су њихова дела усмерена против припадника хрватских снага”.

Жалбено веће се слаже с оценом коју је Претресно веће дало доказима у спису првостепеног поступка. Кривична дела на Овчари била су усмерена против конкретно одабране групе појединаца, жртве злочина биле су одабране на основу свог наводног учешћа у хрватским оружаним снагама и са њима се као таквим „поступало другачије него с цивилним становништвом”. Аргументи Тужилаштва да су злочини извршени два дана после пада Вуковара, да се Овчара налази на географском подручју напада на Вуковар, да су починиоци злочина на Овчари такође учествовали у нападу на цивилно становништво у Вуковару и да су починиоци злочина „гајили интензиван анимозитет према онима које су сматрали непријатељским снагама”, не доводе у питање закључке Претресног већа, које стране у поступку нису оспориле, да су починиоци злочина на Овчари поступали са свешћу да су њихова дела усмерена против припадника хрватских оружаних снага. **Чињеница да су тако поступали искључује постојање намере да њихова дела буду део напада на цивилно становништво Вуковара и тиме њихова дела постају толико удаљена од напада да је немогуће утврдити постојање нексуса.**

43. Жалбено веће закључује да услов постојања нексуса између дела оптужених и самог напада није утврђен и да, у недостатку нексуса потребног на основу члана 5. Статута између злочина почињених над затвореницима на Овчари и распрострањеног

или систематског напада на цивилно становништво Вуковара, почињена кривична дела не могу бити оквалификована као злочин против човечности. Сходно томе, иако је Претресно веће погрешило у примени права тако што је додало услов да жртва кривичних дела у основи према члану 5. Статута морају да буду цивили, Жалбено веће се слаже са ставом Претресног већа - иако из других разлога - да „нису испуњени услови у вези с надлежношћу из члана 5. Статута”.

Као резултат ових ставова у предмету Мркшић, Радић и Шљиванчанин, Жалбено веће је у параграфу 44. пресуде Жалбеног већа „одбило први жалбени основ Тужилаштва у свим другим аспектима и потврдило ослобађајућу пресуду Шљиванчанину и Мркшићу на основу члана 5. Статута, а то конкретно се односи на оптужбе за прогоне на политичкој, расној или верској основи; истребљење; убиство; мучење; нехумана дела; (злочини против човечности, члан 5.).

Коментар проф. др Војислава Шешеља

Дакле, на локацији Вуковар нису испуњени општи услови за примену члана 5. Статута и то се мора прихватити и у предмету против проф. др Војислава Шешеља. Ако не постоји некус код официра ЈНА у Вуковару, онда није јасно како би се пронашао тај некус код проф. др Војислава Шешеља.

Формирана пракса у МКСЈ је следећа:

Тражени некус се састоји од следећа два елемента:

- (i) почињење дела које је по својој природи или последицама објективно део напада; заједно с чињеницом да
- (ii) оптужени зна да постоји напад на цивилно становништво и да је његово дело део тог напада.

У правноснажно окончаном предмету Мркшић, Шљиванчанин и Радић они су ослобођени оптужбе за прогоне на политичкој, расној или верској основи; истребљење; убиство; мучење; нехумана дела; (злочини против човечности, члан 5.) зато што је утврђена чињеница да су на Овчари извршиоци поступали тако да се искључује постојање намере да њихова дела буду део напада на цивилно становништво Вуковара и тиме њихова дела постају толико удаљена од напада да је немогуће утврдити постојање некуса. Да подсетимо, овде се анализира само постојање злочина и његова квалификација за локацију Вуковар из оптужнице против проф. др Војислава Шешеља. То значи да не постоје прогон, присилно премештање и депортација као злочини против човечности из члана 5. Статута, односно, да не постоји услов надлежности из члана 5. Статута и да се те оптужбе морају одбацити. У наставку је стварно непотребно

анализирати понашање проф. др Војислава Шешеља и његова дела која му се оптужницом стављају на терет, с обзиром да постоји „удаљеност од напада”.

Локације у Босни и Херцеговини

У оптужници против проф. др Војислава Шешеља наводи се да је Крајишник члан УЗП, али у оптужници против Крајишника проф. др Војислав Шешељ није наведен као један од учесника УЗП. Осим тога различито је одређен циљ УЗП. Код Крајишника примарни циљ је био прогон (депортација и присилно премештање) муслимана и Хрвата са територија где су Срби већина у општинама Босне и Херцеговине, па су зато отпале све друге оптужбе истребљење, убиство.

У пресуди Жалбеног већа констатовано је следеће:

„257. Зворник: Претресно веће је констатовало да је приближно 28. маја 1992. године мајор Светозар Андрић, командант Прве бирчанске бригаде ВРС, наредио зворничком ТО да организује исељавање муслиманског становништва и координира га с општинама кроз које ће то становништво проћи. С обзиром на закључке Претресног већа у вези с положајем Ратка Младића у ВРС-у, као и на његову подршку присилном исељавању и чињеницу да је у бројним приликама извештаван о томе, Жалбено веће се уверило да је Претресно веће констатовало да је Ратко Младић користио мајора Светозара Андрића у циљу чињења ових кривичних дела депортације и присилног премештања у складу са заједничком сврхом (депортација тачка 7; нехумана дела тачка 8.)”.

Коментар проф. др Војислава Шешеља

Дакле, говор проф. др Војислава Шешеља се и не помиње као догађај, мада говора и није било марта 1992. године у Малом Зворнику. Мајор Светозар Андрић се и не помиње у оптужници против проф. др Војислава Шешеља. Зна се главни извршилац и наредбодавац и све поводом овог злочина против човечности, али нигде нема проф. др Војислава Шешеља. Нема назнака да је проф. др Војислав Шешељ помагао и подржавао, планирао, наредио, починио путем говора, починио путем учешћа у УЗП, те се не може ни претпоставити нужни нексус на страни проф. др Војислава Шешеља. Осим тога, као датум наводи се 28. мај 1992. године који никако не може да се стави контекст са добровољцима Српске радикалне странке и њиховим присуством у Зворнику.

Јован Мијатовић

„265. Претресно веће је констатовало да је Јован Мијатовић био члан Кризног штаба општине Зворник, посланик у скупштини босанских Срба и члан локалне компоненте УЗП.

266. Претресно веће је утврдило да је 26. јуна 1992. године једна велика група српских војника, припадника ТО и паравојних јединица, с тенковима и другим војним возилима ушла у село Козлук (у општини Зворник). Претресно веће је сматрало да је Јован Мијатовић био у тој групи која је потом, саопштила муслиманима да имају сат времена да покупе своје ствари и оду одатле, иначе ће бити убијени. Становнике тог села су натерали и да потпишу изјаве којима се одричу своје имовине. Претресно веће је констатовало да су Срби који су напали и заузели Козлук истог дана организовали конвој којим је приближно 1.800 људи одвезено из општине Зворник у Србију, што представља депортацију (тачка 7.).

267. Жалбено веће је утврдило да је Претресно веће констатовало да је Јован Мијатовић дошао у дотично село са снагама које су изводиле напад и да је заједно са тим снагама саопштио становницима села да морају да напусте село у року од сат времена, иначе ће бити убијени. Истог дана су становнике села натерали да потпишу изјаве којима се одричу своје имовине, а снаге које су изводиле напад депортовале су приближно 1.800 људи. У светлу ових закључака Жалбено веће се уверило да је Претресно веће констатовало да је Мијатовић користио главне извршиоце кривичног дела депортације (тачка 7.) и да је њему приписано то кривично дело”.

Коментар проф. др Војислава Шешеља

Ради се о датуму 26. јун 1992. године који никако не може да се стави контекст са добровољцима Српске радикалне странке и њиховим присуством у Зворнику.

Војин Вучковић звани „Жућо”

„268. Претресно веће је констатовало да је Војин Вучковић звани „Жућо”, заједно са својим братом Душаном Вучковићем званом „Репић”, био на челу паравојне јединице „Жуте осе”, која је бројала око 100 припадника. Иако је Претресно веће утврдило да су оба брата имала неколицину људи под својом командом, сматрало се да је само Војин Вучковић звани „Жућо” био члан локалне компоненте УЗП.

269. Претресно веће је сматрало да су у периоду од априла до маја 1992. године „Жуте осе” блиско сарађивале са ТО у Зворнику и да им је чак логистичка служба ТО издала наоружање. Претресно веће је надаље констатовало да су после оснивања Зворничке бригаде ВРС „Жуте осе” биле потчињене тој бригади и да је Војин Вучковић добио наоружање СЈБ Пале, те да се састао с Плавшићевом и министром одбране Суботићем који му је саопштио да се свака јединица која прима наређења од ВРС сматра јединицом у саставу ВРС.

270. Зворник: Претресно веће је констатовало да су приближно 28. маја 1992. године припадници „Жutih оса” натерали између 400 и 500 муслимана из села Дивич, међу којима су били жене, деца и старци, да се укрцају у аутобусе и рекли им да ће их одвести на територију под контролом муслимана. У Црном врху су те заробљенике пустили да наставе пешице. На основу тих закључака и с обзиром на чињеницу да је „Жуте осе” предводио Војин Вучковић „Жућо”, Жалбено веће се уверило да је Претресно веће утврдило да је он користио главне извршиоце за чињење кривичног дела депортације (тачка 7.) у складу са заједничком сврхом”.

Коментар проф. др Војислава Шешеља

Истом методологијом Жалбено веће је утврдило и за Бијељину, депортацију и присилно премештање у параграфима 276, 277 и 278. и то од 15. јуна 1992. године и да је Љубиша Савић звани „Маузер” као учесник УЗП користио главне извршиоце.

Дакле, нигде нема говора проф. др Војислава Шешеља нити навођења имена неког лица са којим би могла да се успостави веза у погледу учешћа у УЗП.

Сходно заједничким условима за члан 5. Статута, злочини против човечности, потребно је да Тужилаштво докаже „тражени некус”:

(i) почињење дела које је по својој природи или последицама објективно део напада; (које је то дело проф. др Војислава Шешеља по својој природи (почиње говором који није ни одржан марта 1992. године у Малом Зворнику) или последицама објективни део напада, ако нема његовог говора не зна се које је то његово неко друго дело (без обзира на вид одговорности))?

(ii) оптужени зна да постоји напад на цивилно становништво и да је његово дело део тог напада; (проф. др Војислав Шешељ зна за оружани сукоб, али није јасно како његов говор који није одржао може бити његово сазнање да је његов говор који није одржао део тог наводно напада).

Сигурно ово делује бесмислено, али тако је оптужбе за злочине против човечности поставило Тужилаштво у оптужници. У предмету Крајишник прецизно су одређени датуми злочина против човечности у Зворнику и то крај маја 1992. године и крај јуна 1992. године. Утврђене чињенице у наведеном предмету за локацију Зворник када су у питању злочини против човечности не показују ни географску, нити временску компоненту везе или утицаја било које радње проф. др Војислава Шешеља. Додуше, оптужница против проф. др Војислава Шешеља излази изван оквира који су утврђени у правноснажно окончаном предмету Крајишник за овде наведене локације.

За вид одговорности учешће у УЗП важан је став Жалбеног већа:

Претресно веће је доиста погрешило зато што је пропустило конкретно навести да ли су сви или само неки од локалних политичара, војника, полицијских команданата и паравојних вођа који се помињу у параграфу 1087 Првостепене пресуде били чланови УЗП. Стога се тај подоснов прихвата.

Претресно веће је погрешно применило право кад није донело закључке нужне за осуђујућу пресуду Крајишнику у вези са следећим додатим кривичним делима, која нису била укључена у првобитни заједнички циљ УЗП:

Прогон (тачка 3.), с изузетком кривичних дела депортације и присилног премештања у основу;

Истребљење (тачка 4.); и

Убиство (тачка 5.).

Сходно томе, Жалбено веће делимично прихвата тај подоснов за жалбу и одбија његов преостали део. Крајишникове осуђујуће пресуде за додата кривична дела из тачака 3, 4 и 5. стога се укидају.

Дакле, у односу на оптужбе против проф. др Војислава Шешеља све што обухвата прогон, као примарни циљ УЗП, сходно правноснажно окончаном предмету против Крајишника, отпало је за Бијељину, Брчко, „Шире подручје Сарајева”, Зворник и Невесиње (Шамац и Мостар нису ни били у оптужници против Крајишника). Отпали су и истребљење и убиство као злочин против човечности.

Жалбено веће примећује да је у много наврата Претресно веће пропустило донети закључке о вези између главних извршилаца првобитних злочина депортације, присилног премештања и прогона, који се темеље на тим кривичним делима, и чланова УЗП. Следом тога, Жалбено веће закључује да је Претресно веће донело само закључке да су чланови УЗП починили следеће првобитне злочине користећи главне извршиоце у сврху остварења заједничког циља:

Прогон путем депортације, тачка 3, у Братунцу; Зворнику; Санском Мосту; Бањи Луци; Бијељини; и Прњавору;

Прогон путем присилног премештања, тачка 3, у Бијељини; Братунцу; Зворнику; Босанској Крупи; Санском Мосту; Трнову; и Сокоцу;

Депортацију, тачка 7, у Братунцу; Зворнику; Санском Мосту; Бањи Луци; Бијељини; и Прњавору; и

Нехумана дела путем присилног премештања, тачка 8, у Бијељини; Братунцу; Зворнику; Босанској Крупи; Санском Мосту; Трнову; и Сокоцу.

Крајишникове осуђујуће пресуде за преостала првобитна кривична дела из тачака 3, 7 и 8. стога се поништавају.

Дакле, у оквиру вида одговорности учешће у УЗП због недостатка потребне везе између Крајишника или неког руководећег учесника у УЗП са локалним учесником УЗП који је користио главне извршиоце злочина отпао је прогон као депортација, прогон као присилно премештање, депортација и присилно премештање велики број општина, али је остало за Зворник (преко Јове Мијатовића и Војина Вучковића - "Жуће") и Бијељина (преко Љубише Савића - „Маузера“).

З а к љ у ч а к

Оба ова предмета су значајна, јер није било речи и „говора” проф. др Војислава Шешеља у Вуковару и Малом Зворнику. Да је било „говора” сигурно би та чињеница била утврђена, регистрована или макар наведена у овим правноснажно окончаним предметим (Мркшић, Шљиванчанин и Радић и Крајишник). Осим тога важно је да се у Вуковару није десио ни један злочин против човечности, па је немогуће оптужити проф. др Војислава Шешеља за злочине из члана 5. Статута. Према пресуди Крајишнику у Зворнику су се десили злочини против човечности и тачно се зна када, ко их је извршио и ко је био „локална компонента” одговорности за учешће у УЗП. Дакле, локалне компоненте су у Зворнику били мајор Светозар Андрић, Јован Мијатовић и Војин Вучковић „Жућо”, који се никако не могу ставити у контекст УЗП са проф. др Војиславом Шешељем, нити да их је подстицао или да им је помагао или да их је подржавао проф. др Војислав Шешељ. На те околности не само што није изведен ни један доказ, него једноставно не постоји ни један доказ. Пошто нема одговорности за учешће у УЗП, онда је интересантна позиција одговорности за говор као подстицање, помагање и подржавање и непосредно физичко извршење злочина од стране проф. др Војислава Шешеља. Да ли је могућа ситуација да је говор проф. др Војислава Шешеља био подстрекавајући за главне извршиоце злочина, а не зна се ко су они, ако је утврђено да су главне извршиоце користили мајор Светозар Андрић, Јован Мијатовић и Војин Вучковић звани „Жућо” који су били у некој вези или наводно врбовани од учесника УЗП на руководећем положају у Републици Српској.

Зашто би Војин Вучковић звани „Жућо” или припадници његове јединице могли бити подстакнути од стране проф. др Војислава Шешеља када га нису ни признавали, а Вучковићи су истерани још 1991. године из Српске радикалне странке. Осим тога проф. др Војислав Шешељ је јавно похвалио органе власти Републике Српске зато што су ухапсили „Жуте осе”. Подсетимо се да Тужилаштво за све злочине у Зворнику

полазиште за одговорност проф. др Војислава Шешеља налази у његовом говору на митингу који је наводно одржан марта 1992. године у Малом Зворнику. Сетимо се и да не постоји ни један доказ да је марта 1992. године био митинг у Малом Зворнику.

У погледу Бијељине ситуација је идентична, а зна се да је „Маузер” био у блиским односима са Арканом и у великој нетрпељивости са Мирком Благојевићем и проф. др Војиславом Шешељем. Да ли је могуће да је било који говор проф. др Војислава Шешеља могао да утиче на „Маузера” и да је он због речи проф. др Војислава Шешеља чинио злочине?

Осим тога, поставља се питање да ли је могуће ако је неки злочин извршен као саставни део УЗП да за исти злочин одговара проф. др Војислав Шешељ који није учесник тог УЗП, а по основу наведеног говора као непосредног физичког извршења, подстицања, помагања и подржавања? Како разумети говор проф. др Војислава Шешеља да ли као помагање и подржавање локалне компоненте УЗП мајора Светозара Андрића, Јована Мијатовића, Војина Вучковића званог „Жућа” и Љубише Савића званог „Маузер” који су користили главне извршиоце злочина, или нешто друго, а не зна се шта би могло да буде то нешто друго? Уосталом по ком би то виду индивидуалне кривичне одговорности могао да се оптужи проф. др Војислав Шешељ по основу говора који се није ни одржао?

Што се тиче локације Хртковци, Тужилаштво намеће одговорност за наводно злочине против човечности. Међутим, проблем Тужилаштва је што не може да пронађе нексус, али и зато што не може да докаже надлежност МКСЈ по члану 5. Статута.

Тешко се може неко убедити да је говор проф. др Војислава Шешеља од 6. маја 1992. године могао да буде радња која је део широког и распрострањеног напада на цивилно становништво. Широки напад подразумева велики обухват цивилног становништва које се прогања. За локацију Хртковци, Тужилаштво је преко сведока вештака покушало да списак рођених у Хртковцима представи списком лица која су прогнана. Међутим, када се путем сведока Тужилаштва мало ушло у детаље нико није могао да наведе више од 8 имена цивила из Хртковаца који су се наводно под притиском иселили. Да ли 8 лица може да буде широко распрострањени напад на цивилно становништво?

Други услов за напад је да је систематски, односно да је организован. Тужилаштво није извело ни један доказ за утврђивање чињенице да је постојала нека организација, односно да су протерани Срби из Хрватске који су тражили партнере за замену непокретности у Хртковцима припадали некој организацији или су према неком унапред смишљеном плану тражили Хрвате у Хртковцима с којима би мењали непокретности.

Дакле, услов систематски није доказан. Једино што је током доказног поступка Тужилаштва утврђено је, да су спонтано људи вршили размену непокретности, а то никако не може бити дело прогона.

Не треба понављати, али је добро подсетити да питање нексуса Тужилаштво није успело да актуелизује током претреса на начин како га је обавезало Жалбено веће, с обзиром да је од 2003. године спорно питање да ли се у оптужници против проф. др Војислава Шешеља може налазити локација Хртковци. Сетимо се да је Претресно веће наложило Тужилаштву да из оптужнице избаци све оптужбе које се односе на локацију Хртковци и места у АП Војводина (територија Републике Србије) зато што је немогуће пронаћи нексус, а да је Жалбено веће по жалби Тужилаштва одобрило да у оптужници остану оптужбе за локацију Хртковци под условом да Тужилаштво посебно докаже постојање нексуса у складу са чланом 5. Статута и да је Жалбено веће изразило чуђење да ли је то могуће, али је ипак све препустило Претресном већу пред којим ће да се води претрес пошто је отворено питање доказивања надлежности по члану 5. Статута.

Тачка 1. прогон као злочин против човечности

У претпретресном поднеску Тужилаштво тврди:

„164. „Прогон” према члану 5(х) изискује да оптужени почини дела или пропусти

„(1) који су де факто дискриминација и ускраћују или нарушавају неко темељно право дефинисано међународним обичајним или уговорним правом (актус реус); и

(2) који су извршени хотимично, са намером дискриминације по једној од наведених основа, тачније, на основи расне, верске или политичке припадности (менс реа)”.

165. Дела прогона могу укључивати све злочине наведене на другим местима у Статуту. Дела која нису физичка, а имају утицаја на законодавство и привреду, такође могу да представљају прогон. „Радња или пропуст који се могу подвести под прогон могу да обухватају наношење телесне и душевне повреде, као и кршење слободе појединца”.

Веза између прогона и дела насиља не мора постојати. Дело прогона може да буде исте тежине као друга дела наведена у члану 5. Статута. И појединачно дело може да представља прогон. „Говор мржње” усмерен против неког становништва због националне припадности или неке друге дискриминаторне основе чини прогон.

166. Међународни кривични суд за Руанду је закључио „да је говор који представља националну мржњу (или „говор мржње”) последица стварања националних стереотипа, у комбинацији с омаловажавањем”.

Контекст у којем је нека изјава дата такође је од значаја при прављењу разлике између легитимних дискусија о националној свести и противзаконитог промовисања међунационалне мржње. Последице уопштавања представа о некој националности које изазивају отпор према њеним припадницима обично се интензивирају у окружењу у којем влада насиље и вероватноћа да ће довести до насиља је већа. „Истовремено, то окружење је показатељ да је циљ те изјаве било подстицање на насиље”.

167. Дело прогона мора „бити фактички дискриминационо”. Међутим, довољно је да је спроведена воља да се изврши дискриминација. Стога Србин, који се забуном сматра муслиманом, свеједно може да буде жртва прогона усмереног против муслимана.

Дискриминаторно стање свести против неке групе која је негативно дефинисана као „несрби” или „немуслимани” може да испуни услов „дискриминаторне основе” из члана 5.

168. Закључак о постојању дискриминаторне намере може се извести на основу чињенице да је кривично дело извршено у контексту општег дискриминаторног напада, контексту који, у светлу чињеница овог предмета, постоји онолико колико и околности у којима чињење наведених дела поткрепљује постојање такве намере.

169. Пошто је оптужени поступио с дискриминаторном намером, сви злочини које је извршио представљају прогон. С тога се оптужени терети за прогон по питању свих злочина обухваћених другим тачкама оптужнице, заједно с делима прогона за која или није оптужен или која, сама по себи, не представљају злочине према Статуту. Прогон, наведен у оптужници, стога, обухвата та кривична дела за која се засебно терети: (а) убиство, (б) затварање/заточење, (ц) успостављање и одржавање нехуманих услова, (д) мучење, премлаћивање и убиства (током заточења), (е) принудни рад, (ф) сексуално злостављање, (г) увођење рестриктивних и дискриминаторних мера, (х) мучење, премлаћивање и пљачкање током и након хапшења, (и) депортацију/присилно премештање и (ј) уништавање имовине, те културних и верских објеката”.

У оптужници Тужилаштво тврди:

15. Од 1. августа 1991. године или приближно од тог датума па барем до септембра 1993. године, проф. др Војислав Шешел, делујући појединачно или као учесник у УЗП, планирао је, наредио, подстицао, починио или на други начин помагао и подржавао планирање, припрему или извршење, или је физички починио дела прогона хрватског, муслиманског и другог несрпског цивилног становништва на територији САО СБЗС (Славонија, Барања и западни Срем), у општинама Зворник, на „ширем подручју Сарајева”, Мостар и Невесиње у Босни и Херцеговини, као и у деловима Војводине у

Србији.

16. Током целог тог периода, српске снаге, дефинисане у параграфу 8(а) горе, укључујући добровољце које је регрутовао и/или подстрекао проф. др Војислав Шешељ, нападале су и преузимале контролу над градовима и селима на тим територијама. Након преузимања власти, те српске снаге, у сарадњи са локалним српским властима, успоставиле су режим прогона срачунат на то да се несрпско цивилно становништво истера са тих територија.

17. Ти прогони су чињени на политичкој, расној и верској основи, а обухватили су следеће:

а. [изостављено] убиство многих хрватских, муслиманских и других несрпских цивила, укључујући жене, децу и старије особе, у општини Вуковар и у општинама, Зворник, на „ширем подручју Сарајева”, Мостар и Невесиње у Босни и Херцеговини, о чему се појединости износе у параграфима од 18 до 27 ове оптужнице.

б. Дуготрајно и рутинско затварање и заточење хрватских, муслиманских и других несрпских цивила у заточеничким објектима у Хрватској и Босни и Херцеговини, укључујући заробљеничке логоре у Вуковару, Зворнику, на „ширем подручју Сарајева”, Мостару и Невесињу, описано у параграфима од 28 до 30 ове оптужнице.

ц. Успостављање и одржавање нехуманих животних услова за хрватске, муслиманске и друге несрпске цивиле у поменутиим заточеничким објектима.

д. Убијање и стално мучење и премлађивање заточених цивила хрватске, муслиманске и друге несрпске националности у поменутиим заточеничким објектима.

е. Дуготрајан и чест присилни рад хрватских, муслиманских и других несрпских цивила заточених у поменутиим заточеничким објектима или држаних у кућном притвору у својим домовима у Вуковару, Зворнику, на „ширем подручју Сарајева”, и у Мостару. Присилни рад обухватао је копање гробова, утоваривање муниције за српске снаге, копање ровова, као и друге видове физичког рада на фронту.

ф. Сексуално злостављање хрватских, муслиманских и других несрпских цивила од стране српских војника приликом заробљавања и током заточења у поменутиим заточеничким објектима.

г. Увођење рестриктивних и дискриминационих мера против хрватског, муслиманског и другог несрпског цивилног становништва, укључујући особе у Зворнику, на „ширем подручју Сарајева”, у Мостару и Невесињу у Босни и Херцеговини, али и у деловима Војводине у Србији (наиме, у Хртковцима, Никинцима, Руми, Шиду и другим местима близу границе с Хрватском), као што су ограничавање слободе кретања, уклањање са

положаја власти у локалним институцијама државне власти и у полицији, отпуштање са посла, ускраћивање права на здравствену заштиту и самовољни претреси кућа.

х. Мучење, премлаћивање и пљачкање хрватских, муслиманских и других неспрских цивила.

и. Депортација или присилно премештање десетина хиљада хрватских, муслиманских и других неспрских цивила са горенаведених територија и из делова Војводине у Србији (наиме, из Хртковаца, Никинаца, Руме, Шида и других места близу границе с Хрватском), описано у параграфима од 31 до 33.

ј. Намерно уништавање домова и друге јавне и приватне имовине, културних установа, историјских споменика и верских објеката хрватског, муслиманског и другог неспрског цивилног становништва у општини Вуковар у Хрватској, те у општини Зворник, на „ширем подручју Сарајева” и у општинама Мостар и Невесиње у Босни и Херцеговини, описано у параграфу 34.

к. Директно и јавно омаловажање хрватског, муслиманског и другог неспрског становништва у Вуковару, Зворнику и Хртковцима путем говора мржње, а на основу њихове националне припадности, као што је описано у параграфима 20, 22 и 33”.

Коментар проф. др Војислава Шешеља

Члан 5. Статута омогућава да се злочин прогона постави прешироко. Међутим, када су у питању оптужбе против проф. др Војислава Шешеља за прогон мора се имати у виду судска пракса поводом оних локација које се понављају у оптужбама против Мркшића, Шљиванчанина и Радића (Вуковар) и Крајишника (општине у Босни и Херцеговини). За Вуковар је важно да је правноснажно утврђено да није било злочина против човечности, те да је излишно говорити о прогону у Вуковару.

Што се тиче општина са територије Босне и Херцеговине у предмету Крајишник заузети су интересантни ставови и утврђено је чињенично стање поводом постојања и у чему се огледа прогон. Да се не би понављало оно што је наведено у делу Б. Општи услови члана 5. Статута, а односи се на правноснажну пресуду, овде ваља навести како је и за шта је Крајишник био оптужен по оптужници за прогоне, а то су параграфи оптужнице:

„18. Између 1. јула 1991. године и 30. децембра 1992. године, Момчило Крајишник и Биљана Плавшић, делујући као појединци или у договору међусобно и са Радованом Караџићем, Николом Кољевићем и другим учесницима УЗП, планирали су, подстицали, наредили, починили или на други начин помагали и подржавали планирање, припрему

или извршење прогона босанских муслимана, босанских Хрвата или другог несрпског становништва у следећим општинама: Бања Лука, Бијелина, Билећа, Босанска Крупа, Босански Нови, Босански Петровац, Братунац, Брчко, Чајниче, Челинац, Добој, Доњи Вакуф, Фоча, Гацко, Хаџићи, Илиџа, Илијаш, Кључ, Калиновик, Котор Варош, Невесиње, Нови Град, Ново Сарајево, Пале, Приједор, Прњавор, Рогатица, Рудо, Сански Мост, Шипово, Соколац, Теслић, Трново, Вишеград, Власеница, Вогошћа и Зворник (у даљем тексту: општине).

19. Снаге босанских Срба те политички и државни органи босанских Срба и њихови агенти починили су у тим општинама прогоне босанских муслимана, босанских Хрвата односно другог несрпског становништва. Ти су прогони обухватили следеће:

- а) увођење и одржавање мера ограничавања и дискриминације, укључујући следеће:
 - ускраћивање слободе кретања;
 - ускраћивање запослења путем уклањања с руководећих положаја у локалним државним институцијама и полицији и општим отпуштањем с посла;
 - ометање приватности путем самовољних претресања станова;
 - ускраћивање права на судски поступак; и
 - ускраћивање равноправног приступа јавним службама;
- б) лишавање живота током и након напада на села и градове у општинама, међу којима су и убиства наведена у Прилогу А;
- ц) окрутно или нечовечно поступање током и након напада на села и градове у општинама, укључујући мучење, физичко и психичко злостављање, сексуално насиље и присиљавање на живот у нехуманим животним условима;
- д) присилно премештање или депортацију;
- е) противправно заточење у заточеничким објектима, укључујући објекте наведене у Прилогу Ц;
- ф) лишавање живота повезано са заточеничким објектима, укључујући убиства наведена у Прилогу Б;
- г) окрутно или нечовечно поступање у заточеничким објектима, укључујући објекте наведене у Прилогу Ц. То поступање је обухватало мучење, физичко и психичко злостављање, те сексуално насиље;
- х) стварање и одржавање нехуманих животних услова у заточеничким објектима, укључујући објекте наведене у Прилогу Ц. Ти услови обухватају и чињеницу да нису били обезбеђени одговарајући:
 - смештај и заклон;

- храна и вода;
- медицинска помоћ; и
- хигијенско-санитарни услови;

и) присилни рад, укључујући копање гробова и ровова те друге облике присилног рада на линијама фронта и коришћење босанских муслимана, босанских Хрвата или другог несрпског становништва као живих штитова;

ј) одузимање или пљачкање имовине током и након напада, у заточеничким објектима и током депортације или присилног премештања. Одузимање имовине обухватало је и праксу присиљавања босанских муслимана, босанских Хрвата или другог несрпског становништва да потпишу документе којима своју имовину препуштају државним органима босанских Срба како би им било допуштено да напусте споменуте општине; или

к) намерно или безобзирно уништавање приватне имовине, укључујући стамбене и пословне просторе, те јавних добара, укључујући културне споменике и светишта наведена у Прилогу Д”.

Коментар проф. др Војислава Шешеља

Дакле, за „шире подручје Сарајева”, Зворник, (у Мостару није ни било прогона, те није ни обухваћен оптужницом) и Невесиње, отпао је прогон. Мора да се примети да је у оптужници против Крајишника наведено да је прогон био од 1. јула 1991. године до 30. децембра 1992. године. За проф. др Војислава Шешеља се тврди да је прогон трајао између 1. августа 1991. године и септембра 1993. године, а ако се присилно премештање и депотрација сагледавају унутар прогона, онда су присилно премештање и депортација били од марта 1992. године до септембра 1993. године за Зворник, од априла 1992. године до септембра 1993. године за „шире подручје Сарајева”, од јуна 1992. године до септембра 1993. године за Невесиње, од маја до августа 1992. године за Хртковце. Ова разлика у оптуживању је важна како са гледишта оптужби за учешће у УЗП, који очигледно није постојао, те самим тим и учешће у УЗП као вид одговорности, тако и са гледишта временског оквира ових оптужби који се односи на остале видове одговорности.

У том смислу је важно упоредити оптужбе за прогон против проф. др Војислава Шешеља и Момчила Крајишника и утврдити шта евентуално остаје у оквиру оптужби за прогон против проф. др Војислава Шешеља. Код Момчила Крајишника за неведене локације у Босни и Херцеговини отпало је: параграф 18а, 18б, 18ц, 18д, 18е, 18ф, 18г, 18х, 18и, 18ј, и 18к. За наведене параграфе оптужнице против Крајишника идентичан

текст оптужби код проф. др Војислава Шешеља су: 17а, 17б, 17ц, 17д, 17е, 17ф, 17г, 17х, 17и, и 18ј. Дакле, код прогона остаје за коментар само део оптужби по основу:

„17к. Директно и јавно омаловажање хрватског, муслиманског и другог несрпског становништва у Вуковару, Зворнику и Хртковцима путем говора мржње, а на основу њихове националне припадности, као што је описано у параграфима 20, 22 и 33”.

Да видимо шта је то директно и јавно омаловажавање путем говора мржње у Вуковару, Зворнику и Хртковцима према оптужници Тужилаштва:

В у к о в а р

„20. У новембру 1991. године, у току борби које су српске снаге водиле да би заузеле Вуковар, проф. др Војислав Шешељ је обишао град. Дана 8. новембра 1991. године, или приближно тог датума, проф. др Војислав Шешељ је јавно изјавио следеће: „Читав тај простор ће ускоро бити очишћен од усташа”. Дана 13. новембра 1991. године или приближно тог датума проф. др Војислав Шешељ је јавно и приватно изјавио да „ниједан усташа не сме жив да изађе из Вуковара”. Тим говорима је вршен прогон Хрвата и подстакнуто њихово убијање”.

Коментар проф. др Војислава Шешеља

Правноснажна пресуда Мркшић, Шљиванчанин и Радић доказује да директног и јавног омаловажавања путем говора мржње како се наводи у цитираном параграфу 20, није ни било, јер није било тог говора, нити јавног, нити приватног. Осим тога ни током извођења доказа Тужилаштва није постојао ни један доказ који би подражао оптужбу из параграфа 20. Не рачунају се лажни сведоци и сведоци чија сведочења нису прихваћена од стране судија у предмету Мркшић, Шљиванчанин и Радић и сведочења у предмету Овчара у Београду.

З в о р н и к

„22. У марту 1992. године, проф. др Војислав Шешељ је одржао говор на митингу у Малом Зворнику, који лежи на другој обали реке Дрине преко пута Зворника. Проф. др Војислав Шешељ је рекао: „Драга браћо четници, нарочито ви са друге стране реке Дрине, ви сте највећи јунаци. Очистићемо Босну од пагана и показаћемо им пут који води на исток, где им је и место”. Тим говором је извршио и/или подстакао прогон несрба у Зворнику”.

Коментар проф. др Војислава Шешеља

Марта 1992. године није било нити митинга, нити говора у Малом Зворнику, те се не може никако схватити оптужба за директно и јавно омаловажавање путем говора мржње. Једини говор, односно митинг у Малом Зворнику је био августа 1990. године током промоције Српског четничког покрета, а тај догађај и време одржавања не само да нису

обухваћени оптужницом, већ нису ни у оквиру надлежности МКСЈ. О том наводно митингу сведочио је само један лажни сведок чије сведочење не би прихватио ни један судија на кугли земаљској.

Војводина - Хртковци

„33. У мају 1992. године, проф. др Војислав Шешељ је дошао у Војводину и састао се са својим сарадницима из СРС. Проф. др Војислав Шешељ је своје сараднике упутио да контактирају несрбе и да им запрете смрћу, ако не оду са тог подручја. Дана 6. маја 1992. године, проф. др Војислав Шешељ је одржао хушкачки говор у селу Хртковци, у Војводини, у којем је позвао на протеривање Хрвата са тог подручја и прочитао списак са именима појединих мештана Хрвата који би требало да оду у Хрватску. Услед тог говора, извештан број Хрвата одлучио је да оде из села Хртковци. После тог говора, присталице и сарадници оптуженог, укључујући чланове СРС и СЧП (Српски четнички покрет), у Хртковцима су започели кампању етничког чишћења усмерену против несрба, а нарочито против Хрвата. Током следећа три месеца, многи несрби били су шиканирани, претило им се смрћу и застрашивани су, што их је присиљавало на одлазак. Куће Хрвата су опљачкане и у њих су се уселили Срби. Често су се у куће несрба који су били натерани на одлазак усељавале српске породице расељене из других делова бивше Југославије”.

Коментар проф. др Војислава Шешеља

Очигледно је потребно наћи одговоре на следећа питања. Да ли је 6. маја 1992. године било позива на протеривање или је у питању предизборни митинг где се критикује власт, износе изборна обећања шта би се радило када се освоји власт? Да ли је проф. др Војислав Шешељ прочитао списак са именима? Да ли је било директног и јавног омаловажавања путем говора на основу националне припадности? Мора да се утврди и у који вид одговорности Тужилаштво смешта директно и јавно омаловажавање становништва говором мржње по основу националне припадности?

Према параграфу 5. оптужнице то је почињење као физичко извршење путем говора које не подлеже одговорности према судској пракси МКСЈ из предмета Кордић параграф 209. и не досеже степен тежине који се тражи за злочине из члана 5. Статута и не представља међународно обичајно право. Дакле, говори који нису одржани у Малом Зворнику и Вуковару не могу да буду предмет оптужбе, а говор у Хртковцима, без обзира на интерпретацију, не испуњава услове из члана 5. Статута.

Говор или оно што Тужилаштво назива „говор мржње” није нигде у Статуту МКСЈ наведено као кривично дело и оно не досеже исти степен тежине као и друга дела набројана у члану 5. Осим тога, кривична забрана није постигла статус међународног

обичајног права и зато би осуда проф. др Војислава Шешеља за такво дело стављено на терет као прогон представљало кршење принципа легалитета.

Једино дело говора које је изричито криминализовано по Статуту МВС, Закону бр. 10 Контролног савета, Статуту МКСЈ, МКСР и МКС јесте директно и јавно подстицање на почињење геноцида. Проф. др Војислав Шешељ није оптужен за геноцид. Општи став у конвенционалном праву у односу на то подручје показују да се такав говор не мора нужно сматрати кривичним делом према међународном обичајном праву.

Илузорно је наводити све видове одговорности на које се позива Тужилаштво у оптужници, али пажњу сигурно заслужују подстицање и помагање и подржавање, јер кривично гоњење дела говора које не достиже ниво подстицања нема подршку у међународној судској пракси, а у пракси МКСЈ присутна је тенденција изједначавања подстицања са помагањем и подржавањем. Дакле, тема је да ли говор проф. др Војислава Шешеља може имати ниво подстицања за наводно злочине из члана 5. Статута, а када је у питању локација Хртковци са гледишта општих услова:

- да ли је било распрострањеног или систематског напада на цивилно становништво, Хрвате из Хртковаца, јер уколико би се прихватио став Тужилаштва да је довољно да постоји напад на цивилно становништво без обзира на локацију на територији бивше СФРЈ, онда би се ушло и у тему зашто је постојање „оружаног сукоба” посебно потенцирано у члану 5. Статута;

- да ли је понашање - говор проф. др Војислава Шешеља био повезан с тим распрострањеним или систематским нападом усмереним против цивилног становништва;

- да ли је проф. др Војислав Шешељ био упознат са ширим контекстом свог понашања - говора; и

- посебно у погледу услова за дело прогона.

Током доказног поступка Тужилаштва као неспорно је утврђено да су Хрвати из Хртковаца, као и из осталих делова Војводине, вршили размену непокретности у другој половини 1991. године са Србима који су протерани из Туђманове Хрватске. Дакле, био је широки, организован и систематски прогон Срба и из оних делова Хрватске где није било оружаних сукоба. Протерани и избегли Срби из те и такве Хрватске морали су да се спасавају доласком у Србију и Босну и Херцеговину где још није било оружаних сукоба. Шта да се ради са избеглицама које да би се спасили од Туђманових усташа преплаве територију где нема оружаних сукоба као што је Србија? Стварно је интересантно мишљење Тужилаштва и судија МКСЈ шта би они урадили са избеглицама

које долазе у Србију, како би они решавали избегличка питања? Судећи по чињеници да нико до сада из Хрватске није оптужен за протеривање Срба из Загрева и других места Хрватске у другој половини 1991. године, где није било оружаних сукоба, може да се извуче закључак да комплетно МКСЈ сматра да нико није протерао Србе из Хрватске. Слична је ситуација и са Србима из западне Славоније, где је било оружаних сукоба, који су практично до краја децембра 1991. године сви протерани. Комплет МКСЈ сматра да нема прогона Срба из западне Славоније. Шта да се ради са тим лицима којима је признат избеглички статус у Србији, то је све добро познато Међународном комитету Црвеног крста и високом представнику УН за избеглице, а Србија не може у једном тренутку да прими око 500. 000 избеглица, а неколико месеци касније и читавих 800.000 избеглих Срба.

Сада долазимо до чињенице да су непокретности у Хртковцима до 31. децембра 1991. године мењали протерани Срби из Хрватске са Хрватима из Хртковаца. Према ставу Тужилаштва то није прогон Хрвата из Хртковаца. Зашто није прогон не знамо, али нико се из Србије не оптужује за прогон Хрвата из Хртковаца када је вршена размена непокретности са протераним и избеглим Србима из Хрватске до 31. децембра 1991. године.

Ова чињеница је важна не само због сумње у евентуалну произвољност Тужилаштва приликом оптуживања, већ због тога да ли је постојао услов широки или распрострањени напад на цивилно становништво и на којој територији?

Дакле, прогон Срба из Хрватске из места где није било оружаних сукоба није инкриминација по мишљењу Тужилаштва.

Такође, прогон Срба из западне Славоније где је било оружаних сукоба није инкриминација по мишљењу Тужилаштва.

Поставља се питање који је то невидљиви услов за прогон када је оптуживање проф. др Војислава Шешеља? Очигледно Срби не могу бити жртве прогона и изгледа да у члану 5. Статута постоји и невидљиви критеријум који гласи да прогон Срба не постоји и да је то немогућа категорија. Слично као и за злочин убиство, он постоји када су жртве други, али Србин жртва злочина убиства као категорија не постоји у МКСЈ.

Из ових ставова Тужилаштва и судија МКСЈ произилази ново виђење напада и територије. Ако није било широког, распрострањеног, систематског и организованог напада на српско цивилно становништво у Хрватској где није било оружаних сукоба и тамо где је било оружаних сукоба, онда се никако не може тај нексус, на који се позива Тужилаштво пронаћи у Војводини и Хртковцима. Дакле, став да је тамо негде на

територији бивше СФРЈ постојао оружани сукоб, може и локални, само у некој општини, довољан је да се пронађе потребни нексус за оптуживање проф. др Војислава Шешеља за прогон Хрвата у Хртковцима. Подсетимо се да прогон као злочин није пронађен у правноснажно окончаном предмету Мркшић, Шљивананин и Радић у Вуковару.

Подсетимо се да је јануара 1992. године дошло примирје у Хрватској по Венсовом плану, што је добро познато Тужилаштву, које у додатку оптужнице против проф. др Војислава Шешеља у делу „Додатне историјске и политичке чињенице за Хрватску” наводи следеће:

„У Женеви су 23. новембра 1991. године Слободан Милошевић, савезни секретар за народну одбрану Вељко Кадиевић и Фрањо Туђман склопили споразум, који су потписали под покровитељством специјалног изасланика Уједињених нација Сајруса Венса. Споразумом се тражило да хрватске снаге деблокирају касарне ЈНА, а да се снаге ЈНА повуку из Хрватске. Обе стране обавезале су се да ће јединице „под њиховом командом, контролом или политичким утицајем” одмах спровести прекид ватре у целој Хрватској, а обавезале су се и да ће обезбедити да све паравојне или нерегуларне јединице повезане са њиховим снагама такође поштују прекид ватре.

Дана 19. децембра 1991, САО Крајина се прогласила Републиком Српском Крајином (у даљем тексту: РСК), а Милан Бабић је постао њен први председник. Дана 26. фебруара 1992, САО Западна Славонија и САО СБЗС ушле су у њен састав на основу унилатералних одлука које су о томе донеле.

Према Венсовом плану, на подручјима која су окупирале српске снаге створене су три зоне под заштитом Уједињених нација (у даљем тексту: УНПА) (Крајина, западна Славонија, СЗБС) које су се поклапале са четири сектора (Југ, Север, Запад и Исток). Венсовим планом тражило се повлачење ЈНА из Хрватске, повратак расељених лица у своје домове на подручјима УНПА и демилитаризовање ових подручја УНПА. Мада се ЈНА званично повукла из Хрватске у мају 1992. године, велики делови њеног наоружања и људства остали су на подручјима која су била у рукама Срба и били предати „полицији” РСК. Расељеним лицима није било дозвољено да се врате у своје домове, а током следећих месеци и година протерано је и оно мало Хрвата и других несрба који су остали на подручјима под српском окупацијом”.

Ако прескочимо констатацију о местима која су окупирале српске снаге, као ноторни цинизам, јер испада да је Србин окупатор и када се налази у својој кући коју је наследио од далеког претка, морају да се прокоментаришу неки други детаљи. Ни речи о враћању Срба у Загреб и друга места у Туђмановој Хрватској, нити враћање у западну Славонију,

а споразум потписан од стране миротворца Венса. Око 500.000 избеглих Срба из Хрватске нису тема миротворца Венса. Као што може да се примети ако се тражи нексус у Хртковцима, онда он мора да се тражи са догађајима у Хрватској и оружаним сукобима у Хрватској. Међутим, од јануара 1992. године до августа 1992. године, било је Срба избеглица претежно са територије западне Славоније. Дакле, систематски и широки напад је био само на Србе као цивилно становништво западне Славоније и других делова под контролом Туђманових снага. Потенцира се западна Славонија, јер су готово сви који су учествовали у размени непокретности са Хрватима из Хртковаца били Срби протерани и избегли из западне Славоније, Загреба и других места где није било оружаних сукоба и места која нису била под српском контролом у Хрватској.

Када се каже протерани Срби из Туђманове Хрватске мисли се пре свега на депортоване и присилно премештене Србе који су морали због дискриминације која има непрекидни континуитет да беже како би спасили голи живот. Дискриминација Срба у Хрватској је трајан процес. Почело је одавно, мери се вековима, а од 1990. године са избацивањем Срба као конститутивног народа Републике Хрватске из Устава када је дошао Туђман на власт, те су Срби били изван закона у погледу сваког елементарног права. И данас се у Хрватској виде последице те и такве политике Хрватске. Србима је забрањено да се врате на кућна огњишта, српским певачима се забрањују концерти у Хрватској, ломе се путнички аутомобили са регистарским таблицама из Србије, српски туристи се шиканирају, премлаћују и оно мало Срба што има у Хрватској, ако се не покатоличи има пакао од живота и то на сваком кораку, а Хрватска само што није члан Европске уније. Судије МКСЈ као да не знају да се у Хрватској стотинама година примењује посебан програм према Србима, односно програм решавања српског питања: трећину Срба покатоличити, трећину Срба протерати и трећину Срба побити. Онда не постоји проблем српско питање у Хрватској.

У наставку треба да се утврди да ли је од јануара 1992. године до августа 1992. године постојао систематски и широки напад српских снага на Хрвате, како на територији Републике Српске Крајине тако и у Србији. За такву тврдњу не постоји ни један доказ, а ту тврдњу чак не потенцира ни Тужилаштво, већ се понаша као да је у питању ноторна чињеница. Додуше, мора да се призна да је Тужилаштво заменило пуковника Ивана Грујића као компромитованог сведока вештака, са његовим службеницама Анамаријом Радић и Вишњом Билић које су, као наводно, неки сведоци вештаци више сведочиле о унутрашњој организацији службе у којој раде него што су могле да потврде тезу о избеглим Хрватима из Србије.

Овде је прилика да се прокоментарише и чињеница да је након операције „Олуја”, августа 1995. године, велики број избеглица, Срба из Републике Српске Крајине дошао у Србију и да се догађало да избегли немајући где да се уселе, па се уселе у неку кућу Хрвата у Срему. Не улазећи у детаље, мора да се примети да нико није оптужен за те догађаје, али да је којим случајем у оптужници против проф. др Војислава Шешеља наведено да је био учесник УЗП до краја 1995. године Тужилаштво би и за то тврдило да је дело прогона које је извршио проф. др Војислав Шешељ предизборним говором од 6. маја 1992. године. Произвољност, тенденциозност и цинизам Тужилаштва у оптуживању проф. др Војислава Шешеља и не заслужује боље коментаре.

Као услов се намеће и потреба утврђивања да је говор проф. др Војислава Шешеља 6. маја 1992. године у Хртковцима био део широког и систематског напада на цивилно становништво, односно Хрвате, али где у Хртковцима или у неком другом месту на територији где је био оружани сукоб. Ако се критеријум широки и систематски напад на цивилно становништво посматра у односу на Хрвате у Хртковцима, онда ни једно понашање или дело према њима није напад који досеже тежину потребну за примену члана 5. Статута. Један сведок је једва успео на наведе 8 Хрвата из Хртковаца за које тај сведок тврди да су протерани, а на том списку је ставио и своје име, мада је Србин и никада није напуштао Хртковце. Ако би се прихватио тај број од 8 Хрвата да ли је то довољно да би се испунио услов широко распрострањен напад на цивилно становништво? Ако Тужилаштво тврди да је постојао напад из члана 5. Статута на Хрвате у Хртковцима, онда мора да се погледа доказни поступак Тужилаштва и мора да се констатује да ни један од Остоје Сибинчића па надаље ко се наводи са именом и презименом да је учествовао у тим догађајима није члан Српске радикалне странке. Дакле, нема организације, нити систематизма као услова за постојање надлежности из члана 5. Статута. Напротив, утврђено је да су као они који врше притисак претежно били чланови Српског покрета обнове, који су одувек у политичком сукобу са члановима Српске радикалне странке.

Овде се појављује и проблем нексуса између дела, понашања и говора проф. др Војислава Шешеља и самог напада, ако је то што се дешавало у Хртковцима уопште напад, јер именовани наводно нападачи и учесници тог измишљеног напада су чланови Српског покрета обнове, те никога на кугли земаљској Тужилаштво не би могло да убеди да је говор проф. др Војислава Шешеља 6. маја 1992. године у Хртковцима био део неке активности чланова Српског покрета обнове. Да ли је могуће да проф. др Војислав Шешељ говором може да утиче на чланове Српског покрета обнове? О антагонизму који

влада између чланова Српске радикалне странке и Српског покрета обнове не треба трошити речи. Осим тога, сведок Алекса Ејић локални функционер Српског покрета обнове током сведочења је изнео чињенице да је децембра 1992. године кандидат за одборника из Српске радикалне странке био трећи по броју гласова и да су у другом кругу избора били кандидати Српског покрета обнове и Социјалистичке партије Србије.

Дакле, према ставовима МКСЈ, под условом да постоји напад на цивилно становништво у Хртковцима, никако не може да се пронађе нексус између говора проф. др Војислава Шешеља и наводног напада, али никако не може ни да се посумња да је говор проф. др Војислава Шешеља изражавао и његову намеру да буде део напада који спроводе чланови Српског покрета обнове. Тако испада по доказном поступку Тужилаштва и зато је све бесмислено. Говор, понашање и уопште дела проф. др Војислава Шешеља која се везују за митинг у Хртковцима 6. маја 1992. године и наводно кампању прогона која је тог момента покренута и трајала у наредна три месеца, како тврди Тужилаштво, толико су удаљена од напада на цивилно становништво да просто нема његове одговорности.

До сада се чисто хипотетички расправљало као да постоје услови које намеће Тужилаштво у погледу прогона, али сви ставови Тужилаштва нису издржали тест провере. Сада треба анализирати догађаје у Хртковцима како су се догодили и треба утврдити да ли уопште постоји прогон.

У Хртковцима и АП Војводини није се десио прогон, присилно премештање или депортација. Сви Хрвати су мењали своје непокретности са избеглим Србима уз, мора се рећи, обострано како задовољство, тако и незадовољство и непријатности. Сви Срби који су се доселили у Хртковце и мењали непокретности које имају у Хрватској са Хрватима из Хртковаца имали су статус избеглице из Хрватске. Избеглица је протерано лице, депортовано лице или лице које је присилно премештено.

Важно је истаћи да, према резултатима доказног поступка Тужилаштва, иницијативу за размену непокретности су први покретали избегли Срби, али и да је било случајева да је иницијатива покренута од Хрвата из Хртковаца.

Доказни поступак Тужилаштва је показао да је са гледишта уговора о замени непокретности увек бољи положај као уговорне стране био Хрвата из Хртковаца. Хрвати из Хртковаца су могли да бирају, да иду у Хрватску и провере на лицу места каква је имовина Србина с којим мења непокретности, да одустане и да тражи неког другог за

размену, да се погађа, да не жури, да сачека да му дете заврши средњу школу у Србији (случај сведока Тужилаштва Катице Паулић), да више пута одлази у Хрватску и да се несметано враћа у Хртковце и друго. Србин који учествује у размени непокретности није био у ситуацији да бира, јер не може у Хрватску, а у Србији нема кров над главом. Зато су у тој размени непокретности Срби избеглице биле слабија и дискриминисана уговорна страна. Ако избегли Србин и уђе у неку напуштenu кућу Хрвата из Хртковаца њега избаци полиција Републике Србије. Дакле, право стециште свих облика дискриминације налази се у избеглим Србима из Хрватске. С обзиром да се у оптужници против проф. др Војислава Шешеља наводи његов говор од 6. маја 1992. године у Хртковцима као покретача свих прогона као дела дискриминације и напада, произилази да и МКСЈ дискриминише избегле Србе, јер испада да су они вршили напад у Хртковцима. Значи, онај коме мора да се пружи заштита као жртви, по наметнутој матрици се третира злочинцем. И то је главна порука комплетне афере Хртковци.

Овде мора да се наведе и активна улога Римокатоличке цркве у размени непокретности између Срба избеглих из Хрватске и Хрвата из Хртковаца. О томе је сведочио сведок Тужилаштва римокатолички свештеник из Хртковаца.

За дело прогона је важна и дискриминаторна основа, односно дискриминација, што се тиче Хртковаца, према националној припадности. На ту околност Тужилаштво није извело ни један релевантан доказ, а судска пракса МКСЈ познаје и став из предмета Кордић, пресуда Претресног већа, који гласи:

„Параграф 827. Претресно веће је већ изнело да наводи који се односе на подстицање и пропагирање мржње итд. те отпуштање босанских муслимана с посла не представљају прогон у оквиру овог предмета, а овај последњи ни иначе”.

Ако се посматрају догађаји у Хртковцима и упореде са свим другим локацијама на територијама Хрватске и Босне и Херцеговине где је у правноснажно окончаним предметима пред МКСЈ утврђено постојање прогона, депортације или присилног премештања никако не може да се повуче знак једнакости. Мада се не захтева насиље за дело прогона мора да се има у виду да све што се наводи да представља прогон у Хртковцима мора да има исту тежину као друга дела наведена у члану 5. Статута. Да ли је могућа иста тежина, рецимо, за убиства цивила као злочин против човечности са разменом непокретности Хрвата у Хртковцима, коју Тужилаштво представља прогоном?

У чињеничном погледу оптужбе за Хртковце су потонуле о чему ће бити више речи у анализи доказног поступка Тужилаштва.

**Тачке 10 и 11. депортација и присилно премештање
као злочин против човечности**

У претпретресном поднеску Тужилаштво тврди:

174. „Депортација” према члану 5(д) и „присилно премештање” наведени су у оквиру оптужбе за нехумана дела према члану 5(и) и изискују следеће:

175. Депортација је присилно премештање лица протеривањем или другим облицима присиле с подручја на којем су се законски налазиле преко де јуре државне границе или, у одређеним околностима, де факто границе, без основа допуштених међународним правом. Питање да ли је де факто граница довољна за сврхе кривичног дела депортације треба да се испита од случаја до случаја у светлу међународног обичајног права.

176. Израз „присилан”, када се односи на кривично дело депортације, није ограничен на физичку силу, већ обухвата претњу силом или присилу, као што су страх од насиља, принуда, заточење, психолошки притисак или злоупотреба власти против такве или неке друге особе, или искоришћавање ситуације у којој влада општа присила. Менс реа за кривично дело депортације не захтева намеру трајног расељавања преко границе.

177. Пристанак премештених особа може да оправда премештање и учини га законитим. Међутим, тај пристанак мора бити стваран у смислу да је дат добровољно и као последица слободне воље појединца, након процене датих околности.

178. Окупациона сила може да изврши законито премештање становништва „ако то захтевају безбедност становништва или императивни војни разлози”. Становништво се може евакуисати с неког подручја „које је у опасности због војних операција” или зато што би могло доћи до „жестоког бомбардовања”, где би присуство заштићених особа ометало војне операције, али за то мора „да постоји реална потреба, а предузете мере не смеју да се спроводе насумично или да на неки начин једноставно служе интересима окупационе силе”. Поред тога, евакуисане особе морају бити враћене својим домовима чим се окончају непријатељства на датом подручју. Чак и у тим околностима, премештање треба извршити само унутар граница државе, осим ако је то немогуће, а људе треба премештати на хуман начин, „под задовољавајућим условима, хигијене и заштите здравља, безбедности и исхране”.

179. Присилно премештање је присилно расељавање лица у оквиру државних граница. Менс реа не захтева намеру трајног премештања. Изостанак правог избора чини премештање противзаконитим. Дела присилног премештања могу да буду довољно озбиљна да представљају „друга нехумана дела”.

У оптужници Тужилаштво тврди:

„31. Од 1. августа 1991. године или приближно од тог датума до маја 1992. године у српским аутономним областима у Хрватској и РСК, а од 1. марта 1992. године или приближно од тог датума па барем до септембра 1993. године у Босни и Херцеговини, те од маја до августа 1992. године у деловима Војводине у Србији, проф. др Војислав Шешељ, делујући појединачно или као учесник у УЗП, планирао је, подстицао, починио или на други начин помагао и подржавао планирање, припрему или извршење депортације или присилног премештања хрватских, муслиманских и других несрпских цивила из места њихових законских пребивалишта у Вуковару (САО СБЗС) у новембру 1991. године, у општини Зворник у Босни и Херцеговини у периоду од марта 1992. године до септембра 1993. године, на „ширем подручју Сарајева” у Босни и Херцеговини у периоду од априла 1992. године до септембра 1993. године, у општини Невесиње у Босни и Херцеговини у периоду од јуна 1992. године до септембра 1993. године, те у деловима Војводине, Србија, укључујући село Хртковци, у периоду од маја до августа 1992. године”.

Коментар проф. др Војислава Шешеља

Овде се депортација и присилно премештање појављују као самосталан злочин против човечности из члана 5. Статута и то по свим видовима индивидуалне кривичне одговорности за локације Вуковар, Зворник, „шире подручје Сарајева”, Невесиње и Хртковци. Дакле, није у питању депортација и присилно премештање као дело унутар злочина прогона. Што се тиче Вуковара према правноснажно окончаном предмету Мркшић, Шљиванчанин и Радић није било ни једног злочина против човечности, па самим тим нити депортације и присилног премештања. Што се тиче локације Зворник, „шире подручје Сарајева” и Невесиње само за локацију Зворник је утврђена одговорност Крајишника као учесника у УЗП, док су оптужбе за „шире подручје Сарајева” и Невесиње одбијене. Дакле, само локацију Зворник треба посматрати са гледишта оптужби против проф. др Војислава Шешеља и то по свим видовима одговорности који су оптужници просто набацани?

У оптужници Тужилаштво наводи:

„32. Да би оствариле овај циљ, српске снаге, међу којима су били „Бели орлови” и „Душан Силни”, као и добровољци које је регрутовао и/или подстрекао проф. др Војислав Шешељ, опкољавале су хрватске и босанске градове и села и захтевале да становници предају оружје, укључујући и своје ловачке пушке које су легално поседовали. Након тога су ти градови и села били нападнути или заузети на неки други начин, чак и она места у којима су становници предали оружје. Намера тих напада била је да се становништво натера у бекство. Након што би преузеле контролу над тим градовима и селима, српске снаге су у неким местима сакупљале преостало хрватско,

муслиманско и друго несрпско становништво и, под претњом силе, превозиле га до локација у Хрватској или Босни и Херцеговини које нису биле под српском контролом или их депортовале на локације ван Хрватске или Босне и Херцеговине, нарочито у Србију и Црну Гору. У другим случајевима, српске снаге, у сарадњи са локалним српским властима, уводиле су рестриктивне и дискриминационе мере за несрпско становништво и учествовале у кампањи терора чији циљ је био да се оно протера са те територије. Већина несрба који су остали касније је депортована или присилно премештена из својих домова”.

Коментар проф. др Војислава Шешеља

Тужилаштво тврди да су добровољци Српске радикалне странке учествовали у „опкољавању хрватских и босанских градове и села и захтевали да становници предају оружје, укључујући и своје ловачке пушке које су легално поседовали”. На ове околности је Тужилаштво изводило доказе, али не постоји ни један доказ на основу кога би могла да се утврди чињеница: опкољавање (када, где, ко и какве везе има са тим проф. др Војислав Шешељ), захтевање да становници предају оружје (када, где, ко и какве везе има са тим проф. др Војислав Шешељ).

Тврдња Тужилаштва да су „градови и села били нападнути или заузети на неки други начин, чак и она места у којима су становници предали оружје” вероватно се односи на Вуковар, Зворник, „шире подручје Сарајева”, Невесиње и Хртковце. Осим за Хртковце на свим другим локацијама које се овде наводе непријатељство и оружани сукоб се представљају нападом српских снага на градове и села. Што се тиче Хртковаца не наводи се ни опкољавање, нити одузимање оружја од становништва, нити заузимање, нити преузимање контроле. Тужилаштво тврди да је намера била да се становништво натера у бекство. Тврди се да је следећа етапа била сакупљање становништва и под претњом превоз до неке границе или ван контроле српских снага.

То значи да су депортација и присилно премештање до детаља описани и да је све јасно. Без обзира на позивање на неки од видова одговорности не постоји било који доказ о вези проф. др Војислава Шешеља са овим радњама како директно, како преко добровољаца Српске радикалне странке или његовог неког говора као подстицања или подржавања и помагања.

Тужилаштво у оптужници тврди:

„33. У мају 1992. године, проф. др Војислав Шешељ је дошао у Војводину и састао се са својим сарадницима из СРС. Проф. др Војислав Шешељ је своје сараднике упутио да контактирају несрбе и да им запрете смрћу ако не оду са тог подручја. Дана 6. маја 1992.

године, проф. др Војислав Шешељ је одржао хушкачки говор у селу Хртковци, у Војводини, у којем је позвао на протеривање Хрвата са тог подручја и прочитао списак са именима појединих мештана Хрвата који би требало да оду у Хрватску. Услед тог говора, изван број Хрвата одлучио је да оде из села Хртковци. После тог говора, присталице и сарадници оптуженог, укључујући чланове СРС и СЧП (Српски четнички покрет), у Хртковцима су започели кампању етничког чишћења усмерену против несрба, а нарочито против Хрвата. Током следећа три месеца, многи несрби били су шиканирани, претило им се смрћу и застрашивани су, што их је присиљавало на одлазак. Куће Хрвата су опљачкане и у њих су се уселили Срби. Често су се у куће несрба који су били натерани на одлазак усељавале српске породице расељене из других делова бивше Југославије. Жртве кривичних дела наведених у тачкама 1, 10 и 11 у вези с Хртковцима били су несрби из Хртковаца. У Додатку XI наведена су имена познатих жртава”.

Коментар проф. др Војислава Шешеља

Што се тиче оптужби за Вуковар после правноснажно окончаног предмета Мркшић, Шљиванчанин и Радић илузорно је коментарисати оптужбе за депортацију и присилно премештање јер није утврђен ни један злочин против човечности. Што се тиче оптужби за прогон и депортацију за било коју локацију на територији Босне и Херцеговине чињенично је расветљено и ту нема ни помињања имена проф. др Војислава Шешеља.

Остаје за коментар говор као физичко извршење у Хртковцима 6. маја 1992. године услед чега је, према ставу Тужилаштва, дошло до депортације и присилног премештања у периоду мај - август 1992. године. Тужилаштво није навело ни једну реч да се у Хртковцима десила размена непокретности, а то су сви сведоци Тужилаштва потврдили у судници. О догађајима у Хртковцима биће више речи у поглављима где се разматра доказни поступак Тужилаштва по локацијама.

VIII. Анализа релевантних доказа - сведочења

Пре него што се почне анализа сведочења сведока према локацијама мора да се анализира, уколико уопште постоји потреба, сведочење сведока за говор мржње, односно за пропагандне технике Антонија Обершала, јер све оно што разумни пресудитељ о чињеницама може да закључи на основу сведочења Обершала може да помогне у сагледавања анализа сведочења осталих сведока.

Антонио Обершал (сведок вештак за говор мржње)

11, 12 и 13. децембар 2007. године,

У Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва овај сведок је планиран да сведочи у оквиру II. Учешћа оптуженог у УЗП, и то:

- У оквиру параграфа 4. фуснота 8) и то као други основни сегмент учешћа „оптужени је надгледао регрутовање, индоктринацију, финансирање, обуку, формирање, координацију, снабдевање и ангажовање добровољачких јединица које су често учествовале у злочинима чија је последица било трајно присилно премештање несрба с циљних територија”.

Овде мора да се констатује да није јасно како би све ово могао да утврди сведок вештак за „говор мржње” или пропагандне технике, а поготово није јасно на основу чега? У фусноти 8) наводе се сведоци, али са њима није контактирао сведок вештак. Сведок вештак се хвалио како је анализирао само текстове и говоре проф. др Војислава Шешеља по претрази појединих речи. Наводе се и изјаве оптуженог, али изјаве оптуженог анализира и из њихове садржине судије Претресног већа утврђују оно што је релевантно за пресуђење. Шта би то сведок вештак могао додатно да утврди, што не виде и не могу да утврде судије које такође морају да читају изјаве оптуженог? Осим тога ова реченица препуна констатација Тужилаштва истовремено представља доказ да све то сведок вештак и када би хтео не би могао да утврђује, јер он је по сопственом признању наводно експерт за пропагандне технике, а не за говор мржње, војна питања, организацију и слично. Ако сведок вештак за војна питања није успео да утврди постојање добровољачких јединица Српске радикалне странке и СЧП, онда није јасно како би сведок вештак за пропагандне технике могао да утврди да ли су постојале добровољачке јединице? Апсурдно је и помислити да би сведок вештак за пропагандне технике могао да сведочи на околност „о честом учествовању у злочинима”, а то је од њега тражило Тужилаштво и тако га представило да ће бити сведок и на те околности.

- У оквиру параграфа 12. са фуснотом 39) овај сведок вештак је најављен да ће сведочити да је „јавним коришћењем говора мржње током периода на који се односи оптужница, оптужени припремао и подстицао Србе - војнике, полицајце, добровољце и цивиле - да толеришу и/или чине злочине неопходне за остварење циља стварања Велике Србије”.

Дакле, проф. др Војислав Шешељ је јавним коришћењем говора мржње припремао и подстицао да толеришу и/или чине злочине. Сведок вештак је у судници изјавио да он није стручњак за говор мржње већ само за пропагандне технике, па се поставља питање како је он могао да утврди постојање „јавног коришћења говора мржње”?

- У оквиру параграфа 13. са фуснотом 40) овај сведок вештак је најављен да ће сведочити да је проф. др Војислав Шешељ био предводник пропагандне акције у вези са опасностима које прете од несрба и зато је подстицао огроман број злочина, учествовао у

њима и доприносио им. Као потпора овоме што би се преко сведока вештака могло утврдити наводи се пресуда о казни која је проистекла из нагодбе између Тужилаштва и Милана Бабића. Није јасно ни шта би могло да значи да је био предводник пропагандне акције? Ако је неко предводник пропагандне акције онда је или уредник за ту врсту пропаганде или је најприсутнији у медијима са том врстом пропаганде. За ту тврдњу вештак није изрекао ни један податак о мерењу предводништва, чак је био смешан када је сазнао у судници да је проф. др Војислав Шешељ био једини народни посланик Српске радикалне странке и када је добио информацију да Српска радикална странка током избора 1992. године није била у прве четири странке по простору у медијима. Када би било тачно оно што се очекује од овог вештака да је пропагандна акција била о опасностима које прете од несрба, онда није јасно како би то могло бити подстицајно за велики број злочина које су извршили Срби и није јасно како је у тим злочинима могао да учествује и да доприноси проф. др Војислав Шешељ. За ову врсту нагађања на које рачуна Тужилаштво вештак није могао да поднесе ни један доказ нити да одреди чињеницу која треба да се утврди. Дакле, у питању је најобичније нагађање које се наводно прикрива тиме што га износи наводно стручњак, па онда струка треба да покрије недостатак доказа и измишљене и наручене чињенице. Следи закључак да је само поседовање струке сведока вештака једина релевантна чињеница која је толико значајна да се струком покривају сви погрешни налази сведока вештака.

- У параграфу 14. са фусотом 42) овај сведок вештак је најављен да ће преко његовог сведочења да се утврди да је ширењем расистичке пропаганде проф. др Војислав Шешељ физички починио прогон, депортацију и нехумана дела за која се терети у оптужници. Овај сведок треба да се бави ефектима говора оптуженог на хрватско становништво. Дакле, говор и речи захваљујући што их тумачи вештак, наводно стручњак, треба да добију тежину и представљају непосредно физичко извршење злочина. Овако постављена теза Тужилаштва ништа не значи и зато мора да се констатује да Тужилаштво једноставно нема тезу. Та ситуација се санкционише тако што судије одбацују све тачке оптужнице које се заснивају на измишљеној и непостојећој тези. То Тужилаштво и признаје, јер реч и говор проф. др Војислава Шешеља мултипликује као сваки од могућих видова индивидуалне кривичне одговорности, као радњу или пропуштање подобно за све могуће и немогуће радње извршења и истовремено тумачи као психички однос оптуженог према целокупној ситуацији. Тужилаштво рачуна да је појава експерта у судници довољна да се докаже.

У оквиру VI. Правне анализе у параграфу 141. са фуснотом 483) наводи се овај сведок вештак да ће се његовим извештајем и сведочењем доказати да је проф. др Војислав Шешељ коришћењем говора мржње усмереног против несрпског становништва физички извршио прогон у Вуковару, Зворнику и Хртковцима.

Поводом извештаја и допунског извештаја сведока вештака Антонија Обершала мора да се има у виду да је проф. др Војислав Шешељ поред одговора на те извештаје предао и три поднеска као посебан вид одбране са анализом говора политичара, државника и новинских текстова у релевантном периоду за Хрватску, за Босну и Херцеговину и за представнике међународне заједнице. Упоредивање употребљаваних речи, начина саопштавања мисли, контекст, околности у погледу простора, времена и догађаја најупечатљивије доказује да су се у изјавама и речима проф. др Војислава Шешеља наменски тражио, па пошто није могао да се пронађе онда је измишљен наводно „говор мржње”.

Све евентуалне недоумице решило је Претресно веће у погледу статуса који су судије дале сведоку вештаку Антониу Обершалу, односно да се не прихвата као сведок вештак. Додуше током сведочења - нарочито током унакрсног испитивања, Антонио Обершал је готово признао каквом покушају манипулације је била њему намењена улога.

Шири приказ је неопходан зато што, без обзира што Тужилаштво овог сведока наводи као сведока о пропагандним манипулацијама, он је у ствари кључни сведок вештак за говор мржње.

Током сведочења Антонио Обершал се показао као наводно стручњак који олако даје квалификације. Његова метода је потпуно непоуздана, јер се заснива на компјутерској претрази речи у тексту говора и имагинарном значају употребљених речи, с тим што он не даје простор другим важним факторима неког говора попут место, време, повод, догађај и слично. Током сведочења изнео је произвољне коментаре о подацима, догађајима и општепознатим историјским чињеницама. Током његовог сведочења Тужилаштво је покушало да говор, касније ће се доказати, из августа 1990. године у Малом Зворнику, а по тој логици могао је и неки други митинг, да смести у март 1992. године. Он ће бити упамћен и као сведок вештак који је своју научну експертизу засновао на тврдњи да му је неки студент рекао нешто што је том студенту пре неколико година рекао неки књижевник, а да се не зна ни ко је тај студент, нити који је то књижевник рекао студенту и не зна се ни када су они разговарали.

Најважнији део његовог сведочења представљају јасни одговори на питања која имају директне везе са тачкама оптужнице:

А. Унакрсно испитивање 12. јануара 2008. године:

„- Проф. др Војислав Шешел: Да ми кажете да ли сте негде у мојим говорима, чланцима, било ком јавном иступу нашли да се ја залажем за убиство ратних заробљеника.

Сведок Антонио Обершал: Не, нисте се залагали за убијање ратних заробљеника.

- Проф. др Војислав Шешел: Господине Обершал, да ли сте ви нашли извод из неког текста где се ја залажем за убијање жена и деце, да подстрекавам на убијање жена и деце?

Сведок Антонио Обершал: Не, то нисте рекли тачно таквим речима, ја се таквог дела не сећам.

- Проф. др Војислав Шешел: Господине Обершал, вама би као интелектуалцу требало да је познато да постоји велики број пресуда Врховног суда Сједињених Америчких Држава где се јасно дефинише какво мора бити подстрекавање или подстицање на кривично дело да би било кажњиво. Да подстрекавање мора бити директно и непосредно. Да ли вам је то познато?

Сведок Антонио Обершал: Већ сам казао и вама и суду да ја нисам вештак за правна питања. Ако желите чути исказ о уставној историји или о томе како се дефинишу ти правни термини у судској пракси, онда овамо морате довести правника који ће о томе сведочити, јер то је његова специјалност, а не моја.

- Проф. др Војислав Шешел: Добро, господине Обершал. Када сте ви вршили експертизу, нисте у ваш компјутерски програм убацили у претраживач однос према цивилима, однос према ратним заробљеницима, однос према женама и деци противничке стране. Је ли тако?

Сведок Антонио Обершал: Не. Све што смо учинили, односно ставили у претраживач биле су речи „Србин”, „Хрват”, „муслиман”, „Албанац”, наравно, на одговарајућим језицима. То је оно што смо ми претраживали. Дакле, тражили смо делове текста који се баве политичким односима Срба и несрба. Ми ништа друго нисмо тражили, нисмо претраживали по терминима попут деца, жене, време, старци, царине, пољопривреда или нешто слично. Ми смо тражили по овим кључним речима.

- Проф. др Војислав Шешел: Врло добро, господине Обершал. Ја сам вас ово питао да ставим до знања да ви нисте дошли ни до једне моје изјаве у којој се ја залажем за поштовање међународног ратног права, за хуман третман ратних заробљеника, цивила, жена и деце противничке стране, и тако даље. Господине Обершал, да ли сте ви вашим претраживањем мојих текстова нашли негде да се ја залажем, да подстрекавам или

подстичем на противправно затварање? Дакле, реч је о цивилима, само се они могу противправно затварати.

Сведок Антонио Обершал: Мислите узимање талаца?

- Проф. др Војислав Шешељ: И узимање талаца и противправно хапшење, било који начин да се група цивила негде затвори противправно, значи без судске одлуке.

Сведок Антонио Обершал: Не сећам се таквих одломака.

- Проф. др Војислав Шешељ: Не сећате се јер тога сигурно нема, господине Обершал. Да ли сте негде наишли, у изводима из мојих текстова, да се ја залажем, да подстичем или подстрекавам на мучење, на било који облик мучења?

Сведок Антонио Обершал: Мучење, не.

- Проф. др Војислав Шешељ: Хвала, господине Обершал. Да ли сте негде у мојим текстовима нашли да се ја залажем, да подстичем друге, да подстрекавам на окрутно поступање?

Сведок Антонио Обершал: То зависи од тога шта подразумевате под окрутним поступањем. Ми смо јуче једну другу седницу посветили протеривању и размени становништва и етничком чишћењу. Знате, ваше залагање, ваша становишта у вези са овим питањем, ја бих рекао да то јесте окрутно поступање према другима, не у смислу неке најуже дефиниције, али...

- Проф. др Војислав Шешељ: Господине Обершал, договорили смо се на почетку овога дела да раздвојимо све што је било у Војводини од онога што се дешавало у Српској Крајини, Хрватској, Републици Српској, Босни и Херцеговини, да ли се сећате? Дакле, да ту размену становништва која се односи на Војводину потпуно сада апстрахујемо, на њу ћемо доћи касније. Да вам кажем шта је то окрутно поступање, на пример. Силовање је окрутно поступање, на пример. Нема прецизне дефиниције силовања у међународном ратном праву, али се оно подводи под окрутно поступање. Дакле, да ли сте негде наишли да се ја залажем, да подстрекавам, да подстичем на окрутно поступање?

Сведок Антонио Обершал: Попут силовања?

- Проф. др Војислав Шешељ: Попут силовања или било ког другог облика?

Сведок Антонио Обершал: Не, ви се нисте залагали за силовање. Не.

- Проф. др Војислав Шешељ: Господине Обершал, да ли сте негде у мојим текстовима који се тичу истих ових простора, Републике Српске Крајине, Хрватске, Републике Српске и Босне и Херцеговине наишли да се залажем, да подстичем, да подстрекавам на

безобзирно разарање села и насеља, пустошење које није изазвано војном нуждом? Да ли сте игде то пронашли па вам је остало у сећању?

Сведок Антонио Обершал: Ја не знам тачно шта подразумевате под „који нису оправдани војном сврхом”. То је један доста неодређен опис, али би, уопште узев, одговорио - не, ви нисте наступили као Џингис Кан и рекли - треба све да разоримо, све да побијемо и све да силујемо и тако даље. Не, то нисте учинили.

- Проф. др Војислав Шешељ: Хвала, господине Обершал.

Сведок Антонио Обершал: У оним текстовима које сам ја прегледао, ви нисте тако поступили.

- Проф. др Војислав Шешељ: Хвала, господине Обершал и хвала што сте били концизни. Да ли сте, господине Обершал, негде у мојим текстовима, јавним наступима, писаним текстовима, било где пронашли да се ја залажем, да подстичем или подстрекавам на уништавање сакралних или образовних објеката, значи црква, џамија, школа и тако даље?

Сведок Антонио Обершал: У мојој анализи садржаја тога није било.

- Проф. др Војислав Шешељ: Господине Обершал, да ли сте у изводима из мојих говора било где пронашли да се залажем за пљачку јавне или приватне имовине или да подстичем друге да обављају ту пљачку?

Сведок Антонио Обершал: У неким својим изјавама ви свакако описујете и помињете велики број пљачки јавне и приватне својине, до које је дошло приликом етничког чишћења у Босни. Ви, наравно, увек тврдите, када описујете ове догађаје, да су Милошевић, армија и снаге Министарства одбране и специјалне снаге то чиниле, али да ваши добровољци то нису чинили и да сте им ви говорили да то не чине. Искрено говорећи, треба ли у то да поверујемо, да ли је то заиста тачно, али ви сте тако говорили и то се налази у оним изјавама чију сам садржину ја анализирао.

- Проф. др Војислав Шешељ: Господине Обершал, од вас се не тражи да нешто овде верујете или не верујете, него само да потврдите или оспорите неке чињеничне наводе, а ви сте сада отишли корак даље: установили сте да сам ја критиковао друге што су пљачкали јавну или приватну имовину. Немате ниједан доказ да сам се ја залагао да се пљачка, је ли тако? Јесам ли ја сада у праву када сам интерпретирао ваше речи?

Сведок Антонио Обершал: Да, ви сте оптуживали велики број других људи да тако поступају.

- Проф. др Војислав Шешељ: Ако је неко становник Републике Српске или Републике Српске Крајине, а припада другој етничкој групи, разликује се етнички од Срба, да ли сам се залагао да буде дискриминисан, да ли сте то негде нашли?

Сведок Антонио Обершал: При том мислите на дискриминацију у смислу посла? Не, то нисмо нити тражили. Ја у вашим текстовима нисам видео ништа у вези са дискриминацијом у смислу посла.

- Председавајући судија Жан Клод Антонети: Господине сведоче, када господин Шешељ говори о говору од 6. маја 1992. године у Хртковцима, код вас то не изазива никакву директну реакцију? Код вас се то утапа у свих ових 400 примера?

Сведок Антонио Обершал: Да, то је међу њима.

- Председавајући судија Жан Клод Антонети: У реду, врло добро.

- Проф. др Војислав Шешељ: Хвала, господине судијо, ја се у тренутку нисам сетио тако паметног питања. Ви сте вашим питањем заменили наредних десетак мојих питања и искрено вам захваљујем због тога. То говори о компетентности вештака. Господине Обершал, Тужилаштво има текст целог мог говора и оно га је предложило у доказне предмете, а тај мој говор је у неколико наврата објављен, последњи пут у мојој књизи. Дакле, да сте тражили, нашли бисте. Ви нисте могли да пишете ваш експертски извештај, а да нисте имали текст говора на митингу у Хртковцима, је ли тако, пошто је то кључни митинг за оптужницу”.

Поводом питања колико је посланика имала Српска радикална странка у Народној скупштини Републике Србије 6. маја 1992. године сведок није могао тачно да одговори, а када му је речено само једног посланика проф. др Војислава Шешеља он је одговорио:

„Сведок Антонио Обершал: Закључак је следећи: ако је он изабран на основу, на пример, 20.000 гласова из Београда, који су припали радикалној странци и он је једини заступник у Скупштини од 250 места за целу Србију, он онда у том случају не би био важан политички чинилац. Али колико ја могу казати, Српска радикална странка, дакле његова странка добила је више стотина хиљада гласова на свим тим изборима. Ја знам да су нешто касније он и његова странка добили око милион гласова од 3-4 милиона гласова. Дакле, јесте ли сами или не, као представник своје странке, ако је он добио око 20 посто од целокупног броја гласова у својој земљи, онда то њега чини важним политичким чиниоцем”.

Дакле, сведок је био склон тврдњи да је проф. др Војислав Шешељ 6. маја 1992. године био важан политички чинилац, а да није могао да наведе ни једну чињеницу на основу које је дошао до тог закључка. Када је у судници сазнао да је проф. др Војислав

Шешељ био једини посланик Српске радикалне странке одмах је променио мишљење и самим тим оспорио целокупан свој рад, јер сада испада да проф. др Војислав Шешељ „није био важан политички чинилац”. Он је ипак значајан, јер је извршио анализу свих говора, односно око 400 говора проф. др Војислава Шешеља и у тим говорима није пронашао ни физичко чињење, нити подстицање, нити помагање и подржавање по тачкама оптужнице. Када се на то што вештак није пронашао позивање на насиље, на силовање, на пљачку, на разарање, на убиства, на протеривање, на депортацију додају околности, време, место и чињеница да је проф. др Војислав Шешељ био једини посланик Српске радикалне странке у Народној скупштини стварно није јасно на чему Тужилаштво заснива оптужбе.

Б. Током унакрсног испитивања 13. јануара 2008. године сведок вештак је показао тотално незнање.

У погледу чињеничног контекста сведочења карактеристично је да овај сведок вештак или не барата чињеницама или су оне површне и стереотипне, а и поприлично погрешне. Зато се не може пронаћи валидни контекст у коме је вршио анализу говора, порука, техника пропаганде и слично.

Овог сведока Тужилаштво представља кључним сведоком за коришћење „говора мржње” усмереног против несрпског становништва у Вуковару, Зворнику и Хртковцима.

Преко овог сведока вештака Тужилаштво је намеравало да докаже прогон путем говора мржње:

(1) његови погрдни, жестоки и национално обојени говори, (није доказано да су изашли изван оквира који се толерише и признаје у САД, Великој Британији и др.)

(2) окружење у којем је Шешељ држао своје говоре које је карактерисао жесток национални сукоб (говор у малом Зворнику из августа 1990. године је представљен да је одржан марта 1992. године, те августа 1990. године није било оружаног сукоба; у Вуковару новембра 1991. године није било никаквог говора и не постоји сведок који је чуо реченицу да не сме ни један усташа жив да изађе, а говор са звучника на оклопном возилу једноставно нема и никада није ни постојао; у Хртковцима маја 1992. године није било оружаног сукоба, а говор је био у склопу изборне кампање за савезне изборе),

(3) чињеница да су та кривична дела (као што је горе описано) чињена убрзо након што би Шешељ одржао своје говоре (због говора у Малом Зворнику из августа 1990. године није могао да се изврши ни један ратни злочин у априлу 1992. године у Зворнику; говора у Вуковару новембра 1991. године и није било; размене имовине у Хртковцима било је и пре 6. маја 1992. године и после тог датума, па чак и 1995. године након Бљеска

и Олује). Између кривичних дела на наведеним локацијама и говора проф. др Војислава Шешеља не постоји никаква узрочнопоследична веза.

На крају ваља имати у виду да Антонио Обершал није прихваћен као сведок вештак, већ као обичан сведок Тужилаштва о чињеницама. Поред тога што му је разорен кредибилитет, методологија, он је значајан, јер је конкретно оспорио све тачке оптужнице. На конкретна питања поводом оптужби он је био јасан како у погледу почињења, односно физичког извршења прогона путем говора мржње, тако и у погледу свих варијанти саучесништва (подстицање, помагање, подстрекавање, подржавање, охрабривање и сл.) у погледу прогона. Наравно када се каже у погледу прогона онда су обухваћене све оптужбе за радње и пропусте који се по тачкама оптужнице разврставају у кршење закона и обичаја ратовања и злочине против човечности.

Овде, с обзиром на важност коју је Тужилаштво намеравало да да сведочењу овог сведока вештака, мора се имати у виду да је овај сведок вештак поништио велики број параграфа Коначног претпретресног поднеска Тужилаштва, а који су били основа за све планове и конструкције Тужилаштва. У Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва износе се неке тврдње које би морале да се докажу током доказног поступка барем када Тужилаштво изводи своје доказе.

Сведок вештак Антонио Обершал је ипак драгоцен сведок у погледу доказивања како намере, тако и начина и средстава које је Тужилаштво намеравало користити. Доказ за то је поглавље А. Улога оптуженог као главног пропагатора Велике Србије и параграфи од 5 до 17. Коначног претпретресног поднеска Тужилаштва са фуснотама од 5) до 49).

Параграф 5. наводи се суштински допринос као главног пропагатора насилног стварања Велике Србије. Онда се као критеријум наводи шта је радио средином 1990. године у фусноти 9), али нема ни једне речи о насилном стварању, а користе се текстови од 9. фебруара до 25. маја 1984. године, 1985. године, лето 1988. године, 18. април 1989. године. Дакле, нема ни једног текста из 1990. године. Сви датуми су пре 1. јануара 1991. године када не постоји наводно надлежност МКСЈ према Статуту и није било оружаног сукоба.

У следећој алинеји истог параграфа наводи се фуснота 10) са текстовима од 1. јула 1990. године, 25. јуна 1990. године и 8. августа 1990. године. Примећује се да су стварно текстови његових изјава из 1990. године, али ни у једном тексту нема насилног стварања Велике Србије. Сви датуми су пре 1. јануара 1991. године, а за те датуме не постоји наводно надлежност МКСЈ према Статуту и није било оружаног сукоба.

У следећој алинеји наводи се фуснота 11) са текстовима изјава од 19. септембра 1990. године, новембра 1990. године (није јасно како то може бити средина 1990. године), децембра 1990. године (није јасно како то може бити средина 1990. године) и 6. август 1991. године (није јасно како то може бити средина 1990. године). Нигде нема ни једне речи о насилном стварању Велике Србије.

У параграфу 6. наводи се крај 1990. године од када јавни наступи оптуженог постају све више хушкачки.

У првој алинеји у оквиру фусноте 12) наводи се једна од погрешних дефиниција појма усташа. Уопште није у питању погрдни назив, јер да је погрдни не би га користили припадници нацистичког покрета у Независној држави Хрватској, пре, током и после Другог светског рата, а о каквом се покрету ради ваљда је довољно рећи да су се над усташтвом згражавали и Хитлерови нацисти. Затим се наводи фуснота 13) у којој је изјава упозорења новоуспостављеној усташкој власти у Хрватској коју је најбоље представљао Фрањо Туђман. Тужилаштво тврди да Фрањо Туђман није умро да би се и он нашао на оптуженичкој клупи у Хагу. Каква је разлика супротстављања Хитлеру, Павелићу или Туђману као протагонисти усташтва? Зар се проф. др Војиславу Шешељу суди што се први супротставио усташтву и шта је то противзаконито? Зар је забрањено вербално супротстављање усташама и благовремено упозоравање шта све може да се деси уколико усташе почну да спроводе своју идеологију, а дошли су на власт у Хрватској.

У другој алинеји наводи се фуснота 14) са два извора исте изјаве, а оба су из 1992. године. У питању је грешка, јер је немогуће у децембру 1992. године да се даје изјава која се односи на питање које је било актуелно 1991. године. У тој изјави нема насиља, већ се потенцира збратамљени живот.

У трећој алинеји наводи се фуснота 15) и изјава од 21. априла 1991. године. Дакле, није у питању крај 1990. године и нема ничег хушкачког, осим упозорења заснованог на искуству, упозорење да се не понови оно што је урађено од 1941 до 1945. године, а у питању је геноцид над српским народом, на тој истој територији са које се протерују Срби.

У четвртој алинеји наводи се фуснота 16) а у питању је изјава од 18. јула 1991. године. Дакле, није у питању крај 1990. године и изјава се односи на Словенију и њену одлуку о сецесији. То је изјава проф. др Војислава Шешеља, који је седам месеци пре тог датума био у затвору у Београду, као опозициони политичар.

У параграфу 7. у шест алинеја наводе се фусноте 17), 18), 19), 20), 21) и 22) у којима се Тужилаштво позива на изјаве оптуженог од 6. децембра 1990. године, 6. маја 1991. године, 24. маја 1991. године и 4. јуна 1991. године. Све се наводи како оптужени стално провлачи тему о српским непријатељима и да Србима прети геноцид.

У параграфу 8. наводи се да је оптужени такве поруке непрестано понављао током периода на који се односи оптужница. Сетимо се да се оптужница односи на период август 1991. године до септембра 1993. године. Да би се то наводно доказало Тужилаштво се позива на изјаве наведене у фусноти 23) и то од **15. августа 1990. године** (тај датум није обухваћен оптужницом), **23. фебруара 1991. године** (Основна начела програма Српске радикалне странке, а тај датум није обухваћен оптужницом), **3. марта 1991. године** (Програмска декларација Српске радикалне странке, а тај датум није обухваћен оптужницом), **15. маја 1991. године** (тај датум није обухваћен Оптужницом), **јуна 1991. године** (тај датум није обухваћен Оптужницом), **4. јуна 1991. године** (тај датум није обухваћен оптужницом), **14. јуна 1991. године** (тај датум није обухваћен Оптужницом), **21. јуна 1991. године** (тај датум није обухваћен оптужницом), септембра 1991. године (не зна се да ли је тај датум обухваћен оптужницом), 14. маја 1993. године (тај датум је обухваћен оптужницом), 14. маја 1993. године (тај датум је обухваћен оптужницом), 15. маја 1993. године (тај датум је обухваћен оптужницом), **13. новембар 1993. године** (тај датум није обухваћен оптужницом), **12. децембра 1993. године** (тај датум није обухваћен оптужницом), **14. априла 1995. године** (тај датум није обухваћен оптужницом), **2. марта 1997. године** (тај датум није обухваћен оптужницом) и **23. фебруара 2003. године** (тај датум није обухваћен оптужницом). Ту се налази и фуснота 24) са навођењем једне изјаве дате након периода на који се односи оптужница. Дакле, у питању су непромењени политички ставови које проф. др Војислав Шешељ и данас износи у судници МКСЈ.

У истом параграфу у оквиру прве алинеје се наводи фуснота 25) са изјавом од **21. априла 1991. године** (тај датум није обухваћен оптужницом).

У оквиру друге алинеје наводи се фуснота 26) са изјавом од **24. маја 1991. године** (тај датум није обухваћен оптужницом).

У оквиру треће алинеје наводи се фуснота 27) са изјавом од **24. маја 1991. године** (тај датум није обухваћен оптужницом).

У оквиру четврте алинеје наводи се фуснота 28) са навођењем једне изјаве дате након периода на који се односи оптужница.

У оквиру пете алинеје наводи се фуснота 29) са навођењем једне изјаве дате септембра 1991. године у којој се износи политички став опозиционог политичара како треба нападнута ЈНА да се повлачи.

После сведочења Антониа Обешала није јасно шта је Тужилаштво постигло. Зна се шта је желело, али Антонио Обершал је све то негирао и постао сведок одбране.

С обзиром да је немогуће утврдити да је проф. др Војислав Шешељ био учесник УЗП и да ни један сведок вештак није ни једном речју поменуо проф. др Војислава Шешеља у оквиру свог предмета вештачења илузорно је придавати неки значај овим сведочењима.

Војни вештак Туненс као официр који је запослен у Тужилаштву, ма колико да је био пристрасан током унакрсног испитивања доживео је дебакл у погледу стручности, разорен му је кредибилитет и остала је чињеница да је Туненс поништио оптужницу у чијем је писању учествовао. Туненс није успео чак ни да докаже постојање добровољачке јединице Српске радикалне странке, јер их није ни било.

Сведок Ив Томић који је добио задатак да докаже да је идеја стварања Велике Србије по својој суштини злочиначка, доживео је разарање кредибилитета и јавност је имала прилику да види које незналице користи Тужилаштво.

Слично је прошла и сведок вештак Ева Табу, а сви други сведоци вештаци са својим налазима су ирелевантни у погледу индивидуалне кривичне одговорности проф. др Војислава Шешеља у погледу свих побројаних видова одговорности.

IX. Локације и догађаји из оптужнице у односу на одговорност

проф. др Војислава Шешеља

ЛОКАЦИЈА БИЈЕЉИНА

Ова локација се анализира преко ставова које Тужилаштво заступа почев од додатних историјских и политичких чињеница за Босну и Херцеговину, као додатак оптужници, преко Треће измењене оптужнице, Коначног претпретресног поднеска Тужилаштва, списка сведока, сведочења, задатка који је имало Тужилаштво и шта су судије могле да утврде у судници.

Напомене за Бијељину у односу на оптужницу

Одлуком Претресног већа од 8. новембра 2006. године извршено је скраћивање модификоване измењене оптужнице и то тако:

- што су из оптужнице избрисане тачке 2, 3, 5, 6 и 7,
- брисани су као оптужбе злочини који су наводно почињени у западној Славонији у параграфима 17(а) до (ј), 19, 29(ц) и (д), 31, 32 и 34. оптужнице,

- одлучено да Тужилаштво не изводи доказе о злочинима за западну Славонију, Брчко, Бијељину, Босански Шамац и на Борачком језеру/планини Борашници,

- одлучено да Тужилаштво може да изводи доказе који се не односе на базу злочина за западну Славонију, Брчко, Бијељину, Босански Шамац и на Борачком језеру/ планини Борашници.

Ова одлука у односу на параграфе оптужнице за локацију Бијељина значи да више не постоје параграфи или делови следећих параграфа:

- параграф: део параграфа 17(а); део параграфа 18; параграф 19; део параграфа 22; параграф 23; део параграфа 24; параграф 25; део параграфа 26; три дела параграфа 27; параграф 29(ц); параграф 29(д); параграф 29(ф); параграф 29(х); параграф 29(и);

Бијељина као место извршења злочина наводи се у оптужници у оквиру:

- Индивидуалне кривичне одговорности (параграф 6, 10е)

6. Проф. др Војислав Шешељ је учествовао у УЗП. Сврха тог УЗП била је да се, чињењем злочина који представљају кршење одредби чланова 3 и 5. Статута Међународног суда, већина Хрвата, муслимана и других становника несрпске националности силом трајно уклони са отприлике једне трећине територије Републике Хрватске (у даљем тексту: Хрватска) и великих делова Босне и Херцеговине, као и из неких делова Војводине у Републици Србији (у даљем тексту: Србија), како би та подручја постала део нове државе под доминацијом Срба. У Хрватској су та подручја обухватала области које су српске власти називале „САО Крајина” (односно Српска Аутономна Област Крајина), „САО западна Славонија” и „САО Славонија, Барања и западни Срем” (после 19. децембра 1991, „САО Крајина” се појављује под називом РСК (Република Српска Крајина), а дана 26. фебруара 1992, САО западна Славонија и САО Славонија, Барања и западни Срем ушле су у састав РСК), као и „Дубровачку републику”. У Босни и Херцеговини, та подручја су обухватала Босански Шамац, Зворник, пет општина познатих под именом „шире подручје Сарајева” (Илијаш, Вогошћа, Ново Сарајево, Илица и Рајловац), **Бијељину**, Мостар, Невесиње и Брчко.

10. Проф. др Војислав Шешељ је учествовао у УЗП на следеће начине:

е. Проф. др Војислав Шешељ је учествовао у планирању и припремама за преузимање власти у градовима и селима у две српске аутономне области у Хрватској и у општинама Босански Шамац, Зворник, на „ширем подручју Сарајева”, те у општинама **Бијељина**, Мостар, Невесиње и Брчко у Босни и Херцеговини, као и у каснијем присилном уклањању већине несрпског становништва са тих подручја.

Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва

У коначном претпретресном поднеску Тужилаштва Бијељина, као место злочина, које је преправљено у локацију са сведоцима за доследни образац понашања, наводи се у параграфима БИЈЕЉИНА 42, 62, 1. БИЈЕЉИНА 78, 80, 81.

БИЈЕЉИНА

Параграф 42)

42. Следећи образац примењен у Хрватској, већ у пролеће 1991. године у три области су формиране заједнице српских општина. Иако су босански Срби тврдили да су те нове заједнице формиране искључиво из економских разлога, то објашњење је било неуверљиво имајући у виду да је СДС у Хрватској већ формирао заједнице општина које су потом трансформисане у српске аутономне области (САО). У БиХ је тај изговор у потпуности разоткривен у септембру 1991. године, кад су те заједнице проглашене српским аутономним областима.

Параграф 62)

62. Сваки пододељак бави се једном од географских области у којима су се одиграли наведени злочини: Вуковар, Воћин, Бијељина, Брчко, Зворник, Босански Шамац, Шире подручје Сарајева, Мостар, Невесиње и Хртковци.

Параграф 78-81)

Б. Злочини у Босни и Херцеговини

1. Бијељина

78. Бијељина се налази у североисточној Босни и Херцеговини и имала је кључну улогу за остварење стратешког циља руководства босанских Срба да успоставе коридор између Србије и Крајине, који би повезао СРЈ/Србију и циљана подручја у Хрватској и Босни и Херцеговини. Године 1991, у Бијељини је живело 59 одсто Срба и 31 одсто муслимана. Остали су били Хрвати и припадници других националности. Године 1997. Срби су чинили више од 90 одсто становника Бијељине.

79. Током шест месеци који су претходили нападу на Бијељину, српске снаге, укључујући добровољце СРС/СЧП, успоставиле су положаје око Бијељине и подигле препреке на путевима. Крајем марта 1992. године, српске снаге, укључујући припаднике СРС/СЧП, опколиле су и напале Бијељину. Отприлике педесет људи под командом Мирка Благојевића, тридесеторица људи Жељка Ражнатовића (односно, „арканови тигрови”) и други војници учествовали су у нападу, а потом и заузимању града. Током заузимања Бијељине, цивили несрби – посебно муслимани хапшени су и на њих се насртало на разне начине.

„Арканови тигрови” и добровољци СРС/СЧП убили су локалног месара Реџепа Шабановића и његову жену.

80. У току периода на који се односи Модификована измењена оптужница, оптужени је често посећивао Бијељину. Конкретно, одлазио је у кафић „Србија” власника Мирка Благојевића, који је био локални командант СРС. Приликом тих састанака, оптужени и Благојевић планирали су заузимање општине Бијељина од стране Срба, укључујући сламање евентуалног отпора. Ти планови су обухватили координисане напоре добровољачких снага СРС/СЧП, припадника ЈНА, „арканових тигрова” и људи капетана Драгана Васиљковића, који су били повезани с МУП Србије. Добровољци СРС/СЧП све време сукоба добијали су логистичку и материјалну помоћ од јединица ЈНА на том подручју. У мају 1993. године, оптужени је Благојевићу доделио титулу „војводе” за његове заслуге за српски народ.

81. Брчко се налази у североисточној Босни и Херцеговини, западно од Бијељине, на јужној обали Саве. По попису из 1991. године, отприлике 44 одсто становника Брчког чинили су муслимани, 25 одсто Хрвати и 21 одсто Срби. Оно је, као и Бијељина, током сукоба било од стратешког војног значаја за контролу коридора кроз Посавину.

Скраћени приказ у односу на сведоке за Бијељину

Б. Спровођење УЗП у Босни и Херцеговини:

1. Бијељина:

Сведоци: ВС-1029 (Алија Гушалић) ВС-1028 () ВС-1035 ().

Коначни ревидирани списак сведока Тужилаштва и резимеи сведочења

Сведоци о бази злочина за Бијељину:

ВС-1029 (Алија Гушалић) ВС-1028 () ВС-1035 ().

Задатак Тужилаштва

Тужилаштво је имало задатак да се преко сведока утврде чињенице наведене у претпретресном поднеску тужилаштва, да сведоци у судници макар потврде оно на шта се Тужилаштво позива у резимеима сведочења сведока за Бијељину, да докаже постојање општих услова из чланова 3 и 5. Статута и да у радњама проф. др Војислава Шешеља постоји одговорност по основу 7(1) Статута (саучесништво, учешће у УЗП и непосредно почињење путем говора мржње).

Важно је с обзиром на скраћивање оптужнице и налог Претресног већа који се докази изводе када је у питању Бијељина да се не изводе докази о бази злочина, већ само о доследном обрасцу понашања проф. др Војислава Шешеља. То мора да се посматра у смислу параграфа 6 и 10е оптужнице да је проф. др Војислав Шешељ учествовао у УЗП

који је имао за циљ уклањање становништва чињењем злочина и на подручју Бијељине, а његово конкретно учешће се огледа да је учествовао у планирању и припреми за преузимање власти и на територији Бијељине.

Током извођења доказа Тужилаштва саслушани су сведоци и то:

1. ██████████ ВС-1028 сведочио је viva voce 9. децембра 2008. године уз заштитне мере.

2. ██████████ ВС-1035 сведочио је viva voce 28 и 29. јануара 2009. године уз заштитне мере.

3. Алија Гушалић ВС-1029 сведочио је viva voce 4. марта 2009. године без заштитних мера.

С обзиром да су према претпретресном поднеску Тужилаштва и резимеима сведочења сведока Тужилаштва, сведоци Тужилаштва били дужни да сведоче о бази злочина у Бијељини, а према одлуци Претресног већа од 8. новембра 2006. године након скраћивања оптужнице, о доследном обрасцу понашања, произилази да је за Претресно веће важно шта су сведоци изјавили у судници и то у односу на учешће проф. др Војислава Шешеља у УЗП. Када је у питању локација Бијељина онда су то параграфи 6 и 10е. оптужнице.

Произилази да је предмет доказивања параграф 10е:

„Проф. др Војислав Шешел је учествовао у планирању и припремама за преузимање власти у градовима и селима у две српске аутономне области у Хрватској и у општинама Босански Шамац, Зворник, на „ширем подручју Сарајева”, те у општинама **Бијељина**, Мостар, Невесиње и Брчко у Босни и Херцеговини, као и у каснијем присилном уклањању већине несрпског становништва са тих подручја.”

Најједноставније то би се односило на:

- Планирање преузимања власти,
- Припреме за преузимање власти,
- Присилно уклањање муслимана из Бијељине.

Доказ да је проф. др Војислав Шешел планирао преузимање власти у Бијељини не могу бити његови општи политички ставови о преуређењу Југославије. Поготово не ако се има у виду да је у то време био опозициони посланик у Народној скупштини Републике Србије, једини посланик из Српске радикалне странке, да није био на власти ни у Србији, нити у Босни и Херцеговини. У време догађаја у Бијељини проф. др Војислав Шешел није могао ни да наређује, нити да регрутује, нити да организује, нити да финансира, нити да предузима радње које би имале било какве везе са оружаним сукобом. Српска радикална странка у

Бијељини била је у повоју, а на власти су биле СДС и СДА. Дакле, да је на власт у Бијељини Српска радикална странка дошла на основу или путем оружаног сукоба 4. априла 1992. године било би можда неког основа за размишљање о наводима из оптужнице, али пошто Српска радикална странка није ни била на власти, нити је дошла на власт након оружаног сукоба, онда наводи из оптужнице о планирању и припремама за преузимање власти у Бијељини су крајње бесмислене. Ако би се пошло од претпоставке да је планирање и припрема за преузимање власти у Бијељини било у функцији постављања СДС на власт, онда је грешка још већа пошто је СДС већ била на власти.

Све што се ставља у неки контекст проф. др Војиславу Шешељу поводом Бијељине је погрешно и тенденциозно смишљено да се успостави неко јединство и координација са „аркановцима”. Српска радикална странка и проф. др Војислав Шешел нису послали добровољце у Бијељину, нити је ко тражио да се пошаљу добровољци, а није ни постојала потреба за тим. Сплетом околности Бијељина је у оптужници против проф. др Војислава Шешеља због једног догађаја који се десио испред кафића „Србија”, власништво Мирка Благојевића, који је члан Српске радикалне странке. Пре него што је проф. др Војислав Шешел оптужен пред МКСЈ, Бијељина као локација где су се десили злочини била је разрешена. Једноставно све је познато МКСЈ и скинуте су све сумње са Мирка Благојевића који је био предмет интересовања МКСЈ. У првостепеној пресуди Момчилу Крајишнику то се наводи речима: извод из интервјуа с Мирком Благојевићем, 1995. године.

Мора да се зна да је догађај од 31. марта 1992. године у Бијељини предухитрио оно што се спремало од стране Европске заједнице, сада Европске уније. Припремало се признање Босне и Херцеговине, што је и учињено 6. априла 1992. године, те сваки оружани сукоб или провокација од стране наоружаних муслимана могло је негативно да утиче и да доведе до сукоба. Муслимани су очигледно имали намеру да блокадама путева и наоружавањем припреме што бољу позицију за акцију, а та њихова акција би се прихватила почев од првог дана добијеног признања независности Босне и Херцеговине.

Дакле, за сваки сукоб је потребно да постоје две стране. Друга, муслиманска страна је била припремљена (људство, наоружање, организација), провоцирала је и изазивала. Очигледно се тражио повод за отпочињање оружаног сукоба. То што је Алија Гушалић изазвао инцидент само је покренуло све оно што је тињало у међунационалним односима на релацији независност као наметнута тема за муслимане подстицана од стране Европске заједнице (сада Европске уније) наспрам тежњама Срба за очување Југославије. Неспорно је учешће појединих чланова Српске радикалне странке из Бијељине у оружаном сукобу 31. марта 1992. године, али њихово учешће може да се веже само за чињеницу да су житељи Бијељине, те да

нису дошли са стране или из Србије, како су неки покушали њихово учешће да представе. Важно је имати у виду да су Мирко Благојевић и чланови Српске радикалне странке пре оружаног сукоба, после избијања сукоба и све време имали опозициони политички статус у Бијелини и да су се јавно оглашавали критикујући како власт у Бијелини, тако и појединце који су спроводили самовољу. Осим тога у чланству Српске радикалне странке у Бијелини је тада било, а и данас има муслимана, те је неодржива конструкција Тужилаштва из оптужнице да је проф. др Војислав Шешељ учествовао у УЗП који је за циљ имао наводно трајно уклањање муслимана из Бијелине, па и осталих места у Босни и Херцеговини. То једноставно не само да не иде него је и неодрживо, да се муслимани чланови Српске радикалне странке залажу и подржавају политичку идеју о уклањању муслимана са територије Бијелине и Босне и Херцеговине. Тако испада по тези Тужилаштва која је бесмислена.

Осим тога мора се имати у виду да проф. др Војислав Шешељ никада није био у добрим односима са лицима која се појављују у оптужбама за Бијелину као лица са којима је учествовао у заједничком злочиначком подухвату. Ова констатација се не односи само на Биљану Плавшић и Аркана, већ и на све друге наводно непосредне извршиоце злочина. Ваљда се саучесник у неком заједничком послу или активности штити и чува, а не напада. Рецимо када је у питању Маузер. Ако би опстала прича из оптужнице, онда произилази да је преко Маузера проф. др Војислав Шешељ био у заједничком злочиначком подухвату са Зораном Ђинђићем. Маузер је био високи функционер Демократске странке Зорана Ђинђића за Републику Српску. Ако га је прихватио Зоран Ђинђић, а он и јавност су добро знали ко је Маузер и каква је његова ратна прошлост, онда колико се оптужује проф. др Војислав Шешељ толико, а можда и више треба да се оптужи и Зоран Ђинђић.

Ова паралела је важна и због чињенице да су на неким другим локацијама добри борци који су се накнадно учланили у Српску радикалну странку проглашени за војводе. То је исто као што је ратна прошлост Маузера била услов за учлањење и високу политичку функцију унутар Демократске странке. Ако се то не ставља на терет Зорану Ђинђићу и Демократској странци, онда се никако не може ставити на терет проф. др Војиславу Шешељу и Српској радикалној странци.

Сведочење сведока за локацију Бијелина о наводно доследном обрасцу понашања заснива се пре свега на мржњи према проф. др Војиславу Шешељу и Мирку Благојевићу. Доказ за то се налази и у чињеници, што рецимо у првостепеној пресуди у предмету Момчило Крајишник ИТ-00-39-Т од 27. септембра 2006. године у параграфима од 297 до 309. који се односе на локацију Бијелина и фуснотама 665 до 701. где се наводе докази нема навођења ни имена проф. др Војислава Шешеља, нити Српске радикалне странке.

Тужилаштво није изнело довољно доказа да би се подржала осуђујућа пресуда. Закључак је није крив.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1028 ██████████

УЗ ЗАШТИТНЕ МЕРЕ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1028, ██████████ је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Злочини у БиХ - Бијељина

„Крајем марта 1992. године, српске снаге, укључујући припаднике СРС/ЧП, опколиле су и нападе Бијељину”. (фуснота 238)

„Педесетак људи под командом Мирка Благојевића, тридесет људи Жељка Ражнатовића (односно, „арканови тигрови”) и други војници учествовали су у нападу, а потом и заузимању града”. (фуснота 239)

„Реџепа Шабановића и његову жену убили су „арканови тигрови” и добровољци СРС/СЧП”. (фуснота 243)

„У периоду на који се односи оптужница, Шешељ је често посећивао Бијељину. Конкретно, одлазио је у кафић „Србија” власника Мирка Благојевића, који је био локални командант СРС”. (фуснота 244)

„Перо Симић и Бранислав Филиповић звани Шумар били су такође чланови СРС у Бијељини”. (фуснота 245)

2. Резиме за сведока ВС - 1028 ██████████

Основни подаци: мушкарац, муслиман, из Бијељине.

Догађаји: сведок ће сведочити о односу Шешеља и Мирка Благојевића у Бијељини и убиству неколико муслимана од стране шешељеваца. Био је сведок убиства локалног месара Реџепа Шабановића и његове супруге од стране шешељеваца и аркановаца.

Сведок је почетком двадесетих година одлазио у кафе „Србија” делимично зато да би био у току са плановима СРС. Током 1991. године почело је са отпуштањем несрба са посла. Локални радио је емитовао такозване четничке песме. Марта 1992. године у кафеу је приметио Шешеља и Благојевића. Случајно је чуо како говоре о стварању сукоба у Бијељини, убијању свакога ко се супростави њиховим плановима и формирању Велике Србије. Такође су спомињали да ће се такви планови остварити уз помоћ ЈНА, аркановаца и капетана Драгана. Сведок је у два наврата видео Шешеља у том кафићу. Средином марта 1992. године припадници СРС су у јавности почели да се појављују с оружјем.

На дан 31. марта 1992. године у кафићу „Истамбул” експлодирала је ручна бомба, након чега је у Бијељини дошло до пуцњаве. На дан 1. априла 1992. године сведок је лично учествовао у подизању барикаде и окршају с аркановцима и шешелјевцима. Након што се повукао са лица места, видео је како шешелјевци и аркановци убијају неколико муслимана. Такође је видео како војници убијају људе и скидају зелену заставу Исламске заједнице са минарета џамије. Неки од шешелјеваца су носили шубаре и кокарде, као и редовне униформе ЈНА, док су други били у цивилној одећи с разним четничким ознакама.

Параграфи: 5-9, 10а, ц, е-г, 11, 15, 16, 17а, ј, 18, 25, 28, 34.

Тачке: 1-4, 12, 13.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио 9. децембра 2008. године уз заштитне мере.

Сведок је демонстрирао највећу могућу мржњу и нервозу, јер је очекивао да на бази оптуживања проф. др Војислава Шешелја може да обезбеди егзистенцију у иностранству. Кредибилитет му је уништен тако и да све што је могао евентуално да сведочи као очевидац је пало у воду. Штитио је Маузера и Ђурковића, а нападао и ауторе књиге који је био командант Вахида Каравелића.

У нескривеној готово патолошкој мржњи према Мирку Благојевићу, у проф. др Војиславу Шешелју сведок је чак и рекла казала причу претворио као у своје сазнање. Сведок је био изузетно добра прилика да се судијама представи шири контекст онога што је претходило оружаном сукобу, све посете проф. др Војислава Шешелја Бијељини и да се потврди да није било добровољаца из Србије.

Све што је Тужилаштво навело у Коначном претпретресном поднеску и резимеу сведочења за овога сведока представља очекивану причу Тужилаштва која је током унакрсног испитивања овог сведока потонула.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 5, 6, 7, 8, 9, 10а, 10ц, 10е, 10ф, 10г, 11, 15, 16, 17а, 17ј, 18, 25, 28, 34, а оптужбе за Бијељину садрже параграфе 6, 10е.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 2, 3, 4, 12, 13, а Бијељина се у оптужници не наводи у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке којих није ни било у Бијељини и лица која су вршила злочине у Бијељини.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1035 ██████████

УЗ ЗАШТИТНЕ МЕРЕ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1035, ██████████ је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Злочини у БиХ - Бијељина

„Крајем марта 1992. године, српске снаге, укључујући припаднике СРС/ЧП, опколиле су и нападе Бијељину.” (фуснота 238)

„Током заузимања Бијељине, цивили несрби - посебно муслимани - хапшени су и на њих се насртало на разне начине”. (фуснота 240)

„Тужилаштво ће извести доказе о учешћу Мирка Благојевића о насртајима на несрпске цивиле. Поред тога, тужилаштво ће извести доказе о томе да је, после напада на град Бијељину, 48 тела цивила, међу којима жене и деце, сакупљено пре свега око куће локалног месара Реџепа Шабановића”. (фуснота 242)

„У периоду на који се односи оптужница, Шешел је често посећивао Бијељину. Конкретно, одлазио је у кафић „Србија” власника Мирка Благојевића, који је био локални командант СРС”. (фуснота 244)

2. Резиме за сведока ВС - 1035 ██████████

Основни подаци: Мушкарац, муслиман, ██████████.

Догађаји: Сведок ће говорити о подели полиције у Бијељини и понашању српских војника и цивила према муслиманским полицајцима.

На дан 31. марта 1992. године, сведок је путовао из Босанског Шамца за Бијељину. Прошао је кроз око 18 контролних пунктова између Брчког и Бијељине и приметио да је град опкољен војницима и резервистима ЈНА који су били добро наоружани ЈНА оружјем. Полицајци у Бијељини су морали да потпишу документ о верности српским властима у коме је писало да ће радити за Министарство унутрашњих послова Републике Српске (РС). Полицајцима су дате беретке донете из Србије које су биле идентичне онима које су носили припадници МУП Србије и добили инструкције да их носе ради личне безбедности.

Сведок ће сведочити о сакупљању лешева у Бијељини. Видео је како је са улица сакупљено 48 мртвих тела, укључујући тела жена и деце. Сви ти људи су били убијени

из ватреног оружја. Већина њих су били муслимани, док је једно било тело једног Хрвата, а друго једног српског детета. Већина лешева је имала ране на грудима, устима, слепоочници или потиљку. Ниједно сакупљено тело није на себи имало униформу. Видео је како припадници паравојних формација, укључујући аркановце, заустављају возило са скупљеним телима. Сведок је у два наврата видео Аркана у Бијељини, једном у ципу ЈНА, у пратњи Ферида Зечевића кога је Аркан ухапсио, а такође када је Аркан дочекао Биљану Плавшић и Фикрета Абдића испред зграде општине. Након преузимања власти, Аркан и његови људи су заузели просторије у згради СДС.

Сведок је сазнао за службени списак који су водили Срби у полицијској станици на коме су била имена муслимана који су тражени зато што су наводно починили одређена кривична дела током првих неколико дана од преузимања власти. Тражио је од колега Срба да му покажу списак, али су они то одбили.

Муслиманско становништво из одређених села близу Бијељине декларисало се као лојално РС. И поред тога, њих су касније иселили. Џамије у Бијељини и Атмачићима су уништене.

Параграфи: 15, 16, 17 (а, е-ј), 18, 25, 31, 32, 34.

Тачке: 1-4, 10-14.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио 28 и 29. јануара 2009. године уз заштитне мере. Сведочио је у предмету Милошевић и његова изјава је узета у обзир у предмету Крајишник.

Као бивши полицајац сведок је помогао да се размотри шири контекст догађаја у и око Бијељине. У првим изјавама сведок није поменуо ни Српску радикалну странку, ни проф. др Војислава Шешеља, нити Мирка Благојевића, а у последњој изјави пре сведочења навео је да је Мирко Благојевић познат као лице које се бави криминалом, додуше погрешно је и његову страначку припадност. Током унакрсног испитивања и то је исправљено, као и покушај подметања фалсификованог документа Благоја Ацића, као и документа упућеног Станишићу са асоцијацијом на Јовицу, мада се ради о Мићи Станишићу. Интересантни део саслушања је била информација сведока да је проф. др Војислав Шешељ од стране полиције био увек праћен када је долазио у Бијељину.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 15, 16, 17 (а, е, г, х, и, ј), 18, 25, 31, 32, 34, а оптужбе за Бијељину садрже параграфе 6, 10е.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 2, 3, 4, 10, 11, 12, 13, 14, а Бијељина се у оптужници не наводи у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке којих није ни било у Бијељини и лица која су вршила злочине у Бијељини.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1029 АЛИЈА ГУШАЛИЋ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1029, Алија Гушалић је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Злочини у БиХ - Бијељина

„Крајем марта 1992. године, српске снаге, укључујући припаднике СРС/ЧП, опколиле су и нападе Бијељину.” (фуснота 238)

„Педесетак људи под командом Мирка Благојевића, тридесет људи Жељка Ражнатовића (односно, „арканови тигрови”) и други војници учествовали су у нападу, а потом и заузимању града.” (фуснота 239)

„Током заузимања Бијељине, цивили несрби – посебно муслимани – хапшени су и на њих се насртало на разне начине.” (фуснота 240)

„Тужилаштво ће извести доказе о учешћу Мирка Благојевића о насртајима на несрпске цивиле.” (фуснота 241)

„У периоду на који се односи оптужница, Шешелј је често посећивао Бијељину. Конкретно, одлазио је у кафић „Србија” власника Мирка Благојевића, који је био локални командант СРС.” (фуснота 244)

2. Резиме за сведока ВС - 1029 Алија Гушалић

Основни подаци: Мушкарац, муслиман, из Зворника, у време наведених догађаја, имао је између 20 и 30 године.

Догађаји: Негде фебруара 1992. године, аркановци и шешелевци су дошли у Бијељину, шетали се околу у униформама и скупљали у кафићу Мирка Благојевића „Србија”. Дан или два пре него што је у Бијељини избио сукоб, 31. марта 1992. године, на кафић „Истанбул” бачена је ручна бомба и повређено је седам људи. Дан након тога, сведок је отишао у кафе „Србија”, где је видео неколико аркановаца и шешелеваца. Сведок сматра да су они гомилали снаге како би напали Бијељину. Говорили су нагласком који је указивао да долазе из Србије. Сведок се вратио из кафеа „Србија”. Пре

неко што је стигао, на њега је пуцано и он је рањен. Док се опорављао у болници, тукли су га Благојевић и још три војника. Ти војници су носили кокарде и имали су дугачке браде. Аркан је посетио његову собу касно увече након што су га претукли и наредио болничком особљу да му пруже потребну негу. Два дана након тога, болницу су посетили Фикрет Абдић и Биљана Плавшић.

Сведок ће сведочити о разарању цамија у Бијељини током рата.

Јуна 1992. године, сведок је неколико пута ухапшен. Описаће детаље хапшења и осврнуће се на своје заточење у згради СУП и злостављање које је тамо претрпео. Сведок је након тога пребачен у логор Батковић.

Логор Батковић: Сведок је уочио да се у логору налазе војници, неки у маскирним а неки у СМБ униформама. У логору је било око 2.000 заточеника, углавном цивила. Сведока и друге војници су жестоко тукли. Поред премлаћивања, у логору је владала велика врућина, није било довољно вентилације, било је превише људи на малом простору, санитарни услови су били лоши, хране недовољно. Од последица премлаћивања су преминули Ферид Зечевић и Златко, презиме непознато. Многи људи су умрли због нехуманих услова у логору. Када је сведок дошао у логор имао је 109 кг. Када га је напустио, имао је 59 кг и тешке повреде. Када МКСК посећивао логор, сведока су водили у кућу изван ограђеног комплекса и ту га крили. Сведок је у логору Батковић провео заточен 11 месеци без медицинске неге. Сведока су одвели у Добој/Усору, где је понови претучен. Тамо му је пружена извесна лекарска нега. Док је био у Добију/Усори, током 11 и по месеци, сведок је обављао присилни рад, укључујући копање ровова и сакупљање мртвих српских војника с линије фронта. Такође га је редовно тукао човек који се звао Ђуро Мартић. Средином јула 1993. године, сведока су поново вратили у Батковић. Док је био у логору, сведок је имао контакт са Србином који се звао војвода Пусула, који га је припремио за разговор за телевизију. Сведок је размењен 8. новембра 1993. године и отишао је за Тузлу.

Параграфи: 5-10 а, ф, г, 15, 16, 17 (а-е, г-ј), 18, 25, 28, 29 (х), 30-32, 34.

Тачке: Све.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио 4. марта 2009. године viva voce. Сведок је био толико интересант и инспиративан да од његовог сведочења није остало ништа. У питању је ретардирана особа која је нанела више штете Тужилаштву, јер је на том сведоку показано чиме се све служи Тужилаштво.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 5, 6, 7, 8, 9, 10а, 10ф, 10г, 15, 16, 17 (а, б, ц, д, е, г, х, и, ј), 18, 25, 28, 29 (х), 30, 31, 32, 34, а оптужбе за Бијељину садрже параграфе 6, 10е.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1-14, а Бијељина се у оптужници не наводи у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке којих није ни био у Бијељини и лица која су вршила злочине у Бијељини.

ЛОКАЦИЈА БОСАНСКИ ШАМАЦ

Ова локација се анализира преко ставова које Тужилаштво заступа почев од додатних историјских и политичких чињеница за Босну и Херцеговину, као додатак оптужници, преко Треће измењене оптужнице, Коначног претпретресног поднеска Тужилаштва, списка сведока, сведочења, задатка који је имало Тужилаштво и шта су судије могле да утврде у судници.

Напомене за Босански Шамац из оптужнице:

Одлуком Претресног већа од 8. новембра 2006. године извршено је скраћивање модификоване измењене оптужнице и то тако:

- што су из оптужнице избрисане тачке 2, 3, 5, 6 и 7,
- брисани су као оптужбе злочини који су наводно почињени у западној Славонији у параграфима 17(а) до (ј), 19, 29(ц) и (д), 31, 32 и 34. оптужнице,
- одлучено да Тужилаштво не изводи доказе о злочинима за западну Славонију, Брчко, Бијељину, Босански Шамац и на Борачком језеру/планини Борашници,
- одлучено да Тужилаштво може да изводи доказе који се не односе на базу злочина за западну Славонију, Брчко, Бијељину, Босански Шамац и на Борачком језеру/ планини Борашници.

Ова одлука у односу на параграфе оптужнице за локацију Босански Шамац значи да више не постоје параграфи или делови следећих параграфа:

- параграф: део параграфа 17(а); део параграфа 18; параграф 19; део параграфа 22; параграф 23; део параграфа 24; параграф 25; део параграфа 26; три дела параграфа 27; параграф 29(ц); параграф 29(д); параграф 29(ф); параграф 29(х); параграф 29(и);

Босански Шамац као место извршења злочина наводи се у оптужници у оквиру:

- Индивидуалне кривичне одговорности (параграф 6, 10е)

6. Проф. др Војислав Шешељ је учествовао у УЗП. Сврха тог УЗП била је да се, чињењем злочина који представљају кршење одредби чланова 3 и 5. Статута Међународног суда, већина Хрвата, Муслимана и других становника несрпске националности силом трајно уклони са отприлике једне трећине територије Републике Хрватске (у даљем тексту: Хрватска) и великих делова Босне и Херцеговине, као и из неких делова Војводине у Републици Србији (у даљем тексту: Србија), како би та подручја постала део нове државе под доминацијом Срба. У Хрватској су та подручја обухватала области које су српске власти називале „САО Крајина” (односно Српска Аутономна Област Крајина), „САО западна Славонија” и „САО Славонија, Барања и западни Срем” (после 19. децембра 1991, „САО Крајина” се појављује под називом РСК (Република Српска Крајина), а дана 26. фебруара 1992, САО западна Славонија и САО Славонија, Барања и западни Срем ушле су у састав РСК), као и „Дубровачку републику”. У Босни и Херцеговини, та подручја су обухватала **Босански Шамац**, Зворник, пет општина познатих под именом „шире подручје Сарајева” (Илијаш, Вогошћа, Ново Сарајево, Илиџа и Рајловац), Бијељину, Мостар, Невесиње и Брчко.

10. Проф. др Војислав Шешељ је учествовао у УЗП на следеће начине:

е. Проф. др Војислав Шешељ је учествовао у планирању и припремама за преузимање власти у градовима и селима у две српске аутономне области у Хрватској и у општинама **Босански Шамац**, Зворник, на „ширем подручју Сарајева”, те у општинама Бијељина, Мостар, Невесиње и Брчко у Босни и Херцеговини, као и у каснијем присилном уклањању већине несрпског становништва са тих подручја.

Према коначном претпретресном поднеску за Босански Шамац:

У коначном претпретресном поднеску Тужилаштва Босански Шамац, као место злочина, које је преправљено у локацију са сведоцима за доследни образац понашања, наводи се у параграфима БОСАНСКИ ШАМАЦ 3ф, 4, 62, 3. БОСАНСКИ ШАМАЦ 85, 88, 90.

БОСАНСКИ ШАМАЦ

Параграф 3ф, 4)

3. Иако се тај процес разликовао од места до места, таквим преузимањем власти постигнут је заједнички циљ да се над циљним територијама успостави српска контрола. Оптужени је у том процесу учествовао на следећи начин:

а) јавним и систематским промовисањем насилног стварања јединствене државе у којој доминирају Срби, познате као „Велика Србија”, чија би се западна граница

протезала линијом „Карлобаг-Карловац-Огулин-Вировитица”, чиме би обухватила велике делове Хрватске и БиХ;

б) јавним и систематским изазивањем страха и мржње у Срба и идеје да су несрби, а нарочито Хрвати и муслимани, њихови непријатељи и да желе да им науде, чиме је створена и/или интензивирана атмосфера која је довела до насиља над циљним несрпским становништвом, те подстрекавањем злочина наведених у оптужници, учешћем у њима и доприношењем њиховом чињењу;

ц) регрутовањем, организовањем, финансирањем, подржавањем, охрабривањем и подстицањем српских добровољаца повезаних са СРС/СЧП, који су починили злочине наведене у оптужници;

д) охрабривањем и подстицањем других српских снага, као што су припадници ЈНА/ВЈ, јединице локалних српских ТО и ТО из Србије, ВРС, СВК и полиција, на чињење злочина наведених у оптужници;

е) координацијом активности добровољаца СРС/СЧП и људи из других српских институција који су чинили злочине наведене у оптужници;

ф) учешћем и помагањем у планирању и припреми преузимања власти у селима у западној Славонији и Источној Славонији, Барањи и западном Срему (СБЗС), Хрватска, и у општинама Босански Шамац и Зворник, БиХ, те кампања прогона које су уследиле;

г) јавним позивањем на протеривање мештана хрватске националности из делова Војводине, Србија, чиме је подстицао своје присталице и локалне власти да се укључе у кампању прогона локалног хрватског становништва;

х) личним и директним изазивањем протеривања хрватског становништва из села у Војводини, нарочито Хртковаца, путем застрашивања и вређања Хрвата у јавним говорима; и

и) омаловажавањем несрпског становништва у Вуковару, Зворнику и Хртковцима путем јавног „говора мржње”.

4. Учешће оптуженог у извршењу УЗП може се поделити на три основна сегмента. Као прво, оптужени је своју моћ и популарност као политичара користио за непрестано промовисање циља насилног стварања „Велике Србије” у којој би доминирали Срби, како у средствима јавног информисања, тако и у директним обраћањима јавности, као и за стварање атмосфере страха и мржње према другим националностима, који су утрли пут наведеним злочинима.

Као друго, као председник СРС и вођа СЧП, оптужени је надгледао регрутовање, индоктринацију, финансирање, обуку, формирање, координацију, снабдевање и

ангажовање „добровољачких” јединица које су често учествовале у злочинима чија је последица било трајно присилно премештање несрба с циљних територија.

Као треће, на неким подручјима о којима ће бити речи доле у тексту, као што су Вуковар, Зворник, Босански Шамац и Хртковци, оптужени је лично планирао, подстицао, наредио и/или починио те злочине, чиме је додатно учествовао у УЗП и доприносио му.

Параграф 62)

62. Сваки пододељак бави се једном од географских области у којима су се одиграли наведени злочини: Вуковар, Воћин, Бијељина, Брчко, Зворник, Босански Шамац, Шире подручје Сарајева, Мостар, Невесиње и Хртковци.

Параграф 85-90)

3. Босански Шамац, април 1992 - септембар 1993. године

85. Општина Босански Шамац се простире дуж обале Саве, која чини границу између БиХ и Хрватске, и спада у такозвани „посавски коридор”, територију која је повезивала Србију с деловима циљних подручја у БиХ и Хрватској. Дана 12. маја 1992. године, на седници Скупштине, Радован Караџић је рекао да је успостављање коридора између Босанске Крајине, а на крају и РСК и Србије, други по важности стратешки циљ босанских Срба, и тиме истакао кључни значај који је успостављање контроле над тим коридором имало за учеснике у УЗП. Српско руководство у С(Ф)РЈ и РСК било је подједнако свесно значаја посавског коридора као пупчане врпце којим су везани за матицу Србију. Руководство РСК је учествовало у планирању војних операција у коридору и, на захтев руководства у Београду, заједно са својим војницима учествовало у преузимању власти. Према попису становништва из 1991. године, у општини Босански Шамац је живело 44,7% Хрвата, 41,5% Срба, 6,8% муслимана и 7% осталих, при чему су муслимани махом живели у граду Босанском Шамцу и тамо чинили већину.

86. Отприлике у марту 1992. године, припремајући се за преузимање војне и политичке власти у Босанском Шамцу, Стеван Тодоровић је затражио од СРС да пошаље добровољце у ту општину. Томислав Николић, који је био потпредседник СРС Крагујевца, препоручио је Срећка Радовановића (званог Дебели), вођу групе добровољаца из Крагујевца. Ратни штаб СРС одлучио је да пошаље групу од 30-40 људи под вођством Дебелог. Оптужени је лично одобрио и помогао организовање њихове обуке од стране ДБ Србије. Ратни штаб је обавестио Дебелог да ће његова група, уместо да оде директно на ратиште, најпре у Србији проћи обуку специјалне јединице МУП-а

Србије. Дебели је најпре одбио да учествује у тој обуци, али је, након разговора с оптуженим, пристао.

87. СДС из Босанског Шамца основао је, 28. марта 1992. године, Кризни штаб, с Благојем Симићем као председником и Стеваном Тодоровићем као начелником полиције. Дана 11. априла 1992. године, група добровољаца СРС/СЧП на челу с Дебелим, која је прошла обуку ДБ, стигла је хеликоптером ЈНАу Баткушу, код Босанског Шамца, како би предводила преузимање власти у тој општини. Командовали су им Драган Ђорђевић (звани Црни), Дебели и Слободан Миљковић (звани Лугар) из ДБ Србије. Добровољци су на себи имали маскирне униформе, црвене беретке, а на мишици амблеме са сивим вуком. Убрзо након доласка интегрисани су у 17. тактичку групу ЈНА - уз сагласност локалне команде ЈНА, Кризног штаба и Стевана Тодоровића.

88. Дана 17. априла 1992. године, српске снаге, укључујући добровољце СРС/СЧП, полицију босанских Срба, под командом Стевана Тодоровића, и војнике ЈНА, напале су град Босански Шамац, и брзо заузеле град и околно подручје. Применом насиља, масовног затварања и депортације, те српске снаге су присилно премештале цивиле неспрске националности из општине. Док су били у притвору, заточеници су подвргавани нечовечном и окрутном поступању од стране полиције и добровољаца СРС/СЧП, које је укључивало и физичко, психичко и сексуално злостављање.

89. Поред тога што су тукли и злостављали цивиле неспрске националности, добровољци СРС/СЧП, укључујући Дебелог и Лугара, такође су убијало заточенике у логорима у Босанском Шамцу. На пример, 26. априла 1992, Лугар је убио Хрвата Анту Брандића (званог Дикан) тако што га је претукао дрвеном палицом и затим пуцао у њега. Током тог инцидента, Лугар је говорио о оптуженом као о „свом команданту”. Дана 7. маја 1992. године полицајци су одвели педесетак хрватских и муслиманских затвореника у складиште у селу Црквина, надомак града Босанског Шамца. Касније те вечери, у Црквину су стигли добровољци СРС/СЧП, укључујући Дебелог, Лугара и Црног. Неколико тих људи се представило као „припадници Шешељеве групе”. Тукли су заточене неспрбе, пуцали у њих и убили шеснаест људи. Људи које су тукли морали су да певају четничке песме. Затвореници који су преживели масакр морали су да почисте крв и остатке мозга са пода и да мртва тела покопају у масовној гробници. Добровољци СРС/СЧП су били озлоглашени по свом насиљу. Након хапшења и злостављања у заточеничким логорима у тој општини и шире, муслимани и Хрвати су депортовани у Хрватску или пребацивани у друге делове БиХ у оквиру низа такозваних размена.

90. Несрбима је било забрањено да се на јавним местима окупљају у групама већим од двоје или више људи, а забрањена је свака политичка активност осим активности СДС-а. Приватне куће и радње несрба су систематски пљачкане. Оптужени је био обавештен о догађајима у Босанском Шамцу након преузимања власти.

Скраћени приказ у односу на сведоке за Босански Шамац

Б. Спровођење УЗП у Босни и Херцеговини:

3. Босански Шамац, април 1992 - септембар 1993. године:

Сведоци: ВС-043 (Милан Бабић, умро), ВС-1010 (), ВС-011 (Љубиша Петковић није сведочио, сведок одбране), ВС-1002 (), ВС-1004 () није сведочио), ВС-1000 (), ВС-1008 (Стеван Тодоровић, умро), ВС-1058 () сведочио, као сведок одбране), ВС-010 (Зоран Дражиловић није сведочио, сведок одбране), ВС-017 (Зоран Ранкић, сведочио као сведок одбране).

Коначни ревидирани списак сведока Тужилаштва и резимеи сведочења

Сведоци о бази злочина за Босански Шамац претворени у сведоке о доследном обрасцу понашања за Босански Шамац:

ВС-1000 (), ВС-1002 (), ВС-1004 () није сведочио), ВС-1007 (Сулејман Тихић је сведок који није наведен у Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва, сведочио у судници), ВС-1008 (Стеван Тодоровић, умро), ВС-1010 (), ВС-1058 () сведочио, као сведок одбране, а Тужилаштво га предложило да сведочи за тачке које више не постоје у оптужници).

Задатак Тужилаштва

Тужилаштво је имало задатак да се преко сведока утврде чињенице наведене у претпретресном поднеску тужилаштва, да сведоци у судници макар потврде оно на шта се Тужилаштво позива у резимеима сведочења сведока за Босански Шамац, да докаже постојање општих услова из чланова 3 и 5. Статута и да у радњама проф. др Војислава Шешеља постоји одговорност по основу 7(1) Статута (саучесништво, учешће у УЗП и непосредно почињење путем говора мржње).

Важно је с обзиром на скраћивање оптужнице и налог Претресног већа који се докази изводе када је у питању Босански Шамац да се не изводе докази о бази злочина, већ само о доследном обрацу понашања проф. др Војислава Шешеља. То мора да се посматра у смислу параграфа 6 и 10е оптужнице да је проф. др Војислав Шешељ учествовао у УЗП који је имао за циљ уклањање становништва чињењем злочина и на подручју Босанског

Шамца, а његово конкетно учешће се огледа да је учествовао у планирању и припреми за преузимање власти и на територији Босанског Шамца.

Током извођења доказа Тужилаштва саслушани су сведоци и то:

1. Сулејман Тихић ВС-1007 сведочио је viva voce 3 и 4. децембра 2008. године, без заштитних мера.

2. ██████████ ВС-1000 сведочио је viva voce 11. децембра 2008. године, уз заштитне мере, по правилу 92тер.

3. ██████████ ВС-1010 сведочио је 11. фебруара 2009. године на затвореној седници.

4. ██████████ ВС-1058 сведочио је 9 и 10. марта 2010. године уз заштитне мере.

Тужилаштво је било дужно да изведе доказе о доследном обрасцу понашања, а сведоци су у ствари сведочили о бази злочина, чак и по оним тачкама оптужнице које су избачене из оптужнице. Примећује се и велика разлика у погледу предложених сведока и сведока од којих је Тужилаштво одустало. Тако се одустало од ██████████

██████████. Одустало се и од сведока који су најављени као инсајдери или који су најављени као привилеговани сведоци или сведоци за учешће у УЗП. Овоме треба да се дода и да је локације Босански Шамац била предмет у више поступака пред МКСЈ и да се нигде не помиње проф. др Војислав Шешељ, нити да је постојао УЗП на овој локацији. Није јасно како је Тужилаштво замислило да се преко локације Босански Шамац изведе докази о доследном обрасцу понашања проф. др Војислава Шешеља када у свим поступцима који су се водили пред МКСЈ није било оптуживања, нити осуде за учешће у УЗП?

Тужилаштво није изнело довољно доказа да би се подржала осуђујућа пресуда. Закључак је није крив.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1007 СУЛЕЈМАН ТИХИЋ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1007, Сулејман Тихић није планиран да буде сведок Тужилаштва.

2. Резиме за сведока ВС - 1007 Сулејман Тихић

Основни подаци: босански муслиман, председник СДА у Босанском Шамцу на почетку рата.

Заточење и премлаћивање у згради СУП и у згради ТО: сведок је био заточен у згади СУП-а у Босанском Шамцу. Тамо је био подвргнут саслушањима и премлаћивању.

Сведок ће сведочити о томе како је био заточен у зграду ТО у Босанском Шамцу и о томе како су тамо поступали са заточеницима.

Заточеницису тамо премлаћивани, а сведоћ ће идентификовати Лугара као једног од најгорих починилаца. Једног заточеника су тукли док се није онесвестио, а затим је Лугар, видевши да је још жив пуцао у њега. Сведока је испитивао Црни.

Заточење у касарни ЈНА у Брчком: сведока су 26. или 27. априла 1992. године пребацили у касарну у Брчком. Он ће сведочити о томе како је заточен тамо и о присуству аркановаца и „Црвених беретки” у Брчком у то време. Паравојне снаге су сарађивале с ЈНА, а чак и војници ЈНА су се плашили паравојних снага. Он ће сведочити о избијању рата у Брчком и о томе како су га 1. и 2. маја пребацили у касарну ЈНА у Бијељини. Сведок ће описати саслушања и премлаћивања од стране војника ЈНА.

Заточење у Батајници/Србија: сведока су касније хеликоптером пребацили у Батајницу у Србији и тамо заточили. Чували су га млади војници ЈНА. Он ће сведочити о томе како су с њим тамо поступали. Касније су га одвели у затвор у Сремској Митровици у Србији. Он ће говорити о команданту логора, који је био припадник ЈНА, и о томе како су га тамо премлаћивали војници.

Параграфи: 5-8, 12, 15, 16, 17а-д, г-ј, 18, 23-28, 31, 32.

Тачке: Све тачке.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио 3 и 4. децембра 2008. године *viva voce*. Раније је сведочио у предметима Тадић, Шамачка група и Милошевић. С обзиром да није ни поменуо у негативном контексту проф. др Војислава Шешеља сведочење је искоришћено за општа историјска и политичка питања која се односе на оружани сукоб.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 5, 6, 7, 8, 12, 15, 16, 17(а-д), 17(г-ј), 18, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 31, 32, а оптужбе за Босански Шамац садрже параграфе 6, 10е.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1-14, а Босански Шамац се у оптужници не наводи у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14. Он је сведок о доследном обрасцу понашања, а то се вероватно односи на УЗП, те пошто није ни поменуо проф. др Војислава Шешеља није јасно зашто је позван, али је добро искоришћен да представи

ситуацију из које је могло да се утврди политички оквир који је омогућио избијање оружаног сукоба.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке којих није ни било у Босанском Шамцу и лица која су вршила злочине у Босанском Шамцу.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1000 [REDACTED]

ПО ПРАВИЛУ 92ТЕР УЗ ЗАШТИТНЕ МЕРЕ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1000, [REDACTED] је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Злочини у БиХ - Босански Шамац, април 1992 - септембар 1993:

„Дана 17. априла 1992. године српске снаге, укључујући добровољце СРС/СЧП, полицију босанских Срба под командом Стевана Тодоровића и војнике ЈНА, нападе су град Босански Шамац, и брзо заузеле град и околно подручје. Док су били у притвору, заточеници су подвргавани нечовечном и окрутном поступању од стране полиције и добровољаца СРС/СЧП, које је укључивало физичко, психичко и сексуално злостављање.” (фуснота 267)

2. Резиме за сведока ВС - 1000 [REDACTED]

Основни подаци: сведок је муслиман, [REDACTED]. Био је заточен у СУП Босански Шамац од 5. маја до 5. новембра 1992. године кад је био размењен.

Преузимање власти: Пре преузимања власти, српски становници Босанског Шамца су се наоружали. До фебруара 1992. године они су евакуисали жене и децу из града. Сведок је 17. априла 1992. године рано ујутро, чуо пуцњаву. Видео је како градом иду тенкови и патролирају војници, у пратњи Симе Зарића и Мирослава Тадића, и заустављају се код кућа несрба тражећи да им се преда оружје. Сведок је на радију чуо прогласе да се муслиманима и Хрватима забрањује окупљање у групама и да морају носити белу траку на рукаву да би се знало да су несрби. Несрбима је такође наређено да се пријаве у зграду ТО. Сведок је отишао у зграду ТО да се пријави. Прекопута се налазила зграда СУП-а. Сведок је чуо запомагање које је допирало из зграде СУП.

Присилни рад: сведока и друге несрбе, како мушког тако и женског пола и свих годишта, послали су на присилни рад као што је копање ровова, припремање и пренос цакова с песком, чишћење улица и жетва житарица, без хране и накнаде. Понекад су морали да раде под опасним условима.

Пљачкање: сведоку, његовој породици и пријатељима опљачкали су све драгоцености. Сведоку су отели и цип и он је касније видео како га Лугар вози. Сведока су приморавали да помаже приликом пљачке.

Заточење: сведок је 5. маја 1992. године одведен у СУП, где су га држали заточеног у нехуманим условима. Тамо га је тукло много Срба, међу којима је био и Стеван Тодоровић. Лаки је сведоку ножем одсекао уво и [REDACTED] пробио десну шаку. Сведок је видео како друге заточене, [REDACTED], редовно туку и злостављају. Сведок и остали заточеници су били приморани да певају четничке песме.

Паравојне снаге: сведок је у околини Босанског Шамца видео пуно припадника паравојних снага, укључујући „арканове тигрове”, „Сиве вукове”, „шешелевце” који су носили шубаре са четничким ознакама. Сведок је од многих Срба чуо да су шешелевци и аркановци били криминалци у Србији који су дошли зато што им је Милошевић рекао да ће бити амнестирани ако оду у Босну да се боре. Многи су говорили са србијанским нагласком. Један од њих је рекао: „Овде су нас довели да спасимо Србе које убијају муслимани и Хрвати” Сведок је видео како у злостављању заточених учествују Лугар, Црни, Дебели, Лаки и други. Лугар је сведоку вадио зубе кљештима. Сведок је видео када је на стадиону убио једног Хрвата. Сведок је видео Шешеља и Аркана како одвојено долазе у СУП.

Силовање: сведок је видео како српски војници силују једну седамнаестогодишњу девојку.

Параграфи: 12, 15-18, 23-28, 30-32.

Тачке: Све тачке.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио 11. децембра 2008. године уз заштитне мере и по правилу 92тер. Раније је сведочио у предмету Шамачка група. Планиран је да буде сведок о доследном обрасцу понашања.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 12, 15, 16, 17, 18, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32, , а оптужбе за Босански Шамац садрже параграфе 6, 10е.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1-14, а Босански Шамац се у оптужници не наводи у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14. Сведок је планиран да сведочи о доследном обрасцу понашања, а на крају из његовог сведочења није јасно зашто је позван да сведочи.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке којих није ни било у Босанском Шамцу и лица која су вршила злочине у Босанском Шамцу.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1010 [REDACTED]

УЗ ЗАШТИТНЕ МЕРЕ И НА ЗАТВОРЕНОЈ СЕДНИЦИ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1010, [REDACTED] је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Злочини у БиХ - Босански Шамац, април 1992 - септембар 1993:

„Дана 17. априла 1992. године српске снаге, укључујући добровољце СРС/СЧП, (фуснота 265) полицију босанских Срба под командом Стевана Годоровића и војнике ЈНА, напале су град Босански Шамац, и брзо заузеле град и околно подручје.”

„Поред тога што су тукли и злостављали цивиле несрпске националности, добровољци СРС/СЧП, укључујући Дебелог и Лугара, такође су убијали заточенике у логорима у Босанском Шамцу.” (фуснота 268)

„Затвореници који су преживели масакр морали су да почисте крв и остатке мозга са пода и да мртва тела покопају у масовној гробници.” (фуснота 271)

2. Резиме за сведока ВС - 1010 [REDACTED]

Основни подаци: [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Параграфи: 12, 15-18, 23-28, 30-32.

Тачке: Све.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио 11. фебруара 2009. године уз заштитне мере и на затвореној седници. [REDACTED]

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 12, 15, 16, 17, 18, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32, а оптужбе за Босански Шамац садрже параграфе 6, 10е.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1-14, а Босански Шамац се у оптужници не наводи у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14. Он је сведок о доследном обрасцу понашања, а то значи о учешћу проф. др Војислава Шешеља у УЗП.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке, а њих није ни било у Босанском Шамцу и лица која су вршила злочине у Босанском Шамцу.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1058 [REDACTED]

УЗ ЗАШТИТНЕ МЕРЕ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1058, [REDACTED] је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Шешељева улога у регрутовању и координацији добровољаца СРС/СЧП:

„Добровољци СРС/СЧП су прихватили циљ стварања „Велике Србије” уз примену свих потребних средстава, укључујући насиље, јер су имали безрезервно поверење у Шешеља”. (фуснота 84)

Шешељева намера да учествује у УЗП:

„Било је и случајева када су старешине добровољачких јединица СРС/СЧП и старешине ТО извештавале Ратни штаб, који је даље детаљно обавештавао Шешеља о догађајима и активностима добровољаца”. (фуснота 94)

Злочини у БиХ - Босански Шамац, април 1992 - септембар 1993:

„Док су били у притвору, заточеници су подвргавани нечовечном и окрутном поступању од стране полиције и добровољаца СРС/СЧП, које је укључивало физичко, психичко и сексуално злостављање”. (фуснота 267)

„Затвореници који су преживели масакр морали су да почисте крв и остатке мозга са пода и да мртва тела покопају у масовној гробници”. (фуснота 271)

2. Резиме за сведока ВС - 1058 [REDACTED]

Регрутовање: Сведок је чуо Шешеља како говори на телевизији о формирању Велике Србије. Према Шешељу, тај циљ је требало остварити „силом и снагом оружја”. Када је СРС почела да формира добровољачке групе, сведок је приступио странци и пријавио се за добровољца. Сведок ће описати како и где му је речено да се јави на дужност. Шешељ, Љубиша Петковић и Зоран Ранкић су неколико пута долазили да посете добровољачке групе. Сведок је видео Шешеља као свог будућег вођу. Током посета, Шешељ је изјавио да се јединице формирају ради стварања Велике Србије и да ће тај циљ бити остварен насилним акцијама. Добровољцима је рекао да ће помагати ЈНА.

[REDACTED]

Многи добровољци СРС веровали су Шешељевој политичкој реторици и програму.

Сведоку није познато да су Шешељ или било који други члан руководства странке дисциплински казнили некога од добровољаца СРС због непрописног поступања.

Напади у Хрватској, обука од стране „Црвених беретки”: Сведок ће говорити о војним активностима у Хрватској од јула/августа 1991. године до октобра 1991. године. Сведок ће говорити о групи добровољаца СРС коју је предводио Срећко Радовановић звани Дебели. Та група добровољаца СРС обучавана је током две недеље у логору који се налазио у Пајзошу близу Илока. Говориће о обуци и инструкторима.

Догађаји у Босанском Шамцу: Сведок ће сведочити о учешћу добровољаца у догађајима у Босанском Шамцу и описаће улоге Дебелог, Стевана Тодоровића и Црног. Сведок ће говорити о преузимању власти у Босанском Шамцу средином априла 1992. године и сарадњи с припадницима ЈНА. Милан Симић је био присутан на састанку пре преузимања власти. Након тога, сведок је видео да се заточеници у згради СУП злостављају.

Масакр у Црквини: Сведок ће сведочити о убиству 5 - 7 цивила у Црквини од стране Лугара и Траље, још једног четничког добровољца. Дебели је био присутан, али сведок није сигуран да ли је он учествовао у убијању.

Параграфи: 5-12, 15, 16, 17 а, б, 18, 23-26 и 31.

Тачке: 1, 2-4, 5-9.

3. Садржај сведочења

Сведок је као сведок суда сведочио 9 и 10. марта 2010. године уз заштитне мере. Сведок је наступио као сведок суда, а има и изјава да је желео да буде сведок одбране. Преко овог сведока Тужилаштво није успело да докаже ни једну тврдњу наведену у оптужници против проф. др Војислава Шешеља.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 5, 6, 7, 8, 12, 15, 16, 17а, 17б, 18, 23, 24, 25, 26, 31, а оптужбе за Босански Шамац садрже параграфе 6, 10е.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, а Босански Шамац се у оптужници не наводи у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14. Он је сведок о доследном обрасцу понашања, а то се вероватно односи на УЗП, те пошто није ни поменуо проф. др Војислава Шешеља није јасно зашто је позван, али је добро искоришћен да представи ситуацију из које је могло да се утврди политички оквир који је омогућио избијање оружаног сукоба.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке којих није ни било у Босанском Шамцу и лица која су вршила злочине у Босанском Шамцу.

ЛОКАЦИЈА БРЧКО

Ова локација се анализира преко ставова које Тужилаштво заступа почев од додатних историјских и политичких чињеница за Босну и Херцеговину, као додатак оптужници, преко Треће измењене оптужнице, Коначног претпретресног поднеска Тужилаштва, списка сведока, сведочења, задатка који је имало Тужилаштво и шта су судије могле да утврде у судници.

Напомене за Брчко из оптужнице:

Одлуком Претресног већа од 8. новембра 2006. године извршено је скраћивање модификоване измењене оптужнице и то тако:

- што су из оптужнице избрисане тачке 2, 3, 5, 6 и 7,
- брисани су као оптужбе злочини који су наводно почињени у западној Славонији у параграфима 17(а) до (ј), 19, 29(ц) и (д), 31, 32 и 34. оптужнице,

- одлучено да Тужилаштво не изводи доказе о злочинима за западну Славонију, Брчко, Бијељину, Босански Шамац и на Борачком језеру/планини Борашници,

- одлучено да Тужилаштво може да изводи доказе који се не односе на базу злочина за западну Славонију, Брчко, Бијељину, Босански Шамац и на Борачком језеру/планини Борашници.

Ова одлука у односу на параграфе оптужнице за локацију Брчко значи да више не постоје параграфи или делови следећих параграфа:

- параграф: део параграфа 17(а); део параграфа 18; параграф 19; део параграфа 22; параграф 23; део параграфа 24; параграф 25; део параграфа 26; три дела параграфа 27; параграф 29(ц); параграф 29(д); параграф 29(ф); параграф 29(х); параграф 29(и);

Брчко као место извршења злочина наводи се у оптужници у оквиру:

- Индивидуалне кривичне одговорности (параграф 6, 10е)

6. Проф. др Војислав Шешељ је учествовао у УЗП. Сврха тог УЗП била је да се, чињењем злочина који представљају кршење одредби чланова 3 и 5 Статута Међународног суда, већина Хрвата, Муслимана и других становника несрпске националности силом трајно уклони са отприлике једне трећине територије Републике Хрватске (у даљем тексту: Хрватска) и великих делова Босне и Херцеговине, као и из неких делова Војводине у Републици Србији (у даљем тексту: Србија), како би та подручја постала део нове државе под доминацијом Срба. У Хрватској су та подручја обухватала области које су српске власти називале „САО Крајина” (односно Српска Аутономна Област Крајина), „САО западна Славонија” и „САО Славонија, Барања и западни Срем” (после 19. децембра 1991, „САО Крајина” се појављује под називом РСК (Република Српска Крајина), а дана 26. фебруара 1992, САО западна Славонија и САО Славонија, Барања и западни Срем ушле су у састав РСК), као и „Дубровачку републику”. У Босни и Херцеговини, та подручја су обухватала Босански Шамац, Зворник, пет општина познатих под именом „шире подручје Сарајева” (Илијаш, Вогошћа, Ново Сарајево, Илиџа и Рајловац), Бијељину, Мостар, Невесиње и **Брчко**.

10. Проф. др Војислав Шешељ је учествовао у УЗП на следеће начине:

е. Проф. др Војислав Шешељ је учествовао у планирању и припремама за преузимање власти у градовима и селима у две српске аутономне области у Хрватској и у општинама Босански Шамац, Зворник, на „ширем подручју Сарајева”, те у општинама Бијељина, Мостар, Невесиње и **Брчко** у Босни и Херцеговини, као и у каснијем присилном уклањању већине несрпског становништва са тих подручја.

Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва

У коначном претпретресном поднеску Тужилаштва Брчко, као место злочина, које је преправљено у локацију са сведоцима за доследни образац понашања, наводи се у параграфима БРЧКО 62, 2. БРЧКО 81, 82, 83, 84.

БРЧКО

Параграф 62)

62. Сваки пододељак бави се једном од географских области у којима су се одиграли наведени злочини: Вуковар, Воћин, Бијељина, Брчко, Зворник, Босански Шамац, Шире подручје Сарајева, Мостар, Невесиње и Хртковци.

Параграф 81-84)

2. Брчко

81. Брчко се налази у североисточној Босни и Херцеговини, западно од Бијељине, на јужној обали Саве. По попису из 1991. године, отприлике 44 одсто становника Брчког чинили су муслимани, 25 одсто Хрвати и 21 одсто Срби. Оно је, као и Бијељина, током сукоба било од стратешког војног значаја за контролу коридора кроз Посавину.

82. Почетком маја, српске снаге, које су чинили припадници ЈНА, локалне српске ТО, полиције и паравојних јединица, напале су Брчко. У тим снагама били су и добровољци СРС/СЧП и „арканови тигрови”.

Несрби, већином цивили муслимани, приморани су да напусте своје домове. Многе од њих српске снаге су ухапсиле, заточиле, тукле. Током напада почетком маја, српске снаге су на Староградском тргу у Брчком погубиле још неколико цивила.

83. Отприлике 200 муслимана из Брчког било је ухапшено и дуже време заточено у логору Лука. Заточеници су у више наврата тешко претучени, а држани су у хангару, без довољно хране и воде и без клозета.

Приморавани су на мануелни рад, укључујући преношење и бацање лешева у Саву, а често су присиљавани да посматрају убијање других заточеника. Многи Срби, укључујући добровољце СРС/СЧП, у више наврата су брутално силовали заточенице: Један српски војник, који се представио као члан СРС из Бијељине, ножем је једној жртви муслиману урезао крст на чело.

84. Добровољци СРС/СЧП учествовали су у нападу на Брчко, као и у управљању логором Лука. Они су били озлоглашени по убијању и пљачкању и учествовали су у силовању жена у логору Лука. Муницију и осталу логистичку помоћ добијали су од ЈНА.

Скраћени приказ у односу на сведоке за Брчко

Б. Спровођење УЗП у Босни и Херцеговини:

2. Брчко

Сведоци: ВС-1034 (Тужилаштво одустало), ВС-029 (Војислав Дабић), ВС-1033 (■■■■■■■■■■), ВС-015 (Горан Стапарић).

Коначни ревидирани списак сведока Тужилаштва и резимеи сведочења:

Сведоци о бази злочина за Брчко, преправљени за сведоке о обрасцу понашања: ВС-1033 (■■■■■■■■■■).

Задатак Тужилаштва

Тужилаштво је имало задатак да се преко сведока утврде чињенице наведене у претпретресном поднеску тужилаштва, да сведоци у судници макар потврде оно на шта се Тужилаштво позива у резимеима сведочења сведока за Брчко, да докаже постојање општих услова из чланова 3 и 5. Статута и да у радњама проф. др Војислава Шешеља постоји одговорност по основу 7(1) Статута (саучесништво, учешће у УЗП и непосредно почињење путем говора мржње).

Важно је с обзиром на скраћивање оптужнице и налог Претресног већа који се докази изводе када је у питању Брчко да се не изводе докази о бази злочина, већ само о доследном обрасцу понашања проф. др Војислава Шешеља. То мора да се посматра у смислу параграфа 6 и 10е оптужнице да је Војислав Шешељ учествовао у УЗП који је имао за циљ уклањање становништва чињењем злочина и на подручју Брчко, а његово конкетно учешће се огледа да је учествовао у планирању и припреми за преузимање власти и на територији Брчко.

Током извођења доказа Тужилаштва саслушан је сведок:

1. ВС-1033 (■■■■■■■■■■) 10. марта 2010. године уз заштитне мере.

Он је једини сведок за локацију Брчко која је наведена као локација о којој ће сведоци да сведоче о доследном обрасцу понашања. Поред (■■■■■■■■■■) о овој локацији је сведочило више сведока (■■■■■■■■■■), Горан Стопарић и сведоци за локацију Бијељина.

У првостепеној пресуди Момчилу Крајишнику у параграфима од 321 до 337. наводе се злочини у Брчком, с тим што се једино помиње Мирко Благојевић у негативном контексту, али не постоји ни алузија да је његово ангажовање преко Србије и Београда, већ у оквиру снага из Бијељине. Локација Брчко је била и предмет пресуда и нагодби у предметима Ранко Чешић и Горан Јелисић.

Као и код локација Босански Шамац, Бијељина и код локације Брчко је важно да то што се неко од чланова Српске радикалне странке нашао у саставу неке јединице, које се колоквијално називају српске снаге, никако не може да се нађе каузалитет у односу на проф. др Војислава Шешеља. Важна је чињеница да није доказано да је из Београда или

из Србије Српска радикална странка упутила своје добровољце, што значи да нема како то тврди Тужилаштво регрутовања, упућивања, организовања, снабдевања, наређивања, командовања нити било које друге активности која би представљала узрочно-последичну радњу боравка неког члана Српске радикалне странке на наведеној локацији. Чланови Српске радикалне странке са територије Босне и Херцеговине испуњавали су своје војне обавезе према органима ЈНА, а касније органима свог ентитета.

Тужилаштво није изнело довољно доказа да би се подржала осуђујућа пресуда. Закључак је није крив.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1033 ██████████

УЗ ЗАШТИТНЕ МЕРЕ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1033, ██████████ је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Злочин у БиХ - Брчко

„Миле Болеро је био председник СРС у Брчком”. (фуснота 248)

„Тужилаштво ће извести доказе о следећим злочинима: несрби, већином цивили муслимани, приморани су да напусте своје домове. Многе од њих српске снаге су ухапсиле, заточиле и тукле, а неке и убијале”. (фуснота 249)

„Током напада почетком маја, српске снаге су на Староградском тргу у Брчком погубиле још неколико цивила”. (фуснота 250)

„Заточеници су у више наврата тешко претучени, а држани су у хангару, без довољно хране, воде и санитариија”. (фуснота 251)

„Приморавани су на мануелни рад, укључујући преношење и бацање лешева у Саву, а често су присиљавани да посматрају убијање других заточеника”. (фуснота 252)

„Тужилаштво ће извести доказе да су добровољци СРС/СЧП били међу српским снагама у логору: један српски војник, који се представио као члан СРС из Бијељине, ножем је једној жртви муслиману урезао крст на чело”. (фуснота 253)

„Добровољци СРС/СЧП учествовали су у нападу на Брчко, као и у управљању логором Лука. Они су били озлоглашени због убијања и пљачкања и учествовали су у силовању жена у логору Лука”. (фуснота 254)

„Муниципалну и осталу логистичку помоћ добијали су од ЈНА”. (фуснота 255)

2. Резиме за сведока ВС - 1033 ██████████

Основни подаци: ██████████
██████████

Догађаји: Сведок ће сведочити о убијању бројних цивила у Брчком и логору Лука, присилном раду који му је наметнут и мучењу којем је био подвргнут од стране српских снага.

Од краја 1991. године до пролећа 1992. године, сведок је видео како у касарни ЈНА у Брчком слећу хеликоптери. То је учестало почетком 1992. године. Једном приликом, из хеликоптера се искрцала група војника који су носили црвене беретке. Сведок је касније сазано да су „Црвене беретке” специјална јединица ЈНА. Пре референдума 1992. године, Карацић, Крајишник, Плавшићева и Кољевић су говорили на митингу у Брчком.

На дан 30. априла 1992. године, једна јединица ЈНА дигла је у ваздух два моста преко Саве у Брчком. На дан 1. маја 1992. године, припадници СДС у Брчком дали су ултиматум да се општина подели на три дела до 4. маја 1992. године. Такође 1. маја 1992. године, један официр ЈНА је послао поруку да је његовој јединици војне полиције дато наређење да у року од 48 сати преузме контролу над градом.

Рат је у Брчком избио 3. маја 1992. године. На дан 7. маја 1992. године, сведок је приметио неколико људи обучених у маскирне и полицијске униформе, који су из ватреног оружја убили 10-20 цивила у комплексу Стари Град у Брчком. Такође је видео како су три цивила поређана уза зид и стрељана из близине од стране групе полицајаца и војника. Друга група од три или четири жртве поређана је уза зид биоскопа „Ослобођење”, а убио их је један полицајац из ватреног оружја. То се догађало на око 100 метара од зграде СУП. У том периоду, сведок је чуо и за друга убиства и силовања једне жене од стране Драгана Живковића у Ласеру.

На дан 12. маја, док је сведок био присиљен да обавља радне дужности у центру града, видео је неколико мртвих тела. Такође је видео двојицу војника у маскирним униформама како више од 20 тела истоварају из камиона марке „ТАМ”. Булдожер је након тога затрпао тела земљом.

Заточеништво у логору Лука: На дан 27. маја 1992. године, сведока су одвели у СУП, а затим у логор Лука, где су га држали до 7. јуна 1992. године. Држали су га у хангару, са 120-200 других заточеника. Током тог периода, жестоко су га тукли, секли ножем и терали да носи мртва тела у цивилној одећи до реке Саве.

Такође је видео када је један од стражара, припадник СРС из Бијељине, урезао крст на челу једног заточеника. Једнога дана су Мирко

Благојевић и његов пратилац из Бијељине дошли у логор, представивши се као српски четници, радикали. [REDACTED]

Док је био заточеник у Луци, сведок је чуо како се Горан Јелисић хвалише да је убио 97 муслимана. [REDACTED]

Сведок је такође видео Војкана Ђурковића у униформи ЈНА. Долазио би повремено у Луку и држао говоре. На дан 7. јуна 1992. године, сведока је пустио капетан Драган.

Параграфи: 15, 16, 17 (а-е, г-и), 18, 29 (и), 32.

Тачке: 1-9.

3. Садржај сведочења

Мада је сведок био планиран од стране Тужилаштва да сведочи по правилу 92тер, Претресно веће је одлучило да сведочи *in vivo*. [REDACTED]

Целокупно његово сведочење готово да није изашло изван оквира његове изјаве коју је дао истажитељима Тужилаштва, с тим што није могао да буде прецизан, већ је делове који се односе на проф. др Војислава Шешеља засновао на својим претпоставкама.

ЛОКАЦИЈА ЗАПАДНА СЛАВОНИЈА - ВОЋИН

Ова локација се анализира преко ставова које Тужилаштво заступа почев од додатних историјских и политичких чињеница за Хрватску, као додаток оптужници, преко Треће измењене оптужнице, Коначног претпретресног поднеска Тужилаштва, списка сведока, сведочења, задатка који је имало Тужилаштво и шта су судије могле да утврде у судници.

Напомене за западну Славонију - Воћин из оптужнице

Одлуком Претресног већа од 8. новембра 2006. године извршено је скраћивање модификоване измењене оптужнице и то тако:

- што су из оптужнице избрисане тачке 2, 3, 5, 6 и 7,
- брисани су као оптужбе злочини који су наводно почињени у западној Славонији у параграфима 17(а) до (ј), 19, 29(ц) и (д), 31, 32 и 34. оптужнице,
- одлучено да Тужилаштво не изводи доказе о злочинима за западну Славонију, Брчко, Бијељину, Босански Шамац и на Борачком језеру/планини Борашници,
- одлучено да Тужилаштво може да изводи доказе који се не односе на базу злочина за западну Славонију, Брчко, Бијељину, Босански Шамац и на Борачком језеру/планини Борашници.

Ова одлука у односу на параграфе оптужнице за локацију западна Славонија значи да више не постоје параграфи или делови следећих параграфа:

- параграф: део параграфа 17(а); део параграфа 18; параграф 19; део параграфа 22; параграф 23; део параграфа 24; параграф 25; део параграфа 26; три дела параграфа 27; параграф 29(ц); параграф 29(д); параграф 29(ф); параграф 29(х); параграф 29(и);

Западна Славонија као место извршења злочина наводи се у оптужници у оквиру:

- Индивидуалне кривичне одговорности (параграф 6, 10е)
6. Проф. др Војислав Шешељ је учествовао у УЗП. Сврха тог УЗП била је да се, чињењем злочина који представљају кршење одредби чланова 3 и 5. Статута Међународног суда, већина Хрвата, Муслимана и других становника несрпске националности силом трајно уклони са отприлике једне трећине територије Републике Хрватске (у даљем тексту: Хрватска) и великих делова Босне и Херцеговине, као и из неких делова Војводине у Републици Србији (у даљем тексту: Србија), како би та подручја постала део нове државе под доминацијом Срба. У Хрватској су та подручја обухватала области које су српске власти називале „САО Крајина” (односно Српска Аутономна Област Крајина), „САО западна Славонија” и „САО Славонија, Барања и западни Срем” (после 19. децембра 1991, „САО Крајина” се појављује под називом РСК (Република Српска Крајина), а дана 26. фебруара 1992, САО западна Славонија и САО Славонија, Барања и западни Срем ушле су у састав РСК), као и „Дубровачку републику”. У Босни и Херцеговини, та подручја су обухватала Босански Шамац, Зворник, пет општина познатих под именом „шире подручје Сарајева” (Илијаш, Вогошћа, Ново Сарајево, Илица и Рајловац), Бијељину, Мостар, Невесиње и Брчко.

Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва

У коначном претпретресном поднеску Тужилаштва Воћин, као место злочина, које је преправљено у локацију са сведоцима за доследни образац понашања, наводи се у параграфима 21, 62, 72, 73, 74, 75, 76, 77.

ВОЋИН

Параграф 21)

21. Оптужени је свој нарочит положај политичког и „моралног” ауторитета, као и говор мржње, користио у сврху индоктринације добровољаца СРС/СЧП који су се одазвали позиву оптуженог на борбу за „Велику Србију”. У више наврата, оптужени је говорио својим добровољцима да је њихов задатак да убијају „усташе” или „Турке”. Првенствени циљ добровољаца СРС/СЧП ангажованих 1991. у Вуковару, граду у источној Славонији, Хрватска, био је да се „то подручје очисти од усташа”. Зато не изненађује то што је преовлађивао став да је сваки Хрват усташа и што се сместа пуцало на сваког усташу који би покушао да се преда. Добровољци у Воћину, селу у западној Славонији, Хрватска, рекли су медицинској сестри, која је указивала помоћ рањеном хрватском војнику, да су чули „да ту има један усташа. Хоћемо да га исечемо на комаде”. Приликом слања добровољаца на ратиште, оптужени је прибегавао својој реторици како би такве акције приказао као јунаштво:

- Помоз'бог, јунаци! Браћо Срби, јуначки српски четници, данас идете у рат. Данас идете да ослободите српски Вуковар и да браните српску Славонију. Идете да се придружите стотинама, хиљадама наших добровољаца. Идете из свих крајева наше смањене Србије да повратите славу српског оружја. Деловаћете с јединицама ЈНА, јер је то наша војска. То је, пре свега, српска војска, због својих старешина и борбе за спас српских земаља, српских територија.

Параграф 62)

62. Сваки пододељак бави се једном од географских области у којима су се одиграли наведени злочини: Вуковар, Воћин, Бијељина, Брчко, Зворник, Босански Шамац, Шире подручје Сарајева, Мостар, Невесиње и Хртковци.

Параграф 72-77)

2. Воћин, август - децембар 1991. године

72. Воћин је село у западној Славонији, Хрватска, које лежи југозападно од Подравске Слатине. Према попису становништва из 1991, скоро трећина од приближно 1.500 становника Воћина били су Хрвати.

73. Ујутро, 19. августа 1991. године, српске снаге, укључујући ЈНА, ТО локалних Срба и паравојне јединице, напале су и заузеле Воћин.

74. Током септембра, октобра и новембра 1991. године, у Воћин су аутобусима пристизали добровољци СРС/СЧП (од којих су многи дошли преко Бања Луке, БиХ, где је био стациониран корпус ЈНА који је био активан у западној Славонији), као појачање ТО локалних Срба, и ту су остајали. Командант добровољаца СРС/СЧП био је Радован Новачић, који је био подређен команданту ТО западне Славоније, потпуковнику Јовану Трбојевићу. Између Територијалне одбране локалних Срба у западној Славонији и СРС постојала је значајна сарадња.

75. Током окупације Воћина, припадници српских снага, укључујући добровољце СРС/СЧП, створили су атмосферу страха тако што су пљачкали, претили, злостављали и убијали цивиле. На пример, крајем новембра или почетком децембра 1991. године, група добровољаца СРС/СЧП натерала је четворицу дечака Хрвата да носе муницију на ратиште и потом их убила. Један добровољац СРС/СЧП ишао је кроз Воћин носећи главу једне хрватске жртве.

76. У новембру 1991. године, Љубиша Петковић, начелник Ратног штаба СРС, контактирао је Радована Новачића и обавестио га да оптужени долази да посети његове јединице на терену. Оптужени је дошао у Воћин и у логор Секулинци извршио смотру својих добровољачких јединица. С њим су били Вељко Вукелић и Илија Шашић, команданти ТО локалних Срба у Воћину, као и Рајко Бојчић, који је био у ТО локалних Срба у Воћину. Током посете, оптужени је одржао говор у којем се усредредио на „Велику Србију” и њене западне границе. Добровољци СРС/СЧП у Воћину спроводили су идеологију оптуженог по питању „Велике Србије” и идеју граница дуж линије Вировитица - Карловац - Карлобаг. Након посете оптуженог, добровољци СРС/СЧП почели су агресивније да се понашају и дошло је до великог пораста злочина над хрватским цивилима. Добровољци СРС често су изражавали намеру да за мету узму несрбе. Једном приликом, група добровољаца СРС питала је „Сестро, чули смо да овде има један усташа. Ми бисмо да га исечемо на комаде”.

77. Дана 13. децембра, српске снаге су се повукле из Воћина и околних села услед напредовања јединица Хрватске војске (у даљем тексту: ХВ). Током повлачења, српске снаге, укључујући добровољце СРС/СЧП, нападале су несрпско цивилно становништво и убијале цивиле у Хуму и Воћину, палећи куће и дигући објекте у ваздух. На пример, добровољци СРС/СЧП извршили су масакр над групом цивила у Хуму, погубили једног Хрвата ратног заробљеника, поставили експлозив у станици милиције у Воћину и дигли у ваздух католичку цркву. Након повлачења, тела цивила нађена су разбацана широм

Воћина. Жртве су махом били старији људи. У децембру је обављена заједничка сахрана 45 људи убијенх у Хуму и Воћину.

Скраћени приказ у односу на сведоке за Воћин

V. Резиме чињеница о наводним злочинима

2. Воћин, август - децембар 1991. године:

Сведоци: ВС-1119 (Јулка Маретић, сведочила), ВС-026 ([REDACTED], није сведочио, сведок одбране), ВС-031 ([REDACTED], није сведочио, сведок одбране), ВС-1120 (Ђуро Матовина), ВС-050 ([REDACTED], није сведочио, сведок одбране), ВС-013 (Младен Кулић, сведочио), ВС-018 (Јелена Радошевић, сведочила), ВС-004 ([REDACTED], сведочио), ВС-007 ([REDACTED], сведочио), ВС-010 (Зоран Дражиловић није сведочио, сведок одбране).

Коначни ревидирани списак сведока Тужилаштва и резимеи сведочења

Сведоци о доследном обрасцу понашања за Воћин:

ВС-018 (Јелена Радошевић је сведочила, она је предложена да сведочи и за тачку 2. која не постоји у оптужници и сведочиће о убијању цивила), ВС-031 ([REDACTED], није сведочио, [REDACTED]), [REDACTED], [REDACTED]), ВС-033 ([REDACTED], сведочио, лажни сведок), ВС-050 ([REDACTED], није сведочио, [REDACTED]), [REDACTED]), [REDACTED]), ВС-1119 (Јулка Маретић, сведочиће за тачке 2, 3, 5 и 7. које више не постоје у оптужници, а сведочиће о протеривању и убиствима), ВС-1120 (Ђуро Матовина).

Задатак Тужилаштва

Тужилаштво је имало задатак да се преко сведока утврде чињенице наведене у претпретресном поднеску тужилаштва, да сведоци у судници макар потврде оно на шта се Тужилаштво позива у резимеима сведочења сведока за Воћин, да докаже постојање општих услова из чланова 3 и 5. Статута и да у радњама проф. др Војислава Шешела постоји одговорност по основу 7(1) Статута (саучесништво, учешће у УЗП и непосредно почињење путем говора мржње).

Током извођења доказа Тужилаштва саслушани су сведоци и то:

1. ВС-033 [REDACTED] сведочио је viva voce под псеудонимом уз изобличавање слике и гласа 1 и 2. априла 2008. године.
2. ВС-1120 Ђуро Матовина сведочио је viva voce 13 и 14. маја 2008. године.
3. ВС-018 Јелена Радошевић сведочила је viva voce 23. октобра 2008. године по правилу 92тер.

4. BC-1119 Јулка Маретић сведочила је viva voce 6. новембра 2008. године по правилу 92тер.

Мада су означени као сведоци са привилегованим приступом информацијама, а њихова сведочења су се односила на локацију Воћин, саслушани су:

1. BC-004 [REDACTED] сведочио је viva voce 7, 12 и 13. фебруара 2008. године уз заштитне мере.

2. BC-013 Младен Кулић сведочио је viva voce 4, 5 и 6. марта 2008. године.

Нису саслушани сведоци:

1. BC-031 [REDACTED].

2. BC-050 [REDACTED].

Поводом локације Воћин мора да се констатује да у односу на друге локације за које Тужилаштво треба да изведе доказе о доследном обрасцу које се на више места наводе у оптужници, локација Воћин се уопште не наводи у оптужници, осим у додатку оптужнице. Ако доследни образац понашања треба да послужи као доказ за учешће у УЗП, онда мора да се констатује да локацију Воћин Тужилаштво и не представља као локацију где је постојао неки УЗП. С обзиром на настојања Тужилаштва да све и свашта трпа у оптужбе против проф. др Војислава Шешеља делује као да Тужилаштво покушава да локацију Воћин што мање помиње, али да се има осећај да је она присутна. Зашто то Тужилаштво ради? Одговор је једноставан, јер је сулудо истовремено оптуживати и за Хртковце и за Воћин, пошто су размену непокретности вршили претежно протерани Срби из западне Славоније са Хрватима из Хртковаца.

Тужилаштво није изнело довољно доказа да би се подржала осуђујућа пресуда. Закључак је није крив.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА BC-033 [REDACTED]

УЗ ЗАШТИТНЕ МЕРЕ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, BC-033, [REDACTED] је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Шешељева намера да учествује у УЗП:

„Било је и случајева када су старешине добровољачких јединица СРС/СЧП и старешине ТО извештавале Ратни штаб, који је даље детаљно обавештавао Шешеља о догађајима и активностима добровољаца”. (фуснота 94)

2. Резиме за сведока BC - 033 [REDACTED]

Сведок ће сведочити о структури СРС од почетка 1991. године надаље, укључујући и улогу Шешеља. Говориће о регрутовању добровољаца. СРС је обезбеђивао здравствено осигурање и организовао да их пусте с посла.

Воћин: Сведок ће описати ситуацију у лагеру Секулинци септембра 1991. године, посебно поступке Радована Новачића, тадашњег команданта добровољаца. Новачић није толерисао пијане добровољце и супротстављао се насилном понашању и убијању несрба. Међутим, касније, су недисциплиновани добровољци слати у Воћин, а Новачић није био у стању да их контролише. Сведок ће говорити о томе да је Шешељ регрутовао осуђенике из затвора као добровољце СРС. Када би се робијаши пријављивали у СРС, њихова казна је смањивана. Сведок ће у свом сведочењу навести да је Шешељ знао шта се догађа у западној Славонији.

Сведок ће у сведочењу навести да је локална ТО била задужена да добровољце снабдева храном, горивом, цигаретама и другим. Њихове плате током боравка у Воћину исплаћивала је ЈНА.

Шешељева посета Воћину: Сведок ће сведочити о Шешељевој посети Воћину. Дошао је у лагер Секулинци, где је Новачић постројио отприлике 50 добровољаца. Шешељ је одржао кратак говор, рекавши нешто у смислу: „Бог вас благословио, браћо, побијте их све, али немојте да пљачкате”.

Сведок ће у сведочењу навести да је 14. децембра 1991. године велики број људи напуштао то подручје. Добровољци СРС су му рекли да су Тополини људи и добровољци из других група подивљали и поубијали људе. Људи Зорана Мишевића су дигли у ваздух католичку цркву, мост, бензинску пумпу у Воћину и хотел у Звечеву.

Параграфи: 10а, б, д, е, г, 12, 15, 16, 17а, б, ј, 18, 19. 31.

Тачке: 1-4, 12, 13.

3. Садржај сведочења

Сведок ВС-033 [REDACTED] је сведочио под псеудонимом уз изобличавање слике и гласа 1 и 2. априла 2008. године. Током унакрсног испитивања коришћене су судски оверене изјаве Радована Новачића и Александра Гајића. Сведок је очигледно био припремљен како од стране Тужилаштва тако и од стране Наташе Кандић. [REDACTED]

Овај сведок готово да ништа није потврдио из резимеа сведочења на које је Тужилаштво рачунало, а никакве корист не може од њега да очекује Тужилаштво када су у питању наводи из Коначног претпретресног поднеска Тужилаштва. Сведок је више пута у судници ухваћен да лаже, како поводом СМС порука које је слао Александру Гајића, тако и у погледу кривичне одговорности за оно што је чинио у Србији.

Он је постао сведок Тужилаштва на наговор Љубише Петковића када је Петковић био осумњичен од стране Хашког трибунала. Преко других сведока је утврђено да добровољци Српске радикалне странке немају никаквих додирних тачака са злочинима у западној Славонији. Толико је лагао да је чак навео да је добровољце поред Вељка Џакуле сачекао и Горан Хацић.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 10а, 10б, 10д, 10е, 10г, 12, 15, 16, 17а, 17б, 17ј, 18, 19, 31, а оптужбе за Воћин не садрже параграфе.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 2, 3, 4, 12, 13, а Воћин се у оптужници не наводе у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су наводно вршила злочине у Воћину.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1120 ЂУРО МАТОВИНА

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1120, Ђуро Матовина је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Злочини у Хрватској

Воћин, август - децембар 1991. године

„Током септембра, октобра и новембра 1991. године у Воћин су аутобусима пристизале групе добровољаца СРС/СЧП (од којих су многи дошли преко Бања Луке, БиХ, где је био стациониран корпус ЈНА који је био активан у западној Славонији), као појачање ТО локалних Срба и ту су остајали”. (фуснота 217)

„Тужилаштво ће извести следеће доказе о злочинима у Воћину: за време окупације Воћина, припадници српских снага, укључујући добровољце СРС/СЧП, створили су атмосферу страха тако што су пљачкали, претили, злостављали и убијали цивиле”. (фуснота 222)

„На пример, добровољци СРС/СЧП извршили су масакр над групом цивила у Хуму, погубили једног Хрвата ратног заробљеника, поставили експлозив у станици милиције у Воћину и дигли у ваздух католичку цркву. Након повлачења, тела цивила нашена су разбацана широм Воћина. Жртве су махом били старији људи. У децембру је обављена заједничка сахрана 45 људи убијених у Хуму и Воћину”, (фуснота 235)

2. Резиме сведочења сведока ВС - 1120 Ђуро Матовина

Осниви подаци: сведок је Хрват, а у време преузимања власти имао је 42 године.

По занимању је полицајац и био је настањен у Слатини.

Контекст: сведок ће сведочити о погоршању односа између Хрвата и Срба у западној Славонији током 1990. године. У то време је српски националистички оријентисан политичар др. Јован Рашковић основао СДС, Рашковић је снажно утицао на сеоско српско становништво. Он је пропагирао идеју да Слатина треба да постане „славонски Книн”, што значи центар српске побуне. По сведоковом мишљењу, Рашковићу је било лако да међу сеоским, често необразованим српским становништвом у западној Славонији обезбеди подршку за идеју Велике Србије.

Сведок ће у свом сведочењу навести да су се око 1. јуна 1990. године на зградама у Слатини и у околним селима појавили први националистички графити. Писало је „Ово је Велика Србија, ово ће бити Србија, убићемо Туђмана”. У то време су се појавиле и прве четничке ознаке.

Откази српски полицајаца: у априлу 1991. велики број српских полицајаца је дао отказ. Српским резервистима ЈНА су упућени позиви на војну обуку у касарне ЈНА у западној Славонији. Од тих резервиста је потом формирана српска Територијална одбрана. Њима је на крају обуке подељено оружје.

Наоружавање српског становништва: сведок ће навести да су оружје и опрема који су наводно коришћени за војну обуку превезени једним конвојем ЈНА. Међутим, то оружје је подељено локалним Србима у Воћину. Кад је један мештанин Србин одбио да прими оружје, други су пуцали у његову кућу. Тај човек је то покушао да то пријави у полицијској станици, али је отет и убијен. До јуна 1991. године сви српски цивили који су живели у Воћину и његовој околини наоружани су и били су спремни за напад. Хрватска полиција и локалне власти нису имале контролу над тим подручјем.

Дана 14. августа 1991. године, припадници српских паравојних снага отели су и убили једног конобара хрватске националности који је радио у хотелу у Воћину. Његово тело је пронађено 1998. године и идентификовано путем анализе ДНК. Дана 18. августа 1991. године хрватска застава на згради полицијске станице у Воћину замењена је српском заставом.

Преузимање власти: дана 19. августа 1991. године власт у Воћину преузеле су српске снаге. Сведок је касније сазнао да су Хрвати окупљени на једном месту и потом им је речено да морају признати САО Крајину и остати у Воћину.

Сведок је крајем октобра 1991. године сазнао да је у Воћин дошло 300-600 чланова СРС које називају „Белим орловима”.

Сведок је, док је радио као полицајац, обавио разговоре с бројним цивилима Хрватима заточеним у лагеру Секулинци и тако је прикупио информације о злостављању, мучењу, силовању и убијању заточеника.

Сведок је руководио истрагама о убијању цивила у Воћину која су се догодила 12. и 13. децембра 1991. године. Он је саставио списак од око 45 жртава. Полиција је сазнала да један локални Србин српским војницима показивало куће Хрвата, који би онда у њих ушли и убијали цивиле. Међу починиоцима је било 60-80 добровољаца СРС/СЧП.

Када су се Срби повукли, сведок је видео да је експлозивом, паљевином и гранатирањем у Воћину уништено на стотине кућа и јавних објеката, укључујући и цркву.

Параграфи: 5-12, 15, 16, 17а-д, г-ј, 18, 19, 24-28 и 31-32.

Тачке: Све тачке.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио 13 и 14. маја 2008. године *viva voce*. Воћин и западна Славонија су у измењеној оптужници наведени као места где су се десили злочини, а сведоци треба да сведоче о доследном обрасцу понашања. За догађаје који се могу представити злочинима овај сведок је изјавио да су сва његова сазнања по систему рекла казала, али је зато био квалификован сведок на опште историске и политичке околности. Тенденциозно је бранио све што су урадили Хрвати, а био је драгоцен сведок и у погледу попуњавања празнина и тенденциозности Младена Кулића [REDACTED].

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 15, 16, 17а, 17б, 17ц, 17д, 17г, 17х, 17и, 17ј, 18, 19, 24, 25, 26, 27, 28, 31, 32, а оптужбе за Воћин не садрже параграфе.

Сведок је планиран за све тачке оптужнице 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, а Воћин се у оптужници не наводе у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су наводно вршила злочине у Воћину.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-018 ЈЕЛЕНА РАДОШЕВИЋ ПО ПРАВИЛУ 92 ТЕР

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-018, Јелена Радошевић је планирана да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Шешелјева улога у регрутовању и координацији добровољаца СРС/СЧП

„Добровољци у Воћину, селу у западној Славонији, Хрватска, рекли су медицинској сестри која је указивала помоћ рањеном хрватском војнику да су чули „да ту има један усташа . Хоћемо да га исечемо на комаде”.” (фуснота 82)

Шешелјева намера да учествује у УЗП:

„Шешел је у више наврата лично посетио добровољачке јединице СРС/СЧП и друге српске снаге на линији фронта, (фуснота 97) као и делове Војводине, Србија (која се граничи с Хрватском), где је било прогона несрба”.

Злочини у Хрватској - Воћин, август - децембар 1991:

„На пример, крајем новембра или почетком децембра 1991. године група добровољаца СРС/СЧП натерала је четворицу дечака Хрвата да носе муницију на ратиште и потом их убила”. (фуснота 223)

„Након Шешелјевог посете, добровољци СРС/СЧП СЧП почели су агресивније да се понашају и дошло је до великог пораста злочина над хрватским цивилима.” (фуснота 230)

„Једном приликом, група добровољаца СРС/СЧП отишла је у једну амбуланту и рекла: „Сестро, чули смо да овде има један усташа. Ми бисмо да га исечемо на комаде”.” (фуснота 231)

2. Резиме за сведока ВС-018 Јелена Радошевић

Основни подаци: Особа женског пола, која је у време наведених догађаја имала 40 година.

Ситуација у августу/септембру 1991: Сведокиња ће сведочити о напетости између Срба и Хрвата у Слатини 1991. године. Прошириле су се гласине о злочинима које су над Србима починили припадници Збора народне гарде, тако да су напустили Воћин у страху за властиту безбедност. Да би дошла у Воћин, сведокиња је морала да прође кроз пет контролних пунктова, од којих су три држали Хрвати, а два Срби.

Долазак добровољачких јединица у Воћин: Почетком октобра 1991. године, сведокиња је видела када је у Воћин дошло седам аутобуса пуних српских добровољаца. Аутобуси су припадали саобраћајном предузећу Ласта из Београда. Сведокиња је најмање на једном од аутобуса видела да су им напред закачене заставе с двоглавим орлом и лобањом с укрштеним костима. Неки од тих војника су носили шубаре са кокардама, а неки су имали реденике са муницијом. Сви су били обучени у сивомаслинасте униформе. Војници су на рукавима имали ознаке на којима је писало „Српска добровољачка гарда” („арканови тигрови”) и „Бели орлови”. Те јединице су биле стациониране у згради основне школе, у мотелу у Воћину и у лагеру Секулинци.

Сведокиња је разговарала с једним од команданата добровољаца, Радованом Новачићем, који је дошао у обданиште у основној школи које је служило као стационар. Сведокиња је чула како га војници зову „војвода” и закључила је да је он командант Шешељевих добровољаца. Новачићеви војници су били смештени у лагеру Секулинци.

Добровољци у стационару: Сведокиња је једном приликом разговарала с једним младим добровољцем по имену Иван /презиме непознато/ (рођеним 1972. године). Он је на рукаву носио ознаку на којој је писало „Српска добровољачка гарда”, а био је из Панчева (Србија). Он је сведокињи рекао да се у Бања Луци, где је чекао на распоред, разболео од хепатитиса. Сведокиња га је упитала зашто се тако млад бори, он је одговорио: „За месец дана које проведем на фронту, моја затворска казна се смањи за четири месеца”.

Сведокиња ће сведочити о томе како је разговарала с другим српским добровољцима који су на рукавима носили ознаку с белим орлом. Једног дана је њих четрнаест дошло тамо где је сведокиња радила. Сви су били јако млади (до 25 година старости). Дошли су по једног хрватског војника који је био рањен у раме. Војници су рекли: „Хеј, сестро, чули смо да је овде један усташа. Сећи ћемо га на комаде”. Сведокиња је одговорила да је хрватски заточеник одведен у Бучје. Војници су били љути и један од њих је пуцао у под.

Шешелъев долазак у Воћин: Шешелъ је у Воћин дошао отприлике крајем новембра 1991. године. Сведокиња је испред зграде команде у Воћину видела гомилу људи и неколико паркираних возила. Сведокињи су рекли да је Шешелъ у згради команде.

Сведокиња је од припадника српске Територијалне одбране (ТО) чула да је Шешелъ посетио своје војнике у лагеру Секулинци, у Лисичинцу и у Ћералијама. Од припадника ТО је такође чула да и у ТО има добровољаца из Србије и да су они на свим контролним пунктовима. Добровољци су имали своје властите команде, који су били независни од команданта ТО.

Убиства у Воћину: Сведокињи је речено да Шешелъеви добровољци неће да извршавају наређења команданта локалног ТО, Рајка Бојичића. Након Шешелъеве посете, добровољци су постали арогантнији и почело је убијање цивила Хрвата. Према речима сведокиње, већина цивила Хрвата убијена је током две недеље након Шешелъеве посете. Четири цивила Хрвата убијена су 3. децембра 1991. године. Чланови команде ТО су били немоћни и плашили су се добровољаца. Сведокиња мисли да су добровољци одговорни за све злочине који су се догодили у Воћину.

Присилни рад: Сведокиња је видела такозвану „радну групу” која је била састављена од Хрвата. Они који су били у тој групи морали су да се свако јутро јаве у Цивилну команду, која се налазила у згради бившег предузећа Шумарија, да би за тај дан добили задатке.

Уништавање католичке цркве: Сведокиња ће изјавити да је католичка црква у Воћину служила као складиште униформи, оружја и муниције ЈНА. Сведокиња је касније сазнала да је црква уништена како би се спречило да оружје и остали материјал у њој падне у руке хрватских снага. У тој експлозији уништене су и друге оближње зграде, укључујући зграду предузећа Шумарија. Сведокињи није познато ко је одговоран за ту експлозију.

Параграфи: 15, 16, 17а, е, г, ј, 18, 19, 27, 28, 31.

Тачке: 1, 2-4, 12-14.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио 23. октобра 2008. године по правилу 92тер. Ради се о проблематичном сведоку невенчаној жени Младена Кулића која је једноставно морала да сведочи, јер и даље живи на територији западне Славоније и политички је и данас активна. Она је у резимеу изнела невероватне лажне тврдње.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 15, 16, 17а, 17е, 17г, 17ј, 18, 19, 27, 28, 31, а оптужбе за Воћин не садрже параграфе.

Сведок је планиран за све тачке оптужнице 1, 2, 3, 4, 12, 13, 14, а Воћин се у оптужници не наводе у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су наводно вршила злочине у Воћину.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1119 ЈУЛКА МАРЕТИЋ ПО ПРАВИЛУ 92 ТЕР

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1119, Јулка Маретић је планирана да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Злочини у Хрватској - Воћин, август - децембар 1991. године

„Ујутро 19. августа 1991. године српске снаге, укључујући ЈНА, ТО локалних Срба и паравојне јединице, напале су и заузеле Воћин”. (фуснота 216)

„Тужилаштво ће извести следеће доказе о злочинима у Воћину: за време окупације Воћина, припадници српских снага, укључујући добровољце СРС/СЧП, створили су атмосферу страха тако што су пљачкали, претили, злостављали и убијали цивиле”. (фуснота 222)

„На пример, крајем новембра или почетком децембра 1991. године група добровољаца СРС/СЧП натерала је четворицу дечака Хрвата да носе муницију на ратиште и потом их убила”. (фуснота 223)

„На пример, добровољци СРС/СЧП извршили су масакр над групом цивила у Хуму, погубили једног Хрвата ратног заробљеника, поставили експлозив у станици милиције у Воћину и дигли у ваздух католичку цркву. Након повлачења, тела цивила нашена су разбацана широм Воћина. Жртве су махом били старији људи. У децембру је обављена заједничка сахрана 45 људи убијених у Хуму и Воћину”. (фуснота 235)

2. Резиме за сведока ВС - 1119 Јулка Маретић

Основни подаци: Хрватица из Воћина, која је у време наведених догађаја имала 49 година.

САО Крајина: Сведокиња ће сведочити о томе како је 14. јануара 1991. године Воћин посетио челник СДС. Он је том приликом рекао да се Срби морају држати једни других и да ће околно подручје, укључујући Воћин, постати део САО Крајине.

Пуцњава у Воћину: Ујутро 19. августа 1991. године, сведокиња је кренула на посао у полицијску станицу и успут ју је зауставио један наоружани човек који је носио маску. Он је сведокињи рекао да се врати кући. Када се вратила кући, чула је пуцњаву из митраљеза и другог аутоматског оружја. Сведокиња сматра да се та пуцњава чула у делу у којем се налазила улица Превенда, где је живела већина Хрвата у селу. Након пуцњаве, у њену кућу је дошао један мештанин Хрват и рекао им да сви Хрвати морају да предају оружје.

Сведокиња ће сведочити о томе како је 19. августа 1991. године Воћин блокиран и да није могла отићи на посао. Отприлике осам или десет дана након извршене блокаде, у кућу сведокиње дошли су наоружани локални Срби у униформама ЈНА и однели јој телевизор, радио, касетофон и кожне панталоне њеног мужа.

Након бекства многих младих људи из Воћина, српске власти су наредиле да се састави списак свих Хрвата који живе у селу. Мештанима Хрватима су запретили да ће их све побити ако иједан Хрват буде побегао.

Притварање Хрвата у згради банке у Воћину: Сведокиња ће у сведочењу навести да су 22. октобра 1991. године многи мушкарци Хрвати притворени у подрум банке у Воћину. Тог јутра су наоружани локални Срби у цивилној одећи ухапсили њеног мужа. Касније тог дана, сведокиња је отишла у полицијску станицу и тамо је открила да су јој мужа одвели у зграду банке. Сведокињи је један полицајац река да му треба однети храну и одећу пошто ће тамо провести ноћ. Тај полицајац је сведокињи рекао: „Србе су похапсили и држе их у Слатини и зато се ваши људи морају овде држати”. Муж сведокиње је то вече пуштен. Он јој је рекао да је један човек добио напад епилепсије док је био заточен. Позвали су лекара и он је, због лоших услова у подруму, наредио да се сви пусте. Сведокиња ће изјавити да, колико је њој познато, ниједно лице које је било притворено у згради банке нису тукли или на други начин злостављали.

Долазак добровољаца у Воћин: Сведокиња ће сведочити да је у Воћину, након што су Срби у њему преузели власт, било релативно мирно и да је то потрајало до почетка 1991. године када су дошли нови српски добровољци из Србије. Сведокиња је видела када су стигли у три цивилна аутобуса. Сместили су их у зграду основне школе и куглану. Једног каснијег датума у Воћин је дошло још аутобуса са добровољцима из Србије.

Сведокиња ће у свом сведочењу навести да су ти добровољци носили разне врсте одеће, укључујући чудну комбинацију старих униформи ЈНА и цивилне одеће. Сведокиња се сећа да су носили капе свих врста, укључујући капе ЈНА са звездом петокраке, шајкаче, црне плетене капе и шубаре. Неки су имали ознаке с орлом, а неки ознаке с мртвачком главом и укрштеним костима. Сви су носили оружје с бајонетом и по један или више ножева.

Сведокињи су неки добровољци рекли да су у Воћин дошли да убију усташе. Један од добровољаца јој је рекао да је дошао из затвора у Нишу и да ће му, ако на фронту проведе месец дана, казна бити смањена за годину дана. Добровољци су сведокињи рекли да су дошли из целе Србије, укључујући Београд, Ниш, Нови Сад и Светозарево.

Убиства у Воћину: Сведокиња ће сведочити о томе како су 3. и 4. децембра 1991. године четворица младих Хрвата одведена на присилни рад у Тералије, заселак недалеко од Воћина. Они се нису вратили у Воћин. Сведокиња је након неколико дана сазнала да су ти људи убијени. Отприлике четири дана након нестанка тих људи, још троје људи је убијено у једној кући недалеко од куће сведокиње.

Повратак у Воћин: Сведокиња и њен муж су отишли из Воћина 11. децембра 1991. године. Када су се након два дана вратили и видели су како горе многи објектили у селу, укључујући аутобуску станицу, ватрогасну станицу, полицијску станицу и куглану. Касније је и католичка црква уништена експлозивом.

Сведокиња је на улицама села видела пуно лешева. Сви су били цивили, и то углавном старији људи.

Параграфи: 5-12, 15, 16, 17, а-ц, е, г, и, ј, 18, 19, 24-28, 31-32.

Тачке: 1, 2-4, 5, 7, 10-14.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио 6. новембра 2008. године по правилу 92тер. Сведок уопште није хрватица, већ бугарка што су судије утврдиле током испитивања. Највећи проблем је било уврштавање нерегуларних изјава овог сведока, а у питању су изјаве које су моделиране.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 15, 16, 17а, 17б, 17ц, 17е, 17г, 17и, 17ј, 18, 19, 24, 25, 26, 27, 28, 31, 32, а оптужбе за Воћин не садрже параграфе.

Сведок је планиран за све тачке оптужнице 1, 2, 3, 4, 5, 7, 10, 11, 12, 13, 14, а Воћин се у оптужници не наводе у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су наводно вршила злочине у Воћину.

ЛОКАЦИЈА - МОСТАР И НЕВЕСИЊЕ

Ова локација се анализира преко ставова које Тужилаштво заступа почев од додатних историјских и политичких чињеница за Босну и Херцеговину, као додатак оптужници, преко Треће измењене оптужнице, Коначног претпретресног поднеска Тужилаштва, списка сведока, сведочења, задатка који је имало Тужилаштво и шта су судије могле да утврде у судници.

Напомене за Мостар и Невесиње из оптужнице

Мостар и Невесиње као места извршења злочина наводе се у оптужници у оквиру:

- Индивидуалне кривичне одговорности (параграф 6, 10е.)

6. Проф. др Војислав Шешел је учествовао у УЗП. Сврха тог УЗП била је да се, чињењем злочина који представљају кршење одредби чланова 3 и 5 Статута Међународног суда, већина Хрвата, муслимана и других становника несрпске националности силом трајно уклони са отприлике једне трећине територије Републике Хрватске (у даљем тексту: Хрватска) и великих делова Босне и Херцеговине, као и из неких делова Војводине у Републици Србији (у даљем тексту: Србија), како би та подручја постала део нове државе под доминацијом Срба. У Хрватској су та подручја обухватала области које су српске власти називале „САО Крајина” (односно Српска Аутономна Област Крајина), „САО западна Славонија” и „САО Славонија, Барања и западни Срем” (после 19. децембра 1991, „САО Крајина” се појављује под називом РСК (Република Српска Крајина), а дана 26. фебруара 1992, САО западна Славонија и САО Славонија, Барања и западни Срем ушле су у састав РСК), као и „Дубровачку републику”. У Босни и Херцеговини, та подручја су обухватала Босански Шамац, Зворник, пет општина познатих под именом „шире подручје Сарајева” (Илијаш, Вогошћа, Ново Сарајево, Илица и Рајловац), Бијељину, **Мостар, Невесиње** и Брчко.

10. Проф. др Војислав Шешел је учествовао у УЗП на следеће начине:

е. Проф. др Војислав Шешел је учествовао у планирању и припремама за преузимање власти у градовима и селима у две српске аутономне области у Хрватској и у општинама Босански Шамац, Зворник, на „ширем подручју Сарајева”, те у општинама Бијељина, **Мостар, Невесиње** и Брчко у Босни и Херцеговини, као и у каснијем присилном уклањању већине несрпског становништва са тих подручја.

- тачка 1. Прогони (параграфи 15, 17а, 17б, 17е – само Мостар, 17г, 17ј)

15. Од 1. августа 1991. или приближно од тог датума па барем до септембра 1993. године, проф. др Војислав Шешел, делујући појединачно или као учесник у УЗП, планирао је, наредио, подстицао, починио или на други начин помагао и подржавао планирање, припрему или извршење, или је физички починио дела прогона хрватског, муслиманског и другог несрпског цивилног становништва на територији САО СБЗС (Славонија, Барања и западни Срем), у општинама Зворник, на „ширем подручју Сарајева”, **Мостар и Невесиње** у Босни и Херцеговини, као и у деловима Војводине у Србији.

17. Ти прогони су чињени на политичкој, расној и верској основи, а обухватали су следеће:

а. [изостављено] убиство многих хрватских, муслиманских и других несрпских цивила, укључујући жене, децу и старије особе, у општини Вуковар и у општинама, Зворник, на „ширем подручју Сарајева”, **Мостар и Невесиње** у Босни и Херцеговини, о чему се појединости износе у параграфима од 18 до 27 ове оптужнице.

б. Дуготрајно и рутинско затварање и заточење хрватских, муслиманских и других несрпских цивила у заточеничким објектима у Хрватској и Босни и Херцеговини, укључујући заробљеничке логоре у Вуковару, Зворнику, на „ширем подручју Сарајева”, **Мостару и Невесињу**, описано у параграфима од 28 до 30 ове оптужнице.

е. Дуготрајан и чест присилни рад хрватских, муслиманских и других несрпских цивила заточених у поменутих заточеничким објектима или држаних у кућном притвору у својим домовима у Вуковару, Зворнику, на „ширем подручју Сарајева”, и у **Мостару**. Присилни рад обухватао је копање гробова, утоваривање муниције за српске снаге, копање ровова, као и друге видове физичког рада на фронту.

г. Увођење рестриктивних и дискриминационих мера против хрватског, муслиманског и другог несрпског цивилног становништва, укључујући особе у Зворнику, на „ширем подручју Сарајева”, у **Мостару и Невесињу** у Босни и Херцеговини, али и у деловима Војводине у Србији (наиме, у Хртковцима, Никинцима, Руми, Шиду и другим местима близу границе с Хрватском), као што су ограничавање слободе кретања, уклањање са

положаја власти у локалним институцијама државне власти и у полицији, отпуштање са посла, ускраћивање права на здравствену заштиту и самовољни претреси кућа.

ј. Намерно уништавање домова и друге јавне и приватне имовине, културних установа, историјских споменика и верских објеката хрватског, муслиманског и другог неспског цивилног становништва у општини Вуковар у Хрватској, те у општини Зворник, на „ширем подручју Сарајева” и у општинама **Мостар и Невесиње** у Босни и Херцеговини, описано у параграфу 34.

- тачка 4. Убиство (параграфи 18, 26 – само Мостар, 27 – само Невесиње)

18. Од 1. августа 1991. или приближно од тог датума па до јуна 1992. године, на територији САО СБЗС у Вуковару, а од 1. марта 1992. или приближно од тог датума па барем до септембра 1993. у општини Зворник, на „ширем подручју Сарајева”, те у општинама **Мостар и Невесиње** у Босни и Херцеговини, проф. др Војислав Шешел, делујући појединачно или као учесник у УЗП, планирао је, наредио, подстицао, починио или на други начин помагао и подржавао планирање, припрему или извршење [изостављено] убиства хрватских, муслиманских и других неспских цивила, као што се наводи у параграфима 20-22, 24, 26 и 27.

МОСТАР

26. У периоду од априла 1992. до јуна 1992. године, српске снаге, укључујући добровољце зване шешелевци, нападе су град **Мостар** и околна села и преузеле контролу над њима. Након напада, несрби су редовно заточавани, премлаћивани, мучени и убијани. Дана 13. јуна 1992. или приближно тог датума, српске снаге, укључујући добровољце зване шешелевци, заробиле су осамдесет осам цивила неспске националности из насеља Залик и села Потоци, Кути Ливач, Врапчићи и других околних села и пребациле их на фудбалски стадион у селу Врапчићи, тамо их затвориле у свлачионицу и потом убиле. Тела тих несрба пронађена су на депонији у Уборку. Дана 13. јуна 1992. или приближно тог датума, српске снаге су заробиле осамнаест цивила несрба из Залика и пребациле их у градску мртвачницу у Сутини. Након тога су убијени у Сутини, у близини градске мртвачнице, а потом бачени у једну јаму поред Неретве. У том заточавању и убијању учествовали су шешелевци. Имена жртава убиства [изостављено] у Уборку и Сутини чији је идентитет утврђен наведена су у додатку IX овој оптужници.

НЕВЕСИЊЕ

27. У јуну 1992. године, српске снаге, укључујући добровољце зване шешелевци, преузеле су контролу над градом **Невесиње** и нападе муслиманска села у тој општини.

Током тог периода несрби су редовно заточавани, премлаћивани, мучени и убијани. Дана 22. јуна 1992. или приближно тог датума, српске снаге, укључујући добровољце зване шешелевци, у шуми на подручју Вележа заробиле су седамдесет шест цивила Муслимана и одвеле их у основну школу у селу Днопоље у долини Зијемље. Мушкарце су одвојили од жена и деце. Ти мушкарци су убијени. Њихова тела су пронађена на месту званом Телећа Ластва. Жене и деца су пребачени у топлану у Килавцима, Невесиње, и тамо заточени. Четрдесет четворо њих је убијено у јами на депонији у Липовачи. Шешелевци су учествовали у њиховом заточавању и убијању. Пет жена из топлане је потом заточено у одмаралишту на Борачком језеру у општини Коњиц, које су српске снаге, укључујући шешелевце, користиле као војну базу. Од пет жена заточених на тој локацији, две су касније убијене: Фадила Махинић и Мирсада Махинић. Дана 26. јуна 1992. или приближно тог датума, једанаест цивила Муслимана с подручја Хруште и Кљуне заробљено је у Телећој Ластви. Заточени су и мучени у основној школи у Зијемљу. Седморо их је одведено и потом убијено. Њихова тела су пронађена у једној јами у Зијемљу. У тим убиствима су учествовали и шешелевци. Имена жртава убиства [изостављено] у јами Липовача [изостављено] чији је идентитет утврђен, као и имена жртава убиства [изостављено] чији је идентитет утврђен и чија су тела пронађена у Телећој Ластви и у јами у Зијемљу, наведена су у додатку Х ове оптужнице.

- тачке 8 и 9. Мучење и Окрутно поступање (параграфи 29ј – само Мостар, 29к – само Невесиње)

29. Српске снаге, укључујући добровољачке јединице које је регрутовао и/или подстрекао проф. др Војислав Шешел, заробиле су и заточиле стотине хрватских, муслиманских и других несрпских цивила. Ти цивили су држани у краћем или дужем заточеништву у следећим заточеничким објектима:

ј) Градска мртвачница у Сутини, Мостар, и стадион у Врапчићима, Мостар, током јуна 1992, више од стотину заточеника.

к) Подрум топлане у Килавцима, Невесиње, одмаралиште на Борачком језеру, Невесиње, основна школа у Зијемљу, Невесиње, и зграда СУП у Невесињу током јуна 1992, више од стотину заточеника.

- тачке 10 и 11. Депортација и Присилно премештање (параграф 31 – само Невесиње):

31. Од 1. августа 1991. или приближно од тог датума до маја 1992. године у српским аутономним областима у Хрватској и РСК, а од 1. марта 1992. или приближно од тог датума па барем до септембра 1993. у Босни и Херцеговини, те од маја до августа 1992. у

деловима Војводине у Србији, проф. др Војислав Шешел, делујући појединачно или као учесник у УЗП, планирао је, подстицао, починио или на други начин помагао и подржавао планирање, припрему или извршење депортације или присилног премештања хрватских, муслиманских и других несрпских цивила из места њихових законских пребивалишта у Вуковару (САО СБЗС) у новембру 1991, у општини Зворник у Босни и Херцеговини у периоду од марта 1992. до септембра 1993, на „ширем подручју Сарајева” у Босни и Херцеговини у периоду од априла 1992. до септембра 1993, у општини **Невесиње** у Босни и Херцеговини у периоду од јуна 1992. до септембра 1993, те у деловима Војводине, Србија, укључујући село Хртковци, у периоду од маја до августа 1992. године.

- тачке 12 до 14. Безобзирно разарање и Пљачка приватне или јавне имовине (параграфи 34, 34б)

34. Од 1. августа 1991. или приближно од тог датума до маја 1992. у српским аутономним областима у Хрватској и РСК, а од 1. марта 1992. или приближно од тог датума па барем до септембра 1993. године у општинама Зворник, на „ширем подручју Сарајева”, те у општинама **Мостар и Невесиње** у Босни и Херцеговини, проф. др Војислав Шешел, делујући појединачно или као учесник у УЗП, планирао је, наредио, подстицао, починио или на други начин помагао и подржавао планирање, припрему или извршење безобзирног разарања и пљачке јавне и приватне имовине хрватских, муслиманских и других несрпских становника који нису били оправдани војном нуждом. То намерно и безобзирно разарање и пљачка обухватили су пљачку и уништавање домова и верских и културних објеката, а извршени су у следећим градовима и селима:

б) Босна и Херцеговина: Зворник (на стотине домова је опљачкано, а многе џамије и друге богомоље и верска документација су уништени), „шире подручје Сарајева” (у општини Илијаш куће су опљачкане, многе су уништене, а џамије, католичке цркве и друге богомоље су уништене; у општини Вогошћа куће су опљачкане, многе су уништене, а џамије, католичке цркве и друге богомоље су уништене); **Мостар** (велики број домова је опљачкан и уништен, а неколико џамија је уништено) и **Невесиње** (велики број домова је опљачкан и уништен, а велики број џамија је уништен).

Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва

У коначном претпретресном поднеску Тужилаштва Мостар и Невесиње као места злочина наводе се у параграфима МОСТАР - 62, 5. МОСТАР 109, 110, 111, 112, 115, 117, НЕВЕСИЊЕ - 62, 109, 110, 111, 117, 7. НЕВЕСИЊЕ, 118, 119, 120.

МОСТАР

Параграф 62)

62. Сваки пододељак бави се једном од географских области у којима су се одиграли наведени злочини: Вуковар, Воћин, Бијељина, Брчко, Зворник, Босански Шамац, Шире подручје Сарајева, Мостар, Невесиње и Хртковци.

Параграфи 109-117)

5. Мостар

109. Мостар се налази у јужној Босни и Херцеговини. По попису из 1991. године, у њему је живело 35 одсто муслимана, 34 одсто Хрвата, 19 одсто Срба и 10 одсто Југословена. Хрвати су већином живели на западној обали Неретве, а Срби у источним деловима града. Муслимани су живели на обе стране Неретве. Мостар је имао посебан стратешки значај на том подручју и у њему су се налазиле две велике касарне, аеродром и други војни објекти. Једна од касарни, такозвани Северни логор, налазила се у предграђу Залик. После избора 1991. године, на којима је победила ХДЗ, Срби су почели да напуштају Мостар и насељавају се у суседној општини Невесиње, у којој су претежно живели Срби. С обзиром на разне војне објекте у Мостару, на том подручју је ЈНА била присутна са великим бројем јединица. Међутим, у јесен 1991. године, а посебно током 1992. године, почеле су из осталих делова да пристижу јединице ЈНА, резервисти и добровољци. Истовремено, ЈНА је мобилисала локално становништво. Тој мобилизацији већином су се одазивали Срби, док су Хрвати и муслимани напуштали ЈНА. У пролеће 1992. године, Мостар је постао упориште српских снага, укључујући јединице ЈНА, српске ТО, МУП Србије и добровољачке јединице, међу којима су били добровољци СРС/СЧП.

110. Пре рата, у Мостару није било приметно присуство ни СРС ни СЧП. Међутим, у суседном Невесињу, Арсен Граховац је ширио идеологију СЧП. Од 1991. године његов кафић „Равна гора” постао је стециште чланова и симпатизера СЧП и СРС. У фебруару 1992. године, добровољци СРС/СЧП почели су да успостављају снажније присуство у Мостару уз помоћ снага ЈНА које су већ биле на том подручју. Добровољцима СРС/СЧП смештај, опрему и оружје обезбеђивала је ЈНА. Ти добровољци су долазили из Србије и Црне Горе и са ратишта у Хрватској. Њима су се придружили локални Срби привучени њиховом идеологијом и понашањем. Доласком резервиста и добровољаца, појачала се напетост између етничких група и дошло је до првих инцидената етничког насиља. У тим инцидентима су често учествовали добровољци СРС/СЧП, а посебно су се истицали у пљачки. Међу српским снагама и локалним становништвом добровољци СРС/СЧП имали су лошу репутацију. Знано се да међу њима има криминалаца који су се

превасходно бавили пљачком и убијањем цивила. Примећено је да се они напијају и користе дроге. Снаге ЈНА које су првобитно имале задатак да спрече етничке сукобе стале су на страну Срба, отворено су показивале да муслимане и Хрвате сматрају непријатељима и нису спречавале злостављање цивила несрба. У пролеће 1992. године, већина цивила Срба преселила се у Невесиње или у друга места, а и многи несрби су напустили Мостар. После експлозије цистерне у близини Северног логора ЈНА у априлу 1992. године, у којој је знатно оштећен како логор тако и насеље Залик, цивили су се склонили уједно склониште у Залику.

111. У пролеће 1992. године, добровољци СРС/СЧП били су смештени у одмаралишту Буна код Мостара. У тај објект су тада често долазили припадници локалне ТО, Црвених беретки МУП Србије и добровољци. Остали припадници СРС/СЧП сместили су се у напуштеним кућама у Бјелушинама и Шеховини, а задатак им је био да обезбеђују комуникације између објеката ЈНА у Мостару и пута за Буну и Невесиње. Међу вођама добровољаца оптуженог били су Мића „Панчевац” и Ванчо Петковски звани „Врањанац”. Петковски је уживао репутацију човека који је Хрвате клао „камом”.

112. Средином маја, у акцији којом је командовао генерал Момчило Перишић у којој су коришћене све српске снаге, укључујући припаднике СРС/СЧП, Мостар је 30 сати неселективно гранатиран. У току те војне акције, из Београда је стигао „Оливер”, један од главних команданата СРС/СЧП, који је имао блиске везе с руководством СРС и налазио се у војном штабу ЈНА. Током свог боравка тамо, он је одржавао комуникацију с добровољцима СРС/СЧП који су учествовали у акцији. Приликом гранатирања, није се правила разлика између војних и цивилних циљева. Један од добровољаца СРС, Срђан Ђурић, конкретно је гађао џамије током те акције. У току те акције, добровољци СРС/СЧП виђени су како муче и убијају једног цивила. Акција је завршена успешно по Србе. Од тада, српске снаге су контролисале источну обалу Неретве.

113. Све време напада и у периоду после њега, све српске снаге дејствовале су потпуно координисано. Добровољци СРС/СЧП били су потпуно интегрисани у локалну српску ТО, која је била потчињена команди ЈНА. ЈНА је пружала пуну логистичку и техничку подршку свим тим снагама, укључујући Црвене беретке. Након што су српске снаге преузеле потпуну контролу над селима на источној обали Неретве, несрби на том подручју подвргнути су кампањи прогона која је обухватала ограничење кретања, заточење у нехуманим условима, пљачку, паљење кућа, силовања, премлаћивања и убијања. Међу онима који су злостављали несрпско становништво предњачили су добровољци СРС/СЧП.

114. Неколико стотина несрба, већином муслимана, били су на дуже време, у трајању од неколико дана до једног месеца, заточени у склоништу у Залику, Северном логору ЈНА, градској мртвачници у Сутини и свлационицама на стадиону у Врапчићима. Заточеници су држани у нехуманим условима, без довољно хране и воде и често су премлаћивани и мучени. Заточени у склоништу у Залику слати су на присилни рад у опасним условима. Око педесет заточеника приморано је да чисте смеће са улица, при чему су били изложени ватри. Заточеници су били изложени физичком и психичком злостављању од стране српских војника, посебно добровољаца СРС/СЧП.

115. Добровољци СРС/СЧП такође су директно учествовали у убијању многих цивила несрба из Мостара. Дана 13. јуна 1992. године или отприлике око тог датума, пошто су српске снаге претрпеле губитке на ратишту, добровољци СРС/СЧП и друге српске снаге покупиле су 88 цивила несрба из насеља Залик и неких околних села и пребациле их на фудбалски стадион Врапчићи. Ти заробљеници су тешко претучени. Током следећих неколико дана, заробљеници су држани у страшним условима и мучени. Затим су их у групама изводили из свлационица, камионима одвозили на градско сметлиште Уборак и тамо систематски убијали. Тела жртава је земљом затрпавао булдожер. Касније су та тела пронађена у масовној гробници у Уборку. Још једна група жртава убијена је у оближњој шуми.

116. Тог истог дана, српски војници, укључујући добровољце СРС/СЧП, међу којима је био и један добровољац с надимком „Шешелевац”, одвели су једну групу мушкараца из склоништа у Залику и пребацили их најпре у Северни логор ЈНА, а затим у градску мртвачницу у Сутини. Тамо су жртве претучене. Затим је њих осамнаест убијено. Њихова тела су бачена у једну јаму на обали Неретве. Касније су тела тих жртава ексхумирана.

Параграф 117 - 120)

7. Невесиње

117. Општина Невесиње налази се у јужној Босни и Херцеговини. Граничи се с Мостаром на западу, општинама Коњиц и Калиновик на северу, општином Гацко на истоку и општинама Билећа и Столац на југу. По попису из 1991. године, у њој је живело отприлике 74,5 одсто Срба, 23 одсто муслимана и само 1,3 одсто Хрвата. Крајем осамдесетих и почетком деведесетих, на овом подручју одржавало се све више српских националистичких скупова, укључујући барем један на којем је био оптужени. У лето 1991. године, ЈНА, уз помоћ СДС, почела је да наоружава Србе из Невесиња. Оптужени је у Невесиње поново дошао у лето 1991. године. Арсен Граховац је основао јединицу

„Карађорђе”, која је поставила блокаде на путевима, кињила мештане несрбе и подигла динамитом у ваздух неколико објеката на подручју Невесиња чији су власници били муслимани. Ту јединицу чинили су чланови и симпатизери СЧП и СРС. У периоду који је претходио нападу, Граховћеви људи су муслимане отпуштали с посла, протеривали их из њихових домова, разоружавали их, а понекад и физички злостављали. Граховац је имао од 80 до 100 људи у својој јединици која је деловала на подручју Мостара, Бијелог Поља, Буне и Борачког језера. Та јединица је касније учествовала у прогону несрба из Гацког, Буне, Мостара, Бијелог Поља и Пијесака. Њихова главна база била је у Невесињу, где су боравили у касарни ЈНА с Ужичким корпусом.

118. Добровољци СРС/СЧП почели су да долазе у Невесиње још почетком маја 1991. године и наставили су да пристижу током целе 1991. и у пролеће 1992. године. Добровољци СРС/СЧП дошли су и у Буну. Оптужени је учествовао на једном скупу у Невесињу 1991. године. У септембру 1991. године, на ово подручје стигли су делови Ужичког корпуса с резервистима ЈНА, тенковима, оклопним транспортерима и артиљеријом. У марту/априлу 1992. године, добровољци СРС/СЧП почели су у великим и малим групама да долазе у Невесиње. У априлу 1992. године, присуство добровољца СРС/СЧП и припадника других добровољачких и полицијских снага, укључујући Беле орлове и Црвене беретке, у целој општини Невесиње постало је снажно и опресивно. Добровољци СРС/СЧП били су потпуно интегрисани у локалну српску ТО, која је била потчињена команди ЈНА. ЈНА је пружала пуну логистичку и техничку подршку свим тим снагама на том подручју, укључујући Црвене беретке. Оптужени је Невесиње поново посетио у априлу 1992. године и на једном скупу одржао говор у којем је позвао Србе да и даље бране Србију.

119. У јуну 1992. године, српске снаге, укључујући добровољце СРС/СЧП, напале су Невесиње и околна муслиманска села. После напада, те снаге су спровеле немилосрдан прогон несрпског - превасходно муслиманског - становништва. У јуну 1992. године, српске снаге су тражиле од свих несрба у селима Доња Бијења, Горња Бијења и Постољани да предају оружје. Дана 21. јуна, та села су нападнута; српске снаге се побиле старце и болеснике који нису могли да побегну. За те и друге нападе одговорне су снаге које су обухватале добровољце СРС/СЧП, Црвене беретке и Беле орлове. Многим од тих снага командовао је Арсен Граховац. Здравко Кандић је командовао делом добровољаца СРС/СЧП током напада на Бијело Поље. У току и после тог напада, несрбе су рутински заточавали, мучили, тукли и убијали. Добровољци СРС/СЧП и припадници других српских снага брутално су у више наврата силовали жене, а муслиманска села

постошили и разарали. Од јуна до јула 1992. године разорено је седам цамија и сви месуиди у општини Невесиње. Уништена је и велика католичка црква у Невесињу, затим је уклоњен шут и на њеном месту је направљен паркинг.

120. Дана 22. јуна 1992. године, српске снаге, укључујући добровољце СРС/СЧП, ухапсиле су 76 цивила муслимана у шумама на подручју Вележа и одвеле их у основну школу у селу Днопоље у долини Зијемље, где су били заточени. За њихово хватање одговорне су снаге којима је командовао Здравко Кандић и његов заменик Драган Ђурђић, а састојале су се од припадника Црвених беретки и добровољаца СРС/СЧП. Мушкарце су одвојили од жена и деце и побили их. Њихова тела су касније откривена на месту које се зове „Телећа Ластва”. Жене и деца су пребачени у топлану у Килавцима, у Невесињу, где су заточени. Касније је четрдесет и четворо жена и деце убијено и бачено у масовну гробницу Бреза у Липовачи. Српске снаге су у јаму с телима убациле бомбе. У тој групи било је двадесеторо деце, укључујући једномесечну бебу и барем још једно дете млађе од годину дана. За тај масакр одговорни су припадници СРС/СЧП и Црвених беретки. Пет жена заточених у топлани у Килавцима даље су пребачене у одмаралиште на Борачком језеру, које су српске снаге, укључујући добровољце СРС/СЧП, користиле као војну базу. Вођа локалне СРС Арсен Граховац, добровољац СРС/СЧП Петар Дивљаковић и припадници других српских снага, укључујући друге припаднике СРС/СЧП, брутално су силовали те жене, а неке од њих годинама су држали у заточеништву. Од пет жена које су биле утамничене и сексуално злостављане у логору на Борачком језеру, две су на крају убијене. После тог убиства, неколико војника Црвених беретки, који су раније били припадници јединице капетана Драгана Васиљковића, хвалисали су се тим убиствима у једном кафићу у Невесињу.

Скраћени приказ у односу на сведоке за Мостар и Невесиње

Б. Спровођење УЗП у Босни и Херцеговини:

Сведоци: ВС-043 (Милан Бабић, умро), ВС-037 (), сведочио као да је сведок одбране), ВС-1061 (Мирослав Дериоњић, умро), ВС-026 (), није сведочио, сведок дбране).

б. Мостар:

Сведоци: ВС-1020 (), ВС-1068 (), ВС-029 (Војислав Дабић, сведочио скоро све као одбрана, а био је лажни сведок за све што је дао у изјави Тужиулаштву), ВС-1069 (Фахрудин Билић, лажни), ВС-1067 (), лажни), ВС-1026 (Рецеп Каришић), ВС-1009 (Зоран Тот, умро), ВС-1022 (), лажни), ВС-015 (Горан Стопарић, лажни сведок).

7. Невесиње:

Сведоци: ВС-015 (Горан Стопарић, лажни сведок), ВС-1025 ([REDACTED], није сведочио), ВС-1022 ([REDACTED], лажни сведок), ВС-1024 (Ибрахим Кујан, лажни сведок), ВС-1052 ([REDACTED]), ВС-029 (Војислав Дабић, био је одбрана, лажни сведок), ВС-1051 ([REDACTED]), ВС-1067 ([REDACTED], лажни сведок), ВС-1020 ([REDACTED]).

Коначни ревидирани списак сведока Тужилаштва и резимеи сведочења

Сведоци о бази злочина за Невесиње-Мостар:

ВС-029 (Војислав Дабић, сведочио скоро све као одбрана, лажни сведок), ВС-1009 (Зоран Тот, умро), ВС-1020 ([REDACTED]), ВС-1022 ([REDACTED], лажни сведок), ВС-1024 (Ибрахим Кујан, лажни сведок), ВС-1025 ([REDACTED], није сведочио), ВС-1026 (Реџеп Каришик), ВС-1051 ([REDACTED]), ВС-1052 ([REDACTED]), ВС-1067 ([REDACTED], лажни сведок), ВС-1068 ([REDACTED]), ВС-1069 (Фахрудин Билић, лажни сведок).

Задатак Тужилаштва

Тужилаштво је имало задатак да се преко сведока утврде чињенице наведене у претпретресном поднеску тужилаштва, да сведоци у судници макар потврде оно на шта се Тужилаштво позива у резимеима сведочења сведока за Мостар и Невесиње, да докаже постојање општих услова из чланова 3 и 5. Статута и да у радњама проф. др Војислава Шешеља постоји одговорност по основу 7(1) Статута (саучесништво, учешће у УЗП и непосредно почињење путем говора мржње).

Током извођења доказа Тужилаштва саслушани су сведоци и то:

1. Реџеп Каришик ВС-1026 сведочио је viva voce 1. јула 2008. године.
2. [REDACTED] ВС-1051 сведочила је са заштитним мерама на затвореној седници 2. јула 2008. године.
3. [REDACTED] ВС-1052 сведочио је viva voce 2. јула 2008. године са заштитним мерама по правилу 92тер.
4. Фахрудин Билић ВС-1069 сведочио је viva voce 2 и 3. јула 2008. године.
5. [REDACTED] ВС-1022 сведочила је 17. јула 2008. године на затвореној седници.
6. Ибрахим Кујан ВС-1024 сведочио је viva voce 22. јула 2008. године по правилу 92тер.
7. [REDACTED] ВС-1068 сведочио је viva voce 26. новембра 2008. године уз заштитне мере, по правилу 92тер.
8. Војислав Дабић ВС-029 сведочио је viva voce 26 и 27. јануара 2010. године.

9. ██████████ - Рено ВС-1067 сведочио је viva viva voce 2. фебруара 2010. године уз заштитне мере.

Оптужбе за дела на локацијама Мостар и Невесиње засноване су на свим видовима одговорности из члана 7(1) Статута и садрже 3 злочина против човечности и 6 злочина као кршење закона и обичаја ратовања. Према структури доказа које је извело Тужилаштво сведочио је 7 сведока који су жртве и 2 сведока који су наводно били учесници у оружаном сукобу којима је познато да су извршени злочини. Ова два сведока нису очевидци за конкретне злочине, већ сведоци из друге руке или ко зна које руке с обзиром да све за шта су планирани да сведоче као очевидци они су изјавили да су чули, да се о томе причало.

На почетку мора да се зна да комплетна документација која се односи на ове две локације, а коју су саставиле хрватско-мулиманске власти из Мостара, још 1992 и 1993. године не садржи ни назнаку да је учесник или на било који начин у догађаје умешан проф. др Војислав Шешељ или добровољци Српске радикалне странке. Кривичне пријаве, оптужнице и документација поводом истрага садржи конкретно навођење имена Срба и то локалних са пуним именом и презименом за све догађаје који се стављају на терет проф. др Војиславу Шешељу.

Сведоци жртве и ова два наводно учесника у догађају у својим изјавама датим истражитељима Тужилаштва нису ни поменули Војислава Шешеља и добровољце Српске радикалне странке, али како се ближило суђење Војиславу Шешељу тако су се дограђивале њихове првобитно дате изјаве и мењале почетне изјаве убацивањем имена Војислава Шешеља и добровољаца Српске радикалне странке који су се називали шешељевцима. Током саслушања сведока разрешена је почетна и погрешна дилема ко је Арсен Граховац. Он је био одборник српског покрета обнове у Невесињу и никада није имао никакве везе са Српском радикалном странком. Потврда општине Невесиње и искази сведока у судници су потврдили да нема никакве везе Арсен Граховац са проф. др Војиславом Шешељем.

Добровољци Српске радикалне странке који су били присутни у Мостару ту су се налазили до дана када се ЈНА повукла из долине Неретве, а то је 15. мај 1992. године, односно најкасније 19. мај 1992. године. Све што се у оптужници третира као злочин у Мостару десило се 13 и 14. јуна 1992. године, односно месец дана пошто су добровољци отишли из Мостара. Дакле, присуство добровољаца Српске радикалне странке у месту где се налази локације на којој су се десили злочини које су извршили неки други појединци који се могу назвати припадницима српских снага за извлачење одговорности

проф. др Војислава Шешеља не може да се примени, јер добровољаца Српске радикалне странке није било у јуну 1992. године у Мостару. То значи да између познатих лица која су извршила злочине у Мостару која су предмет кривичног прогона и проф. др Војислава Шешеља не може никако да се успостави нека веза. За период пре јуна 1992. године у погледу пљачки, рушења, разарања и свега што се дешавало током оружаног сукоба као легитимна војна акција, тешко да би могла да се успостави одговорност проф. др Војислава Шешеља, јер за сада још увек нема закључка о индивидуалној кривичној одговорности било ког лица ни као команданта нити као индивидуално одређеног извршиоца. Без тога није могућа одговорност по основу УЗП.

Мора да се има у виду да је предмет Момчило Крајишник свеобухватан по локацијама у Босни и Херцеговини и да се Мостар као локација чак и не наводи у првостепеној пресуди. Интересантно је да је још у јесен 1991. године Мостар фигурирао као главни град Херцег Босне, те се у оптужници против Прлића и других Мостар и не непомиње као локација где је било злочина, прогона и слично које су извршили наводно Срби. Практично једини Србин који је оптужен за наводно српске злочине у Мостару по основу учешћа у УЗП је проф. др Војислав Шешељ. Дакле, комплетна документација Тужилаштва и досадашње пресуде Претресних већа у Хагу немају ни наводе нити неки доказ о Мостару као локацији наводно српског учешћа у УЗП. Чињеница да су неки Срби осумњичени, предмет истраге, оптужени и осуђени за конкретна кривична дела пред судом Босне и Херцеговине није до сада била довољан основ за оптуживање по основу учешћа у УЗП. Осим тога никако не може да се пронађе узрочно-последична веза са проф. др Војиславом Шешељем.

Што се тиче локације Невесиње ситуација је разрешена оног момента када је Претресном већу предочено да једноставно нису тачни наводи из оптужнице о било каквој вези са Арсеном Граховцем. Осим учешћа у чисто војној операцији која је трајала неколико дана на висоравни Подвележје, а ту се не налази ни једно место злочина из оптужнице за Невесиње, и то у време пре него што су наводно извршени злочини на локацијама у Невесињу, све што се чуло у судници од сведока жртава није се односило на проф. др Војислава Шешеља нити на добровољце Српске радикалне странке. Локација Борачко језеро је такође разрешена као место где се никада нису налазили добровољци Српске радикалне странке, али и у време злочина у Невесињу на територији те општине није било ни једног члана Српске радикалне странке. О пријатељским односима Српске радикалне странке и проф. др Војислава Шешеља са лицима која су се налазила на Борачком језеру такође нема ни говора пошто тамо нису били доброволци Српске

радикалне странке. У том смислу ја важно сведочење Горана Стопарића (за Подвележје) и Алексе Ејића (за Борачко језеро) као сведока Тужилаштва који су се нашли на тим локацијама и који су потврдили да на Борачком језеру није било добровољаца Српске радикалне странке, нити на територији општине Невесиње. Они који су били на Борачком језеру могли су бити у пријатељским односима са онима из структура полицијске и цивилне власти у Невесињу, али никако са војним властима.

Невесиње као локација била је заступљена како у оптужници, тако и у првостепеној пресуди Момчилу Крајишнику ИТ-00-39-Т од 27. септембра 2006. године и то у параграфима 668 до 673. са фуснотама 1530 до 1540. У овој пресуди у делу који се односи на Невесиње не постоји ни једна реч која се односи на проф. др Војислава Шешеља или добровољце Српске радикалне странке, нити на четнике или шешелевце.

Тужилаштво није изнело довољно доказа да би се подржала осуђујућа пресуда. Закључак је није крив.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1026 РЕЦЕП КАРИШИК

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1026, Рецеп Каришик је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Злочини у БиХ - Мостар:

„Међу вођама Шешелевих добровољаца били су Мића Панчевац и Ванчо Петковски звани Врањанац. Петковски је уживао репутацију човека који је Хрвате клао камом.” (фуснота 354)

„Међу онима који су злостављали несрпско становништво предњачили су добровољци СРС/СЧП”. (фуснота 362)

„Неколико стотина несрба, већином муслимана, било је на дуже време, у трајању од неколико дана до једног месеца, заточено у склониште у Залику, Северном логору ЈНА, градској мртвачници у Сутини и свлационицама на стадиону у Врапчићима”. (фуснота 363)

„Заточеници су држани у нехуманим условима, без довољно хране и воде и често су премлаћивани и мучени”. (фуснота 364)

„Дана 13. јуна 1992. године или приближно тог датума, пошто су српске снаге претрпеле губитке на ратишту, добровољци СРС/СЧП и друге српске снаге покупиле су 88 цивила несрба из села Залик и неких околних села и пребациле их на фудбалски стадион Врапчићи. Ти заробљеници су тешко претучени”. (фуснота 367)

Током следећих неколико дана, заробљеници су држани у страшним условима и мучени. Затим су их у групама изводили из свлационица, камионима одвозили на градско сметлиште Уборак и тамо систематски убијали”. (фуснота 368)

2. Резиме за сведока ВС - 1026 Реџеп Каришиќ

Основни подаци: мушкарац, муслиман, из Мостара

Догађаји: Сведок ће изнети да су шешелјевци са белим капама, дугачким брадама и кокардама, дошли у Мостар. Неки од шешелјеваца су били из Србије, док су други били мештани који су се придружили српским добровољцима. Сведок је видео војнике ЈНА како вежбају на стрелишту. Ти војници су такође имали дугачку косу, браде и кокарде на капама.

Сведок и многи други локални муслимани били су присиљени да раде без плате под руководством Милана Шкоре (бивши припадник МУП) док су били изложени паљби из ватреног оружја током сукоба. Док су радили, сведок је видео припаднике „Црвених беретки“ и шешелјевце.

На дан 9. априла 1992. године сведок и 10-12 других људи одведени су у Северни логор, где их је испитивао капетан Милорад Гуњевић. Били су заточени 28 сати без хране и воде, и тукли су их. Сведок је док је био у заточеништву видео неколико четника у униформама резервиста ЈНА.

На дан 3. јуна, сведок и још неколико њих покушали су да побегну, али су их зауставили полицајци. На дан 6. јуна, сведок и други заточеници су укрцани у возило и одведени прво до градског гробља, а онда до свлационице фудбалског клуба у Врапчићима. Сведок је видео 37 људи који су ту већ били заточени, а неки од њих су тврдили да су ту већ 20 дана. Током наредних шест дана, у свлационицу је још неколико заточеника довео Момо Чанчар.

На дан 13. јуна два војника са великим брадама, шлемовима и сивомаслинастим униформама одвела су сведока и још 14 људи белим комбијем на непознату локацију, која се налазила на отприлике 10 минута од свлационице. Један од четника је отворио врата и наредио је заточеницима да изађу. Сви осим сведока би изашли из комбија, док је један од четника пуцао у свакога док би излазио. Када су позвали сведока, он је одбио да изађе. Четник је затворио врата.

Сведока су одвели на гробље у Сутини, где су га лисицама везали за радијатор, тешко претукли и оставили. Након два сата, он је џепним ножем развалио лисице и побегао. Четири дана није ни јео, ни пио.

Сведочиће о масовној гробници у Сутини и идентификацији око 75 тела.

Параграфи: 15, 16, 17(а-е, г-и), 18, 26, 28, 29(ј), 30.

Тачке: 1-11.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио без заштитних мера 1. јула 2008. године.

Сведок је потврдио присуство резервног састава ЈНА у априлу 1992. године. Војници који су радили на стрелишту у насељу Залика рекли су сведоку да су ови резервисти са брадама територијалци и да ће бити нека вежба седам дана.

Сведок је жртва и ма колико је показао конфузију он је био драгоцен сведок. Преко њега је Претресно веће могло да сазна да се ЈНА повукла из Мостара 19. маја 1992. године и да је сведок као злочинце препознао и идентификовао локалне Србе из Врапчића. Прича о шешељевцима је била магловита по систему трпања свега и свачега у четнике и слично. Доста је помогла и прва изјава сведока коју је дао истражитељима МУП-а у Мостару где не помиње шешељевце.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10а, 10б, 10ц, 10д, 10ф, 10г, 11, 14, 15, 16, 17г, 17и, 27, 28, 29, 30, а оптужбе за Мостар и Невесиње садрже параграфе 6, 10е, 15, 17а, 17б, 17е, 17г, 17ј, 18, 26, 27, 29ј, 29к, 31, 34, 34б.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, а Мостар и Невесиње се у оптужници наводе у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су наводно вршила злочине у Мостару.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1051 [REDACTED]

НА ЗАТВОРЕНОЈ СЕДНИЦИ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1051, [REDACTED] је планирана да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Злочини у БиХ - Невесиње:

„Дана 22. јуна 1992. године српске снаге, укључујући добровољце СРС/СЧП, ухапсиле су 76 цивила муслимана у шумама на подручју Вележа и одвеле их у основну школу у селу Днопоље у долини Зијемље, где су их заточили. За њихово хватање одговорне су

снаге којима је командовао Здравко Кандић и његов заменик Драган Ђурђић, а састојале су се од припадника „Црвених беретки” и добровољаца СРС/СЧП. Мушкарце су одвојили од жена и деце и поубијали их. Њихова тела су касније откривена на месту које се зове „Телећа Ластва”. Жене и деца су пребачени у топлану у Килавцима, у Невесињу, где су заточени. Касније је четрдесет и четворо жена и деце убијено и бачено у масовну гробницу Бреза у Липовачи. Српске снаге су у јаму с телима убациле бомбе. У тој групи било је двадесеторо деце, укључујући једну једномесечну бебу и барем још једно дете млађе од годину дана”. (фуснота 399)

„Пет жена заточених у топлани у Килавцима пребачено је у одмаралиште на Борачком језеру, које су српске снаге, укључујући добровољце СРС/СЧП, користиле као војну базу”. (фуснота 401)

„Вођа локалне СРС Арсен Граховац, добровољац СРС/СЧП Петар Дивјаковић и припадници других српских снага, укључујући друге припаднике СРС/СЧП, брутално су силовали те жене, а неке од њих годинама су држали у заточеништву.” (фуснота 402)

„Од пет жена које су биле утамничене и сексуално злостављане у логору на Борачком језеру, две су на крају убијене”. (фуснота 403)

„Средином јуна 1992. године једанаест цивила мулимана из Хруште и Кљуне ухапшено је док се крило од српских снага у шумама у Телећој Ластви. Заточеници су у основној школи у Зијемљу, где су мучени. Мучење је обухватало растезање и тешко премлаћивање, а једном мушкарцу су клештима ишчупали зубе”. (фуснота 405)

„Добровољци СРС/СЧП су били у заточеничкој ћелији у Зијемљу и учествовали у убијању”. (фуснота 406)

2. Резиме за сведока ВС-051 [REDACTED]

Основни подаци: [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Параграфи: 15,16,17а-и, 18, 27, 28, 29к, 30-32.

Тачке: 1-11.

3. Садржај сведочења

Сведок је под заштитним мерама сведочила на затвореној седници 2. јула 2008. године. [REDACTED]

4. Сажетак сведочења:

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 15, 16, 17а, 17б, 17ц, 17д, 17е, 17ф, 17г, 17х, 17и, 18, 27, 28, 29к, 30, 31, 32, а оптужбе за Мостар и Невесиње садрже параграфе 6, 10е, 15, 17а, 17б, 17е, 17г, 17ј, 18, 26, 27, 29ј, 29к, 31, 34, 34б.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, а Мостар и Невесиње се у оптужници наводе у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су наводно вршила злочине у Невесињу. Ни једно конкретно име које је сведок поменуо не може да се повеже са Српском радикалном странком.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1052 [REDACTED]

ПО ПРАВИЛУ 92ТЕР

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1052, [REDACTED] је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Злочини у БиХ - Невесиње:

„Дана 22. јуна 1992. године српске снаге, укључујући добровољце СРС/СЧП, ухапсиле су 76 цивила муслимана у шумама на подручју Вележа и одвеле их у основну школу у селу Днопоље у долини Зијемље, где су их заточили. (фуснота 394)

„Добровољци СРС/СЧП су били у заточеничкој ћелији у Зијемљу и учествовали у убијању. (фуснота 406) За њихово хватање одговорне су снаге којима је командовао Здравко Кандић и његов заменик Драган Ђурђић, а састојале су се од припадника „Црвених беретки” и добровољаца СРС/СЧП. Мушкарце су одвојили од жена и деце и поубијали их”. (фуснота 396)

„Средином јуна 1992. године једанаест цивила мулимана из Хруште и Кљуне ухапшено је док се крило од српских снага у шумама у Телећој Ластви. Заточеници су у основној школи у Зијемљу, где су мучени. Мучење је обухватало растезање и тешко премлаћивање, а једном мушкарцу су клештима ишчупали зубе”. (фуснота 405)

„Добровољци СРС/СЧП су били у заточеничкој ћелији у Зијемљу и учествовали у убијању”. (фуснота 406)

„Неке заробљенике су одвелу и зграду СУП-а у Невесињу, где су их више од недељу дана мучили и држали у једној малој ћелији. За то време су заробљеници, укључујући жене и малу децу, зостављани и нису добијали довољно хране”. (фуснота 407)

2. Резиме за сведока ВС - 1052 [REDACTED]

Основни подаци: [REDACTED]

Догађаји: Сведок ће сведочити о томе како су око 18. јуна 1992. године он и његова породица отишли да се крију у шуми близу Хруште, општина Невесиње. Док су пешачили према Мостару, упали су у заседу и ухапсили су их српски војници који су носили кокарде, шајкаче и ознаке са четири оцила. Натерали су их да иду низбрдо једно пола сата, да би онда око 50 војника у униформама укрцало у возило. Ти војници су били обучени у исте униформе. Неки од њих су имали униформе ЈНА.

Основна школа у Зијемљу: сведока у његову групу су одвели у основну школу у Зијемљу, где су их држали преко ноћи. Српски војници су [REDACTED] извели [REDACTED], [REDACTED] и пријатеља породице и тешко их претукли. [REDACTED] посекали су по врату, а пријатељу породице су клештима ишчупали неколико зуба у присуству сведока.

Наредног дана, неколико српских војника обучених у униформе бивше ЈНА одвели су све осим сведока, [REDACTED]. Никада више није видео [REDACTED].

Зграда СУП у Невесињу: сведока, [REDACTED] и [REDACTED] су одвели у Невесиње, где их је српска полиција држала у згради СУП. У једном тренутку, један од стражара је ошамарио сведока.

Седока су 8 или 9 дана држали у ћелији величине 3x2 метра, уз мало хране и воде. Остале заточенике су држали у истој ћелији. [REDACTED]

Сведока су касније пустили [REDACTED].

Параграфи: 15,16,17а-д, г-ј, 18, 27-28.

Тачке: 1-11.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио 2. јула 2008. године са заштитним мерама и по правилу 92тер. Нити је оптужио проф. др Војислава Шешеља, нити је имало разлога за његово саслушање.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 15, 16, 17а, 17б, 17ц, 17д, 17г, 17х, 17и, 17ј, 18, 27, 28, а оптужбе за Мостар и Невесиње садрже параграфе 6, 10е, 15, 17а, 17б, 17е, 17г, 17ј, 18, 26, 27, 29ј, 29к, 31, 34, 34б.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, а Мостар и Невесиње се у оптужници наводе у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су наводно вршила злочине у Мостару и Невесињу.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1069 ФАХРУДИН БИЛИЋ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1069, Фахрудин Билић је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Злочини у БиХ - Мостар:

„После експлозије цистерне у близини Северног логора ЈНА у априлу 1992. године у којој је знатно оштећен како логор тако и насеље Залик, цивили су се склонили у једно склониште у Залику”. (фуснота 353)

„Међу онима који су зостављали несрпско становништво предњачили су добровољци СРС/СЧП”. (фуснота 362)

„Неколико стотина несрба, већином муслимана, било је на дуже време, у трајању од неколико дана до једног месеца, заточено у склониште у Залику, Северном логору ЈНА, градској мртвачници у Сутини и свлачионицама на стадиону у Врапчићима”. (фуснота 363)

„Неколико стотина несрба, већином муслимана, било је на дуже време, у трајању од неколико дана до једног месеца, заточено у склоништу у Залику, Северном логору ЈНА, градској мртвачници у Сутини и свлачионицама на стадиону у Врапчићима. Заточеници су држани у нехуманим условима, без довољно хране и воде и често су премлаћивани и мучени. Око педесет заточеника приморано је да чисти смеће са улица, при чему су били изложени ватри”. (фуснота 365)

„Дана 13. јуна 1992. године или приближно тог датума, пошто су српске снаге претрпеле губитке на ратишту, добровољци СРС/СЧП и друге српске снаге покупиле су 88 цивила несрба из села Залик и неких околних села и пребациле их на фудбалски стадион Врапчићи. Ти заробљеници су тешко претучени”. (фуснота 367)

„Тог истог дана, српски војници, укључујући добровољце СРС/СЧП, међу којима је био и један добровољац с надимком Шешелјевац, одвели су једну групу мушкараца из склоништа у Залику и пребацили их најпре у Северни логор ЈНА, а затим у градску мртвачницу у Сутини. Тамо су жртве претучене. Затим је њих осамнаест убијено.

Њихова тела су бачена у једну јаму на обали Неретве. Касније су тела тих жртава есхумирана”. (фуснота 370)

2. Резиме за сведока ВС - 1069 Фахрудин Билић

Основни подаци: мушкарац, муслиман, у време предметних догађаја живео је у Мостару.

Догађаји: Сведок ће говорити о затчеништву и убиству многих несрба у Сутини.

У пролеће 2002. године (као у оригиналу, а треба 1992.) у Залику је ескплодирала цистерна. Убрзо након тога, стигли су бројни шешељевци, са дугим брадама и кокардама, а неки су имали и ознаке с белим орловима. Војници су претили да ће побити жене и децу у том крају. Шешељевци су присилили сведока да, заједно с још отприлике 200-300 људи, оде у склониште у Залику, где су били заточени два и по месеца. Током тог периода, заточенике су чували шешељевци у униформама ЈНА. Сведок и још неколико заточеника били су присиљени да чисте ђубре са улица у Залику, изложени снајперској ватри.

На дан 13. јуна 1992. група војника, међу којима су били шешељевци и Милош Радоњић, одвели су између 30 и 45 заточеника до касарне Северни логор, где су им проверене личне карте. Заточеницима су тад наредили да се укрцају у камионе, одвели их на гробље у Сутини, и тамо закључали у једну зграду. [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Параграфи: 15,16,17а-е, г-и, 18, 26, 28, 29j, 30.

Тачке: 1-11.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио viva voce 2 и 3. јула 2008. године.

Мада је сведок био изузетно тежак за саслушање, јер се често представљао као да не разуме питања, причао је слободни састав да би потрошио време, с тим што је водио рачуна да не изађе из задатог оквира, овај сведок је био драгоцен за одбрану. Сведок је покушао да прикрије истину у погледу напетости и подељености Мостара и то пред

судијом Антонетијем који суди у предмету Прлић и коме је добро позната хронологија свих дешавања у Мостару како до 13. јуна 1992. године, тако и након тог датума када више није било Срба у долини Неретве. Неспорним је учињено да су се добровољци Српске радикалне странке налазили у саставу јединица ЈНА све до 19. маја 1992. године, када су са повлачењем ЈНА и они отишли из Мостара. Када је у питању Мостар илузорно је тврдити да су Срби имали неки осмишљени план за заузимање Мостара, опкољавање, преузимање цивилне власти, протеривање муслимана и Хрвата са својих огњишта и слично што би се све могло сврстати у прогон. Једноставно све што се може подвести под долина Неретве је етнички очишћено од Срба.

Када је у питању локација Мостар онда мора да се зна да је у оружаном сукобу против ЈНА и Срба била и Хрватска са својим јединицама поред хрватско-муслиманских паравојних организација.

Дакле, једино што остаје у оптужници против проф. др Војислава Шешеља су злочини у Сутини и Уборку. Овај сведок је важан зато што у својим ранијим изјавама локалним органима никада није поменуо шешељевце и што је приликом постављања питања за лица за која су локалне власти сумњале да су извршили злочине потврдио да су та лица из Мостара и околине и да нема ни једног из Србије нити било кога другог ко би могао и да асоцира да је у питању добровољац Српска радикалне странке.

Мада је сведок био планиран да преваходно сведочи о злочину убиство цивила он је искоришћен и да покаже каква је била ситуација у Мостару пре повлачења Срба. На моменте је изгледало да сведок говори како су Срби артиљеријом гађали склоништа на српској територији Мостара у којима су се налазили и Срби, а једини добровољац Српске радикалне странке кога је сведок видео је месецима оштрио нож у склоништу и тако показивао колко је заљубљен у ћерку Воје Пејановића који је држао кључеве склоништа.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 15, 16, 17а, 17б, 17ц, 17д, 17е, 17г, 17х, 17и, 18, 26, 28, 29ј, 30, а оптужбе за Мостар и Невесиње садрже параграфе 6, 10е, 15, 17а, 17б, 17е, 17г, 17ј, 18, 26, 27, 29ј, 29к, 31, 34, 34б.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, а Мостар и Невесиње се у оптужници наводе у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су наводно вршила злочине у Мостару и Невесињу.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1022 ██████████

НА ЗАТВОРЕНОЈ СЕДНИЦИ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1022, ██████████ је планирана да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Злочини у БиХ - Мостар:

„Дана 13. јуна 1992. године или приближно тог датума, пошто су српске снаге претрпеле губитке на ратишту, добровољци СРС/СЧП и друге српске снаге покупиле су 88 цивила несрба из насеља Залик и неких околних села и пребациле их на фудбалски стадион Врапчићи. Ти заробљеници су тешко претучени. Током следећих неколико дана, заробљеници су држани у страшним условима и мучени. Затим су их у групама изводили из свлационица, камионима одвозили на градско сметлиште Уборак и тамо систематски убијали”. (фуснота 368)

Невесиње:

„Добровољци СРС/СЧП и припадници других српских снага брутално су и у више наврата силовали жене, а муслиманска села пустошили и разарали”. (фуснота 392)

„Дана 22. јуна 1992. године српске снаге, укључујући добровољце СРС/СЧП, ухапсиле су 76 цивила муслимана у шумама на подручју Вележа и одвеле их у основну школу у селу Днопоље у долини Зијемље, где су их заточили. За њихово хватање одговорне су снаге којима је командовао Здравко Кандић и његов заменик Драган Ђурђић, а састојале су се од припадника „Црвених беретки” и добровољаца СРС/СЧП. Мушкарце су одвојили од жена и деце и поубијали их. Њихова тела су касније откривена на месту које се зове „Телећа Ластва”. Жене и деца су пребачени у топлану у Килавцима, у Невесињу, где су заточени. Касније је четрдесет и четворо жена и деце убијено и бачено у масовну гробницу Бреза у Липовачи. Српске снаге су у јаму с телима убациле бомбе. У тој групи било је двадесеторо деце, укључујући једну једномесечну бебу и барем још једно дете млађе од годину дана”. (фуснота 399)

„Пет жена заточених у топлани у Килавцима пребачено је у одмаралиште на Борачком језеру, које су српске снаге, укључујући добровољце СРС/СЧП, користиле као војну базу”. (фуснота 401)

„Вођа локалне СРС Арсен Граховац, добровољац СРС/СЧП Петар Дивјаковић и припадници других српских снага, укључујући друге припаднике СРС/СЧП, брутално су силовали те жене, а неке од њих годинама су држали у заточеништву.” (фуснота 402)

„Од пет жена које су биле утамничене и сексуално злостављане у логору на Борачком језеру, две су на крају убијене”. (фуснота 403)

2. Резиме за сведока ВС - 1022 [REDACTED]

Основни подаци: [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Параграфи: 15, 16, 17 (а-д, ф-и), 18, 26, 27, 28, 29 (к), 30-32.

Тачке нису наведене, а може се претпоставити да су у питању све тачке.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио 17. јула 2008. године на затвореној седници.

[REDACTED]

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 15, 16, 17а, 17б, 17ц, 17д, 17ф, 17г, 17х, 17и, 18, 26, 28, 29к, 30, 31, 32, а оптужбе за Мостар и Невесиње садрже параграфе 6, 10е, 15, 17а, 17б, 17е, 17г, 17ј, 18, 26, 27, 29ј, 29к, 31, 34, 34б.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, а Мостар и Невесиње се у оптужници наводе у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су наводно вршила злочине у Мостару и Невесињу.

**АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1024 ИБРАХИМ КУЈАН
ПО ПРАВИЛУ 92ТЕР**

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1024, Ибрахим Кујан је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Злочини у БиХ - Невесиње:

„Крајем осамдесетих и почетком деведесетих, на овом подручју одржавало се све више српских националистичких скупова, укључујући барем један на којем је био Шешељ.” (фуснота 373)

„У лето 1991. године ЈНА, уз помоћ СДС, почела је да наоружава Србе из Невесиња”. (фуснота 374)

„Арсен Граховац је основао јединицу „Карађорђе”, која је поставила блокаде на путевима, кињила мештане несрбе и подигла динамитом у ваздух неколико објеката на подручју Невесиња чији су власници били муслимани”. (фуснота 375)

„У периоду који је претходио нападу, Граховчеви људи су муслимане отпусшали с посла, протеривали их из њихових домова, разоружавали их, а понекад и физички злостављали”. (фуснота 376)

„У септембру 1991. године на ово подручје стигли су делови Ужичког корпуса с резервистима ЈНА, тенковима, оклопним транспортерима и артиљеријом”. (фуснота 381)

„У јуну 1992. године српске снаге, укључујући добровољце СРС/СЧП, нападе су Невесиње и околна муслиманска села”. (фуснота 387)

„За те и друге нападе одговорне су снаге које су обухватале добровољце СРС/СЧП, „Црвене беретке” и „Беле орлове”. Многим од тих снага командовао је Арсен Граховац”. (фуснота 390)

„Добровољци СРС/СЧП и припадници других српских снага брутално су и у више наврата силовали жене, а муслиманска села пустошили и разарали”. (фуснота 392)

2. Резиме за сведока ВС - 1024 Ибрахим Кујан

Основни подаци: мушкарац, муслиман, из општене Невесиње.

Догађаји: Сведок ће сведочити о српским нападима на његово село, а посебно о убиству више стотина босанских муслимана у Невесињу 1992. године.

Формирање јединице „Карађорђе”: јуна 1991. године у Невесињу је формирана војна јединица под називом „Карађорђе”, чији је командант био Арсен Граховац. Та јединица је била повезана са СЧП. Њени припадници подизали су блокаде на свим путевима који су водили за Невесиње и физички злостављали све несрбе које би зауставили на барикадама. Они који су били на контролним пунктовима нису морали да плаћају храну и пиће у одређеним кафанама и ресторанима. Муницију, храну, освежавајућа пица и новац добијали су из полицијске станице чији је командант био Крсто Савић звани Кићо. Јединица „Карађорђе” деловала је заједно с локалном полицијом. Некажњено су дизали у ваздух верске објекте и имовину која је припадала муслиманима у Невесињу.

Када је започео рат у Хрватској, дошло је до опште мобилизације, али несрби у Невесињу се обично нису одазивали. Они који се не би одазвали били су отпуштани, у њихове станове је проваљивано и они су деложирани. Несрпски припадници резервног састава полиције нису мобилисани. Њихова места заузимали су Срби.

Преузимање власти у Невесињу од стране Срба: На дан 19. септембра 1991. године јединице ЈНА, укључујући Ужички корпус из Србије, стигле су у Невесиње, заједно са бројним резервистима ЈНА и великом количином војне опреме, укључујући тенкове, оклопна возила и артиљериска оруђа. Преузели су потпуну контролу над подручјем од Мостара до Требиња. Командант је био генерал Милан Торбица. Њихова пешадија није

престајала да пуца из разног оружја, укључујући противавионске топове. За несрбе, живот у Невесињу је постао као живот у заточеничком логору.

Сведок ће говорити о скупу који је 22. септембра 1991. године организовао Торбица. Торбица је рекао да је дошао историјски тренутак да се испуне српске историјске жеље и да ће се излаз на море обезбедити, а и граница на линији Осијек - Карловац - Карлобаг успоставити у року од две недеље.

Након говора Торбице, Срби су почели да носе аутоматско оружје. Претили су оружјем несрбима на улици. Говорили су несрбима да је то српска територија и да би требало да оду. Пљачкали су јавну имовину и односили је у Србију. Несрбима није дозвољено да подигну своју уштеђевину из банке. Неки од њих су напустили Невесиње.

Почетком 1992. године формиран је српски Кризни штаб који је преузео контролу над општином и који је заменио општинску Скупштину. У Кризном штабу су били Вукан Братић, Весо Граховац, Савић, Филмоновић, име непознато, Милан Капор и Момчило Голијанин, који је био у директној вези с Карацићем.

Априла 1992. године у Невесиње су стигли велики конвоји Срба из Мостара. Хтели су да уђу у станове и куће који су били у власништву несрба, претећи оружјем власницима.

Почели су хапшења несрпских становника. Априла 1992. године сведок и 540 других несрба су побегли из Невесиња у оближње шуме.

Војни напади: На дане 14. и 16. јуна војници су напали села у јужном делу општине. На дан 18. јуна, сведок је чуо снажне експлозије које су долазиле из правца Општине Гацко. На дан 21. јуна 1992. године директно су нападнута села Постљани, Доња Бијења и Горња Бијења. Напад су извршили припадници локалне српске полиције, јединице „Карађорђе” (у чијем су саставу били мештани шешељевци), четници из Србије и Црне Горе, аркановци и шешељевци и јединице редовне војске.

Лишавање живота: Током напада на Доњу Бијењу, српске јединице су убиле осморо старијих људи. Сведок је видео да су ти војници носили црвене беретке и ознаке с белим орловима.

Након напада на Постољане, сведок и група несрпских становника су пешке кренули у правцу Бјелимића, оставивши за собом неколико старијих људи који су касније убијени док су покушавали да пронађу храну. Сведок је разговарао са српским ратним заточеницима који су му рекли да су сви преостали несрби у Невесињу убијени. Убијено је отприлике 350 муслимана и Хрвата, укључујући 32 деце млађе од 14 година.

Сведок је сазнао да су 72 особе, које су 26. јуна 1992. године покушале да побегну, ухваћене. Ухваћени су на планини Вележ, близу радио и ТВ инсталације. Сви су заточени и након тога убијени, осим троје људи.

Параграфи: 5-8, 15, 16, 17 (а, д, и, ј), 18, 27, 28, 31, 32, 34.

Тачке: 1-4, 7, 9-13.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио 22. јула 2008. године по правилу 92тер и без заштитних мера. Ма колико се сведок представљао да је прилично обавештен о збивањима на територији општине Невесиње он је успео да докаже да је његово сведочење рекла казала. У патолошком оптуживању Срба прекорачио је све мере, па је испало да је из шуме двогледом могао да распозна српске снаге у којима је пронашао аркановце и шешелевце са црвеним береткама на глави и двоглавим белим орловима на рукаву. Аркановаца никада није било на територији Невесиња, а никада нису носили као свој симбол двоглавог белог орла. Аркановци и шешелевци заједно у акцији је немогућа мисија. Сведок не зна ни једног шешелевца, нити их је икада видео, осим двогледом, а све што је причао заснива се на рекла казала, односно чуо од некога.

Сведок је ипак признао да је у формирању јединице Карађорђе поред Граховца учествовао и Спремо. Интересантно је да је ово једини сведок који је сведочио да су нападе на муслиманска села предводили припадници ЈНА у јуну 1992. године, мада је познато да је ЈНА још 19. маја 1992. године напустила територију Босне и Херцеговине. За ове нападе оптужио је Светозара Парезанина и Благоја Аџића, да су они као војна лица стајали из ових напада, да је било припадника ЈНА који су били пресвучени комунисти.

Поред многих невероватних тврдњи које је проф. др Војислав Шешељ оспоравао формално у погледу уврштавања изјава овог сведока из 1998. године и 2004. године у судски спис вероватно је остала као још једна немогућа тврдња које судије нису проверавале, да је проф. др Војислав Шешељ у униформи посетио Невесиње почетком 1992. године, фебруар или март, у друштву Божидара Вучуровића, Спрема и Граховца. Наводно је дошао из Гацког што су му рекла двојица људи. Тврди да је Шешеља видео прву пут у Сарајеву осамдесетих година и други пут почетком 1992. године у Невесињу.

Сведок је посведочио и да су џамије и католичка црква у Невесињу уништене након заузимања Невесиња од стране неког стручног тима. Проблематично је шта значе речи након заузимања Невесиња када су Срби одавно већинско становништво и власт је формирана након избора, а пре почетка сукоба.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 5, 6, 7, 8, 15, 16, 17а, 17б, 17д, 17и, 17ј, 18, 27, 28, 31, 32, 34, а оптужбе за Мостар и Невесиње садрже параграфе 6, 10е, 15, 17а, 17б, 17е, 17г, 17ј, 18, 26, 27, 29ј, 29к, 31, 34, 34б.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 2, 3, 4, 7, 9, 10, 11, 12, 13, а Мостар и Невесиње се у оптужници наводе у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су наводно вршила злочине у Мостару и Невесињу.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1068 ██████████

ПО ПРАВИЛУ 92 ТЕР УЗ ЗАШТИТНЕ МЕРЕ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1068, ██████████ је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Злочини у БиХ - Мостар:

„После експлозије цистерне у близини Северног логора ЈНА у априлу 1992. године у којој је знатно оштећен како логор тако и насеље Залик, цивили су се склонили у једно склониште у Залику”. (фуснота 353)

„Међу онима који су злостављали несрпско становништво предњачили су добровољци СРС/СЧП”. (фуснота 362)

„Неколико стотина несрба, већином муслимана, било је на дуже време, у трајању од неколико дана до једног месеца, заточено у склониште у Залику, Северном логору ЈНА, градској мртвачници у Сутини и свлачионицама на стадиону у Врапчићима. Заточеници су држани у нехуманим условима, без довољно хране и воде и често су премлаћивани и мучени”. (фуснота 364)

„Око педесет заточеника приморано је да чисти смеће са улица, при чему су били изложени ватри”. (фуснота 365)

„Заточеници су често физички и психички злостављани од стране српских војника, посебно добровољаца СРС/СЧП”. (фуснота 366)

„Тог истог дана, српски војници, укључујући добровољце СРС/СЧП, међу којима је био и један добровољац с надимком шешелевац, одвели су једну групу мушкараца из

склоништа у Залику и пребацили их најпре у Северни логор ЈНА, а затим у градску мртвачницу у Сутини. Тамо су жртве претучене. Затим је њих осамнаест убијено. Њихова тела су бачена у једну јаму на обали Неретве. Касније су тела тих жртава ексхумирана". (фуснота 370)

2. Резиме за сведока ВС - 1068 [REDACTED]

Основни подаци: [REDACTED], муслиман, [REDACTED]
[REDACTED].

Догађаји: сведок ће посведочити да се 3. априла 1992. након експлозије [REDACTED] близу Северног логора у Мостару, [REDACTED] [REDACTED]. [REDACTED] [REDACTED] 500-600 људи, склонио се у склониште у Залику. [REDACTED]

Маја 1992. године Срби су преузели контролу над тим подручјем и ограничили кретање свим несрбима. На дан 7. маја, неколико резервиста је упало у склониште [REDACTED]. Десет мушкараца је издвојено и одведено [REDACTED] они били присиљени да целу ноћ клече погнутих глава. [REDACTED]

Од 23. маја сведок и још неколико заточеника били су присиљени да чисте ђубре са улице града, изложени пушчаној ватри. Тај присилни рад надзирао је [REDACTED], командант [REDACTED] полиције из Залика.

На дан 13. јуна 1992. кад је чуо да ће Северни логор бити миниран, сведок и неколико стотина других заточеника сакупили су се у склоништу. [REDACTED] четника дошли су у склониште и захтевали да се сви мушки заточеници напољу построје са својим личним картама. Након тога су их одвели у зграду команде у Северном логору, [REDACTED]. Сведок, заједно са још 15 заточеника, смештен је у камион и одвезли су их до неке зграде близу гробља [REDACTED], где су их закључали у просторију [REDACTED]. [REDACTED] стражари су почели да изводе једног по једног заточеника, укључујући оца [REDACTED].

сведока, од којим се већина није вратила [REDACTED]
[REDACTED].

На дан 13. јуна сведока су извели из зграде у Сутини и испитивали га. [REDACTED]
[REDACTED] тукли су сведока, прислањали су му нож уз
врат и пиштољ уз главу. Након испитивања, сведок је смештен у просторију с другим
људима, одакле је отприлике 10 минута [REDACTED], јауке и позиве у помоћ. [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Параграфи: 15,16,17а-д, г-и, 18, 26, 28, 29ј, 30.

Тачке: 1-11.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио 26. новембра 2008. године по правилу 92тер уз заштитне мере. У
судски спис је по правилу 92 тер уврштена изјава сведока из 2004. године и изјава коју је
1995. године [REDACTED]. Дакле, није у питању сажетак и нека
нова изјава у чијем наслови се наводи да је по правилу 92 тер, већ две одвојене изјаве
једна дата локалним властима 1995. године и изјава дата Тужилаштву 2004. године која
је допуна и разјашњење претходне изјаве из 1995. године.

Осим [REDACTED] ништа друго није интересантно, јер 13.
јуна 1992. године у Мостару није било добровољаца Српске радикалне странке. Они су
могли бити у Мостару најкасније до 19. маја 1992. године. [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у
достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се
примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 15, 16, 17а, 17б, 17ц, 17д, 17г, 17х, 17и,
18, 26, 28, 29ј, 30, а оптужбе за Мостар и Невесиње садрже параграфе 6, 10е, 15, 17а, 17б,
17е, 17г, 17ј, 18, 26, 27, 29ј, 29к, 31, 34, 34б.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, а Мостар и Невесиње се у оптужници наводе у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су наводно вршила злочине у Мостару и Невесињу.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-029 ВОЈИСЛАВ ДАБИЋ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-029, Војислав Дабић је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Злочини у БиХ - Брчко:

„Добровољци СРС/СЧП учествовали су у нападу на Брчко, као и у управљању логором Лука. Они су били озлоглашени због убијања и пљачкања и учествовали су у силовању жена у логору Лука”. (фуснота 254) **(Ово је нека грешка Тужилаштва)**

„Муницију и осталу логистичку помоћ добијали су од ЈНА”. (фуснота 255) **(Ово је нека грешка Тужилаштва)**

Мостар:

„Добровољцима СРС/СЧП смештај, опрему и оружје обезбеђивала је ЈНА. Ти добровољци су долазили из Србије и Црне Горе и са ратишта у Хрватској. Њима су се придружили локални Срби привучени њиховом идеологијом и понашањем”. (фуснота 349)

„Доласком резервиста и добровољаца, појачала се напетост између етничких група и дошло је до првих инцидената етничког насиља. У тим инцидентима су често учествовали добровољци СРС/СЧП, а посебно су се истицали у пљачки”. (фуснота 350)

„Међу вођама Шешељевих добровољаца били су Мића Панчевац и Ванчо Петковски звани Врањанац. Петковски је уживао репутацију човека који је Хрвате клао камом”. (фуснота 354)

„Међу онима који су злостављали несрпско становништво предњачили су добровољци СРС/СЧП”. (фуснота 362)

„Тог истог дана, српски војници, укључујући добровољце СРС/СЧП, међу којима је био и један добровољац с надимком шешељевац, одвели су једну групу мушкараца из склоништа у Залику и пребацили их најпре у Северни логор ЈНА, а затим у градску мртвачницу у Сутини. Тамо су жртве претучене. Затим је њих осамнаест убијено. Њихова тела су бачена у једну јаму на обали Неретве. Касније су тела тих жртава есхумирана”. (фуснота 370)

Невесиње:

„Арсен Граховац је основао јединицу „Карађорђе”, која је поставила блокаде на путевима, кињила мештане несрбе и подигла динамитом у ваздух неколико објеката на подручју Невесиња чији су власници били муслимани”. (фуснота 375)

„Граховац је имао од 80 до 100 људи у својој јединици која је деловала на подручју Мостара, Бијелог Поља, Буне и Борачког језера. Та јединица је касније учествовала у прогону несрба из Гацка, Буне, Мостара, Бијелог Поља и Пијесака”. (фуснота 377)

„Њихова главна база била је у Невесињу, где су боравили у касарни ЈНА с Ужичким корпусом”. (фуснота 378)

„Добровољци СРС/СЧП почели су да долазе у Невесиње још почетком маја 1991. године и наставили су да пристижу током целе 1991. године и у пролеће 1992. године”. (фуснота 379)

„И добровољци СРС/СЧП дошли су у Буну”. (фуснота 380)

„Добровољци СРС/СЧП били су потпуно интегрисани у локалну српску ТО, која је пак била потчињена команди ЈНА”. (фуснота 384)

„ЈНА је пружала пуну логистичку и материјално-техничку подршку свим тим снагама на том подручју, укључујући „Црвене беретке”.” (фуснота 385)

„Здравко Кандић је командовао делом добровољаца СРС/СЧП током напада на Бијело Поље”. (фуснота 391)

„Дана 22. јуна 1992. године српске снаге, укључујући добровољце СРС/СЧП, ухапсиле су 76 цивила муслимана у шумама на подручју Вележа и одвеле их у основну школу у селу Днопоље у долини Зијемље, где су их заточили. За њихово хватање одговорне су снаге којима је командовао Здравко Кандић и његов заменик Драган Ђурђић, а састојале су се од припадника „Црвених беретки” и добровољаца СРС/СЧП”. (фуснота 395)

„Мушкарце су одвојили од жена и деце и поубијали их”. (фуснота 396)

„Жене и деца су пребачени у топлану у Килавцима, у Невесињу, где су заточени. Касније је четрдесет и четворо жена и деце убијено и бачено у масовну гробницу Бреза у Липовачи”. (фуснота 397)

„Српске снаге су у јаму са телима убациле бомбе”. (фуснота 398)

„За тај масакр одговорни су припадници СРС/СЧП и „Црвених беретки”.” (фуснота 400)

„Од пет жена које су биле утамничене и сексуално злостављане у логору на Борачком језеру, две су на крају убијене. После тог убиства, неколико војника „Црвених беретки”,

који су раније били припадници јединице капетана Драгана Васиљковића, хвалисало се тим убиствима у једном кафићу у Невесињу". (фуснота 404)

2. Резиме за сведока ВС-029 Војислав Дабић

Невесиње: сведок ће дати исказ о деловању српских снага против муслиманских цивила у Невесињу. Навешће детаље о снагама које су у томе учествовале, укључујући добровољце који нису из БиХ. Описаће како су цивили окупљени и убијени и војнике који су у то били укључени. Говориће о силовању жена и описаће конкретне инциденте убијања наведене у оптужници. Након окончања рата у БиХ, сведок је учествовао у лоцирању неколико масовних гробница. На тим локацијама је обављена ексхумација и оне потврђују оно што је изнео сведок.

Параграфи: 15, 16, 17а, 17б, 17ц, 17д, 17е, 17ф, 17г, 17х, 17и, 18, 26, 27, 28, 29ј, 29к, 32.

Тачке: 1-11.

3. Садржај сведочења

Сведок је као сведок суда сведочио 26 и 27. јануара 2010. године viva voce. Сведок је дао две изјаве истражитељима Тужилаштва и осам изјава тиму одбране. У првој изјави Тужилаштва из 2000. године на 37 страна детаљно је сведок описао хронологију догађаја у Мостару и Невесињу. Разјашњено је да је група Арсена Граховца на барикадама 1991. године била самоорганизована и да се имена Шешељ и Мартић, као лица којима се верује, помињу због популарности, а поводом догађаја у Хрватској, јер у Босни и Херцеговини и није било оружаних сукоба у то време, постојала је само напетост.

[REDACTED]

[REDACTED] Разјашњено је да су добровољци Српске радикалне странке били под командом Момчила Перишића и да су били интервентна јединица, а сведок је потврдио да се шешељевци нису шетали градом.

Треће помињање шешељеваца у Невесињу је сведок исправио да се односи на повлачење, а то је онда било од 19 до 25. маја 1992. године, с обзиром да је Барет рањен у Подгорици на Митингу 25. маја 1992. године када је један муслиман бацио бомбу.

Сведок је потврдио да ни у једном злочину на територији Мостара и невесиња није учествовао ни један добровољац Српске радикалне странке. По потврди Новице Гушића Бранислав Вакић и 19 добровољаца учествовали су у борбама на Подвележју, а то је око 35 километара удаљено од места где су десили злочини над цивилним становништвом. Што се тиче убиства у Мостару бацањем бомбе у шахту потврдио је да је то учинио официр ЈНА Албанац.

Осим што је разјашњена изјава сведока из 2004. године у судници је показано и како је та изјава филована убацивањем имена Шешељ. Сведок је признао да му је Тужиластво обећало пресељење у трећу земљу.

Расправљен је састав Друге лаке бригаде на Борачком језеру под командом Боре Антеља, статус и шта је све радио Бажа Милошевић, шверц робе са Хрватима и да на Борачком језеру није било ни једног добровољца Српске радикалне странке.

Сведок је био захвалан јер је послужио да се прође кроз све тачке оптужнице за Мостар и Невесиње и да се испита и на околности које су наводили неки други сведоци.

[REDACTED]

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 15, 16, 17а, 17б, 17ц, 17д, 17е, 17ф, 17г, 17х, 17и, 18, 26, 27, 28, 29ј, 29к, 32, а оптужбе за Мостар и Невесиње садрже параграфе 6, 10е, 15, 17а, 17б, 17е, 17г, 17ј, 18, 26, 27, 29ј, 29к, 31, 34, 34б.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, а Мостар и Невесиње се у оптужници наводе у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су наводно вршила злочине у Мостару и Невесињу.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1067 [REDACTED]

УЗ ЗАШТИТНЕ МЕРЕ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1067, [REDACTED], звани „Рено је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Злочини у БиХ - Мостар:

„Мостар је постао упориште српских снага, укључујући јединице ЈНА, српске ТО, МУП-а Србије и добровољачке јединице, међу којима су били добровољци СРС/СЧП”. (фуснота 348)

„Добровољцима СРС/СЧП смештај, опрему и оружје обезбеђивала је ЈНА. Ти добровољци су долазили из Србије и Црне горе и са ратишта у Хрватској. Њима су се

придружили локални Срби привучени њиховом идеологијом и понашањем”. (фуснота 349)

„Доласком резервиста и добровољаца, појачала се напетост између етничких група и дошло је до првих инцидената етничког насиља. У тим инцидентима су често учествовали добровољци СРС/СЧП, а посебно су се истицали у пљачки”. (фуснота 350)

„Међу српским снагама и локалним становништвом добровољци СРС/СЧП имали су лошу репутацију. Знано се да међу њима има криминалаца који су се превасходно бавили пљачком и убијањем цивила. Примећено је да се они напијају и користе дроге”. (фуснота 351)

„Средином маја, у акцији којом је командовао генерал Момчило Перишић у којој су коришћене све српске снаге, укључујући припаднике СРС/СЧП, Мостар је 30 сати неселективно гранатиран”. (фуснота 355)

„У току акције, добровољци СРС/СЧП виђени су како муче и убијају једног цивила”. (фуснота 359)

„Неколико стотина несрба, већином муслимана, било је на дуже време, у трајању од неколико дана до једног месеца, заточено у склониште у Залику, Северном логору ЈНА, градској мртвачници у Сутини и свлачионицама на стадиону у Врапчићима”. (фуснота 363)

„Дана 13. јуна 1992. године или приближно тог датума, пошто су српске снаге претрпеле губитке на ратишту, добровољци СРС/СЧП и друге српске снаге покупиле су 88 цивила несрба из села Залик и неких околних села и пребациле их на фудбалски стадион Врапчићи. Ти заробљеници су тешко претучени. Током следећих неколико дана, заробљеници су држани у страшним условима и мучени. Затим су их у групама изводили из свлачионица, камионима одвозили на градско сметлиште Уборак и тамо систематски убијали”. (фуснота 368)

„Тела жртава је земљом затрпавао булдожер. Касније су та тела пронађена у масовној гробници у Уборку. Још једна група жртава убијена је у оближњој шуми”. (фуснота 369)

Невесиње:

„У периоду који је претходио нападу, Граховчеви људи су муслимане отпуштали с посла, протеривали их из њихових домова, разоружавали их, а понекад и физички злостављали”. (фуснота 376)

2. Резиме за сведока ВС - 1067 [REDACTED]

Основни подаци: [REDACTED]

Сведок ће сведочити о војној структури за време предметних догађаја и деловању шешељеваца које је он уочио.

Пре рата, Шешељ и његова странка су били готово непознати на подручју Мостара. Нису постојали огранци СРС. На почетку рата, успостављен је огранак СРС у Билећи. Такође је успостављен огранак у Невесињу. Први локални вођа СРС је био Љубо Капор, а затим Раде Радевић. СЧП је формиран у Невесињу 1990. године. Командант СЧП био је Арсен Граховац. Припадници Радевићеве јединице рекли су сведоку да је Радевић редовно одлазио у централу СРС у Београду ради финансијске и логистичке подршке.

На дан 6. априла 1992. године сведока је из његовог дома у Мостару избацила хрватска војска. Он и његова породица су отишли у Бјелушине, у источном Мостару. На дан 7. априла видео је отприлике 50-60 шешељеваца, који су сви носили маскирне униформе ЈНА с црним береткама и кокардама, како стижу у Бјелушине. Говорили су екавицом, дијалектом типичним за људе из Србије а ЈНА их је опремила аутоматским оружјем, минобацачима и тенковима. Рекли су да су чланови СРС и да им је главни командант Шешељ. Већина локалних Срба у том крају се плашила шешељеваца. Пуно су пили и дрогирани се. Малтретирали су и понижавали кога су хтели. Многи од њих су били криминалци који су дошли да убијају и краду. Сведок је видео када су шешељевци пљачкали и палили куће у Топли.

Током јуна-августа 1992. године сведок је такође видео друге паравојне групе, укључујући „Беле орлове” којима је командовао Борислав/Бранислав Јовић и „Црвене беретке” којима је командовао Рашо Салдо. Различите паравојне групације су све време деловале заједно.

Командант ЈНА био је Момчило Перишић. Док је био у Мостару, сведок је видео како неки шешељевци туку једног човека у згради Народног позоришта. Петнаест минута касније, из позоришта је чуо детонацију. Један од шешељеваца је рекао сведоку да су тог човека спустили у канализацију и онда убацили гранату за њим. Пет дана касније, сведок је видео како група људи извлачи тело једног човека из канализације. Током тог истог периода, сведок је видео како четири тела бацају у Неретву и бројна тела цивила убијених из ватреног оружја како леже иза зграда и по улицама у источном Мостару.

На дан 13. јуна 1992. године Раде Матковић (командант јединице ТО) наредио је да се муслимани и Хрвати у Мостару приведу ради испитивања. Сведок ће говорити о догађајима који су уследили након те наредбе. Група шешељеваца укрцала је двадесетак муслимана и Хрвата у камион. Ти заточеници су након тога одведени на оближњи отпад. Онда је видео бљесак из оружја и чуо пуцњаву. Кад је одлазио одатле, видео је мртва

тела заточеника и како човек који се звао Рајко Јањић булдожером набацује земљу на тела. Сведок је такође на отпаду видео групу шешелјеваца.

Сведок је касније сазнао да је на отпаду убијено 88 људи, док је 30 људи убијено близу војног института у Врапчићима. У шуми између Зијемља и Мостара ухваћено је 79 људи, 30 жена и деце и 49 војноспособних мушкараца. Жене и децу су држали у згради школе у Зијемљи, а мушкарци су побијени на путу за Невесиње. Према информацијама сведока, до тих погубљења дошло је по наређењу Кандића, а шешелјевци су помогли да се ти људи убију.

Јула 1992. године, док је сведок био у Билећи, видео је како је 60 до 70 цивила, мушкараца муслимана, било заточено у два просторијама у полицијској станици. Говориће о догађајима у полицијској станици.

Параграфи: 15, 16, 17 (а-д, г-ј), 18, 26-28.

Тачке: 1-11.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио *viva voce* 2. фебруара 2010. године уз заштитне мере.

Овај сведок или је потврдио већину навода из саслушања Војислава Дабића или је допринео да се многи детаљи разјасне. Најинтереснији део његовог сведочења је део да је 1996. године против сведока вођен поступак у Мостару, да је кажњен са неколико месеци казне затвора и да је на основу његовог исказа решен случај убистава у Мостару, где нема добровољаца Српске радикалне странке. Ни једном речју овај сведок није оптужио проф. др Војислава Шешелја или добровољце Српске радикалне странке. Разјашњена је и чињеница да су се неки представљали да су шешелјевци, а то нису били и да су сва сазнања овог сведока из изјава датих Тужилаштву по систему рекла казала, почев од имена, догађаја, преко барикада и наводних пљачки робе.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 15, 16, 17а, 17б, 17ц, 17д, 17г, 17х, 17и, 18, 26, 27, 28, а оптужбе за Мостар и Невесиње садрже параграфе 6, 10е, 15, 17а, 17б, 17е, 17г, 17ј, 18, 26, 27, 29ј, 29к, 31, 34, 34б.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, а Мостар и Невесиње се у оптужници наводе у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су наводно вршила злочине у Мостару и Невесињу.

ЛОКАЦИЈА ШИРЕ ПОДРУЧЈЕ САРАЈЕВА

(ИЛИЈАШ, ВОГОШЋА, НОВО САРАЈЕВО, ИЛИЦА, РАЈЛОВАЦ)

Ова локација се анализира преко ставова које Тужилаштво заступа почев од додатних историјских и политичких чињеница за Босну и Херцеговину, као додатак оптужници, преко Треће измењене оптужнице, Коначног претпретресног поднеска Тужилаштва, списка сведока, сведочења, задатка који је имало Тужилаштво и шта су судије могле да утврде у судници.

Напомене за шире подручје Сарајева из оптужнице

Шире подручје Сарајева као место извршења злочина наводи се у оптужници у оквиру:

Индивидуалне кривичне одговорности (параграф 6, 10е.)

6. Проф. др Војислав Шешељ је учествовао у УЗП. Сврха тог УЗП била је да се, чињењем злочина који представљају кршење одредби чланова 3 и 5. Статута Међународног суда, већина Хрвата, Муслимана и других становника несрпске националности силом трајно уклони са отприлике једне трећине територије Републике Хрватске (у даљем тексту: Хрватска) и великих делова Босне и Херцеговине, као и из неких делова Војводине у Републици Србији (у даљем тексту: Србија), како би та подручја постала део нове државе под доминацијом Срба. У Хрватској су та подручја обухватала области које су српске власти називале „САО Крајина” (односно Српска Аутономна Област Крајина), „САО западна Славонија” и „САО Славонија, Барања и западни Срем” (после 19. децембра 1991, „САО Крајина” се појављује под називом РСК (Република Српска Крајина), а дана 26. фебруара 1992. године САО западна Славонија и САО Славонија, Барања и западни Срем ушле су у састав РСК, као и „Дубровачку републику”. У Босни и Херцеговини, та подручја су обухватала Босански Шамац, Зворник, пет општина познатих под именом „шире подручје Сарајева” (Илијаш, Вогошћа, Ново Сарајево, Илица и Рајловац), Бијељину, Мостар, Невесиње и Брчко.

10. Проф. др Војислав Шешељ је учествовао у УЗП на следеће начине:

е. Проф. др Војислав Шешељ је учествовао у планирању и припремама за преузимање власти у градовима и селима у две српске аутономне области у Хрватској и у општинама Босански Шамац, Зворник, на „ширем подручју Сарајева”, те у општинама Бијељина,

Мостар, Невесиње и Брчко у Босни и Херцеговини, као и у каснијем присилном уклањању већине несрпског становништва са тих подручја.

- тачка 1. Прогони (параграфи 15, 17а, 17б, 17е, 17г, 17ј)

15. Од 1. августа 1991. године или приближно од тог датума па барем до септембра 1993. године проф. др Војислав Шешел, делујући појединачно или као учесник у УЗП, планирао је, наредио, подстицао, починио или на други начин помагао и подржавао планирање, припрему или извршење, или је физички починио дела прогона хрватског, муслиманског и другог несрпског цивилног становништва на територији САО СБЗС (Славонија, Барања и западни Срем), у општинама Зворник, на **„ширем подручју Сарајева”**, Мостар и Невесиње у Босни и Херцеговини, као и у деловима Војводине у Србији.

17. Ти прогони су чињени на политичкој, расној и верској основи, а обухватали су следеће:

а. [изостављено] убиство многих хрватских, муслиманских и других несрпских цивила, укључујући жене, децу и старије особе, у општини Вуковар и у општинама, Зворник, на **„ширем подручју Сарајева”**, Мостар и Невесиње у Босни и Херцеговини, о чему се појединости износе у параграфима од 18 до 27 ове оптужнице.

б. Дуготрајно и рутинско затварање и заточење хрватских, муслиманских и других несрпских цивила у заточеничким објектима у Хрватској и Босни и Херцеговини, укључујући заробљеничке логоре у Вуковару, Зворнику, на **„ширем подручју Сарајева”**, Мостару и Невесињу, описано у параграфима од 28 до 30 ове оптужнице.

е. Дуготрајан и чест присилни рад хрватских, муслиманских и других несрпских цивила заточених у поменутих заточеничким објектима или држаних у кућном притвору у својим домовима у Вуковару, Зворнику, на **„ширем подручју Сарајева”**, и у Мостару. Присилни рад обухватао је копање гробова, утоваривање муниције за српске снаге, копање ровова, као и друге видове физичког рада на фронту.

г. Увођење рестриктивних и дискриминационих мера против хрватског, муслиманског и другог несрпског цивилног становништва, укључујући особе у Зворнику, на **„ширем подручју Сарајева”**, у Мостару и Невесињу у Босни и Херцеговини, али и у деловима Војводине у Србији (наиме, у Хртковцима, Никинцима, Руми, Шиду и другим местима близу границе с Хрватском), као што су ограничавање слободе кретања, уклањање са положаја власти у локалним институцијама државне власти и у полицији, отпуштање са посла, ускраћивање права на здравствену заштиту и самовољни претреси кућа.

j. Намерно уништавање домова и друге јавне и приватне имовине, културних установа, историјских споменика и верских објеката хрватског, муслиманског и другог несрпског цивилног становништва у општини Вуковар у Хрватској, те у општини Зворник, на „ширем подручју Сарајева” и у општинама Мостар и Невесиње у Босни и Херцеговини, описано у параграфу 34.

- тачка 4. Убиство (параграфи 18, 24)

18. Од 1. августа 1991. године или приближно од тог датума па до јуна 1992. године на територији САО СБЗС у Вуковару, а од 1. марта 1992. године или приближно од тог датума па барем до септембра 1993. године у општини Зворник, на „ширем подручју Сарајева”, те у општинама Мостар и Невесиње у Босни и Херцеговини, проф. др Војислав Шешел, делујући појединачно или као учесник у УЗП, планирао је, наредио, подстицао, починио или на други начин помагао и подржавао планирање, припрему или извршење [изостављено] убиства хрватских, муслиманских и других несрпских цивила, као што се наводи у параграфима 20-22, 24, 26 и 27.

„ШИРЕ ПОДРУЧЈЕ САРАЈЕВА”

24. Почев од априла 1992. године, српске снаге, укључујући добровољце зване шешелевци, напале су градове и села на „ширем подручју Сарајева”, укључујући место Илијаш и село Љешево у општини Илијаш, село Свраке у општини Вогошћа и насеље Грбавица у општини Ново Сарајево и преузеле контролу над њима. Након преузимања власти, несрби су редовно заточавани, премлаћивани, мучени и убијани. Дана 5. јуна 1992. године или приближно тог датума, припадници једне јединице шешелеваца убили су 22 цивила несрпске националности у селу Љешево. Током лета 1993. године припадници једне јединице шешелеваца одсекли су главу једном цивилу и убили четири ратна заробљеника на подручју Црне Ријеке у општини Илијаш. Током лета 1993, припадници једне јединице шешелеваца убили су на брду Жуч у општини Вогошћа двадесет пет мушкараца несрпске националности коришћених као живи штит и двојицу мушкараца несрпске националности који су одбили да буду употребљени као живи штит. Дана 17. јула 1993. године припадници једне јединице шешелеваца на Игману у општини Илијаца убили су два ратна заробљеника: Живка Крајишника и Русмира Хамалукића. Имена жртава убиства [изостављено] у Љешеву и на Жучи чији идентитет је утврђен наведена су у Додатку VII овој оптужници.

- тачке 10 и 11. Депортација и Присилно премештање (параграф 31)

31. Од 1. августа 1991. године или приближно од тог датума до маја 1992. године у српским аутономним областима у Хрватској и РСК, а од 1. марта 1992. године или

приближно од тог датума па барем до септембра 1993. године у Босни и Херцеговини, те од маја до августа 1992. године у деловима Војводине у Србији, проф. др Војислав Шешељ, делујући појединачно или као учесник у УЗП, планирао је, подстицао, починио или на други начин помагао и подржавао планирање, припрему или извршење депортације или присилног премештања хрватских, муслиманских и других несрпских цивила из места њихових законских пребивалишта у Вуковару (САО СБЗС) у новембру 1991. године у општини Зворник у Босни и Херцеговини у периоду од марта 1992. године до септембра 1993. године на „ширем подручју Сарајева” у Босни и Херцеговини у периоду од априла 1992. године до септембра 1993. године у општини Невесиње у Босни и Херцеговини у периоду од јуна 1992. године до септембра 1993. године те у деловима Војводине, Србија, укључујући село Хртковци, у периоду од маја до августа 1992. године.

- тачке 12 до 14. Безобзирно разарање и Пљачка приватне или јавне имовине (параграф 34, 34б)

34. Од 1. августа 1991. године или приближно од тог датума до маја 1992. године у српским аутономним областима у Хрватској и РСК, а од 1. марта 1992. године или приближно од тог датума па барем до септембра 1993. године у општинама Зворник, на „ширем подручју Сарајева”, те у општинама Мостар и Невесиње у Босни и Херцеговини, проф. др Војислав Шешељ, делујући појединачно или као учесник у УЗП, планирао је, наредио, подстицао, починио или на други начин помагао и подржавао планирање, припрему или извршење безобзирног разарања и пљачке јавне и приватне имовине хрватских, муслиманских и других несрпских становника који нису били оправдани војном нуждом. То намерно и безобзирно разарање и пљачка обухватили су пљачку и уништавање домова и верских и културних објеката, а извршени су у следећим градовима и селима:

б) Босна и Херцеговина: Зворник (на стотине домова је опљачкано, а многе џамије и друге богомоље и верска документација су уништени), „шире подручје Сарајева” (у општини Илијаш куће су опљачкане, многе су уништене, а џамије, католичке цркве и друге богомоље су уништене; у општини Вогошћа куће су опљачкане, многе су уништене, а џамије, католичке цркве и друге богомоље су уништене); Мостар (велики број домова је опљачкан и уништен, а неколико џамија је уништено) и Невесиње (велики број домова је опљачкан и уништен, а велики број џамија је уништен).

Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва

У коначном претпретресном поднеску Тужилаштва „Шире подручје Сарајева” као место злочина наводи се у параграфима: ШИРЕ ПОДРУЧЈЕ САРАЈЕВА - 62, 5. ШИРЕ ПОДРУЧЈЕ САРАЈЕВА 95, ИЛИЈАШ 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, ВОГОШЋА 95,102, 103, ГРБАВИЦА 95, 104, 106, ИЛИЦА 95,108.

ШИРЕ ПОДРУЧЈЕ САРАЈЕВА
(ИЛИЦА, ВОГОШЋА, ГРБАВИЦА, ИЛИЈАШ)

Параграф 62)

62. Сваки пододељак бави се једном од географских области у којима су се одиграли наведени злочини: Вуковар, Воћин, Бијељина, Брчко, Зворник, Босански Шамац, Шире подручје Сарајева, Мостар, Невесиње и Хртковци.

Параграф 95-108)

5. „Шире подручје Сарајева”

95. „Шире подручје Сарајева” чини неколико општина у околини града Сарајева, у јужном делу Босне и Херцеговине (у даљем тексту: БиХ). У априлу и мају 1992. године српске снаге, укључујући добровољце познате као „шешељевци”, напале су и преузеле контролу над општинама или деловима општина на „ширем подручју Сарајева”, укључујући место Илијаш и село Љешево у општини Илијаш, место Вогошћа и село Свраке у општини Вогошћа, насеље Грбавица у општини Ново Сарајево и општину Илица. После преузимања власти, током целог периода релевантног за Другу измењену оптужницу, несрби су редовно заточавани или стављани у кућни притвор, премлаћивани, мучени, силовани и убијани. Подвргавани су принудном раду, између осталог и на фронту, и по неподношљивој зимској хладноћи. Имовина и културни споменици несрба систематски су пљачкани и/или разарани.

(Општина Илијаш)

96. Пре рата, у општини Илијаш, североисточно од Сарајева, живело је око 45 одсто Срба и 42 одсто муслимана. Хрвати су чинили око седам одсто становништва, а припадници осталих националности шест одсто. Почетком 1992. године општинска СДС на челу с Ратком Ацићем иницирала је и успела да издвоји ову општину из области Сарајева и припоји је такозваној Српској Аутономној Области (у даљем тексту: САО) Романија. Отприлике у то исто време, Василије Видовић (звани Васке), са око двадесетак добровољаца СРС/СЧП, вратио се с ратишта у Хрватској. Василије Видовић је био из Илијаша. Пре рата је држао ресторан „Оаза” у насељу Подлугови у Илијашу. За време рата имао је свој штаб у просторијама изнад тог ресторана. Добровољци који су с њим дошли у Илијаш већином су били Срби из Хрватске и Србије, које су мештани звали

„Шешељеви четници”. Присуство тих наоружаних људи, њихово отворено показивање четничких симбола и ознака и наметљиво понашање застрашивали су мештане несрбе.

97. Василије Видовић је имао блиске контакте с Ратком Аџићем и СДС и с њима је сарађивао. СДС је Василију Видовићу и његовим људима давао специјалне привилегије, а преко своје локалне радио-станице величао је Василија Видовића као „четничког јунака”. У априлу 1992. године полиција у општини поделила се по националној линији. Срби су задржали етнички хомогену полицијску станицу у Илијашу, док су полицајци несрби неуспешно покушавали да успоставе полицијску станицу у селу Љешево.

98. Љешево је село у општини Илијаш у којем су муслимани били у незнатној већини. Муслиманске породице, као и неколико хрватских породица, живеле су у око 120 кућа у једном делу села, док су српске породице из Љешева живеле у око 70 кућа у другом делу села које се зове Оцак. Пошто је избио рат у Босни и Херцеговини, кретање несрпског становништва ограничено је. Плашећи се напада, већина несрба је почетком јуна напустила Љешево. Дана 4 и 5. јуна 1992. године српске снаге које су чинили припадници српске ТО и ВРС, као и људи Василија Видовића које су мештани звали „Васкетови четници”, напали су део села у којем су живеле муслиманске и хрватске породице. Сељане несрбе напали су артиљеријом и пешадијским снагама, иако сељани нису пружали никакав отпор. У току и после заузимања села, куће несрба пљачкане су, а потом спаљиване. Војници, укључујући добровољце СРС/СЧП, хапсили су и пљачкали сељане. Тукли су их, понижавали псовкама на националној основи и користили их као живи штит. Четири сељана муслимана убијена су одмах пошто су ухапшени. Дана 5. јуна 1992. године, 24 цивила муслимана, мушкараца и жена, постројени су као живи штит и на њих је отворена ватра по методу „стрељања”. Животе је изгубило двадесет и двоје.

99. Остали сељани несрби одведени су у складиште „Искре” у Илијашу, где су с осталим цивилима несрбима из општине Илијаш били заточени око три месеца. Услови у том заточеничком објекту били су нехумани; није било клозета, воде и струје, а храна је била оскудна. У августу 1992. године заточеници су пребачени у заточенички објект познат као „Плањина кућа”, који се описује доле. Добровољци под командом Василија Видовића често су долазили у тај заточенички објект. Заточенике су изводили ради упућивања на принудни рад, укључујући копање ровова и ношење рањених српских војника на фронту.

100. Добровољачка јединица, коју је предводио Василије Видовић, првобитно се састојала од око двадесетак припадника, али је повремено бројала и до седамдесет добровољаца СРС/СЧП, зависно од дејстава у којима су учествовали. Понекад су

добровољци из других јединица СРС/СЧП деловали под Видовићевом командом. Повремено су с Видовићем ратовали чак и Бели орлови, добровољци који се везују за Мирка Јовића. У току борби у Сарајеву и његовој околини у лето 1993. године припадници једне добровољачке јединице СРС/СЧП одсекли су главу једном цивилу и убили четири ратна заробљеника (у даљем тексту: РЗ) на подручју Црне Ријеке у општини Илијаш. Људи Василија Видовића учествовали су и у разарању џамија и католичке цркве у општини.

101. Сам Василије Видовић, као и његови људи, били су надалеко познати по својој суровости и убијању цивила и РЗ. Видовић се често туда возио аутомобилом на чију хаубу је била причвршћена лобања једног од убијених муслимана. Он је био блиски сарадник оптуженог. Оптужени је долазио у Илијаш да се састане са Василијем Видовићем и његовим људима, којима је доносио цигарете и новац. Василије Видовић је и сам одлазио у Београд, где се састајао с оптуженим. У марту 1994. године, Василије Видовић посетио је оптуженог у Београду због разговора који је емитован на српској телевизији, у којем је оптужени хвалио акције Василија Видовића у Илијашу. Дана 20. маја 1994. године оптужени је Василија Видовића прогласио „војводом” за његове подвиге на ширем подручју Сарајева.

Он је после рата остао близак с оптуженим и радио је као његов телохранитељ.

(Општина Вогошћа)

102. У општини Вогошћа, по попису из 1991. године, живело је 50,8 одсто муслимана, 35,8 одсто Срба, 4,3 одсто Хрвата, седам одсто Југословена и 2,1 одсто припадника других националности. У априлу 1992. године, српске снаге, међу њима и добровољци СРС/СЧП, напале су и заузеле насеља и села у општини Вогошћа североисточно од Сарајева, између осталих Свраке, место Вогошћу, Семизовац и Каменицу. У току и после заузимања, становници несрби, већином муслимани, самовољно су убијани, хапшени, заточавани у заточеничким објектима или држани у кућном притвору, премлаћивани, силовани и подвргавани принудном раду. Њихови домови су опљачкани и/или уништени. Међу онима који су прогањали становнике несрбе били су добровољци СРС/СЧП под командом Василија Видовића. Сам Видовић и његови људи учествовали су у убијању несрба и пљачкању. Такође су учествовали у разарању џамија на целој територији општине.

103. Од априла 1992. године до септембра 1993. године у „Соњиној кући” у селу Свраке држане су десетине заточеника несрба, у „Плањиној кући” у Свракама до 200 заточеника, у војним касарнама у Семизовцу десетине заточеника и око 50 у

вулканизерској радионици на раскрсници у Вогошћи. У тим заточеничким објектима, заточеници су премлаћивани, мучени, силовани и убијани. Заточеничким објектима су управљали или непосредно Василије Видовић и његови подређени или његови блиски сарадници Рајко Јанковић и Драган Дамјановић. Током целог периода на који се односи оптужница, на присилан рад, укључујући тешке физичке послове, упућивани су како заточеници из тих заточеничких објеката, тако и становници несрби који су држани у кућном притвору у својим домовима. Они су морали да раде на линијама фронта у целој општини Вогошћа. Морали су да копају ровове, преносе тела српских војника који су погинули на фронту и покопавају тела убијених несрба. Такође су присиљавани да формирају живи штит. Притом је много несрба погинуло или повређено. Једном приликом, у лето 1993. године, када су српске снаге трпеле губитке у току офанзиве на фронту у Жућу, општина Вогошћа, добровољци СРС/СЧП убили су 25 заточеника који су тада коришћени као живи штит. Те заточенике су побили као приликом „погубљења стрељањем” из освете због српских губитака. Тог истог дана, исти ти починиоци убили су у Жућу два цивила несрба који су одбили да буду живи штит.

(Грбавица)

104. У априлу 1992. године добровољци повезани с оптуженим и СРС/СЧП из БиХ и Србије, заједно с јединицама ЈНА и локалне српске ТО, заузели су насеље Грбавица у општини Ново Сарајево. По заузимању насеља, добровољци СРС/СЧП предвођени Славком Алексићем контролисали су подручје око Јеврејског гробља, које се уздиже изнад центра Сарајева и с којег су снајперисти стално гађали цивиле у Сарајеву.

105. У периоду на који се односи оптужница, несрби на подручју Грбавице подвргавани су прогону који је обухватао самовољни претрес њихових кућа, пљачку, силовања, премлаћивања и убијање. Добровољци СРС/СЧП имали су истакнуто место међу лицима која су злостављала становнике несрбе и уливали су највећи страх. Неколико стотина несрба, већином муслимана, били су заточени или држани у кућном притвору. На присилан рад приморавани су и мушкарци и жене. Жене су морале да раде на њивама или да чисте објекте у којима су боравили српски војници, а мушкарци су сате проводили обављајући тешке физичке послове као што су утврђивање заклона и копање ровова на фронту. Приморавани су да раде под нехуманим и опасним условима и коришћени су на фронту као живи штит. Док су обављали своје послове, злостављали су их српски војници, посебно припадници такозваног четничког одреда „Равна гора”, којим је командовао Славко Алексић. Припадници те јединице претили су несрбима у воду за присилни рад, тукли их и чак убијали. Припаднике вода за присилни рад

приморавали су да у њихово име пљачкају имовину несрба. У току обављања присилног рада убијено је више од 80 цивила.

106. Славко Алексић је био веома близак с оптуженим. Он је непосредно комуницирао са оптуженим и обавештавао га о догађајима на том подручју. Оптужени је неколико пута обишао своје добровољачке јединице у Сарајеву, укључујући оне на Грбавици, и састао се са Алексићем. Дана 15. маја 1993. године, оптужени је унапредио Алексића у звање „војводе”. После рата, оптужени је јавно хвалио Алексића и добровољце СРС на Грбавица, говорећи да су дали велики допринос СРС и српском национализму.

(Општина Илица)

107. Још један блиски сарадник оптуженог био је активан на ширем подручју Сарајева: Бранислав Гавриловић звани Брне. Гавриловић је постао вођа Српског омладинског покрета за Босну и Херцеговину, организације која се, након што се Гавриловић састао са оптуженим 1991. године у Бијелини, прикључила СРС/СЧП, које је предводио оптужени. Оптужени га је касније именовоа за команданта добровољаца СРС/СЧП у Славонији, Барањи и западном Срему. Он је био и један од вођа СРС на Илици, где га је оптужени посетио у лето 1992. године. Гавриловић је пре тога учествовао у рату у Хрватској. Оптуженог је често звао с фронта. Гавриловић је такође са Алексићем разговарао о регрутовању нових добровољаца СРС/СЧП. Док је 1991. године био у Сарајеву, Гавриловић је наређења добијао из седишта СРС у Београду, а неколико пута непосредно се састао с оптуженим у Београду. У мају 1993. године оптужени је именовоа Гавриловића за „војводу”. У лето 1994. године оптужени и Гавриловић заједно су били на једној прослави на Палама.

108. Дана 17. јула 1993. године Бранислав Гавриловић и његови добровољци СРС/СЧП учествовали су у борбама у општини Илица. Српске снаге, које су чинили припадници ВРС и Гавриловићеви добровољци СРС/СЧП, напале су положаје Армије Босне и Херцеговине на Голом брду, на Игману, који гледају на Илицу. Заробили су четири припадника ТО Сарајева. Српски војници су везали ухваћене ратне заробљенике и једног од њих - седамнаестогодишњег младића - убили на лицу места. Остале ратне заробљенике одвели су на пољану у подножју, где су чекали Бранислав Гавриловић и група његових људи. Успут су их малтретирали и претили им. Гавриловић и један од његових подређених саслушали су ратне заробљенике. Приликом тог саслушања, ратне заробљенике су ударали, тукли их и шутирали. Два ратна заробљеника убијена су после саслушања. Њихова тела су касније ексхумирана.

Скраћени приказ у односу на сведоке за „Шире подручје Сарајева”

Б. Спровођење УЗП у Босни и Херцеговини:

Сведоци: ВС-043 (Милан Бабић, умро), ВС-037 (██████████), сведочио као да је сведок одбране), ВС-1061 (Мирослав Дeroњић, умро), ВС-026 (██████████), није сведочио, а хтео да буде сведок одбране).

5. „Шире подручје Сарајева”:

Сведоци: ВС-1111 (██████████), ВС-1056 (Мујо Џафић, умро), ВС-1055 (██████████, лажни сведок), ВС-1060 (██████████), ВС-017 (Зоран Ранкић, сведочио као сведок одбране), ВС-034 (██████████), није сведочио, а хтео да буде сведок одбране), ВС-1018 (Перица Коблар, лажни сведок).

Коначни ревидирани списак сведока Тужилаштва и резимеи сведочења

Сведоци о бази злочина за шире подручје Сарајева:

ВС-1018 (Перица Коблар, лажни сведок), ВС-1055 (██████████, лажни сведок), ВС-1056 (Мујо Џафић, умро), ВС-1057 (Сафет Сејдић, тај сведок не постоји у Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва, сведочио, лажни сведок), ВС-1060 (██████████), ВС-1111 (██████████).

Задатак Тужилаштва

Тужилаштво је имало задатак да се преко сведока утврде чињенице наведене у претпретресном поднеску тужилаштва, да сведоци у судници макар потврде оно на шта се Тужилаштво позива у резимеима сведочења сведока за Сарајево, да докаже постојање општих услова из чланова 3 и 5. Статута и да у радњама проф. др Војислава Шешеља постоји одговорност по основу 7(1) Статута (саучесништво, учешће у УЗП и непосредно почињење путем говора мржње).

Током извођења доказа Тужилаштва саслушани су сведоци и то:

1. ██████████ ВС-1011 сведочио је viva voce 3. јуна 2008. године уз заштитне мере, псеудоним и изобличавање слике и гласа.
2. ██████████ ВС-1055 сведочио је viva voce 4 и 5. јуна 2008. године уз заштитне мере, псеудоним и изобличавање слике и гласа.
3. Перица Коблар ВС-1018 сведочио је viva voce 10 и 11. јуна 2008. године.
4. Сафет Сејдић ВС-1057 сведочио је viva voce 12, 17 и 18. јуна 2008. године.
5. ██████████ ВС-1060 сведочио је viva voce 24 и 25. јуна 2008. године уз заштитне мере, псеудоним и изобличавање слике.

Сведок Мујо Џафић ВС-1056, изјава увршћена у судски спис са доказним предметима по правилу 92квтер одлуком Претресног већа од 13. маја 2009. године.

Генерално посматрано све оптужбе за локацију Сарајево односе се на учешће у УЗП, а наводно одговорност проф. др Војислава Шешеља се изводи из чињенице да су појединци који су били на челу неких јединица били чланови Српске радикалне странке и да се проф. др Војислав Шешељ интересовао телефоном за њихов положај и стање. Таквих јединица је било широм Босне и Херцеговине и оне су увек биле у саставу Војске Републике Српске. Не постоји ни један доказ о аутономном деловању тих јединица, односно да било шта што су радили припадници тих јединица зависи од Српске радикалне странке и проф. др Војислава Шешеља. Зато је у овој фази поступка било потребно доказати да чланови Српске радикалне странке из Босне и Херцеговине као припадници јединица Војске Републике Српске нису извршили злочине наведене у оптужници за Сарајево нити да су заједнички учествовали у акцијама јединица Војске Републике Српске на местима и у време када су извршени злочини из оптужнице. Мора да се наведе и да сама чињеница да је неко члан Српске радикалне странке и да се одазвао мобилизацији на позив органа Републике Српске и био припадник јединице Војске Републике Српске никако не може представљати не само основ, него не може бити ни доказ о учешћу проф. др Војислава Шешеља у УЗП. Наравно, мора се водити рачуна и о временском оквиру до 19. маја 1992. године и након тог датума. Приликом обиласка Републике Српске проф. др Војислав Шешељ никада није био у униформи за разлику од територије Хрватске до 13. новембра 1991. године, када се рецимо у Вуковару појавио у униформи ЈНА са значком на реверу, односно бецом са двоглавим орловима.

У предмету Крајишник догађаји који су се одиграли на овим локацијама, односно у општинама под заједничким називом „шире подручје Сарајева“, били су предмет утврђивања чињеница у оквиру кривичне одговорности Момчила Крајишника. Због величине текста не може се цитирати све, али довољно је да се судије упуте на следеће параграфе пресуде Претресног већа:

- за општину Илиџа, „4.4.2 Илиџа” параграфи 551 до 556,
- за општину Илијаш, „4.4.3 Илијаш” параграфи 557 до 565,
- за општину Вогошћа, „4.4.8 Вогошћа” параграфи 594 до 606.

Дакле, у том правноснажно окончаном предмету опет нема проф. др Војислава Шешеља, нити добровољаца Српске радикалне странке.

Тужилаштво није изнело довољно доказа да би се подржала осуђујућа пресуда. Закључак је није крив.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1011 [REDACTED]

УЗ ЗАШТИТНЕ МЕРЕ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1111, [REDACTED] је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Злочини у БиХ - Шире подручје Сарајева:

„Почетком 1992. године општинска СДС на челу с Ратком Адићем иницирала је и успела да издвоји ову општину из области Сарајева и припоји је такозваној Српској Аутономној Области (у даљем тексту: САО) Романија”. (фуснота 312)

„Срби су задржали етнички хомогену полицијску станицу у Илијашу, док су полицајци несрби безуспешно покушавали да формирају полицијску станицу у селу Љешево”. (фуснота 316)

„Муслиманске породице, као и неколико хрватских породица, живеле су у око 120 кућа у једном делу села, док су српске породице из Љешева живеле у око 70 кућа у другом делу села које се зове Оцак”. (фуснота 317)

„Плашећи се напада, већина несрба је почетком јуна напустила Љешево.” (фуснота 318)

„Дана 4. и 5. јуна 1992. године српске снаге које су чинили припадници српске ТО и ВРС, као и људи Василија Видовића, нападали су део села у којим су живеле муслиманске и хрватске породице”. (фуснота 319)

„Војници, укључујући добровољце СРС/СЧП, хапсили су и пљачкали сељане. Тукли су их, понижавали псовкама на националној основи и користили их као живи штит”. (фуснота 320)

„Дана 5. јуна 1992. године 24 цивила муслимана, мушкараца и жена, постројено је као живи штит и они су погубљени „стрељањем”. Животе је изгубило двадесет и двоје”. (фуснота 321)

2. Резиме сведочења за сведока ВС - 1011 [REDACTED]

Основни подаци: [REDACTED].

Догађаји: сведок ће дати јединствено и упечатљиво сведочење о [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED].

Односи између националних група у граду су се погоршали након увођења вишестраначког система. Срби су желели уједињену српску општину и хтели да се муслимани иселе. Напетости су порасле. Срби су почели да запоседају стратешке

узвишице око Љешева, априла и маја 1992. године, а одатле су касније дејствовали артиљеријом. У то време кроз Љешево је прошао конвој ЈНА. Када је конвој отишао, локални Срби су били боље наоружани и показивали су своје аутоматско наоружање и ручне бацаче.

[REDACTED]

Параграфи: 15,16,17а,18, 24, 28.

Тачке: 1-4.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио 3. јуна 2008. године уз псеудоним и изобличавање слике и гласа. Раније је сведочио у предмету Крајишник. Није јасно зашто је овај сведок позван да сведочи с обзиром да је Тужилаштво у конфузији која се може видети упоређивањем шта је Тужилаштво хтело преко овог сведока, на шта је рачунало према резимеу за овог сведока, шта је сведок рекао и које су тачке избачене из оптужнице. Ни једном речју овај сведок [REDACTED] није поменуо добровољце Српске радикалне странке, а њих тамо није ни било, нити проф. др Војислава Шешеља. На ову примедбу судије су прокоментарисале

тако да се може закључити да је проф. др Војислав Шешел одговоран за све злочине који се могу ставити на терет онеме што се колоквијално назива српске снаге. Током унакрсног испитивања овог сведока које је кратко трајало судије нису дозволиле да се прочита један документ из тог периода који је потписао Никола Поплашен.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1055 [REDACTED]

УЗ ЗАШТИТНЕ МЕРЕ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1055, [REDACTED] је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Злочини у БиХ - Шире подручје Сарајева:

„Имовина и културни споменици несрба систематски су пљачкани и/или разарани.” (фуснота 310)

„Почетком 1992. године општинска СДС на челу с Ратком Аџићем иницирала је и успела да издвоји ову општину из области Сарајева и припоји је такозваној Српској Аутономној Области (у даљем тексту: САО) Романија”. (фуснота 312)

„Василије Видовић је имао блиске контакте с Ратком Аџићем и СДС и с њима је сарађивао”. (фуснота 314)

„СДС је Василију Видовићу и његовим људима давао специјалне привилегије, а преко своје локалне радио-станице величао је Василија Видовића као „четничког јунака”. (фуснота 315)

„Срби су задржали етнички хомогену полицијску станицу у Илијашу, док су полицајци несрби безуспешно покушавали да формирају полицијску станицу у селу Љешево”. (фуснота 316)

„Плашећи се напада, већина несрба је почетком јуна напустила Љешево”. (фуснота 318)

„Дана 4. и 5. јуна 1992. године српске снаге које су чинили припадници српске ТО и ВРС, као и људи Василија Видовића, нападали су део села у којим су живеле муслиманске и хрватске породице”. (фуснота 319)

„Дана 5. јуна 1992. године 24 цивила муслимана, мушкараца и жена, постројено је као живи штит и они су погубљени „стрељањем”. Животе је изгубило двадесет и двоје”. (фуснота 321)

„У августу 1992. године заточеници су пребачени у заточенички објект познат као „Плањина кућа”, који се описује доле”. (фуснота 322)

„Људи Василија Видовића учествовали су и у разарању цамија и католичке цркве у општини”. (фуснота 323)

„Василије Видовић је и сам одлазио у Београд, где се састајао са Шешелем”. (фуснота 325)

„Дана 20. маја 1994. године оптужени је Василија Видовића прогласио „војводом” за његове подвиге на ширем подручју Сарајева. Он је после рата остао близак са Шешелем и радио је као његов телохранитељ”. (фуснота 328)

„Сам Видовић и његови људи учествовали су у убијању несрба и пљачкању. Такође су учествовали у разарању цамија на целој територији општине”. (фуснота 330)

„Заточеничким објектима су управљали или непосредно Василије Видовић и његови подређени или његови блиски сарадници Рајко Јанковић и Драган Дамјановић”. (фуснота 331)

2. Резиме за сведока ВС - 1055 [REDACTED]

Основни подаци: [REDACTED]

Сведок ће сведочити о свом заточеништву у Љешеву, активистима четничких јединица на том подручју и његовим сазнањима о Василију Видовићу званом Васке, кога је Шешел 1994. године именовоао за војводу.

Након одлуке коју је почетком 1992. године донела Скупштина општине Илијаш, којом су доминирали Срби, да се издвоје из округа Сарајево и да се припоје САО Хан Пијесак-Соколац-округ Пале, Скупштина је преузела контролу над продавницама. Крајем априла, Срби из Илијаша преузели су полицијску станицу. Након преузимања власти, само Срби су могли да раде у тим продавницама и као полицајци.

Јануара 1992. године Васке је у Илијаш довео 20 до зуба наоружаних људи. Већина их је говорила српским нагласком. Почели су да пуштају браде и косу и носе кокарде.

На дан 26. маја 1992. године радња сведока конфискована је од стране општинских власти које су контролисали Срби. Он више није одлазио у Илијаш и остао је у Љешеву, малом селу поред Илијаша.

Увече 4. јуна Љешево је гранатирано. Наредног дана, сведока и неколико других сељана заробили су Васке и његови људи. Војници су на рукавима имали беле траке. Васке је такође носио шајкачу са кокардом. [REDACTED] су претукли. Убрзо након тога, заточенике су укрцали у аутобус, где су их Невен Ацић и други претукли, а онда су их одвели за Илијаш. Држали су их три месеца у складишту „Искра”, под контролом Славка Ристића.

Услови заточеништва су били грозни: није било клозета, воде, светла, струје, а добијали су пола векне хлеба на дан. Заточеници су морали да копају ровове и преносе рањене војнике.

Сведок ће изнети детаље о следећим догађајима: Убиство 22 становника Љешева, састанак Васкета и Шешеља у Илијашу и уништењу свих верских објеката у Илијашу од стране Васкетових људи.

Параграфи: 15,16,17а-е, г, х, 18, 24, 28, 29г, 30, 34.

Тачке: 1-11, 13.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио 4 и 5. јуна 2008. године уз заштитне мере и изобличавање слике и гласа. Мора да се примети да постоји велика разлика између онога што је наведено у претпретресном поднеску где се Тужилаштво позива на овог сведока и његовог резимеа сведочења, а поготово у односу на оно што је рекао у судници. Овај сведок је отишао тако далеко да је и оно што је чуо као рекла казала преправио и представио себе за очевица. Зато није могао да издржи неколико тестова током унакрсног испитивања. Генерала Јосиповића је представио да је командант касарне у Високом, а он је у то време био у Суботици. Измислио је догађаје са почетка 1992. године у односу на Василија Видовића. Врхунац је свакако што је као свог мучитеља именовоа Нову Рашевића који је тог дана погинуо. Његово лажно сведочење је било толико упечатљиво да су и судије током суђења схватиле о чему се ради. [REDACTED]

Наводи о томе да је Василије Видовић дигао у ваздух цамију је крајње произвољан, а на то указују докази које је проф. др Војислав Шешељ током унакрсног испитивања искористио да Василије у време рушења цамије није ни био у том месту, а посебно се наместила ситуација када [REDACTED].

Уосталом у пресуди Претресног већа у предмету Крајишник за догађаје у Илијашу и Вогошћи нигде се не помиње Василије Видовић.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1018 ПЕРИЦА КОБЛАР

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1018, Перица Коблар је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Злочини у БиХ - шире подручје Сарајева:

„У мају 1993. године Шешељ је именовоа Гавриловића за „војводу”.” (фуснота 344)

„У лето 1994. године Шешељ и Гавриловић заједно су били на једној прослави на Палама”. (фуснота 345)

„Гавриловић и један од његових подређених саслушали су ратне заробљенике. Приликом тог саслушања, ратне заробљенике су ударали, тукли рукама и ногама. Два ратна заробљеника убијена су после саслушања. Њихова тела су касније ексхумирана”. (фуснота 346)

2. Резиме за сведока ВС - 1018 Перица Коблар

Основни подаци: мушкарац, Словенац, припадник јединице Територијалне одбране БиХ, у време предметних догађаја имао је нешто преко тридесет година.

Догађаји: Сведок ће сведочити о томе како је заточен и малтретиран од стране српских снага у Сарајеву 1993. године.

На дан 17. јула сведока су заробила тројица српских војника док је био на стражи на Голом Брду. Ти војници су били добро наоружани, а један од њих је носио кокарду. Касније, сведок је сазнао да су они били припадници јединице Бранислава Гавриловића званог Брне. Један од војника, Боро Пајковић, више пута је ударио сведока пушком и прислањао му нож уз грло.

Сведока су одвели у један бункер, где је био заточен и премлаћиван, заједно с још тројицом припадника његове јединице. Док су га тукли, видео је како је један од српских војника пуцао у леђа Роберта Кахримановића и убио га. Сведок је такође видео како је Србин с надимком Ћопо пуцао и на једног другог заточеника, Живка Крајишника и убио га. Све време проведено у заточеништву, сведока су жестоко тукли, једном приликом употребили су и палицу. Боро Пајковић је касније рекао сведоку да је убио Русмира Хамалукића, трећег заточеника.

Док је седам месеци био заточен у Кули, сведок је био присиљен да ради за Србе. Сведок је побегао из затвора 17. фебруара 1994. године. Августа 1994. године видео је Шешеља и Гавриловића како седе заједно на телевизији.

Параграфи: 15, 16, 17(а-е), 18, 24, 28, 30.

Тачке: 1-9.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио viva voce 10 и 11. јуна 2008. године. Сведок безобразно није крио пристрасност и покушао је да слаже шта се десило на Голом брду. Толико је далеко ишао да је хвалио Брнета, само да би прикрио да су на Голом брду Живко Крајишник и други страдали у борбу и то представио злочиним лица за која је одговоран Брне као лице које им командује. Сведок је демонстрирао безобразлук да би испровоцирао проф.

др Војислава Шешеља. Сведок није могао да изађе из контрадикције са својим раније датим изјавама. Довољно је имати у виду да је он био сумњив свима, односно свима странама у сукобу, а вероватно је намештен као провокација јер у Сарајеву станује на истој адреси где је некада становао проф. др Војислав Шешељ.

Сведок је у сведочењу био недоречен, некоегзистентан, на моменте противуречан и крајње сумњив свима који су учествовали у оружаном сукобима. Сведочио је до инцидента, а мора се рећи да је по склопу такав човек, босанац из Берана словеначког порекла?

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1057 САФЕТ СЕЈДИЋ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1057 Сафет Сејдић, је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Злочини у БиХ - шире подручје Сарајева:

„Сам Видовић и његови људи учествовали су у убијању несрба и пљачкању. Такође су учествовали у разарању цамија на целој територији општине”. (фуснота 330)

„Заточеничким објектима су управљали или непосредно Василије Видовић и његови подређени или његови блиски сарадници Рајко Јанковић и Драган Дамјановић”. (фуснота 331)

„Једном приликом у лето 1993. године када су српске снаге трпеле губитке у току офанзиве на фронту на Жучи, у општини Вогошћа, добровољци СРС/СЧП убили су 25 заточеника који су тада коришћени као живи штит. Те заточенике су побили као приликом „погубљења стрељањем” из освете због српских губитака. Тог истог дана, исти ти починиоци убили су на Жучи два цивила несрпске националности који су одбили да буду живи штит”. (фуснота 332)

2. Резиме за сведока ВС - 1057 Сафет Сејдић

Основни подаци: мушкарац, муслиман, из Сврака. Сведок ће у свом сведочењу навести да су априла 1992. године четничке јединице које су се састојале од шешељеваца, локалних Срба и других напали село Свраке. Јединице ЈНА су такође биле на брдима око села и учествовале су у нападу. Војници су убијали Муслимане, идући од врата до врата, хапсили су сељане и многе су затворили у објектима касарне у Семизовцу, местима која су се звала Соњин логор, Плањина кућа у Свракама, у подруму затвора близу хотела „Парк” у Вогошћи, у Пензионерском дому у Вогошћи и у вулканизерској гаражи на раскрсници у Вогошћи. Многи заточеници су претучени и убијени. Сведока су аутобусом одвезли за Семизовац, где су мушкарце одвојили од жена

и деце. Након пада Сврака, Срби су одвели многе муслиманке, девојке и жене, у логор у Семизовцу где су сексуално злостављане.

Сведока су укључили у групу за присилни рад и он је морао да сече дрва и копа гробове током 1992. године и 1993. године. Такође је био присиљен да носи муницију за војнике док су ови ишли у борбу.

Један од шешелјеваца, Василије Видовић звани Васке контролисао је у то време једну од четничких јединица. Васке је на Илијашу имао своју јединицу познату под именом „Васкетова скаламерија”, која је била позната по томе што је побила велики број муслимана. Место где је сведок морао да ради контролисао је Рајко Јанковић, који је често у војним операцијама сарађивао с Васкетом.

У лето 1992. године сведок је видео како су тројица четника довела једног муслимана из Сврака који се звао Чалтон, кога су убили из аутоматског оружја. До краја 1992. године сви муслимани у Свракама су убијени или су побегли. Сведок и други несрби неколико пута су коришћени као живи штит од стране Драгана Дамјановића, нарочито у лето и јесен 1993. године. У једној од тих прилика, сведок је рањен у леђа, а неколико других заточеника је погинуло. Током тог периода видео је следеће: када су Дамјановић и два друга четника убили 25 заточеника на брду Жуч, када су Дамјановић и још један четник убили двојицу заточеника, када је Коста Нешић 1992. године у Семизовцу убио један муслимански брачни пар, када је Јанковић у Семизовцу убио четири босанска ратна заточеника, када је Васке у Црној Ријеци одрубио главу једном муслиманском заточенику, када је Васке крајем 1993. године гранатирао муслиманско становништво у Средњем.

У лето 1993. године, сведок је чуо за силовање младе муслиманке од стране Васкетове јединице на Нишићкој висоравни. Отприлике у исто време, чуо је официра Миленка Лаловића како је наредио српским војницима да убију сваког муслимана у крају, а да сваку муслиманку њему доведу.

Године 1994. сведок је морао да ископава тела муслимана из масовних гробница тобоже ради размене. Када су Срби напустили територију општине Вогошћа, опљачкали су куће, зграде и фабрике, а онда су их запалили. Сведок ће сведочити о дугорочним физичким последицама честог премлаћивања и другог злостављања које је преживео током три године заточеништва.

Параграфи: 15, 16, 17(a-j), 18, 24, 28, 29г, 30, 34.

Тачке: Све тачке.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио 12, 17 и 18. јуна 2008. године viva voce.

Ово је убедљиво најбољи сведок Тужилаштва за локацију Сарајево који је изгубио сваки кредибилитет и показао чиме се служи Тужилаштво. Поред многих изјава које су коришћене захваљујући овом сведоку судије су могле да чују и невероватне комбинације, које готово да није требало ни оспоравати.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-1060 [REDACTED]

УЗ ЗАШТИТНЕ МЕРЕ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-1060 [REDACTED], је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Злочини у БиХ - шире подручје Сарајева:

„Имовина и културни споменици несрба систематски су пљачкани и/или разарани”. (фуснота 310)

„По заузимању насеља, добровољци СРС/СЧП предвођени Славком Алексићем контролисали су подручје око Јеврејског гробља, које се уздиже изнад центра Сарајева и с којег су снајперисти стално гађали цивиле у Сарајеву”. (фуснота 333)

„Док су обављали своје послове, зостављали су их често српски војници, посебно припадници такозваног четничког одреда „Равна гора”, којим је командовао Славко Алексић. Припадници те јединице претили су несрбима у воду за присилни рад, тукли их и чак убијали. Припаднике вода за присилни рад приморавали су да за њих пљачкају имовину несрба. Приликом обављања присилног рада убијено је више од 80 цивила”. (фуснота 334)

„Славко Алексић је био веома близак са Шешељем. Он је непосредно комуницирао са Шешељем и обавештавао га о догађајима на том подручју”. (фуснота 335)

„После рата, Шешељ је јавно хвалио Алексића и добровољце СРС на Грбавици, говорећи да су дали велики допринос СРС и српском национализму”. (фуснота 338)

2. Резиме за сведока ВС - 1060 [REDACTED]

Основни подаци: [REDACTED], с Грбавице, шире подручје Сарајева.

Догађаји: сведок ће сведочити о заузимању Грбавице од стране српских јединица 1992-93, а посебно о својим искуствима као заточеника и искуствима током присилног рада.

Рат је на Грбавици започео почетком 1992. године када је ЈНА дошла на Грбавицу с тенковима и војном опремом. Априла 1992. године на Грбавици су биле распоређене

четири војске: ЈНА, шешелјевци (носили су кокарде, шајкаче и дуге браде), припадници ТО и јединице локалних Срба.

Сведок је видео како шешелјевци пљачкају станове у насељу. Командант тенковске јединице ЈНА био је Дерикоња, име непознато. Мирко Шаровић, председник Извршног одбора општине, издавао је документе војницима којима се потврђивало да су опљачкане ствари њихово власништво.

Почетком августа 1992. године један војник ВРС је присилио сведока да буде у групи за прислнни рад која је имала име „радни вод”. Морао је да ради сваког дана у недељи, да копа ровове, сече дрва, гради бункере, чисти ђубре и поправља аутомобиле. Њега и људе који су радили са њим готово сваки дан су тукли стражари који су их чували. Видео је како је убијен један од заточеника који су радили с њим. Према речима сведока, укупно 83 људи убијено је током рата док су обављали прислнни рад.

Док је радио на Јеврејском гробљу, сведок је видео неколико шешелјеваца у кафићу „Четник”, мада он није имао ништа директно с њима током рата. Знао је да се вођа шешелјеваца на Грбавици звао војвода Славко Алексић, који је директно одговарао Шешелју.

Новембра 1994. године, сведок је размењен и пуштен.

Параграфи: 15,16,17а, ц-е, г-и, 18, 24, 28, 31, 32, 34.

Тачке: 1-9.

3. Садржај сведочења

Сведок је сведочио 24 и 25. јуна 2008. године уз заштитне мере, [REDACTED]

Мада је сведок показао тоталну збрку у погледу Шешелјеваца, односно четника, сведочење овог сведока је важно јер је преко њега пласирана докуметација одбране у погледу Грбавице и Славка Алексића, односно да је био у полицији и да је тек јула 1992. године прешао у јединицу Војске Републике Српске, као и да је у то време био члан Српске демократске странке у Сарајеву. Наравно Славко Алексић је током 1992. године, вероватно у лето 1992. године постао члан Српске радикалне странке, али је важно да је он из Сарајева и да га нико није из Београда из Српске радикалне странке упутио у неку јединицу Војске Републике Српске у Сарајеву.

ЛОКАЦИЈА ВУКОВАР

Ова локација се анализира преко ставова које Тужилаштво заступа почев од додатних историјских и политичких чињеница за Хрватску, као додатак оптужници, преко Треће измењене оптужнице, Коначног претпретресног поднеска Тужилаштва, списка сведока,

сведочења, задатка који је имало Тужилаштво и шта су судије могле да утврде у судници.

Напомене за Вуковар из оптужнице

Вуковар као место извршења злочина наводи се у оптужници у оквиру:

- Индивидуалне кривичне одговорности (параграф 5)

5. Проф. др Војислав Шешељ сноси индивидуалну кривичну одговорност за злочине који се наводе у члановима 3 и 5. Статута Међународног суда и који су описани у овој оптужници, које је он планирао, наредио, подстицао, починио или чије је планирање, припрему или извршење на други начин помагао и подржавао. Кад у овој оптужници користи реч „починити”, тужилац нема намеру да сугерише да је оптужени физички починио све злочине за које се терети као лично одговоран. Наводи о физичком чињењу су изнети само по питању оптужби за прогон, (тачка 1) вршен путем директног и јавног етничког омаловажавања (параграфи 15 и 17(к)), у вези с говорима оптуженог у **Вуковару**, Малом Зворнику и Хртковцима, путем депортације и присилног премештања (параграфи 15 и 17(и)), у вези с говором оптуженог у Хртковцима, те по питању оптужби за депортацију и нехумана дела (присилно премештање) (тачке 10-11, параграфи 31-33), у вези са говором оптуженог у Хртковцима. Реч „починити” у овој оптужници укључује учествовање проф. др Војислава Шешеља у УЗП у својству саизвршиоца. Кад у овој оптужници користи реч „подстицао”, оптужба оптуженог проф. др Војислава Шешеља терети да је својим говорима, изјавама, радњама и/или пропустима допринео да се код извршилаца створи одлука да почине наведена кривична дела.

- **тачка 1. Прогони (параграфи 17а, 17б, 17е, 17ј, 17к)**

17. Ти прогони су чињени на политичкој, расној и верској основи, а обухватили су следеће:

а. [изостављено] убиство многих хрватских, муслиманских и других неспрских цивила, укључујући жене, децу и старије особе, у општини **Вуковар** и у општинама, Зворник, на „ширем подручју Сарајева”, Мостар и Невесиње у Босни и Херцеговини, о чему се појединости износе у параграфима од 18 до 27. ове оптужнице.

б. Дуготрајно и рутинско затварање и заточење хрватских, муслиманских и других неспрских цивила у заточеничким објектима у Хрватској и Босни и Херцеговини, укључујући заробљеничке логоре у **Вуковару**, Зворнику, на „ширем подручју Сарајева”, Мостару и Невесињу, описано у параграфима од 28 до 30 ове оптужнице.

е. Дуготрајан и чест присилни рад хрватских, муслиманских и других несрпских цивила заточених у поменутих заточеничким објектима или држаних у кућном притвору у својим домовима у **Вуковару**, Зворнику, на „ширем подручју Сарајева”, и у Мостару. Присилни рад обухватао је копање гробова, утоваривање муниције за српске снаге, копање ровова, као и друге видове физичког рада на фронту.

ј. Намерно уништавање домова и друге јавне и приватне имовине, културних установа, историјских споменика и верских објеката хрватског, муслиманског и другог несрпског цивилног становништва у општини **Вуковар** у Хрватској, те у општини Зворник, на „ширем подручју Сарајева” и у општинама Мостар и Невесиње у Босни и Херцеговини, описано у параграфу 34.

к. Директно и јавно омаловажање хрватског, муслиманског и другог несрпског становништва у **Вуковару**, Зворнику и Хртковцима путем говора мржње, а на основу њихове националне припадности, као што је описано у параграфима 20, 22 и 33.

- тачка 4. Убиство (параграфи 18, 20, 21)

18. Од 1. августа 1991. године или приближно од тог датума па до јуна 1992. године на територији САО СБЗС у **Вуковару**, а од 1. марта 1992. године или приближно од тог датума па барем до септембра 1993. године у општини Зворник, на „ширем подручју Сарајева”, те у општинама Мостар и Невесиње у Босни и Херцеговини, проф. др Војислав Шешел, делујући појединачно или као учесник у УЗП, планирао је, наредио, подстицао, починио или на други начин помагао и подржавао планирање, припрему или извршење [изостављено] убиства хрватских, муслиманских и других несрпских цивила, као што се наводи у параграфима 20-22, 24, 26 и 27.

САО СБЗС -ВУКОВАР

20. У новембру 1991. године у току борби које су српске снаге водиле да би заузеле **Вуковар**, проф. др Војислав Шешел је обишао град. Дана 8. новембра 1991. године или приближно тог датума, проф. др Војислав Шешел је јавно изјавио следеће: „Читав тај простор ће ускоро бити очишћен од усташа”. Дана 13. новембра 1991. године или приближно тог датума проф. др Војислав Шешел је јавно и приватно изјавио да „ниједан усташа не сме жив да изађе из Вуковара”. Тим говорима је вршен прогон Хрвата и подстакнуто њихово убијање. Дана 20. новембра 1991. или приближно тог датума, као део опште кампање прогона, српске снаге, укључујући добровољце које је регрутовао и/или подстрекавао проф. др Војислав Шешел, одвеле су око четири стотине Хрвата и других несрба из вуковарске болнице након што су Срби преузели власт у том граду. Око три стотине тих несрба пребачено је у касарну ЈНА, а затим на пољопривредно добро Овчара,

око пет километара јужно од Вуковара. Ту су припадници српских снага сатима тукли и мучили жртве. Током вечери 20. новембра 1991. године војници су жртве у групама од 10-20 људи превезли на једно удаљено стратиште између пољопривредног добра Овчара и Грабова, где су из ватреног оружја убили око две стотине шездесет и четири несрба из вуковарске болнице. Њихова тела закопана су у масовну гробницу. Имена жртава ових убистава наводе се у Додатку III у прилогу ове оптужнице.

21. Након што су српске снаге преузеле контролу над **Вуковаром** 18. новембра 1991. године у „Велепромету” се окупило више од хиљаду цивила. Неке су српске снаге приморале да оду тамо, а други су отишли добровољно, тражећи заштиту. До 19. новембра 1991. године у „Велепромету” се окупило око две хиљаде људи. ЈНА је отприлике осам стотина од њих сматрала ратним заробљеницима. Увече тог 19. новембра 1991. године убрзо након што је ЈНА почела да пребацује наводне ратне заробљенике у свој затворски објекат у Сремској Митровици у Србији, српске снаге, међу којима су били добровољци које је регрутовао и/или подстрекао проф. др Војислав Шешел, издвојиле су одређени број појединаца из те групе наводних ратних заробљеника. Те издвојене појединце извели су из „Велепромета” и убили. Тела неких од тих жртава пребачена су на пољопривредно добро Овчара и закопана у масовну гробницу, а тела шест жртава остављена су да леже на земљи иза „Велепромета”. Имена ових шест жртава убистава наводе се у Додатку IV ове оптужнице.

- тачке 8 и 9. Мучење и Окрутно поступање (параграфи 29а, 29б)

29. Српске снаге, укључујући добровољачке јединице које је регрутовао и/или подстрекао проф. др Војислав Шешел, заробиле су и заточиле стотине хрватских, муслиманских и других несрпских цивила. Ти цивили су држани у краћем или дужем заточеништву у следећим заточеничким објектима:

а) Складиште „Велепромета”, **Вуковар**, САО СБЗС, новембар 1991. године објекат је водила ЈНА, око хиљаду двеста заточеника.

б) Пољопривредно добро Овчара, околина **Вуковара**, САО СБЗС, новембар 1991, објекат је водила ЈНА, око три стотине заточеника.

- тачке 10 и 11. Депортација и Присилно премештање (параграф 31)

31. Од 1. августа 1991. године или приближно од тог датума до маја 1992. године у српским аутономним областима у Хрватској и РСК, а од 1. марта 1992. године или приближно од тог датума па барем до септембра 1993. године у Босни и Херцеговини, те од маја до августа 1992. године у деловима Војводине у Србији, проф. др Војислав Шешел, делујући појединачно или као учесник у УЗП, планирао је, подстицао, починио

или на други начин помагао и подржавао планирање, припрему или извршење депортације или присилног премештања хрватских, муслиманских и других несрпских цивила из места њихових законских пребивалишта у **Вуковару** (САО СБЗС) у новембру 1991. године у општини Зворник у Босни и Херцеговини у периоду од марта 1992. године до септембра 1993. године на „ширем подручју Сарајева” у Босни и Херцеговини у периоду од априла 1992. године до септембра 1993. године у општини Невесиње у Босни и Херцеговини у периоду од јуна 1992. године до септембра 1993. године те у деловима Војводине, Србија, укључујући село Хртковци, у периоду од маја до августа 1992. године.

- тачке 12 до 14. Безобзирно разарање и Пљачка приватне или јавне имовине (параграф 34а)

34. Од 1. августа 1991. године или приближно од тог датума до маја 1992. године у српским аутономним областима у Хрватској и РСК, а од 1. марта 1992. године или приближно од тог датума па барем до септембра 1993. године у општинама Зворник, на „ширем подручју Сарајева”, те у општинама Мостар и Невесиње у Босни и Херцеговини, проф. др Војислав Шешељ, делујући појединачно или као учесник у УЗП, планирао је, наредио, подстицао, починио или на други начин помагао и подржавао планирање, припрему или извршење безобзирног разарања и пљачке јавне и приватне имовине хрватских, муслиманских и других несрпских становника који нису били оправдани војном нуждом. То намерно и безобзирно разарање и пљачка обухватили су пљачку и уништавање домова и верских и културних објеката, а извршени су у следећим градовима и селима:

а) САО СБЗС: **Вуковар** (на стотине домова је уништено, а многи су опљачкани).

Жртве додаток III и IV.

Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва

У коначном претпретресном поднеску Тужилаштва Вуковар као место злочина наводи се у параграфима 1, 3и, 4, 11, 20, 21, 22, 26, 33, 37, 39, 40, 62, 1. ВУКОВАР, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 131, 141, 143, 145, 148.

ВУКОВАР

Параграф 1)

1. Током периода на који се односи оптужница, пре августа 1991. године до септембра 1993. године оптужени је био председник Српске радикалне странке и вођа Српског четничког покрета. Захваљујући тим функцијама, оптужени је био један од најистакнутијих политичара у бившој Југославији, те је стога имао значајну политичку моћ и утицај. Заједно са политичким лидерима хрватских и босанских Срба, властима

хрватских и босанских Срба, челницима војске и полиције, припадницима Југословенске народне армије/Војске Југославије и Министарства унутрашњих послова Србије високог ранга, те другим водећим политичким личностима и званичницима Србије и Црне Горе, оптужени је био један од главних учесника у формулисању, припреми и спровођењу УЗП који је имао за циљ присилно уклањање несрба с циљних подручја у Хрватској, Босни и Херцеговини и С(Ф)РЈ. То је постигнуто протеривањем стотина хиљада цивила несрпске националности из њихових домова, дуготрајним заточењем у окрутним нехуманим условима, масакрима и низом других дела прогона, смишљеним да се протерају с територија сматраних „српским”. Оптужница се бави одговорношћу оптуженог за улогу у подстрекавању, подстицању, формирању, подржавању, руковођењу, координисању и охрабривању снага које су чиниле злочине за које се терети у оптужници. Поред тога, Тужилаштво наводи да је оптужени физички починио прогон, као злочин против човечности (путем „говора мржње”) у Вуковару, Хрватска, Зворнику, БиХ, и Хртковцима у Аутономној Покрајини Војводини, Србија. Штавише, оптужени је у месту Хртковци лично починио злочине против човечности, односно депортацију и нехумана дела (присилно премештање).

Параграф 3и)

3. Иако се тај процес разликовао од места до места, таквим преузимањем власти постигнут је заједнички циљ да се над циљним територијама успостави српска контрола. Оптужени је у том процесу учествовао на следећи начин:

а) јавним и систематским промовисањем насилног стварања јединствене државе у којој доминирају Срби, познате као „Велика Србија”, чија би се западна граница протезала линијом „Карлобаг-Карловац-Огулин-Вировитица”, чиме би обухватила велике делове Хрватске и БиХ;

б) јавним и систематским изазивањем страха и мржње у Срба и идеје да су несрби, а нарочито Хрвати и муслимани, њихови непријатељи и да желе да им науде, чиме је створена и/или интензивирана атмосфера која је довела до насиља над циљним несрпским становништвом, те подстрекавањем злочина наведених у оптужници, учешћем у њима и доприношењем њиховом чињењу;

ц) регрутовањем, организовањем, финансирањем, подржавањем, охрабривањем и подстицањем српских добровољаца повезаних са СРС/СЧП, који су починили злочине наведене у оптужници;

д) охрабривањем и подстицањем других српских снага, као што су припадници ЈНА/ВЈ, јединице локалних српских ТО и ТО из Србије, ВРС, СВК и полиција, на чињење злочина наведених у оптужници;

е) координацијом активности добровољаца СРС/СЧП и људи из других српских институција који су чинили злочине наведене у оптужници;

ф) учешћем и помагањем у планирању и припреми преузимања власти у селима у западној Славонији и Источној Славонији, Барањи и западном Срему (СБЗС), Хрватска, и у општинама Босански Шамац и Зворник, БиХ, те кампања прогона које су уследиле;

г) јавним позивањем на протеривање мештана хрватске националности из делова Војводине, Србија, чиме је подстицао своје присталице и локалне власти да се укључе у кампању прогона локалног хрватског становништва;

х) личним и директним изазивањем протеривања хрватског становништва из села у Војводини, нарочито Хртковаца, путем застрашивања и вређања Хрвата у јавним говорима; и

и) омаловажавањем несрпског становништва у Вуковару, Зворнику и Хртковцима путем јавног „говора мржње”.

Параграф 4)

4. Учешће оптуженог у извршењу УЗП може се поделити на три основна сегмента.

Као прво, оптужени је своју моћ и популарност као политичара користио за непрестано промовисање циља насилног стварања „Велике Србије” у којој би доминирали Срби, како у средствима јавног информисања, тако и у директним обраћањима јавности, као и за стварање атмосфере страха и мржње према другим националностима, који су утрли пут наведеним злочинима.

Као друго, као председник СРС и вођа СЧП, оптужени је надгледао регрутовање, индоктринацију, финансирање, обуку, формирање, координацију, снабдевање и ангажовање „добровољачких” јединица које су често учествовале у злочинима чија је последица било трајно присилно премештање несрба с циљних територија.

Као треће, на неким подручјима о којима ће бити речи доле у тексту, као што су Вуковар, Зворник, Босански Шамац и Хртковци, оптужени је лично планирао, подстицао, наредио и/или починио те злочине, чиме је додатно учествовао у УЗП и доприносио му.

Параграф 11)

11. Говор мржње оптуженог постајао би нарочито једак кад се радило о Хрватима у Србији, у којој је вековима живела бројна хрватска и мађарска мањина. Током прве

године оружаног сукоба у Хрватској, хиљаде Срба из Хрватске пребегле су у Србију, где многи од њих нису успевали да нађу смештај. Оптужени је јавно изнео предлог да се тај проблем реши протеривањем више стотина хиљада Хрвата из Србије:

- А још кад се отарасимо савезних органа власти, кад протерамо десетине хиљада савезних функционера, Словенаца, Хрвата и Шиптара имаћемо десетине хиљада слободних станова у Београду.

- Друга ствар: ако Хрвати овако масовно истерују Србе из њихових домова, па шта чекају Хрвати овде у Београду, шта чекају Хрвати по Србији. Размена становништва: колико је Туђман истерао Срба из Загреба, толико ми Хрвата из Београда. Која српска породица дође из Загреба лепо на адресу Хрвата у Београд, па му да своје кључеве, иди тамо у Загреб, размена. Хрвати у Сланкамену, Земуну и другим местима неће имати миран сан док се не преселе. Нећемо вас убијати, разуме се, али ћемо вас лепо спаковати у камионе и возове, па се сналазите лепо у Загребу.

- Хрвате бих протерао из више разлога. Први и основни је тај што су Хрвати крајње нелојални као становници Србије, што је огромна већина њих у чланству ХДЗ-а, или у функцији његових спољних сарадника, што све чине да дестабилизују унутрашње прилике у Србији. Хрвати су се затим показали као непосредни сарадници усташа, омогућавали су им пребацивање из Вуковара за Мађарску, преко Бачке. Даље, морамо применити мере реторзије према Хрватима, јер је Туђман протерао 160.000 Срба.

- Питање: Због ваше изјаве да Хрвате треба протерати из Србије жестоко сте нападнути, и такве речи нису у традицији Радикалне странке.

Одговор: Српска радикална странка се у својој историји није раније суочавала са проблемима са којима се ми сусрећемо. Бити радикалан, значи захватити ствар у корену. Српска радикална странка је то чинила - захватила ствар у корену и отуда јој толика популарност у српском народу.

Питање: Зар не бисте повукли ову своју изјаву о Хрватима?

Одговор: Никада.

Параграф 20,21,22)

20. Та институционална координација с циљем да се са извесних територија присилно уклоне несрби представљала је још један вид учешћа оптуженог у УЗП. На пример, након што би СРС и СЧП регрутовали добровољце, ови би прошли обуку и добили униформе у објектима ЈНА/ВЈ, као и у објектима под управом ДБ Србије. Добровољци су на линији фронта добијали оружје од ЈНА/ВЈ. Док су били на линији фронта, добровољци су уживали исте повластице као редовна војска. У случају смрти неког

добровољца СРС/СЧП Влада Србије би његовој породици исплаћивала накнаду. Такви услови су били последица споразума између оптуженог и припадника Генералштаба Оружаних снага СФРЈ (у чијем су саставу били ЈНА и ТО, а касније ВЈ), руководства МУП-а Србије и врха Министарства за везе са Србима изван Србије. На линији фронта су добровољци СРС/СЧП, обично били потчињени локалној командној структури, то јест, локалном српском ТО и/или снагама ЈНА/ВЈ и снагама ВРС/СВК. Међутим, ти добровољци су својим врховним командантом сматрали оптуженог, а и он је сам потврђивао да је „командант добровољачких снага које се тамо налазе”.

21. Оптужени је свој нарочит положај политичког и „моралног” ауторитета, као и говор мржње, користио у сврху индоктринације добровољаца СРС/СЧП који су се одазвали позиву оптуженог на борбу за „Велику Србију”. У више наврата, оптужени је говорио својим добровољцима да је њихов задатак да убијају „усташе” или „Турке”. Првенствени циљ добровољаца СРС/СЧП ангажованих 1991. године у Вуковару, граду у источној Славонији, Хрватска, био је да се „то подручје очисти од усташа”. Зато не изненађује то што је преовлађивао став да је сваки Хрват усташа и што се сместа пуцало на сваког усташу који би покушао да се преда. Добровољци у Воћину, селу у западној Славонији, Хрватска, рекли су медицинској сестри, која је указивала помоћ рањеном хрватском војнику, да су чули „да ту има један усташа. Хоћемо да га исечемо на комаде”. Приликом слања добровољаца на ратиште, оптужени је прибегавао својој реторици како би такве акције приказао као јунаштво:

- Помоз'бог, јунаци! Браћо Срби, јуначки српски четници, данас идете у рат. Данас идете да ослободите српски Вуковар и да браните српску Славонију. Идете да се придружите стотинама, хиљадама наших добровољаца. Идете из свих крајева наше смањене Србије да повратите славу српског оружја. Деловаћете с јединицама ЈНА, јер је то наша војска. То је, пре свега, српска војска, због својих старешина и борбе за спас српских земаља, српских територија.

22. Добровољци СРС/СЧП су прихватили циљ стварања „Велике Србије” уз примену свих потребних средстава, укључујући насиље, јер су имали безрезервно поверење у оптуженог. Тако су добровољци, кад би их оптужени посећивао близу ратишта, реаговали као да је „бог сишао на земљу”. Одласци оптуженог на линије фронта били су велики извор мотивације за добровољце и јачали њихову жељу да убијају „усташе”. Како је оружани сукоб одмицао, неки добровољци СРС/СЧП прочули су се по својој недисциплини и насилничком понашању, како међу челницима СРС, укључујући оптуженог, тако и на ратишту. Кад је обавештен о зверствима Тополе, једног од

добровољаца СРС/СЧП у Вуковару, оптужени је рекао: „Па, шта сад да радим? Разоружајте га и пошаљите кући. Човек је уморан”. (превод с енглеског) СРС је касније послао Тополу да учествује у заузимању и етничком чишћењу града Зворника у источној БиХ. То што оптужени није адекватно реаговао на извештаје о зверствима која су починили добровољци СРС/СЧП представљало је још један знак да је насилно понашање према несрбима неопходно и примерено.

Параграф 26)

26. Упркос томе што је знао за недисциплинованост и насилничко понашање добровољаца СРС/СЧП, оптужени никад није наложио члановима СРС или СЧП да се придржавају Женевских конвенција или других правила међународног хуманитарног права, нити се икада на било који начин дистанцирао од прогона несрба који је био у току. Уместо тога, добровољцима СРС/СЧП је објашњено да „што мање заробљеника, то боље”. Упутства која је оптужени давао добровољцима СРС/СЧП у ствари су најбољи доказ његове намере да несрби буду протерани из својих домова и/или убијени. Током посете Вуковару у новембру 1991. године непосредно пре него што су српске снаге заузеле тај град, о којој ће бити речи доле у тексту, оптужени је окупљеној групи добровољаца СРС/СЧП, припадника српског ТО и ЈНА рекао следеће: „Ниједан усташа не сме жив да оде из Вуковара”. На скупу у Суботици крајем 1991. године оптужени је говорио групи чланова СРС и полицајцима о мерама које треба предузети у циљу протеривања Хрвата из неких делова Војводине. Оптужени је групи добровољаца, у којој је био сведок ВС-008, рекао да морају да „убијају усташе”. Почетком 1993. године пре него што је једну велику групу добровољаца послао у БиХ, оптужени је сведоку ВС-026 рекао да „поубија све (муслиманске) жене и децу у колевкама, да би им се затрло турско семе”.

Параграф 33)

33. СДС Славоније, који је покривао цело подручје од Вуковара до Кутине, основан је у мају 1990. године. Дана 7. јануара 1991. године у Шидским Бановцима је основано Српско национално веће (СНВ) САО Славоније, Барање и западног Срема. Дана 26. фебруара, СНВ СБЗС усвојило је декларацију о суверенитету Срба којом су Срби у Хрватској проглашени за суверен народ, с правом на аутономију. Кад је реч о Југославији, декларација је предвиђала да, у случају да такво државно устројство престане да постоји, та српска аутономна област „постоји као део матице Србије”. У изјавама које су уследиле, СНВ је изразио јако антихрватско расположење и говорио да су Срби у Хрватској прогоњени и да им прети геноцид.

Параграф 37)

37. Као што је већ речено у вези са САО Крајином, паралелно са стварањем одвојених регионалних структура, Срби у САО СБЗС формирали су одвојене полицијске и војне структуре. У марту 1991. године оптужени је лично дошао у источну Славонију како би пружио подршку тамошњим Србима у „да дигнем буну”. (превод с енглеског) Крајем априла 1991. године наоружани локални Срби, заједно с добровољцима СРС/СЧП и другим добровољцима из Србије, подигли су барикаде у Борову Селу код Вуковара. Дана 1. маја 1991. године, ти наоружани Срби су узели за таоце изванредан број полицајаца Хрвата који су послати да успоставе ред и мир у Борову Селу. Дана 2. маја, надлежни органи хрватске полиције у Осијеку послали су већу групу добро наоружаних полицајаца у Борово Село да ослободе те таоце. Локални наоружани Срби су, уз помоћ добровољаца СРС/СЧП и припадника МУП-а Србије, напали из заседе ту групу полицајаца. У борби је убијено дванаест, а повређено двадесет полицајаца Хрвата.

Параграф 39, 40)

39. У августу 1991. године српске снаге, предвођене ЈНА, извршиле су напад на места у источној Славонији, и потом их окупирале. Хрватско и друго несрпско становништво било је протерано с тих подручја под претњом силе. Крајем августа, српске снаге, укључујући добровољце СРС/СЧП, почеле су опсаду града Вуковара. Средином октобра 1991. године српске снаге су заузеле све претежно хрватске градове у источној Славонији, осим Вуковара. Несрби су подвргнути бруталном окупационом режиму који се састојао од прогона, убистава, мучења и других дела насиља.

Велики део несрпског становништва је на крају убијен или протеран с окупираних подручја.

40. Опсада Вуковара трајала је до 18. новембра 1991. године кад су га освојиле српске снаге под вођством ЈНА. Током тромесечне опсаде, град је већим делом уништен гранатирањем од стране ЈНА, а убијено је на стотине људи. Кад су окупирале град, српске снаге, укључујући добровољце СРС/СЧП, убиле су стотине Хрвата. Већи део несрпског становништва протеран је из града у року од неколико дана од пада овог града у српске руке.

Параграф 62)

62. Сваки пододељак бави се једном од географских области у којима су се одиграли наведени злочини: Вуковар, Вођин, Бијељина, Брчко, Зворник, Босански Шамац, Шире подручје Сарајева, Мостар, Невесиње и Хртковци.

Параграф 64–70)

А. Злочини у Хрватској

1. Вуковар, новембар 1991. године

64. Град Вуковар налази се у источној Славонији на обали Дунава, која ту чини границу између Хрватске и Србије. Крајем августа 1991. године ЈНА је почела опсаду града Вуковара. Средином октобра 1991. године српске снаге су заузеле сва места у источној Славонији у којима су Хрвати били већинско становништво, осим Вуковара. Током опсаде Вуковара град је добрим делом уништен гранатирањем ЈНА и убијено је на стотине људи.

65. Оптужени је 1991. године одлучио да СРС пошаље у Вуковар што је могуће више добровољаца. Добровољци СРС/СЧП послати у Вуковар стављени су под команду Милана Ланчужанина (званог Камени), команданта одреда СЧП „Лева Суподерица”. Камени и други припадници тог одреда често су одлазили по наређења у штаб 1. гардијске бригаде ЈНА у Вуковару, а капетан Радић и капетан Зировић из 1. гардијске бригаде често су посећивали штаб одреда „Лева Суподерица” да им пренесу наређења и задатке команде.

66. Дана 12. новембра 1991. године или приближно тог датума, оптужени је дошао у Вуковар да посети добровољце и подигне им морал. Те вечери је одржан састанак у кући на адреси улица Нова 81, у којој се налазило командно место ЈНА и ТО локалних Срба. Присуствовали су му оптужени и други лидери СРС, официри ЈНА као што су мајор Веселин Шљиванчанин, капетан Мирослав Радић и капетан Бојковски, Станко Вујановић, командант Првог одреда ТО, Мирољуб Вујовић, из штаба ТО Вуковара, и изванредан број добровољаца СРС/СЧП, укључујући Каменог. Оптужени је окупљенима рекао следеће:

„Сви смо ми једна војска. Овај рат је велики испит за Србе. Они који га положи, биће победници. Дезертери неће проћи некажњено. Ниједан усташа не сме да оде жив из Вуковара. Прихватили смо концепт савезне војске тако да нема правног основа за мешање страних сила у наш сукоб. Војска се бори против хрватских побуњеника. Војска је доказала да је способна да изврши чистку у својим редовима. Ми имамо јединствену команду која се састоји од војних експерата који знају шта раде”.

67. Српске снаге су заузеле град Вуковар шест дана касније, 18. новембра 1991. године. Кад су српске снаге окупирале град, убијено је на стотине Хрвата, а у року од неколико дана од пада Вуковара протерана је огромна већина несрпског становништва тог града. ЈНА је организовала депортацију аутобусима и камионима више хиљада

Хрвата и осталих несрба из Вуковара у Србију, где су или притворени или премештени на територије под контролом хрватских власти.

68. Дана 20. новембра у вуковарској болници су се окупили припадници ЈНА, укључујући мајора Шљиванчанина, као и Станка Вујановића, Мирољуба Вујовића, Каменог и тридесет до четрдесет до зуба наоружаних добровољаца СРС/СЧП. Болница је тада била пуна пацијената, цивила који су се ту склонили и људи који су учествовали у одбрани и предали оружје. И Хрватима и присутним припадницима српских снага било је јасно да ти добровољци желе да се свете. Мајор Шљиванчанин је наредио да се сви мушкарци несрби који су се затекли у вуковарској болници, осим болничког особља и чланова њихових породица, укрцају у аутобусе. Из болнице је изведено и у аутобусе укрцано отприлике двеста шездесет четири Хрвата и других несрба, укључујући рањенике на носилима.

69. Кад су аутобуси са жртвама стигли у касарну ЈНА у близини зграде „Велепромета”, тешко наоружани припадници ТО локалних Срба, укључујући одред СРС/СЧП „Лева Суподерица”, сјатили су се око аутобуса и псовали особе заточене у њима. Камени је пришао једном официру Војне полиције ЈНА, који је био у пратњи аутобуса, и затражио да ЈНА „пусти те усташе”. Тај официр је то одбио, али су убрзо након тога аутобуси кренули ка пољопривредном добру Овчара. Мајор Шљиванчанин, који је ту био главни, био је у касарни и наводно организовао да се тамо пребаце. Припадници локалног српског ТО и добровољци СРС/СЧП жестоко су тукли и мучили заточене несрбе одведене на пољопривредно добро Овчара. Неки заточеници су подлегли таквом злостављању. Убрзо након што се смркло, заточенике су почели да изводе у групама од по десет до двадесет, превозе до једне јаруге, која се налазила на отприлике један километар од пољопривредног добра Овчара, и убијају из ватреног оружја. Убијање најмање двеста педесет пет Хрвата и других несрба из вуковарске болнице трајало је до 01,00 часова 21. новембра. У том убијању су учествовали припадници локалног српског ТО, укључујући добровољце СРС/СЧП (и припаднике одреда Каменог). Дана 21. новембра Горан Хацић је прогласио Вуковар главним градом САО СБЗС.

70. Српске снаге су користиле зграду „Велепромета” у Вуковару као заточенички објекат за Хрвате и друге несрбе из Вуковара. Неки су тамо одведени силом, а неки су отишли у потрази за склоништем. Заточени Хрвати и други несрби држани су у просторијама зграде „Велепромета”, од којих је једна имала блиндирана врата. Наоружани добровољци СРС/СЧП, укључујући „Тополу”, стражарили су код те

просторије. У ноћи 19. новембра „Топола” је рекао припадницима Војне полиције ЈНА да добровољци неће дозволити да заточеници оду из те просторије, већ да ће их тамо држати како би их казнили, то јест, „да ће се њима поступити као што су они поступали са Србима”. Убрзо након тога, Топола и други Срби почели су да изводе заточенике из просторије и убијају их. Чула се рафална паљба.

Параграф 131)

131. „„Почињење” обухвата физичко извршење кривичног дела или узроковање кажњивог пропуста, чиме се крше одредбе кривичног права”, било појединачно, било заједно са саизвршиоцима. Неколико починилаца могу да „почине” исти злочин уколико сваки од њих испуњава нужне елементе дефиниције материјалног кривичног дела. Потребна мебс реа јесте у томе да је оптужени деловао са свешћу о значајној вероватноћи да ће услед његовог понашања доћи до кривичног дела или пропуста.

Параграф 141)

141. Поред тога што је „починио” сва кривична дела за која се у оптужници терети као учесник у УЗП, оптужени је физички починио кривично дело прогона у Вуковару (тачка 1, параграфи од 15 до 17 и 20), Зворнику (тачка 1, параграфи од 15 до 17 и 22 оптужнице) и Хртковцима (тачка 1, параграфи од 15 до 17 и 33 оптужнице), коришћењем „говора мржње” усмереног против несрпског становништва у тим местима. О намери оптуженог да у тим местима почини прогон говори следеће: (1) његови погрдни, жестоки и национално обојени говори, (2) окружење у којем је оптужени држао своје говоре било је обележено жестоким међунационалним сукобом и (3) чињеница да су такви злочини (као што је горе описано) чињени убрзо након што би оптужени одржао своје говоре.

Параграф 143)

143. Поред тога што је „починио” сва кривична дела за која се у оптужници терети као учесник у УЗП, оптужени је физички починио кривично дело прогона у Вуковару (тачка 1, параграфи од 15 до 17 и 20), Зворнику (тачка 1, параграфи од 15 до 17 и 22 оптужнице) и Хртковцима (тачка 1, параграфи од 15 до 17 и 33 оптужнице), коришћењем „говора мржње” усмереног против несрпског становништва у тим местима.

О намери оптуженог да у тим местима почини прогон говори следеће: (1) његови погрдни, жестоки и национално обојени говори, (2) окружење у којем је оптужени држао своје говоре било је обележено жестоким међунационалним сукобом и (3) чињеница да су такви злочини (као што је горе описано) чињени убрзо након што би оптужени одржао своје говоре.

Параграф 145)

145. Поред осталих видова кривичне одговорности из члана 7(1), оптужени је наредио чињење злочина прогона, убиства, мучења и других нехуманих дела, окрутног поступања и присилног премештања из Вуковара (тачке од 1 до 9 и 11, параграфи од 15 до 18, 20, и 28 до 32. оптужнице) кад је наложио да „ниједан усташа не сме жив да оде из Вуковара”. Поред тога, оптужени је наредио чињење злочина прогона, депортације и присилног премештања у Хртковцима (тачке 1, 10 и 11, параграфи од 15 до 17, 27, и од 31 до 33. оптужнице) током састанака са сарадницима и присталицама у Војводини 1991. године и 1992. године и имплицитно својим говором у Хртковцима 6. маја 1992. године. Намера оптуженог да нареди чињење злочина у Вуковару и Хртковцима може се извести из садржине његових говора и дискусија, те из тога што су ти злочини потом и уследили.

Параграф 148)

148. Поред других видова кривичне одговорности из члана 7(1), оптужени је подстицао чињење злочина прогона, убиства, мучења, окрутног поступања и присилног премештања у Вуковару (тачке од 1, 4, 8-9 и 11, параграфи од 15 до 18, 20, и 28-32. оптужнице), злочина прогона, убиства, мучења, других нехуманих дела, окрутног поступања, депортације, присилног премештања, безобзирног разарања и пљачкања јавне и приватне имовине у Зворнику (тачке од 1, 4, 8-9, 10-14, параграфи од 15 до 18, 22, 28-34. оптужнице) и злочина прогона, депортације и присилног премештања у Хртковцима (тачке 1, 10 и 11, параграфи од 15 до 17, 31-33. оптужнице), хушкачким говорима, које је држао приликом посета тим местима или местима у њиховој близини, као што је Мали Зворник. Намера оптуженог да подстиче чињење тих злочина може се утврдити на основу доказа везаних за намеру оптуженог да почини прогон, те на основу тога што је и оптужени потврђивао да је способан да подстиче друге.

Скраћени приказ у односу на сведоке за Вуковар

А. Спровођење УЗП у Хрватској

1. Република Српска Крајина:

Сведоци: ВС-043 (Милан Бабић, умро), ВС-037 (██████████), сведочио као да је сведок одбране).

2. Паралелне структуре хрватских Срба у САО Крајини:

Сведок: ВС-043 (Милан Бабић, умро).

3. САО Славонија, Барања и западни Срем:

Нема сведока.

4. САО западна Славонија:

Сведоци: ВС-050 ([REDACTED], није сведочио, а хтео да буде сведок одбране), ВС-004 ([REDACTED], сведочио, као да је сведок одбране).

5. Полиција и војне структуре хрватских Срба:

Сведоци: ВС-043 (Милан Бабић, умро), ВС-027 ([REDACTED], сведочио, лажни сведок), ВС-004 ([REDACTED], сведочио, као да је сведок одбране), ВС-002 ([REDACTED], сведочио као да је сведок одбране), ВС-034 ([REDACTED], није сведочио, а хтео да буде сведок одбране), ВС-1126 (Драгутин Бергхофер, сведочио), ВС-022 ([REDACTED], није сведочио), ВС-020 (Вилим Карловић, сведочио, а планиран да сведочи и за тачке које не постоје у оптужници), ВС-021 ([REDACTED], сведочио).

V. Резиме чињеница о наводним злочинима

A. Злочини у Хрватској

1. Вуковар, новембар 1991. године:

Сведоци: ВС-011 (Љубиша Петковић, није сведочио, а жели да буде сведок одбране), ВС-1126 (Драгутин Бергхофер, сведочио), ВС-015 (Горан Стопарић, сведочио, лажни сведок), ВС-021 ([REDACTED], сведочио), ВС-008 ([REDACTED], сведочио, лажни сведок), ВС-1127 (Емил Чакалић, сведочио), ВС-017 (Зоран Ранкић, сведочио, као да је сведок одбране), ВС-020 (Вилим Карловић, сведочио, а планиран да сведочи и за тачке које не постоје у оптужници), ВС-027 ([REDACTED], сведочио, лажни сведок), ВС-002 ([REDACTED], сведочио, као да је сведок одбране), ВС-1139 (Љубиша Вукашиновић, сведочио и хтео да буде сведок одбране), ВС-022 ([REDACTED], није сведочио), ВС-1129 (Љубица Дошен, није сведочила), ВС-051 ([REDACTED], сведочио).

Коначни ревидирани списак сведока Тужилаштва и резимеи сведочења

Сведоци о бази злочина за Вуковар:

ВС-002 ([REDACTED], сведочио као да је сведок одбране), ВС-008 ([REDACTED], сведочио, лажни сведок), ВС-016 ([REDACTED], сведочио, а тај сведок није постојао у Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва), ВС-020 (Вилим Карловић, сведочио, а планиран да сведочи и за тачке које не постоје у оптужници), ВС-021 ([REDACTED], сведочио), ВС-022 ([REDACTED], није сведочио), ВС-045 ([REDACTED], није сведочио, а тај сведок не постоји у Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва), ВС-051 ([REDACTED], сведочио, а планиран да сведочи и за тачку 2 која више не постоји у оптужници), ВС-1126 (Драгутин Бергхофер, сведочио), ВС-1127 (Емил Чакалић, сведочио), ВС-1128 (Јосип Чакалић, није сведочио и тај сведок не постоји у Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва), ВС-1129 (Љубица Дошен, није сведочила), ВС-1130 (Миодраг Панић, није сведочио, а хтео да

буде сведок одбране и тај сведок не постоји у Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва), ВС-1131 (Милорад Војновић, сведочио, а тај сведок не постоји у Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва), ВС-1139 (Љубиша Вукашиновић, сведочио и хтео да буде сведок одбране).

Задатак Тужилаштва:

Тужилаштво је имало задатак да се преко сведока утврде чињенице наведене у претпретресном поднеску тужилаштва, да сведоци у судници макар потврде оно на шта се Тужилаштво позива у резимеима сведочења сведока за Вуковар, да докаже постојање општих услова из чланова 3 и 5. Статута и да у радњама проф. др Војислава Шешеља постоји одговорност по основу 7(1) Статута (саучесништво, учешће у УЗП и непосредно почињење путем говора мржње).

Током извођења доказа Тужилаштва саслушани су сведоци и то:

1. ██████████ ВС-021 сведочио је по правилу 92тер уз изобличавање слике и гласа *viva voce* 6. марта 2008. године.
2. Вилим Карловић ВС-020 сведочио је *viva voce* 11 и 12. марта 2008. године.
3. Драгутин Бергхофер ВС-1126 сведочио је по правилу 92тер 12. марта 2008. године.
4. Емил Чакалић ВС - 1127 сведочио је *viva voce* 18 и 19. марта 2008. године.
5. ██████████ ВС-002 сведочио је *viva voce* 6, 7 и 8. маја 2008. године уз заштитне мере и изобличење слике и гласа.
6. ██████████ ВС-051 сведочио је на затвореној седници 28 и 29. маја 2008. године.
7. ██████████ - Штука ВС-016 сведочио је 28 и 29. октобра 2008. године на затвореној седници и уз заштитне мере.
8. Весна Босанац (без псеудонима) сведочила је *viva voce* 4 и 5. новембра 2008. године по правилу 92тер, без заштитних мера.
9. Милорад Војновића ВС-1131 сведочио је *viva voce* 5 и 6. новембра 2008. године по правилу 92тер, без заштитних мера.
10. Љубиша Вукашиновић ВС-1139 сведочио је *viva voce* 27. новембра 2008. године, без заштитних мера.
11. ██████████ ВС-065 сведочио је на затвореној седници уз заштитне мере 8 и 9. јануара 2009. године.
12. ██████████ ВС-008 сведочио је 13 и 14. јануара 2009. године на затвореној седници уз заштитне мере.

У анализама сведочења налази се аргументација неодрживости става Тужилаштва како у погледу онога што се колоквијално назива говором мржње тако и онога што се

представља учешћем у УЗП. У овој фази поступка било је важно да проф. др Војислав Шешељ докаже:

1. да проф. др Војислав Шешељ и добровољци Српске радикалне странке немају никаквог личног учешћа у извршењу злочина у Вуковару,

2. да проф. др Војислав Шешељ и добровољци Српске радикалне странке немају никаквог утицаја, никакве географске, локацијске, временске и друге везе са извршиоцима злочина на Овчари,

3. да проф. др Војислав Шешељ није својим речима наредио, подстицао или на било који начин утицао као саучесник или саизвршилац у злочину на Овчари.

У том смислу је важна пресуда у предмету Мркшић који није осуђен за разарање и пљачку у Вуковару. Ако није Мркшић, онда није јасно како би могао да буде сумњив проф. др Војислав Шешељ. Дакле, злочин кршења закона обичаја ратовања сигурно отпада, а поставља се питање да ли је уопште могућ злочин против човечности по оба основа, а поготово што у предмету Мркшић није утврђено постојање злочина против човечности. У том смислу су драгоцене и пресуде у Београду за предмет Овчара.

Тужилаштво није изнело довољно доказа да би се подржала осуђујућа пресуда. Закључак је није крив. Значи изведени докази, њихова релевантност, поузданост и кредибилитет не доводе до осуђујуће пресуде. У том смислу је важно да ли доказ испуњава услове за закључивање ван разумне сумње. Пошто су докази у ствари сведоци онда је важно да ли је сведок очевидац, учесник у догађају или оружаном сукобу, неко ко је чуо и од кога је чуо, да ли су информације и подаци из времена догађаја или су то накнадна сазнања, да ли је у питању мишљење или лични став без непосредног сазнања, већ резултат система посредног закључивања.

ЗАКЉУЧАК

За све оптужбе поводом Вуковара значајан је и предмет Вуковарска тројка. Правноснажна пресуда у том предмету обавезује и зато се судијама Претресног већа мора скренути пажња на следеће:

Закључак: Веће закључује да у овом предмету нису испуњени предуслови у вези с надлежношћу из члана 5. Статута. Мркшић и Шљиванчанин су осуђени за помагање и подржавање злочина кршења закона и обичаја ратовања.

Ако Мркшић, Радић и Шљиванчанин међусобно нису били у УЗП, онда је немогуће да је са било којим од њих у УЗП био проф. др Војислав Шешељ. Ако локација Вуковар није била део УЗП за Мркшића, Радића и Шљиванчанина, нити за проф. др Војислава Шешеља, што је правноснажно утврђено, онда није јасно како су у оптужници против

проф. др Војислава Шешеља Вуковар и друге локације могле да буду део УЗП? Осим тога локација Вуковар је преиспитана и са гледишта да ли је било злочина против човечности и правноснажно је утврђено да није било тих злочина, те је просто немогуће да се у оптужници против проф. др Војислава Шешеља за Вуковар наводе злочини против човечности.

Интересантна је ситуација са оптужбама за разарање, пљачку, пустошење и друге злочине. Ако Тужилаштво за та дела није оптужило Мркшића и друге, онда није јасно како је за то могло да оптужи проф. др Војислава Шешеља?

Мирослав Радић је ослобођен по свим тачкама оптужнице и интересантна је ситуација како је ослобођен одговорности по основу 7(1) Статута за помагање и подржавање за убиства, мучење и окрутно поступање из члана 3. Статута - кршење закона и обичаја ратовања.

Поред тога што злочин против човечности није могућ отвара се питање да ли је својим говорима проф. др Војислав Шешељ могао да подстиче, помаже и подржава и непосредно физички изврши прогон, депортацију и присилно премештање.

Тужилаштво се позива на говор у Вуковару кога није било, али се мора анализирати да ли је било који говор проф. др Војислава Шешеља могао да буде или доведе до наведених злочина.

Ако разарање града није могло да се подведе под прогон као злочин против човечности, нити депортацију и присилно премештање у предмету Вуковарска тројка, онда то није могуће ни у предмету против проф. др Војислава Шешеља.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-021 ██████████

ПО ПРАВИЛУ 92ТЕР УЗ ЗАШТИТНЕ МЕРЕ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-021, ██████████ је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Полиција и војне структуре хрватских Срба:

„Средином октобра 1991. године српске снаге су заузеле све претежно хрватске градове у источној Славонији, осим Вуковара”. (фуснота 138)

Злочини у Хрватској - Вуковар, новембар 1991:

„Припадници локалног српског ТО и добровољци СРС/СЧП жестоко су тукли и мучили заточене несрбе одведене на пољопривредно добро Овчара. Неки заточеници су подлегли таквом злостављању”. (фуснота 207)

2. Резиме за сведока ВС - 021 ██████████

Основни подаци: [REDACTED]
[REDACTED]

Догађаји у Вуковару: сведок ће навести да је учествовао у одбрани Вуковара. Он ће сведочити о својој улози у одбрани града.

Сведок је 18. новембра са својим родитељима отишао у вуковарску болницу пошто је чуо да ће тамо бити организован конвој за евакуацију. Међу војницима који су претходно тамо стигли било је регуларних припадника ЈНА и припадника ТО.

Један дан након што су војници стигли, сведок је ујутру између 7:30 и 8:00 часова чуо како свима вичу да напусте зграду. Сведоку је наређено да уђе у аутобус. Тамо је чекало између 3-5 аутобуса. Аутобусе су чували војници ЈНА, који су били млади. Након укрцавања људи у аутобусе, аутобуси су кренули ка војној бази ЈНА.

У бази је било пуно припадника ТО. Један од њих певао песму „Спремте се спремте четници”. Тај човек је претио да ће поклати људе у аутобусу.

Овачара: Након отприлике два сата, аутобуси су из базе кренули ка Овчари. Тамо је сведок видео како на простору на којем су се зауставили стоји пуно војника и добровољаца. Ти људи су направили шпалир, а носили су пушке, гвоздене шипке и велике тољаге. Они су тим предметима тукли људе из аутобуса док су ови ишли према згради. Људе би по изласку из аутобуса шутирали, ударали песницама и одузимали им личне предмете. Одузимали су им сатове, капуте и накит и бацали их на оближњу гомилу.

У згради је било око 300 људи. Један војник је записивао имена. Изгледало је као регуларни припадник ЈНА. У згради је био један човек за кога је сведок помислио да је официр ЈНА. Имао је пиштаљку.

Када су им записали имена, у зграду је ушла група мушкараца, који су на себи имали делове униформи, и почела је да туче људе. Тешко су претукли [REDACTED]. Сведок је закључио да је [REDACTED] подлегао озледама, јер је био подвргнут тешком батинању. Сведок је видео како га поменута група мушкараца у деловима униформи шутира, удара оружјем и скачу му на главу и тело. Терали су га да пева четничке песме. Други кога су тешко претукли био је жртва Дадо Дукић, који је ходао на штакама. Њега су тукли његовим властитим штакама. Сведок ће навести да је батинању присуствовао један официр ЈНА који је има пиштаљку. Сведок ће говорити о другим заточеницима које је препознао на Овчари. Сведок ће сведочити о томе како су касније људе изводили напоље у групама по двадесет. Сведок је био у трећој или четвртој групи људи које су издвојили за излазак напоље. У сведоковој групи били су [REDACTED]. Људе су

укрцали у један војни камион чији је стражњи део био покривен церадом. Сведоку је пошло за руком да искочи из камиона и побегне.

Сведока су на крају поново заробили. Сведочиће о томе шта му се догађало након заробљавања и о батинању које је претрпео. На крају су њега одвели у Шид, а онда у Митровицу, да би завршио у Београду.

Параграфи: 14-16, 17а-д, 18, 20, 24-26, 27.

Тачке: 1-11.

3. Садржај сведочења

BS-021 је сведочио по правилу 92тер уз изобличавање слике и гласа 6. марта 2008. године.

BS-021 је први сведок који се појавио у судници као жртва да сведочи о бази злочина у Вуковару. Његов статус жртве је одређен Коначним ревидираним списком сведока са поверљивим додатком А од 29. марта 2007. године - резимеи сведочења сведока Тужилаштва. Дакле, база злочина у Вуковару је на претресу отворена сведочењем по правилу 92тер, а не сведочењем неког сведока *viva voce*. То одудара од прописане архитектуре извођења доказа коју је одредило Претресно веће, да се прво саслушају сведоци *viva voce* (неколико сведока) жртве и очевици, а након њих сведоци по правилу 92тер, који би у суштини потврдили наводе сведока *viva voce* и зато што понављају оно што су судије имале прилику да чују од претходно саслушаних сведока приступа се примени правила 92тер. Ово је прекршено те прве информације о бази злочина од овог сведока који је представљен жртвом, судије су добиле на основу изјаве по правилу 92тер, а да претходно судије нису имале ни једну информацију од неког сведока који је жртва са те локације и који је сведочио *viva voce*. То значи да су на почетку поводом локације Вуковар судије добиле информације које представљају предрасуде.

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED] месецима [REDACTED]

дизао у ваздух куће Срба у Вуковару и да није било размене заробљеника 1992. године, он би и данас био на издржавању казне затвора. [REDACTED] је ратни злочинац, а не жртва.

4. Сажетак сведочења

Ако се пође од обавезе Тужилаштва да сведок понови све оно што је наведено у достављеном резимеу сведочења овог сведока и шта се тиме доказује, онда мора да се примети следеће.

Од сведока се тражило да потврди параграфе 14, 15, 16, 17а, 17б, 17ц, 17д, 18, 20, 24, 25, 26, 27,а оптужбе за Вуковар садрже параграфе 17а, 17б, 17е, 17ј, 17к, 18, 20, 21, 29а, 29б, 31, 34а.

Сведок је планиран за тачке оптужнице 1, 11, а Вуковар се у оптужници наводи у тачкама 1, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

На основу његовог сведочења никако не може да се нађе узрочнопоследична веза између добровољаца Српске радикалне странке и лица која су вршила злочине над сведоком.

АНАЛИЗА СВЕДОЧЕЊА СВЕДОКА ВС-020 ВИЛИМ КАРЛОВИЋ

1. Према Коначном претпретресном поднеску Тужилаштва од 25. јула 2007. године, ВС-020, Вилим Карловић је планиран да буде сведок Тужилаштва преко кога ће се доказати:

Полиција и војне структуре хрватских Срба:

„Кад су окупирале град, српске снаге (укључујући добровољце СРС/СЧП) убиле су стотине Хрвата”. (фуснота 142)

Злочини у Хрватској - Вуковар, новембар 1991:

„Припадници локалног српског ТО и добровољци СРС/СЧП жестоко су тукли и мучили заточене несрбе одведене на пољопривредно добро Овчара. Неки заточеници су подлегли таквом злостављању”. (фуснота 207)

„Убијање најмање двеста педесет пет Хрвата и других несрба из вуковарске болнице трајало је до 01:00 часова 21. новембра. У том убијању су учествовали припадници локалног српског ТО, укључујући добровољце СРС/СЧП (и припаднике одреда Каменог)”. (фуснота 208)

2. Резиме за сведока ВС - 020 Вилим Карловић

Освни подаци: сведок је Хрват, а у време наведених догађаја имао је двадесетак година.

Догађаји у Вуковару: сведок ће у свом сведочењу навести да је током периода који је провео у Вуковару, од краја септембра до отприлике средине новембра 1991. године, град непрекидно гранатиран, сваки минут, и дању и ноћу. Средином новембра 1991. године хрватски браниоци су се договорили да они који желе да се предају треба да оду у болницу и предају своје униформе и оружје. Други су одлучили да покушају да се